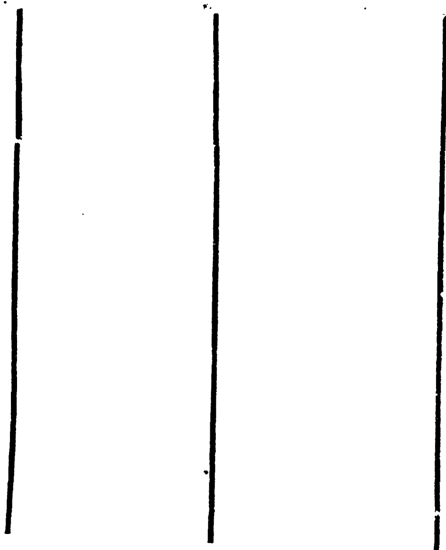
THE BOOK WAS DRENCHED

ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಗತಿ

ವಿ. ಕೃ. ಗೋಕಾಕ
ಬಿ. ಎ. (ಆಕ್ಸನ್)

ಸಾಧನ ಮುದ್ರಣಾಲಯ, ಧಾರವಾಡ

ಬೆಲೆ ೧-೪-೦

ಮುದ್ರಕರು—ಪ್ರಕಾಶಕರು

ಶೇ. ಗೋ. ಕುಲಕರ್ಣಿ

ಸಾಧನ ಮುದ್ರಣಾಲಯ

ಧಾರವಾಡ

ಪರಿವಿಡಿ

ಮುನ್ನುಡಿ

ಈ ವಿಮರ್ಶಾತ್ಮಕ ನಿಬಂಧಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಸಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಸುವದರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಗುರಿಯಿದೆ. ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ 'ಪ್ರಗತಿ' ಹಾಗು 'ಮಹೋನ್ನತಿ' ಇಲ್ಲವೆ 'ಶ್ರೇಷ್ಠತೆ'ಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಚರ್ಚೆಯಾಗುತ್ತಿರುವಾಗ ಈ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಏಕಸೂತ್ರವಾಗಿ ಜನತೆಯೆದುರಿಗಿಡುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಈ ಸಂಕಲನವನ್ನು ನಾನು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ.

ಹಳತು-ಹೊಸತನ್ನೂ ಮೂಡಣ-ಪಡುವಣದ ದರ್ಶನಗಳನ್ನೂ ಬೆರಸಿ ಮಾತ್ರ ನವೀನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯೊಂದನ್ನು ನಾವು ಕಟ್ಟುವದು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ. ಈ ನಾವೀನ್ಯವು ನಮ್ಮ ಅರ್ಥ- ರಾಜಕಾರಣ-ಸಾಹಿತ್ಯ-ಕಾಮ-ಧರ್ಮ ಮೊದಲಾದ ಎಲ್ಲ ಜೀವನರಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಬರಬೇಕಾಗಿದೆ. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾದ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಯಾವ ಸ್ಥಾನವಿರಬಹುದು? ಇಂಥ ಜೀವನವನ್ನು ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ತರಬೇಕಾದರೆ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಯಾವ ಹಾದಿಯನ್ನು ಹಿಡಿಯಬೇಕಾಗಬಹುದು? ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ವಿಷಯಗಳ ವಿವೇಚನೆಯು ಇಲ್ಲಿದೆ.

ಇಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಒಂದೆರಡು ಮಾತುಗಳೆಂದರೆ ಇವು: (೧) ಅಂತರ್ಮುಖತೆ ಹಾಗು ಬಹಿರ್ಮುಖತೆಗಳು ಕೂಡಿಯೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಹಾಗು ಸಮಾಜದ ಜೀವನವನ್ನು ಹಿಗ್ಗಿಸದ ಹೊರತು ಸರ್ವತೋಮುಖವಾದ ಪ್ರಗತಿಯು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಾರದು. (೨) ಮಹೋನ್ನತ ಸಾಹಿತ್ಯವು ವಿಶೇಷತಃ ಅಂತರ್ಮುಖ ಇಲ್ಲವೆ ಬಹಿರ್ಮುಖವಾಗಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಈ ಎರಡೂ ಗುಣಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಯೇ ನಾವು ಆಗೀಗ ಒಬ್ಬ ಸಾಹಿತಿ ಇಲ್ಲವೆ ಒಂದು ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಮಹೋನ್ನತಿಯು

ಆವರಣ-ಯುಗಪ್ರಭಾವಗಳಿಗನುಸರಿಸಿ ವ್ಯಕ್ತವಾದಾಗ ಅದಕ್ಕೆ ಹೊಸ ತೊಂದು ಕಾಂತಿಯು ಬರುತ್ತದೆ.

'ಅಂತರ್ಮುಖತೆ,' 'ಬಹಿರ್ಮುಖತೆ,' 'ಮಹೋನ್ನತಿ' ಹಾಗು 'ಪ್ರಗತಿ'ಯೆಂದರೇನೆಂಬುದನ್ನೇ ಈ ಲೇಖಸಂಕಲನವು ಸ್ಪಷ್ಟೀಕರಿಸುತ್ತದೆ.

ಮೊದಲಿನ ಲೇಖವು ವಿಮರ್ಶೆಯೆಂದರೇನೆಂಬುದನ್ನು ವಿಶದಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ಒಂದು ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಯನ್ನು—ಅದರ ಮಹೋನ್ನತಿಯನ್ನೇ ಒರೆದು ನೋಡಲಿ ಇಲ್ಲವೆ ಪ್ರಗತಿಯನ್ನೇ ಪರೀಕ್ಷಿಸಲಿ—ವಿಮರ್ಶಿಸಲು ಬೇಕಾಗುವ ಸಾಧನೆಗಳ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕೊಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದೆ.

'ಕಾವ್ಯದ ದ್ವಾದಶ ಸೂತ್ರಗಳು' ಎಂಬಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕೃತಿಯು ಸಾಹಿತ್ಯವಾಗಬೇಕಾದರೆ ಯಾವ ಯಾವ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರಬೇಕಾಗುವದೆಂಬುದನ್ನು ಸಂಗ್ರಹರೂಪವಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ. ಪ್ರಗತಿ ಹಾಗು ಮಹೋನ್ನತಿಯ ವಿಚಾರಗಳಿಗಿಂತ ಮೊದಲು ಸಾಹಿತ್ಯ ಗುಣದ ಪರಿಶೀಲನೆಯು ಅವಶ್ಯವಿದೆಯೆಂದು ಮೇಲೆಯೇ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಇದು ಇದ್ದ ಮೇಲೆ ಮಾತ್ರ ಉಳಿದ ವಿಷಯಗಳ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಬಹುದು.

'ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಹೋನ್ನತಿ' ಎಂಬ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಮಹೋನ್ನತಿಯನ್ನು ಒಂದು ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಗೊಳಿಸುವ ಅಷ್ಟಾಂಗಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆಮೇಲೆ ಅಂತರ್ಮುಖತೆಯ ಹಾದಿಯಿಂದ ಈ ಅಷ್ಟಾಂಗಗಳಲ್ಲೊಂದಾದ ಕವಿಯ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿ ಮಹೋನ್ನತಿಯು ಹೇಗೆ ವಿಲಾಸಹೊಂದಬಹುದೆಂಬುದನ್ನು ತೋರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಇದೇ ರೀತಿಯಾಗಿ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಹಿರ್ಮುಖತೆಯು ಇಲ್ಲವೆ ಸಾಮಾಜಿಕತೆಯು ಹೇಗೆ ಪ್ರಕಟವಾಗಬಲ್ಲದು ? ಅದರಲ್ಲಿ ಮಹೋನ್ನತಿಯು ಯಾವ ಮಟ್ಟವನ್ನು ಮುಟ್ಟಬಹುದು ? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರ ಕೊಡಬಹುದು. ಈ ಸಾಮಾಜಿಕತೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಐದು ವಿಧಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹರೂಪವಾಗಿ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ :—

(೧) ಕವಿಯ ಮನಸ್ಸು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಸುತ್ತಲಿನ ಜಗತ್ತಿನ ಪ್ರತಿಬಿಂಬನ-ವಿಮರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಶೇಷ ರಸಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತದೆ. ಕಲ್ಪಕತೆಯನ್ನು ವಿನಿಯೋಗಿಸಿ ಸಾಹಿತಿಯು ತನ್ನ ಸುತ್ತಲಿದ್ದ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿದ್ದ ಸೌಂದರ್ಯ ವಿಶೇಷವನ್ನು ತೆರೆದು ತೋರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಜನರಿಂದ ತುಂಬಿ ಹೋಗಿರುವ ಲಂಡನ್ನದಲ್ಲಿಯ ಒಂದು ಓಣಿಯಲ್ಲಿ ವರ್ಡ್ಸ್‌ವರ್ಥ ಕವಿಗೆ ವಿಶೇಷವೇನೂ ಕಂಡಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಡಿಕೆನ್ಸ್ ಎಂಬ ಕಾದಂಬರಿಕಾರನಿಗೆ ಅಲ್ಲಿ ಅನಂತ ಸೌಂದರ್ಯವು ಕಂಡಿತು. 'ಹೋಟಿಲು'ಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರ್ತಿರಾಯರೂ 'ಝೂನ್' ತಿಕೀಟಿನಲ್ಲಿ ಜಾಗಿರದಾರರೂ 'ಕಸಬರಿಗೆ'ಯಲ್ಲಿ ಬೇಂದ್ರೆಯವರೂ ಒಂದು ಸೊಬಗನ್ನು ಕಂಡು ಹಿಡಿದರು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾದುದನ್ನು ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಅಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿಸಿ ತೋರಿಸುವ ಕಲೆಯು ನಮಗೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

(೨) ಸುತ್ತಲಿನ ಜಗತ್ತನ್ನು ವಿಮರ್ಶಿಸುವಾಗ ಅದರ ಕುಂದು-ಕೊರತೆಗಳನ್ನು ಬಯಲಿಗೆಳೆದು-ಸಾತ್ವಿಕ ಸಂತಾಪದಿಂದ ಇಲ್ಲವೆ ವಿನೋದದಿಂದ-ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನೇ ನಾವು ವಿಡಂಬನ-ವಿದಗ್ಧತೆ-ಗಜರಗಳೆ-ವ್ಯಂಗ್ಯೋಕ್ತಿ-ಕೊಂಕುನುಡಿ-ನಿರ್ಭರ್ತ್ಸನ ಮೊದಲಾದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಗುಣಗಳಿಂದ ಉದ್ಭವಿಸಿದ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. (ಇದರ ವಿವೇಚನೆಯನ್ನು ರಾಜರತ್ನಂರವರ **ಪುರುಷ ಸರಸ್ವತಿ**ಯಲ್ಲಿ 'ಹಾಸ್ಯ-ವಿಡಂಬನೆ, ಎಂಬ ನನ್ನ ಲೇಖದಲ್ಲಿ ನೋಡಬಹುದು).

(೩) ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ವಾಸ್ತವಿಕವಾಗಿ ಇದ್ದ ಜಗತ್ತನ್ನು ಇದ್ದ ಹಾಗೆ ತೋರಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ಸಹ ಒಂದು ಕಲಾಪೂರ್ಣತೆಯನ್ನು ಪಡೆಯಬಹುದು. ದಿನದ ಇರುವಿಕತೆಯ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣತೆಯನ್ನೇ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಜನತೆಯು ಕಂಡಿರುವದಿಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ಸಂಯಮದಿಂದ-ಉಜ್ವಲವಾಗಿ-ಜನತೆಯೆದುರಿಗಿಟ್ಟರೆ ಅದು ತನ್ನ ಅರ್ಥವನ್ನು ತಾನೇ ನಿರೂಪಿಸಲು ಸಮರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ. ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯ ವಾಸ್ತವವಾದವು ಈ ಸಾಹಿತ್ಯ ಶಕ್ತಿ

ಯನ್ನೇ ಅವಲಂಬಿಸಿದೆ. 'ಮರಳಿ ಮಣ್ಣಿಗೆ'ಯಂಥ ಕೃತಿಯ ಸಾಫಲ್ಯವು ಇಲ್ಲಿದೆ.

(೪) ಸಾಹಿತಿಯು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಕೆಲವು ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನು ಅತೀವವಾಗಿ ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅವುಗಳ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಸಮಾಜವು ಪರಿವರ್ತನೆಗೊಳ್ಳುವದು ಅವನಿಗೆ ಬೇಕಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಈ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು ಬರಿ ಪ್ರಚಾರವಾಗಿ ಬರುವದಿಲ್ಲ. ಸಾಹಿತಿಯ ಹೃದಯವನ್ನು ಸೆರೆಹಿಡಿದು ಅವು ಅವನ ದಾರಿದೀಪವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟದ್ದರಿಂದ ಅವನಲ್ಲಿದ್ದ ಎಲ್ಲ ಶಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಅರಳಿಸುತ್ತವೆ. ಶಾ, ಗಾ:ರ್ಕಿ ಮೊದಲಾದವರ ಬರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಗುಣವು ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಸಮತಾವಾದದ ಯೋಗ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಈ ಹಾದಿಯ ಮೇಲೆ ಹುಟ್ಟಿದೆ. ಶೆಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಗುಣವು ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದು.

(೫) ಕಲ್ಪಕತೆಯನ್ನು ಭಾವನಾಮಯತೆಯನ್ನೂ ಬೆರಸಿ ಸಾಹಿತಿಯು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಜೀವನರಂಗದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಸಮುದಾಯವನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅವರ ರಾಗ, ದ್ವೇಷ, ದೊಡ್ಡಿತೆ, ಕೀಳುತನ,— ಇವೆಲ್ಲ ಗುಣಗಳಿಗೆ ಸಾಹಿತಿಯ ಪ್ರತಿಭೆಯು ಕನ್ನಡಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ತಿರುಳನ್ನೇ ಸಾಹಿತಿಯು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುವದರಿಂದ ಅವನ ಪಾತ್ರಗಳು ಬಹಳ ಕಾಲದ ವರೆಗೆ ಜನತೆಯ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸೆಳೆಯುವವು. ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಅದು ಅಪೂರ್ಣವಿರುವ ವರೆಗೆ ಕಂಡುಬರುವ ಸ್ವಭಾವ ವಿಶೇಷಣಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುವ ಕಲೆಯಿದು. ಇದನ್ನು ನಾವು ವಾಲ್ಮೀಕಿ, ವ್ಯಾಸ, ಹೋಮರ್, ಶೇಕ್ಸಪಿಯರ್ ಮೊದಲಾದ ಮಹಾ ಕವಿಗಳ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ.

"ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ನಿರ್ಮಾಣದ ರೂಪರೇಷೆ"ಯೆಂಬ ಲೇಖದಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯದ ನಿಜ ಸ್ವರೂಪ, ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಆಗಬೇಕಾದ ಕಾರ್ಯಗಳು, ಅದರಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಿರುವ ದ್ವಿಮುಖ ಪ್ರಗತಿ,— ಇವುಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಕೆಲವು ಮಾತುಗಳನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ.

'ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಗತಿ'ಯೆಂಬ ಭಾಷಣದಲ್ಲಿ ಪ್ರಗತಿಯ ವಿಷಯವನ್ನು ತಾತ್ವಿಕವಾಗಿ ವಿವೇಚಿಸಿ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಪೂರ್ಣವಾಗಬೇಕಾದರೆ

ಅಂತರ್ಮುಖತೆ ಹಾಗು ಸಾಮಾಜಿಕತೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಪ್ರಗತಿಯು ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ ಹಾಗು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವದುಳಿದಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಚರ್ಚಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಆಂತರಿಕತೆ ಹಾಗು ಸಾಮಾಜಿಕತೆಗಳೆಂಬ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳೆರಡು ಯಾವ ಮನೋಧರ್ಮವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿವೆಯೆಂಬುದನ್ನು "ಕಾವ್ಯದ ಎರಡು ಮಾದರಿಗಳು" ಎಂಬಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಿದೆ.

"ಪ್ರಗತಿಪರ ಕವಿಶೆಲ್ಲಿ" ಎಂಬ ಲೇಖದಲ್ಲಿ ಈ ಎರಡೂ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳು ಒಬ್ಬ ಕವಿಯ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿ ಬೆರೆತ ರೀತಿಯನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೂಲ ತತ್ವಗಳ ವಿವೇಚನೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಜನತೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಾರವಾಗಲೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಈ ಸಂಕಲನವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಯಾವ ಒಂದು ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನೇ ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿಯಲು ನಾನು ಹೊರಟಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆ ಮಾಡುವ ಮನಸ್ಸು ನನಗಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ಅಂಥ ವಿವೇಚನೆಯು ಬಾಳಲಾರದೆಂಬುದೂ ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿದೆ.

ಇಲ್ಲಿಯ ಲೇಖನಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯದು ಹದಿಮೂರು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಜಯಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿತ್ತು. ಎರಡನೆಯದು 'ಕಲೋಪಾಸಕ'ದ ಮುನ್ನುಡಿಯ ಒಂದು ಭಾಗವಾಗಿದೆ. ಮೂರನೆಯದನ್ನು ರಾಯಚೂರ ಕವಿ ಸಮ್ಮೇಲನದ ಅಧ್ಯಕ್ಷೀಯ ಭಾಷಣದಿಂದ ಆಯ್ದುಕೊಂಡಿದೆ. ನಾಲ್ಕನೆಯದು ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ ಜರುಗಿದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಲನದಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಭಾಷಣದ ಸಾರಾಂಶವಾಗಿದೆ. ಐದನೆಯದು ರಾಣಿಬೆನ್ನೂರ ಜಿಲ್ಲಾ ಸಾಹಿತ್ಯಸಮ್ಮೇಲನದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಅಧ್ಯಕ್ಷೀಯ ಭಾಷಣವಾಗಿದೆ. ಆರನೆಯ ಲೇಖನವನ್ನು **ಇಜ್ಜೋಡಿನ** ಒಂಮ ಪ್ರಕರಣದಿಂದ ಆಯ್ದುಕೊಂಡಿದೆ. ಕೊನೆಯ ಲೇಖವು ಹಿಂದೆ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿತ್ತು.

ಧಾರವಾಡ.
೨೫-೧೨-೧೯೪೪

ವಿ. ಕೃ. ಗೋಕಾಕ

೧ ವಿಮರ್ಶೆಯ ರೀತಿ-ನೀತಿಗಳು

ನಮ್ಮ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಇಂದಿಗೆ ಸಂಭವಿಸುತ್ತಿರುವ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪುನರುಜ್ಜೀವನವು ಒಂದು ವಿಶೇಷವಾದ ರೂಪವನ್ನು ತಾಳಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ನಮ್ಮ ದೇಶದ ಬಾಳುವೆಯಲ್ಲಿ ಜರುಗಿದ ಅಗಾಧವಾದ ಆಂದೋಲನವೇ ಕಾರಣವಾಗಿರಬಹುದು. ನಮ್ಮ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಅಪೂರ್ವವಾದ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಗಳು ವಿರಳವೆಂದು ಸಹಜವಾಗಿ ಗೋಚರವಾಗುತ್ತದೆ. ಹರಿಹರ, ರಾಘವಾಂಕರಂತೆ ಇಂದಿನ ಕವಿಗಳು ಛಂದಸ್ಸಿನ ಸೀಮೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಆಂಡಯ್ಯನಂತೆ ಕನ್ನಡದ ತಿರುಳನ್ನೂ ಶಬ್ದಭಾಂಡಾರವನ್ನೂ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಲಕ್ಷ್ಮೀಶ-ಕುಮಾರವ್ಯಾಸರಂತೆ ಸಂಸ್ಕೃತಕ್ಕೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿರುವ ನಿರಂತರವಾದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಕೆಲವರು ತೋರಿಸುವರು. ದಾಸರ ಪಙ್ಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಇನ್ನುಳಿದವರು ಮನೋಹರ ಗೀತಗಳನ್ನು ಹಾಡುವರು. ಸರ್ವಜ್ಞಮೂರ್ತಿಗಳಂತೆ ಜಾತಿ–ಮತಗಳನ್ನು ಖಂಡಿಸಿ ನೀತಿಯ ನೆಲೆಯ ಕಡೆಗೆ ಬೆರಳುಮಾಡಿ ತೋರಿಸುವ ಕೆಲವು ಮಹನೀಯರನ್ನು ನಾವು ಕಾಣಬಹುದು. ಇಲ್ಲವೆ ಬಸವೇಶ್ವರರಂತೆ ದೇಶದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಂಡವಾದ ಕ್ರಾಂತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದ ಯುಗಪುರುಷರ ಮೇಳವನ್ನು ಇಂದು ನಮ್ಮ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ನೋಡಬಹುದು. ವಿಜಯನಗರದ ಕನಸುಗಳು ಮತ್ತೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿವೆ. ಕರ್ನಾಟಕದ ಜನಜೀವನವು ಮತ್ತೆ ತಲೆದೋರುತ್ತಿದೆ.

ಆದರೆ ಈ ಎಲ್ಲ ವೈಭವದ ವಿಜೃಂಭಣೆಯಲ್ಲಿ ನಾವು ಎರಡು ಅಮೌಲ್ಯವಾದ ಸಾಧನೆಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿದ್ದೇವೆ,— ಒಂದು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ; ಇನ್ನೊಂದು: ಮಹಾ ಕಾವ್ಯ. ಇವೆರಡು ವಸ್ತುಗಳ ಅಭಾವ

ದಿಂದ ಆಧುನಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಕೆಲವು ಮಟ್ಟಿಗೆ ನಿರ್ಧನವಾಗಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಕಲ್ಪನೆಯು ಎಷ್ಟು ಸ್ಫೂರ್ತಿಕರವಾಗಿರುವದೆಂಬುದು ಆಂಗ್ಲರ ಇಲ್ಲವೆ ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವಿಕರ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಯಬರುವದು. ಕಾವೇರಿಯಿಂದ ಗೋದಾವರಿಯ ವರೆಗೆ ಹಬ್ಬಿದ್ದ ನಮ್ಮ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ನೃಪತುಂಗನು ಎಷ್ಟು ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾನೆ! ನರಸಿಂಹನು "ಗಂಗಾವಾರ್ಧಿಯೊಳಾತ್ಮತುರಂಗಮುಂ ಮಿಸಿಸಿ"ದನೆಂದು ಪಂಪನೆಂತು ಆನಂದೋದ್ರೇಕದಿಂದ ಬಣ್ಣಿಸುತ್ತಾನೆ! ಈ ಮಹಾಕಲ್ಪನೆಯೇ ನಮ್ಮ ಅನೇಕ ಮಹಾಕಾವ್ಯಗಳಿಗೆ ಮೂಲಧನವಾಗಿರಬಹುದೆ?

ಆದರೆ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಇಂದಿಗೆ ಬೇರೊಂದು ಯುಗವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿದೆ. ನಮ್ಮ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ಸವೆದು ಹೋಯಿತೆಂದು ನಾವು ಚಿಂತಿಸುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಕನ್ನಡ ನಾಡೊಂದು ನಮಗಿದ್ದರೆ ತೀರಿತು. ಭೌತಿಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನೊಂದು ಸ್ಥಾಪಿಸದೆಯೂ ಕೂಡ ನಮ್ಮ ನಾಡಿನ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಮೆರೆಸಬಹುದು. ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವೆಂದರೆ,— ನಿಷ್ಕಾರಣವಾದ ಕಲಹ, ನಿರಪರಾಧಿಗಳ ಕೊಲೆ, ನಿರರ್ಥಕವಾದ ರಕ್ತಪಾತ! ಈ ಮಹಾಪಾತಕದಿಂದ ಎಂಥ ಪುಣ್ಯವಾದರೂ ಕ್ಷಯವಾಗಿ ಹೋಗಬಹುದು. ಆದರೆ ಈಗಿನ ಯುಗದ ಧ್ಯೇಯದ ಮೇರೆಗೆ,– ಬುದ್ಧಿಯ ಹೆಚ್ಚಳವನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಗೊಳಿಸಿ ದೇಶದ ಕೀರ್ತಿಲತೆಯನ್ನು ಕೊನರಿಸಬಹುದು. ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಬರಲಿರುವ ಕರ್ನಾಟಕದ ಅಭ್ಯುದಯವು ಇದೇ ರೀತಿಯದೆಂದು ನನ್ನ ಭಾವನೆಯಾಗಿದೆ. ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಲಾಲಸೆಯಿಂದ ಮಲಿನವಾದ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರೀಯರ ಮನವು ಇನ್ನೂ ಭೂಮಿಯ ಗಳಿಕೆಗಾಗಿ ಹಂಬಲಿಸುತ್ತಿದೆ. ಲಕ್ಷ್ಮೇಶ್ವರ, ಸೊಲ್ಲಾಪುರ, ಬೆಳಗಾವಿ ಮೊದಲಾದ ಸ್ಥಳಗಳೆಲ್ಲ 'ಬೃಹನ್ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ'ಕ್ಕೆ ಸೇರಿದುವೆಂದು ಅವರು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಸಾಧಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗೆ ಸಾಧಿಸಿದ್ದಷ್ಟಕ್ಕೆ ಅವು ಹಾಗೆ ಆಗಿ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಒಂದು ವೇಳೆ ಧಾರವಾಡ, ಮೈಸೂರು, ಮಂಗಳೂರು, ಕೊಪ್ಪಳ ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಕೆಲವು ಪಟ್ಟಣಗಳೇ ಕರ್ನಾಟಕವೆಂದು ಭಾವಿಸೋಣ. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ನಮ್ಮ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಚ್ಯುತಿಯಿಲ್ಲವೆಂದು ಎದೆತಟ್ಟಿ ಹೇಳಬಹುದು. ಏಕೆಂದರೆ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಹಿರಿಮೆಯು

ಕ್ಷಿತಿಯ ಗಾತ್ರದ ಮೇಲೆ ನಿಂತಿರುವದಿಲ್ಲ; ಅದು ಬುದ್ಧಿಯ ಸಹಜವಾದ ದೊಡ್ಡಿತೆಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದೆ. ಅಮೇರಿಕಾ, ಆಸ್ಟ್ರೇಲಿಯಾ ಮೊದಲಾದ ವಿಶಾಲವಾದ ಖಂಡಗಳು ಕೂಡ ಸಣ್ಣ ನಡುಗಡ್ಡೆಯಾದ ಇಂಗ್ಲಂಡಿನಷ್ಟು ಕೆಲಸವನ್ನು ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿವೆಯೇನು?

ನಾವು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಇನ್ನೊಂದು ಸಾಮಗ್ರಿಯೆಂದರೆ ಮಹಾಕಾವ್ಯ. ಆಧುನಿಕ ಕಾವ್ಯವು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಭಾವಗೀತೆಗಳ ಕಾವ್ಯವಾಗಿದೆ. ಅವರಲ್ಲಿ ತರಂಗ ತರಂಗವಾಗಿ ಕುಣಿದಾಡುವ ಭಾವನಾ ಲಹರಿಗಳೇ ಹೆಚ್ಚು; ಸಮುದ್ರದಂತೆ ತರಂಗಮಾಲೆಯನ್ನು ಧರಿಸಿಕೊಂಡು ಗಂಭೀರವಾಗಿ ನರ್ತಿಸುವ ಕಾವ್ಯರತ್ನಾಕರವು ಇನ್ನೂ ಜನಿಸಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಇದಕ್ಕೆ ನಾವು ವಿಷಾದಪಡಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಹಿಂದಿನ ಮಹಾಕಾವ್ಯಗಳ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಕಾಯುವದೆಂದರೆ ಇಂದಿಗೆ ಅಶಕ್ಯವಾದ, ಅಸಂಬದ್ಧವಾದ ಮಾತಾಗಿದೆ. ಅಪಾರವಾದ ಹಿಂದಿನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯು ಹೇಳ ಹೆಸರಿಲ್ಲದಾಗಿರುವದು. ಆ ಪಡಗರದಲ್ಲಿ ಸಹಜವಾಗಿ ಬೇಕಾದುದೆಂದು ತೋರಿಬಂದ ಕಾವ್ಯದ ಶೃಂಗಾರವು ಇಂದು ಬಿಡಿಸಲಸಾಧ್ಯವಾದ ಒಗಟವಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಪಂಪ-ಪೊನ್ನರಂತೆ ವೃತ್ತದಿಂದ ಕಂದಕ್ಕೆ, ಕಂದದಿಂದ ವಚನಕ್ಕೆ ನಿರಾಯಾಸವಾಗಿ ಹಾರುವ ಕವಿಗಳು ಇಂದಿಗೆಷ್ಟು ಮಂದಿ? ಅವರ ವಾಕ್ಸಂಪತ್ತನ್ನೂ ಭಾಷೆಯ ಅದ್ಭುತ ರಮಣೀಯತೆಯನ್ನೂ ಇಂದಿಗೆಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು? ಅಂದಿನದು ಅಂದಿನವರಿಗೇ ಸರಿ.

ಅಲ್ಲದೆ ಈ ಮಹಾ ಕಾವ್ಯ ಪರಂಪರೆಯು ಇಂದಿಗೆ ಅನುಚಿತವೂ ಆಗಿದೆ. ಆ ನವರಸಾಲಂಕಾರಗಳು, ಆ ಭ್ರಾಂತಿ ಮದವಿಲಾಸವು, ಆ ಸೂಳಿಕೇರಿಯ ವರ್ಣನೆ, ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿಯ ಭಕ್ತಿ, ಆ ಶಬ್ದಗಳ ಕಾದಾಟ, ಅರ್ಥಗಳ ತುಮುಲ ಯುದ್ಧ, ವರ್ಣನೆಗಳ ವೀರಸಂಗ್ರಾಮ- ಇವೆಲ್ಲ ಆ ಪರಂಪರೆಯ ವಿಧಿ-ನಿಧಿಗಳು. ಈ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ನಾಯಕರು ಒಮ್ಮೆ ರುದ್ರಭಟರಾಗುವರು. ಮತ್ತೆ ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಮನ್ಮಥಶರಗಳಿಂದ ಪೀಡಿತರಾಗುವರು. ಪಾಣಿಗ್ರಹಣವಾಗದಿದ್ದರೆ ಸಾವೇ ಸರಿಯೆಂದು ಸಾರಿ ಹೇಳುವರು. ಆದರೆ ಲಗ್ನವಾದೊಡನೆ ವೀರಶ್ರೀಯು ಸಂಚಾರವಾಗಿ ಯುದ್ಧ ಮಾಡಲು ತೆರಳುವರು. ಇಲ್ಲವೆ

ನಾಯಕಿಯರು ಕನ್ನೆವೇಟದ ಕಣ್ಣುಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವರು; ತದನಂತರವೇ ವೀರಪತ್ನಿಯರಾಗುವರು. ಈ ವೈಭವವನ್ನೆಲ್ಲ ಒಳಗೊಂಡ ಕಾವ್ಯದ ಮಹಾದ್ವಾರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ ನಾವು, ಧರ್ಮರಾಜನಿಗಾಗಿ ವಿಶ್ವಕರ್ಮನಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ಅರಮನೆಯನ್ನು ಸೇರಿದವರಂತೆ ದಿಙ್ಮೂಢರಾಗುವೆವು.

ಒಟ್ಟಿನಮೇಲೆ ನಮ್ಮವರ ಮಹಾ ಕಾವ್ಯವೆಂದರೆ ಜನಜೀವನದ ಭವ್ಯತೆ–ದಿವ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಭವ್ಯತರವಾಗಿ ದಿವ್ಯತರವಾಗಿ ತೋರಿಸುವ ನಿಲುಗನ್ನಡಿಯೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಈ ದರ್ಪಣದಲ್ಲಿ ಇಹಲೋಕವು ಸ್ವರ್ಗವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುವದು. ಭೂನೃಪತಿಗಳು ಇಂದ್ರ ಚಂದ್ರರಾಗುವರು. ಆನೆಗಳು ಐರಾವತಗಳಾಗಿ, ಗೋವುಗಳು ಕಾಮಧೇನುಗಳಾಗುವವು. ಪರ್ವತಗಳು ಇಂದ್ರಕೀಲಗಳಾಗಿ, ಮಾವಿನ ಮರಗಳು ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷಗಳಾಗುವವು. ಭೂಕನ್ನಿಕೆಯರು ಪಾರ್ವತೀ–ಲಕ್ಷ್ಮಿಯರಾಗುವರು. ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿದ್ದ ವೃಕ್ಷದಲ್ಲಿ ನೂರಾರು ಯಕ್ಷ–ಕಿನ್ನರರು ವಾಸಿಸುತ್ತಿರಬಹುದು. ಅನತಿದೂರದಲ್ಲಿದ್ದ ನಂದನವನದಲ್ಲಿ ವಾಲ್ಮೀಕಿಯಂಥ ಋಷಿಗಳು ಧ್ಯಾನಸ್ಥರಾಗಿ ಕುಳಿತಿರಬಹುದು. ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದಲೋ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಮೃತನಾಗಿ ಬಿದ್ದ ರಾಜಕುಮಾರನು ಆ ಋಷಿಗಳ ಅಮೃತ ಸ್ಪರ್ಶದಿಂದ ಮತ್ತೆ ಚೇತನಗೊಳ್ಳಬಹುದು !

ಆದರೆ ಇಂದಿನ ಕವಿಗಳಿಗೆ ಕ್ಷಿತಿಯ ಸಕಲೈಶ್ವರ್ಯವನ್ನು ಇಂತು ಕನ್ನಡಿಸುತ್ತಿರುವ ದರ್ಪಣವು ಬೇಕಿಲ್ಲ. ಅವರ ಮನಸ್ಸು ಕ್ಷಿತಿಜದಲ್ಲಿ ಹೊಳೆಯುವ ತಾರೆಗಳ ಕಡೆಗೆ ತೆರಳಿದೆ. ಅವರ ಹಗಲುಗನಸುಗಳು ವಸುಂಧರೆಯ ಬಂಧುರತೆಯನ್ನು ಜಾನಿಸಿ ರೂಪಗೊಳ್ಳುವದಿಲ್ಲ, ಮನಸ್ಸಿನ ಸಮಾಧಾನವನ್ನೋ ಅಸಮಾಧಾನವನ್ನೋ ಸೂಚಿಸುತ್ತಿವೆ. ಹೀಗೆ ಆಧುನಿಕ ಕಾವ್ಯವು ವಸ್ತುಕ (objective) ವಲ್ಲ, ಹೆಚ್ಚುಹೆಚ್ಚಾಗಿ ವರ್ಣಕ (subjective) ವಾಗಿದೆ. ಅಂತರ್ದೃಷ್ಟಿಯೇ ಮುಖ್ಯಲಕ್ಷಣವಾದ ಈ ಯುಗದ ಮಹಾಕಾವ್ಯವೂ ಮಹಾ ಕವಿಯೂ ಇನ್ನೂ ಬರಲಿರುವರು. ಭವಿಷ್ಯತ್ಕಾಲದ ಈ ಮಹಾಕಾವ್ಯವು ತನಗೆ ಸರಿಯಾದ ಪಡಿಯಚ್ಚನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಂಡು ವರ್ಣಕ (subjective)

ವಾಗುವದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಈ ಕಾವ್ಯದ ಬರವಿಗಾಗಿ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಕಾಯುಬೇಕು.

೨

ಹಾಗಾದರೆ ಆಧುನಿಕ ಯುಗದ ಕಾವ್ಯವು, ಇನ್ನೂ ಮೂಡದಿರುವ ತಾರಿಯೇನೆಂದು ಕೆಲವರು ಕೇಳಬಹುದು. 'ಅದು ಇನ್ನೂ ಪೂರೈಸ ಬೇಕಾದ ಕಾರ್ಯವು; ಇಂದು ಅಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳ ಹೇಳಬಹುದೇ?' ನನಗೆ ಹಾಗೆ ತೋರುವದಿಲ್ಲ. ಹಿಂದಿನ ಹಾಗು ಮುಂದಿನ ಮಹಾಕಾವ್ಯದ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು, ನಾವು ಆಂಗ್ಲಸಾಹಿತ್ಯದಿಂದ ಆಯ್ದುಕೊಂಡ ಕೆಲವು ಪ್ರಕಾರಗಳು (forms) ಇಂದಿಗೆ ತುಸುಮಟ್ಟಿಗೆ ಮಾಡುತ್ತಲಿವೆ. ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಕಾದಂಬರೀ ಪ್ರಪಂಚ– ಈ ಎರಡು ಪ್ರಾಂತಗಳು ಇಂದಿನ ನಮ್ಮ ಸಾಹಿತಿಗಳಿಗೆ ವಶವಾಗಿವೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ಲಘುಕಥೆ ನೀಳ್ಗವಿತೆಗಳೂ ಅವರ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟಿವೆ. 'ಚಿತ್ರ' (Impressions)ಗಳೂ ಪ್ರಬಂಧಗಳೂ ಲೋಕಪ್ರಿಯವಾಗತೊಡಗಿವೆ. ಯಾತ್ರಾಸಾಹಿತ್ಯದ (Literature of travel) ಘೋಷವು ಕೇಳಿಬರುತ್ತಿದೆ. ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕನುಸರಿಸಿ ಈ ರೂಪಗಳು (forms) ಮಹಾಕಾವ್ಯದ ಕಾರ್ಯಕಲಾಪವನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಂಡಿವೆ. ಬನವಾಸಿಗೆ ಹೋದ ಪಂಪನು, ಅರ್ಜುನನಾಗಿ ತನ್ನ ಅನುಭವವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸದೆ, ಒಂದು 'ಯಾತ್ರೆ'ಯನ್ನು ರಚಿಸಬಹುದು. ನಾಯಕ-ನಾಯಕಿಯರ ಅಂತರಂಗವನ್ನು ವೃತ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿಸುವದರ ಬದಲು ಇಂದಿನ ಸಾಹಿತಿಗಳು ಒಂದು 'ಚಿತ್ರ'ವನ್ನಾಗಲಿ, ಲಘುಕಥೆಯನ್ನಾಗಲಿ ಬರೆಯುಬಹುದು. ವರ್ಣನೆಗೆಂದು ಚಂಪಕಮಾಲೆಯನ್ನು ಹೆಣೆಯುವದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಒಂದು ಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ಬರೆಯಲು ಉದ್ಯುಕ್ತರಾಗಬಹುದು. ದಿವ್ಯತರವಾಗಿ ಊಹಿಸಿದ ಜನಜೀವನದ ರೂಪ-ರೇಷೆಗಳನ್ನು ಒಂದು ಅದ್ಭುತರಮಣೀಯ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸಬಹುದು. ಇಲ್ಲವೆ ಜೀವನದ 'ದೃಶ್ಯ'ವನ್ನು ಕೊಡಲು ಒಂದು ದೃಶ್ಯಕಾವ್ಯವನ್ನು ಕಟ್ಟಬಹುದು.

ಅಲ್ಲದೆ ಇವೇ ಪ್ರಕಾರಗಳನ್ನು ಮುಂದಿನ ಮಹಾಕಾವ್ಯದ ಪ್ರಯೋಜನೆಗೆಂದು ಉಪಯೋಗಿಸುವದು ಶಕ್ಯವಿದೆ. ಕಾದಂಬರಿಯು ಕೇವಲ ಹೃದಯಂಗಮ ಚಿತ್ರವಾಗದೆ ಜೀವನದ ವಿಮರ್ಶೆಯಾಗದೇನು? 'ಚಿತ್ರವು' ಮನಸ್ಸಿನ ರಾಗಾನುರಾಗಗಳನ್ನು ಸೆರೆಹಿಡಿಯದೇನು? ಪ್ರಬಂಧಗಳು ಗೂಢ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಾಗಬಹುದಲ್ಲವೆ? ಸಣ್ಣ ಕತೆಗಳು ಸಿಡಿಲಿನ ಮರಿಗಳಾದಲ್ಲಿ ಏನಾಶ್ಚರ್ಯ? ನಾಟಕಗಳು ವಿಶ್ವನಾಟಕದ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ಕಂಡಲ್ಲಿ ಬೆರಗೇನಿದೆ?

೩

ಇನ್ನು ವಿಮರ್ಶೆಯ ಕಡೆಗೆ ತೆರಳುವಾ. ಅದಕ್ಕೆ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಸ್ಥಾನವು ಅನ್ಯಾದೃಶವಾದುದೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ವಿಮರ್ಶೆಯೆಂದರೆ ಕೇವಲ ಪುಸ್ತಕಾವಲೋಕನವಲ್ಲ. ಅದು ಸಾಹಿತ್ಯದ ಧ್ವಜಸ್ತಂಭವಾಗಿದೆ. ಸಾಹಿತ್ಯವೆಂದರೆ ಕೆಲವು ಅಬಾಧಿತ ತತ್ತ್ವಗಳ ಮೇಲೆ ನಿಂತ ಅಂತಸ್ತಿನ ಮನೆಯಾಗಿದೆ. ವಿಮರ್ಶೆಯೆಂದರೆ ಈ ತತ್ತ್ವಗಳ ಹಾಗು ಅವುಗಳ ಮೇಲೆ ನಿಂತ ಅಸ್ತಿವಾರದ ಸುಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕೆಡದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಅವುಗಳ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವ ಸಾಧನೆಯಾಗಿದೆ. ಸಾಹಿತ್ಯದ ತಿರುಳು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಹುರುಳಿಲ್ಲದಾಗುವದು. ಆಗ ವಿಮರ್ಶೆಯು ಜೀವನವನ್ನು ತೂಗಿ ನೋಡಿ ಅದರಲ್ಲಿರುವ ಬೆಲೆಬಾಳುವ ಸಾಮುಗ್ರಿಯನ್ನು ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಒದಗಿಸಿಕೊಡುವದು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ತತ್ತ್ವಗಳು ಸರಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಕೆಲವು ದುಃಸಾಹಿತಿಗಳ ಕ್ರಿಯೆಯಿಂದ ಸಾಹಿತ್ಯವು ನಿರ್ಜೀವವಾಗುವದುಂಟು. ಆಗ ವಿಮರ್ಶೆಯು ಇಂತಹ ಬೆಳ್ಳಕ್ಕರಿಗರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಖಂಡಿಸಿ ನಿಜವಾದ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಹಾದಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಡುವದು. ಓರ್ವ ಕವಿಯ ಪ್ರತಿಭೆಯು ಕಲಂಕಗಳಿಂದ ಆಲಿಂಗಿತವಾಗಿರಬಹುದು. ಆಗ ವಿಮರ್ಶೆಯು ದೋಷಗಳನ್ನು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ವಿಂಗಡಿಸಿ ತೋರಿಸುವದು. ಕೆಲವು ಕವಿಸಮ್ರಾಟರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಜನತೆಯು ಒಂದು ವೇಳೆ ಸಮರ್ಥವಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ವಿಮರ್ಶೆಯು ಆಗ ಭಾಷ್ಯಕಾರರ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ವಹಿಸುವದು.

ಹೀಗೆ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಅಜರಾಮರವಾದ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿ ಬೆಳಗಿಸುವದೇ ವಿಮರ್ಶೆಯ ಆದ್ಯಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಅದರಿಂದ ಪುಟ ಹೊಂದುವ ಮಾತುಗಳು ಇನ್ನೆಷ್ಟೋ ಇವೆ. ಬಹುಮುಖವಾದ ವಾಙ್ಮಯದ ಪೂಜೆಯನ್ನಾದರೂ ಅದು ಭಯಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಮಾಡುವದು. ಕಾವ್ಯ, ನಾಟಕ, ಕಾದಂಬರಿ,– ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ವಿವಿಧ ರೂಪಗಳ ಗೌರವವನ್ನು ಅದು ಕಾಯ್ದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವದು.

ವಿಮರ್ಶೆಗೂ ಸಹ ಒಂದು ನಿರ್ಮಾಣ ಶಕ್ತಿಯಿದೆ. (Creative power). ಅದು ಜೀವನದ ವಿಮರ್ಶೆಯಂತಿರುವ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಒರೆಗಲ್ಲು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ. ವಿಮರ್ಶಕರು ಕವಿಯ ವಂದಿಮಾಗಧರೆಂದು ಕೆಲವರು ತಿಳಿದಿರುವದುಂಟು; ಇಲ್ಲವೆ ನಿಂದಕರೆಂದು ಹಲವರು ಆಡಿಕೊಳ್ಳುವದುಂಟು. ಆದರೆ ವಿಮರ್ಶೆಗೂ ಅಸ್ಖಲಿತವಾದ, ಅನನ್ಯವಾದ ಒಂದು ವಾಣಿಯಿದೆ. ಅದು ಮೀಟುವ ತಂತಿಯನ್ನು ಇನ್ನುಳಿದ ಯಾವ ಸಾಹಿತಿಯೂ ಮೀಟಲಾರನು. ಕವಿಯ ವೀಣೆಯು ಕವಿಗೆ; ಕತೆಗಾರನ ಸಿತಾರು ಕತೆಗಾರನಿಗೆ; ಪ್ರಬಂಧಕಾರನ ತಂಬಟೆಯು ಪ್ರಬಂಧಕಾರನಿಗೆ. ಆದರೆ ಮೋಹದ ಮಾಯೆಯನ್ನು ಕಿತ್ತೊಗೆದು ಸಮತಾವಾದವನ್ನು ನಿಷ್ಪಕ್ಷಪಾತಿಯಾಗಿ ಸಾರುವ ಕೃಷ್ಣನ ಪಾಂಚಜನ್ಯವು ವಿಮರ್ಶೆಗೆ ಸಲ್ಲುವದು. ಅದು ಜೀವನದಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಶಾಶ್ವತವಾದುದರ ವಿಜಯವನ್ನು ಸಾರುವ ಕಹಳೆ; ಪ್ರತಿಯುಗದಲ್ಲಿಯೂ ಜನಿಸುವ ಪ್ರತಿಭಾಶಾಲಿಗಳನ್ನು ಸಾಹಿತ್ಯರಂಗಕ್ಕೆ ಕರೆಯುವ ತುತೂರಿ !

ಉಳಿದ ಯಾವ ಸಾಹಿತಿಗೂ ಬೇಕಾಗುವ ಆತ್ಮಪ್ರತೀತಿಯು ವಿಮರ್ಶಕನಿಗೂ ಬೇಕಾಗುವದು. ಜೀವನದ ರಹಸ್ಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯದ ಜಾಣರು ಜೀವನಕ್ಕೂ ವಾಙ್ಮಯಕ್ಕೂ ಇರುವ ನಿಕಟ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಕಾಯ್ದು ವಿಮರ್ಶೆಯ ಮುಖ್ಯ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕೊನೆಗಾಣಿಸುವದೆಂತು? ಎಂತಲೇ ನಿಜವಾದ ವಿಮರ್ಶೆಯನ್ನು ಓದಿದಲ್ಲಿ ರಸಾನುಭವವು ಉದ್ಭವಿಸುವದು ; ಜೀವನದ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣತೆಯು ಗೋಚರವಾಗುವದು ; ಬಾಳಿನ ಸಮಸ್ಯೆಯ ಉತ್ತರವು ತಕ್ಕ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿಯೂ ಸಮಾಧಾನಕರವಾಗಿಯೂ ದೊರೆಯುವದು. ಅಂತರವಿಷ್ಟೆ; ಸಾಹಿತಿಯ

ಈ ಜಗತ್ತಿನಿಂದ ತನ್ನ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ಆಯ್ದುಕೊಳ್ಳುವನು; ವಿಮರ್ಶಕನು ಸಾಹಿತಿಯಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ಕಲ್ಪನಾಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಮೂಲ ವಸ್ತುವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವನು. ಸಾಹಿತಿಯು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿಯ ಉಚ್ಚ-ನೀಚ ಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಕಲೆಯ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ತರುವನು; ವಿಮರ್ಶಕನು ಸಾಹಿತ್ಯದ ಭೂಮಿಕೆಯಲ್ಲಿಯ ಗುಣದೋಷಗಳ ದ್ವಾರವಾಗಿ ತನ್ನ ಅನುಭವವನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಗೊಳಿಸುವನು. ಸಾಹಿತಿಯು ಹ್ಯಾಮ್‌ಲೆಟ್‌ನಂತಹ ಧ್ಯೇಯವಾದಿಗಳನ್ನೂ, ಗಾನರೆಲ್‌ನಂತಹ ರಾಕ್ಷಸಿಯರನ್ನೂ, ಮ್ಯಾಕ್‌ಬೆಥ್‌ನಂತಹ ಪತಿತ ವೀರರನ್ನೂ, ಫೆಸ್ಟೆಯಂತಹ ವಿದೂಷಕರನ್ನೂ, ಚಿತ್ರಿಸುವನು. ವಿಮರ್ಶಕನು ಮಾನವೀಯ ಸ್ವಭಾವದ ವಿವಿಧತೆಯನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟೀಕರಿಸಿ ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕುದಾದ ದರ್ಜೆಯನ್ನು ಆಯಾ ತರಗತಿಗೆ ಕೊಡುವನು. ಸಾರಾಂಶ, ವಿಮರ್ಶೆಯ ಹಾಗು ಉಳಿದ ವಾಙ್ಮಯದ ಮಾರ್ಗಗಳು ಬೇರೆಯಾಗಿದ್ದರೂ ಅವುಗಳ ಗುರಿಯು ಒಂದೇ ಆಗಿದೆ. ನೂರು ಕೀಳು ಕವಿಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಓರ್ವ ಶ್ರೇಷ್ಠ ವಿಮರ್ಶಕನು ಲೇಸು. ಯೋಗ್ಯತಾಸಂಪನ್ನರಾದ ಕವಿಗಳ ಹಾಗು ವಿಮರ್ಶಕರ ಜ್ಞಾನದ ಸೀಮೆಯು ಒಂದೇಯಾಗಿದೆ; ಭೇದವಿರುವದು ಅವರ ರೀತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ. ಉಳಿದ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಚಿತ್ರಶಕ್ತಿಯ ರೂಪವಾಗಿ, ಅದೇ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಧಾರೆಯೆರೆಯುವದು. ಉಳಿದ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯ ಕಲ್ಪನಾಶಕ್ತಿಯು ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಸ್ಫುಟವಾಗಿ, ಸ್ತೋತ್ರಾರ್ಹವಾಗಿರಬಹುದು; ಆದರೆ ವಿಮರ್ಶೆಯೂ ಅಗತ್ಯವಿರುವದೆಂಬುವದನ್ನು ನಾವು ಮರೆಯಕೂಡದು.

೪

ಒಂದು ರಾಷ್ಟ್ರದ ಜೀವನವನ್ನೂ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನೂ ಉಜ್ವಲತರವಾಗಿ ಮಾಡಲು ವಿಮರ್ಶೆಯು ಅವಶ್ಯವೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾಯಿತು. ಅದು ಸಾಹಿತ್ಯದ ಒರೆಗಲ್ಲಾಗಿದೆಯಲ್ಲದೆ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಒಂದು ವಿಭಾಗವೂ ಅಹುದೆಂಬ ಮಾತು ಈಗ ವಿದಿತವಾಗಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ನಾವು ಕೆಲವು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಎಚ್ಚರವಿರಬೇಕಾಗಿದೆ.

ವಿಮರ್ಶೆಯು ಅಧಿಕಾರಯುತವಾಗಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬಹುದು. ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನಾಗಲಿ ಇಲ್ಲವೆ ಸಾಹಿತಿಯ ಕೆಲವು ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನಾಗಲಿ

ಕುರಿತು ಸತ್ಯವನ್ನು ನೆಲೆಗೊಳಿಸಲು ಹೆಣಗಬಹುದು. ಇಂತಹ ವಿಮರ್ಶೆಗೆ 'ತೀರ್ಪು' ಇಲ್ಲವೆ ನ್ಯಾಯವಿಧಾಯಕ ವಿಮರ್ಶೆ (judicial criticism) ಎಂದು ಹೇಳುವದುಂಟು. ತೀರ್ಪಿಗೂ ವಿಮರ್ಶೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸ್ಥಾನವಿದೆ. ಆದರೆ ಅದು ಕೊನೆಯ ಕೆಲಸ, ಆದ್ಯ ಕರ್ತವ್ಯವಲ್ಲ. ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ವಿಮರ್ಶಕನು ಒಂದು ಗ್ರಂಥವನ್ನೋದಿ ಅದರೊಳಗಿನ ಮುಖ್ಯಮುಖ್ಯ ಮಾತುಗಳನ್ನೂ ಕಲೆಯನ್ನೂ ಸರಣಿಯನ್ನೂ ಮನದಟ್ಟಾಗಿಸುಸುವನು. ಆಗ ಅವನ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಹಾಗು ಸಹೃದಯತೆಗನುಸಾರವಾಗಿ ಅವನಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥದ ವಿಷಯವಾಗಿ ಕೆಲವು ಮನೋಭಿಪ್ರಾಯಗಳು (personal impressions) ತಲೆದೋರುವವು. ವಿಮರ್ಶಕನೇ ನಿಪುಣನಾದ ಸಾಹಿತಿಯಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ಆತನು ಇವುಗಳನ್ನು ಮನೋಹರವಾಗಿ ಬಣ್ಣಿಸಬಲ್ಲನು. ಇವು ಅನೇಕಸಲ ಜನತೆಯಲ್ಲಿಯ ವಾಚನಾಭಿರುಚಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಈ 'ಮನೋಭಿಪ್ರಾಯಗ'ಳಿಂದ ಮುಂದಿನ ಹೆಜ್ಜೆಯನ್ನು 'ತೀರ್ಪಿ'ನ ಕಡೆಗೆ ಇಡಲಾಗದು. ಹೀಗಾದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಘಾತುಕ ವಿಮರ್ಶೆಯು ಇನ್ನೊಂದಿಲ್ಲ. ಓರ್ವ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಒಲವುಗಳ ಮೇಲೆ ಸಾಹಿತ್ಯವು ನಿಂತಿರುವದಿಲ್ಲ. ಈ ಒಲವುಗಳಾದರೋ ಅನೇಕ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಕಲುಷಿತವಾಗಿರಬಹುದು ; ಅವನ ಜ್ಞಾನದ ಮರ್ಯಾದೆಯಿಂದ ಬಂಧಿತವಾಗಿರಬಹುದು.

ಆದುದರಿಂದ ವಿಮರ್ಶಕನು ಮುಂದೆ ಆ ಗ್ರಂಥವನ್ನೇ ತನ್ನ ಸಾಧನೆಯನ್ನಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವನು. ಅದರಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥಕಾರನ ಉದ್ದಿಶ್ಯವೇನಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವನು. ಗ್ರಂಥದ ರೀತಿಯು ತನಗೆ ಸಮ್ಮತವಿದ್ದರೂ ಸರಿ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಸರಿ, ಕಲೆಯ ಯಾವ ರೂಪವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿಸಲಾಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಆತ ಅರಿತು ಕೊಳ್ಳುವನು. ಆಗ ಆ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿಯೇ ವಿಮರ್ಶೆಯ ಕೆಲವು ಸಾಧನೆಗಳು ಗೋಚರವಾಗುವವು. ಜೀವಂತವಿರುವ ಓರ್ವ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಶಕ್ಯವಿದ್ದಷ್ಟು ಹೋಲಲು ಸಾಹಸಪಡುವ ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಶಿಲಾಪ್ರತಿಮೆಯಂತೆ, ತನ್ನ ಅಂತರಾಳದಲ್ಲಿಯೇ ಅಡಕವಾದ ತನ್ನ ಆದರ್ಶ ರಚನಾಕ್ರಮವನ್ನು ಹೋಲುವ ಉದ್ದಿಶ್ಯವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಗ್ರಂಥವು ರಚಿತವಾಗಿರುವದು. ಈ ರಚನಾಕ್ರಮದ

ಒರೆಗಲ್ಲಿನಿಂದ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ಸಾಧಕ ಬಾಧಕ ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ಕಲೆಹಾಕಿ ವಿಮರ್ಶಕನು ಅದರ ನಿಜವಾದ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಬೆಳಕಿಗೆ ತರುವನಲ್ಲದೆ ಆ ಗ್ರಂಥದೆದುರಿಗಿರುವ ಧ್ಯೇಯದ ದ್ವಾರವಾಗಿಯೇ ಅದರ ಕುಂದುಕೊರತೆಗಳನ್ನು ವಿಶದಪಡಿಸುವನು. ಹೀಗೆ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಕಲೆಹಾಕುವ ವಿಧಾನಕ್ಕೆ ಸಪ್ರಮಾಣ (Inductive criticism) ವಿಮರ್ಶೆಯೆಂದು ಹೆಸರು.

ಇನ್ನು ಸಪ್ರಮೇಯ ವಿಮರ್ಶೆ (Deductive criticism) ಯ ಅವಶ್ಯಕತೆಯೇನಿದೆ ನೋಡುವಾ. ವಿಮರ್ಶಕನು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸ್ಥಾನವೆಂಬುದನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸಬೇಕಾಗುವದು. ಈ ಗ್ರಂಥಕಾರನು ಶ್ರೇಷ್ಠ ಸಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ಹೋಲಬಹುದೆ ? ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಯೇಳುವದು. ಸಪ್ರಮಾಣ ವಿಮರ್ಶೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನಾವು ಅನೇಕ ಉತ್ತಮ ಗ್ರಂಥಗಳ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಹಿಡಿದಿರುವೆವು. ಉತ್ತಮ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಹೇಗಿರಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಈ ಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಇಂತಹ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನೂ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನೂ ಶೇಖರಿಸಿ ಇವುಗಳ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ನೂತನ ಗ್ರಂಥಗಳ ಗುಣ–ದೋಷಗಳನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸುವದೇ ಸಪ್ರಮೇಯ ವಿಮರ್ಶೆಯ ಮುಖ್ಯ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಹಳೆಯದೆಲ್ಲ ಹೊನ್ನು, ಹೊಸತೆಂದರೆ ಕಸವೆಂದು ಮಾತ್ರ ವಿಮರ್ಶಕನು ತಿಳಿಯಕೂಡದು. ವಿಮರ್ಶೆಯ ಸೂತ್ರಗಳೆಲ್ಲ ಒಂದು ಕಾಲಕ್ಕೆ ಕೆಲವು ಗ್ರಂಥಗಳ ವಿಶಿಷ್ಟ ಲಕ್ಷಣಗಳಾಗಿದ್ದವೆಂಬ ಮಾತನ್ನು ಆತನು ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಡಬೇಕು. ಉಚ್ಚ ತರಗತಿಯ ಗ್ರಂಥಗಳು ಉದ್ಭವಿಸುತ್ತ ಹೋದಹಾಗೆ ವಿಮರ್ಶಾ ಪದ್ಧತಿಯ ತಳಹದಿಯೂ ವಿಶಾಲವಾಗುತ್ತ ನಡೆಯುವದು. ಹೀಗೆ ವಿಮರ್ಶೆಯೆಂದರೆ ಸಾಮೂಹಿಕ (Collective) ಸೌಂದರ್ಯದ ಸಹಾಯದಿಂದ, ರಸಾನುಭವದ ಮೂಲಕ ಜನಿಸಿದ ಒಂದು ಕೃತಿವಿಶೇಷವನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸುವ ರೀತಿಯೇ ಸರಿ.

ವಿಚಾರಿಸಿ ನೋಡಲು ' ತೀರ್ಪು ' ಎಂದರೆ ಅಪರಾಧಿಯನ್ನು ದಂಡನೆಗೆ ಗುರಿಯಾಗಿಸುವದಲ್ಲ. ಕವಿ ವಿಮರ್ಶಕರೀರ್ವರೂ ನಿರಪರಾಧಿಗಳು. ನ್ಯಾಯವಿಧಾಯಕ ವಿಮರ್ಶೆಯೆಂದರೆ ಮದೋನ್ಮತ್ತರ ವಾಣಿ

ಯಲ್ಲ, ಸಪ್ರಮಾಣ, ಸಪ್ರಮೇಯ ದೃಷ್ಟಿಗಳಿಂದ ಕಲೆಹಾಕಿದ ಸಂಗತಿಗಳ ವಿವರಣೆ, ವಂಚನೆಯಿಲ್ಲದ ನಿವೇದನೆ,– ಎಂದರ್ಥ.

ತುಲನಾತ್ಮಕ ವಿಮರ್ಶೆ, ಐತಿಹಾಸಿಕ (Historical) ವಿಮರ್ಶೆ, ತಾತ್ತ್ವಿಕ ವಿಮರ್ಶೆ, (philosophical),– ಹೀಗೆ ವಿಮರ್ಶೆಯಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಪದ್ಧತಿಗಳಿರುವವು. ವಾಙ್ಮಯದ ಗೌರವವನ್ನು ತೂಗಿ ನೋಡಲೂ ಹೆಚ್ಚಿಸಲೂ ಇವು ಅವಶ್ಯಕವೆಂದು ಬೇರೆ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ತಾತ್ತ್ವಿಕ ವಿಮರ್ಶೆಯಂತೂ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಕಣ್ಣಿನಂತಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಹತ್ವದ ಮಾತನ್ನು ಚರ್ಚಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ವಿಮರ್ಶಕನು 'ಕೊಲೆಗಾರ' 'ಪಾತಕಿ' ಎಂದು ಹೆಸರುವಾಸಿಯಾಗಿದ್ದಾನೆ. ನಿರ್ಜರರು ನಿಶಾಚರರೊಡನೆ ಯುದ್ಧ ಮಾಡುವದು ಅನಿವಾರ್ಯವಿದ್ದಂತೆ ಕವಿಗಳು ವಿಮರ್ಶಕರೊಡನೆ ಕದನವೆಸಗಿದ ವಿನಾ ಅವರಿಗೆ ಕೀರ್ತಿಯು ದೊರೆಯದೆಂದು ಒಂದು ಭಾವನೆಗೆ ಆಸ್ಪದ ಸಿಕ್ಕಿದೆ. ನಾನು ಈಗ ಕುತ್ಸಿತ ವೃತ್ತಿಯ ವಿಮರ್ಶಕರನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆಯುತ್ತಿರುವದಿಲ್ಲ. ಕೀಳು ಕವಿಗಳೂ ಹಾಳು ವಿಮರ್ಶಕರೂ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದ ಮುಳ್ಳಿನ ಹಾಗೆ. ಅದನ್ನು ಕಿತ್ತೊಗೆದವನೆ ಪರೋಪಕಾರಿಯಹುದು. ಕೇವಲ ವ್ಯಾಮೋಹಕ್ಕೆ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನವಿಲ್ಲ; ದ್ವೇಷ–ದೂಷಣೆಗಳಿಗೆ ವಿಮರ್ಶೆಯ ಗಡಿನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಜಾಗೆ ಸಿಕ್ಕಲಾರದು. ವೈಯಕ್ತಿಕ ಭೇದಗಳನ್ನೂ ದ್ವೇಷ–ಮಾತ್ಸರ್ಯಗಳನ್ನೂ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ತರುವದೆಂದರೆ ಪರಮ ಪಾಪವೆಂದು ನಾನು ಎಣಿಸುತ್ತೇನೆ. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ವಿಮರ್ಶೆಯ ಕಾರ್ಯವು ಬಹು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದುದು. ವಿಮರ್ಶೆಯ ಸಂಬಂಧವು ವ್ಯಕ್ತಿಯೊಡನೆ ಸಂಭವಿಸುವದಿಲ್ಲ,– ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಬರೆದ ಗ್ರಂಥದೊಡನೆ ; ವ್ಯಕ್ತಿಯೆಂದರೆ ವಿಮರ್ಶಕನಿಗೆ 'ಹ–ಳ–ಕ್ಷ–ಜ್ಞ–' ಇಷ್ಟೇ ಸರಿ. ಕವಿಯು ಜೀವಂತವಿರಬಹುದು, ಮೃತನಾಗಿರಬಹುದು ; ಆದರೆ ವಿಮರ್ಶಕನಿಗೇನು ? ಅದರಿಂದ ಅವನ ವ್ಯವಸಾಯಕ್ಕೆ ಭಂಗ ಬರಲಾರದು.

ತನ್ನ ಹೆಸರನ್ನು ಸಾರ್ಥಕವಾಗಿಸುವ ವಿಮರ್ಶಕನನ್ನು ಯಾವ ನೀಚ ಭಾವನೆಯೂ ಪ್ರೇರಿಸಲಾರದು. ಮೇಲಾಗಿ ಅವನು ದೋಷಗಣನೆ

ಗಾಗಿ ಮಾತ್ರ ಕಾಯುತ್ತಿರುವದಿಲ್ಲ. ನೂತನ ಕವಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಫುಲ್ಲ ಮಾನಸನಾಗಿ ಅಭಿನಂದಿಸುವನು. ಕವಿಪುಂಗವರಿಗೆ ಹೃತ್ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನಮನಗೆಯ್ಯುವನು. ಕವಿಗಳೇ ಇಂದ್ರ-ಚಂದ್ರರೆಂದು ಮುಕ್ತಕಂಠನಾಗಿ ಹೊಗಳುವನು. ಜನತೆಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಹಾಗು ಸಾಹಿತ್ಯಗಳು ಹೇಗೆ ಪರಸ್ಪರಾವಲಂಬಿಗಳೆಂಬುವನ್ನು ಹೆಜ್ಜೆ ಹೆಜ್ಜೆಗೆ ತೋರಿಸುವನು. ಎದುರಿಗೆ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಸುಳಿದಾಗ ತಲ್ಲೀನನಾಗಿ ತಾದಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಬಿಡುವನು.

ಆದರೆ ವಿಮರ್ಶಕನು ಇದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಹೊಣೆಯನ್ನು ಹೊರಬೇಕಾಗುವದು. ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ರಾಟರು ಇಲ್ಲದಾಗಲು ಪಾಳಿಯಗಾರರೇ ರಾಜಾಧಿರಾಜರಂತೆ ವರ್ತಿಸುವರು. ತಾವು ಸರಸ್ವತೀ ದೇವಿಯ ಪುತ್ರರಲ್ಲ, ಪತಿಗಳೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವರು. ಆಗ "ನೀವು ಸಮ್ರಾಟರಲ್ಲ, ಪಾಳಿಯಗಾರರೆಂ" ದು ವಿಮರ್ಶಕನು ನಿರ್ಭೀತನಾಗಿ ಹೇಳುವನು. ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವೆಂದು ಆ ನಾಯಕರು ಅವನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಬಹುದು. ಆದತೆ ಸತ್ಯವನ್ನು ಕೊಲ್ಲಬಹುದೆ ? ಅದರಂತೆ ಕೆಲವು ಸಾಹಿತಿಗಳು ಕೀರ್ತಿವಂತರಾಗಿ ತಾವು ಉಸಿರಿದ್ದೇ ವೇದವೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಿರಬಹುದು. ಆಗ ಅವರ ಉಸಿರಿನಲ್ಲಿ ವೇದವು ಎಲ್ಲಿ ಲೋಪವಾಗಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ವಿಮರ್ಶಕನು ವಿಂಗಡಿಸಿ ತೋರಿಸುವನು. ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಅವರು ವಿಮರ್ಶಕನನ್ನು ಹೀಯಾಳಿಸಬಹುದು. ಹಳಿಯಬಹುದು, ಹೂಳಬಹುದು. ಆದರೆ ಸತ್ಯವನ್ನು ಹೂಳಬಹುದೆ ?

ಹೀಗೆ ವಿಮರ್ಶಕನೆಂದರೆ ಅಪ್ರಿಯ ಸತ್ಯವಾದಿ. ಕೆಲವರಿಗೆ ಹೊಗಳಿಕೆಗಳು ಬೇಕು. ಹೊಗಳಿಸಿಕೊಂಡು ಕೆಲವರಿಗೆ ವಡ್ಡು ಬಿದ್ದಿರುವದು. ತಮ್ಮ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ದೋಷಗಳಿವೆಯೆಂದರೆ ಅವರಿಗೆ ಸಹನವಾಗಲಾರದು. ಕೆಲವರಿಗಂತೂ ವಿಮರ್ಶಕನೆಂದರೆ ವಿಪರೀತ ಸಂತಾಪವಾಗುತ್ತದೆ; 'ಕ್ರಿಮಿ-ಕೀಟಕ' ಎಂದು ಮಾತನ್ನು ಮುಗಿಸಿಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಇವಕ್ಕೆಲ್ಲ ವಿಮರ್ಶಕನೇನು ಮಾಡಬೇಕು ? ಸಸ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ ವಿಜ್ಞಾನಿಯು ತರತರದ ಕುಸುಮಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಅವುಗಳ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಬಯಸಿದಂತೆ ವಿಮರ್ಶಕನು ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸು

ವನು. ಇವು ರಾಜೋದ್ಯಾನದಿಂದ ಬಂದುವು, ಇವು ಕಾಡಿನಿಂದ ಬಂದುವು; ಇವು ಪ್ರಖ್ಯಾತರಾದ ಕವಿಗಳಿಂದ ಬಂದ ಕೃತಿಗಳು, ಇವು ಕೀರ್ತಿವಂತರಾಗಲಿಚ್ಛಿಸುವ ಕವಿಗಳ ಗ್ರಂಥಗಳು,– ಎಂಬ ದೃಷ್ಟಿಯೇ ಅವನಲ್ಲಿ ನೆಟ್ಟಿರುವದಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲ ಕುಸುಮಗಳೊಡನೆ ಸಮನಾಗಿ ತನ್ನ ಪ್ರಯೋಗವನ್ನು ಸಾಗಿಸುವನು. ಆದರ ಪರಿಣಾಮವು ಕೆಲವರ ಮೇಲೆ ಒಳ್ಳೆಯದಾಗಬಹುದು, ಹಲವರ ಮೇಲೆ ವಿಷಾದಕರವಾಗಬಹುದು.

ಸಾರಾಂಶ, ಸತ್ಯವು ಕಹಿಯಾಗಬಹುದು, ಇಲ್ಲವೆ ಸಿಹಿಯಾಗಬಹುದು; ಆದರೆ ಸತ್ಯಕ್ಕೆ ಸಾವಿಲ್ಲ. ವಿಮರ್ಶಕನು ಪ್ರಿಯನಾಗಬಹುದು; ಇಲ್ಲವೆ ಅಪ್ರಿಯನಾಗಬಹುದು ; ಆದರೆ ವಿಮರ್ಶಕನು ಸತ್ಯವಾದಿ.

೫

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೇನು ವಿಮರ್ಶೆಯು ಹೊಸತಲ್ಲ. ಮೊದಲಿನಿಂದ ನಡೆದು ಬಂದಿದೆ. ನಮ್ಮ ಕವಿಗಳು (bad critics) ರನ್ನೂ ದುಷ್ಕವಿ (bad poets) ಗಳನ್ನೂ ಅನೇಕ ಸಲ ನಿಂದಿಸುತ್ತಾರೆ, ಕೆಲವು ಸಲ ಈ ವಿಡಂಬನೆಯು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕವಾದರೂ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ತೀಕ್ಷ್ಣವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಆದರೆ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಅಳಿಗಬ್ಬಿಗರೇ ಮೆರೆಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಸತ್ಯಪ್ರಿಯರಾದ ವಿಮರ್ಶಕರು ಹಲವು ಸಲ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. “ ಪೇಳ್ವೊಡೆ ಪಂಪನೆ ಪೇಳ್ಗು ” ಮೆಂದು ಹೇಳಿ ಮಹಾಭಾರತವನ್ನು ಬರೆಯಲು ಪಂಪನನ್ನು ಪ್ರೇರಿಸಿದ ಪಂಡಿತರು ಕಡಿಮೆಯ ತರಗತಿಯವರೆ? “ ಅಚ್ಚಗನ್ನಡಂ ಬಿಗಿವೊಂದಿರೆ ” ಬರೆದರೆ ಆಂಡಯ್ಯನೇ ಬರೆಯಬಹುದೆಂದು ನುಡಿದು, ಅವನಿಂದ ‘ ಕಬ್ಬಿಗರ ಕಾವ ’ ವನ್ನು ಬರೆಸಿದ ‘ ಬಲ್ಲವರ ’ ನ್ನು ನಾವು ಎಷ್ಟೆಂದು ಕೊಂಡಾಡಬಹುದು ? ಲಕ್ಷ್ಮೀಶನ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಮೆಚ್ಚಿ ಅವನಿಗೆ ಅನೇಕ ಬಿರುದುಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟ ವಿಮರ್ಶಕರ ಗುಣವಾದರೂ ಮೆಚ್ಚಿಸುವಂತಹದು.

ಹಿಂದಿನ ಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕರು ತಮ್ಮ ಕಾವ್ಯರಚನಾಪದ್ಧತಿಯನ್ನೂ ತಮ್ಮ ಕಾವ್ಯ ಗುಣವನ್ನೂ ತಾವೇ ಬಣ್ಣಿಸುತ್ತಾರೆ. ತಮ್ಮ ಪ್ರೀತಿಯ ಕವಿಗಳ ಗುಣಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಹಿಡಿದು ಅವುಗಳನ್ನು ಯಥಾ

ವತ್ತಾಗಿ ಹೊಗಳುತ್ತಾರೆ. ಆದರೂ ವಿಮರ್ಶೆಯು ಸಾಹಿತ್ಯದ ಉಳಿದ ವಿಭಾಗಗಳಂತೆ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ಹೊಂದಲಿಲ್ಲ. ಈ ಸಂಗತಿಯೇ ಅಂದಿನ ಕಾವ್ಯದ ವಸ್ತುವು ಸಂಕುಚಿತವಾಗುವುದಕ್ಕೂ ವೈವಿಧ್ಯವು ಇರದೆ ಇರುವುದಕ್ಕೂ ಕಾರಣವಾಗಿರಬಹುದು. ಕೇವಲ ಶಬ್ದವೈಚಿತ್ರ್ಯ ದಲ್ಲಿ, ರಸವಿಚಾರದಲ್ಲಿ, ಅಲಂಕಾರಗಳ ವಿವರಣೆಯಲ್ಲಿ ಅಂದಿನ ವಿಮ ರ್ಶೆಯು ಕಳೆದುಹೋಗಿತ್ತೆಂದು ತೋರುವದು. ಆದರೆ ಸಾಹಿತ್ಯದ ತಿರು ಳನ್ನು ವಿಮರ್ಶೆಯು ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಚರ್ಚಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೂ ಜೀವನಕ್ಕೂ ಇರುವ ನಿಕಟ ಸಂಬಂಧದ ತಂತಿಯನ್ನು ಪುನಃ ಪುನಃ ಮೀಟುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಕಾವ್ಯಕ್ಕೂ ವಿಜ್ಞಾನಕ್ಕೂ, ಗದ್ಯಕ್ಕೂ, ಪದ್ಯಕ್ಕೂ ನಡುವೆ ಮೇರೆಯನ್ನು ಎಳೆಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಸಾಹಿತ್ಯದ ವಿವಿಧ ಪ್ರಕಾರ ಗಳ ಉಪಯೋಗವನ್ನೂ ಅದರ ತತ್ತ್ವಗಳ ಪ್ರಖರತೆಯನ್ನೂ ಅದರ ಸೀಮೆಯ ಅನಂತತೆಯನ್ನೂ ತೋರಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಕಾರಣಗಳ ದೆಸೆ ಯಿಂದ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಗತಿಯು ಕೆಲವು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಕುಂಠಿತವಾಯಿತು. ವಿಮರ್ಶೆಯಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸಿಕ್ಕಬೇಕಾದ ಪುಟವು ಸಿಕ್ಕದೆ ಹೋಯಿತು. ಆಗ ಸಂಭವಿಸಿದ ಹಲಕೆಲವು ಕ್ರಾಂತಿಗಳೂ ಪಲ್ಲಟಗಳೂ ಬರಿ ಕಾಲಾನುಗತಿಕವಾಗಿ ಬಂದವು. ನಮ್ಮ ಹಿಂದಿನ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಚಿಗರೆ ಯಂತೆ ಜಿಗಿದಾಡಲಿಲ್ಲ. ಹೆಬ್ಬಾವಿನಂತೆ ಹೊಟ್ಟೆಯನ್ನು ಹೊಸೆದು ಬಂದಿತು.

೭

ಆದರೆ ಇಂದಿನ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯಾದರೂ ವಿಮರ್ಶೆಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಸ್ಥಾನವು ಸಿಕ್ಕಿದೆ. ಈ ಮಾತು ವಿಮರ್ಶೆಯ ಎಲ್ಲ ವಿಭಾಗಗಳಿಗೂ ಅನ್ವ ಯಿಸುವದು. ಇಲ್ಲಿ ನಾನು ತಾತ್ತ್ವಿಕ ವಿಮರ್ಶೆಯ ಉದಾಹರಣೆಯೊಂ ದನ್ನು ವಿಶದಪಡಿಸುವೆನು. ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ "A failed poet becomes a critic" (ಯಶಸ್ವಿಯಾಗದ ಕವಿಯು ವಿಮರ್ಶಕನಾಗಲು ಹವಣಿಸುತ್ತಾನೆ) ಎಂದು ಒಂದು ವದಂತಿಯಿದೆ. ಆದರೆ ಅದನ್ನು ತಿರುವುಮುರುವಾಗಿಸುವ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯು ಇಂದು ಬಂದಿದೆ. "A failed

critic becomes a poet "– "ಯಶಸ್ವಿಯಾಗದ ವಿಮರ್ಶಕನು ಕವಿಯಾಗಿ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಹವಣಿಸುತ್ತಾನೆ" ಎಂದು ನಾವು ಹೇಳಬಹುದು. ಜಗತ್ತಿನ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕವಿಗಳ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿದಲ್ಲಿ ಅವರಲ್ಲಿ ತಾತ್ವಿಕ ವಿಮರ್ಶೆಯ ಹವಣಿಕೆಯೂ ಇದ್ದಿತೆಂದು ಗೋಚರವಾಗುವದು. ಆದರೆ ಕೆಲವೊಂದು ಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಆಳವಿರುವದಿಲ್ಲ. ಬೆಳದಿಂಗಳು, ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿ, ಪನ್ನಾದಾಸಿ,–ಮೊದಲಾದ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ತಕ್ಕುವಾದ ಕೆಲವು ವಿಷಯಗಳ ಮೇಲೆ ನಾಲ್ಕು ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಹೆಣೆಯುವದೇ ಅವರಿಗೆ ಕಾವ್ಯವಾಗಿದೆ. ಹೀಗೆ ಸಾಹಿತ್ಯದ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಮನನ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಕವಿತೆಯ ದಿವ್ಯವಾದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕಾಣಲು ಸಮರ್ಥರಾಗದೆ ಅವರು 'ಕವಿ'ಗಳಾಗಿ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಹಂಬಲಿಸುವರು.

ಆದರೆ ಶ್ರೇಷ್ಠಕವಿಗಳು ಗಹನ ವಿಚಾರಿಗಳೂ ತತ್ವಜ್ಞಾನಿಗಳೂ ಆಗಿರುವದಲ್ಲದೆ ವಿಮರ್ಶಕರೂ ಅಹುದು. ತಾನು ನೋಡಲಿರುವ ದೇಶದ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳನ್ನು ಕುಸುರಿಗ (Artist) ನು ಮೊದಲು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುವದು. ತಾನು ಕಂಡ ಜೀವನದ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಜನತೆಯ ಎದುರಿಗೆ ಇಡುವದರ ಮೊದಲು, ಅಂತಹ ನಿವೇದನ ಪದ್ಧತಿ (presentation) ಯ ಕಲೆಯ ನೆಲೆಯು ಅವನಿಗೆ ಮೊದಲು ವಿದಿತವಿರಲಿಕ್ಕೆಬೇಕು. ಕಲಾ ಪರಿಪೂರ್ಣತೆಯೂ ತಿಷ್ಕಳಂಕತೆಯೂ ನಿರಭ್ರತೆಯೂ, ಈ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ನುರಿಸಿಕೊಂಡಹಾಗೆ, ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಸಾಧಿಸುವವು. ಇದಲ್ಲದೆ ನೂತನ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಶಾಶ್ವತವಾಗಿ ನೆಲೆಗೊಳಿಸುವ ಕಬ್ಬಿಗರಲ್ಲಿ ಈ ವಿಮರ್ಶಾಬುದ್ಧಿಯು ಸ್ವಯಂಸಿದ್ಧ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ರಾಟರು ಹೇಗೆ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ರಸಿಕರೋ ಹಾಗೆ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ರಸಿಕರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಕಾರ್ಯರಂಗವು ಜೀವನದಲ್ಲಿ; ಅವರ ವಾಣಿಯ ಕ್ಷೇತ್ರವು ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ. ಅಂದಮೇಲೆ ಜೀವನದಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಅವರು ಅಷ್ಟೇ ಬಲ್ಲಿದರಾಗಿರಬಹುದಲ್ಲವೆ?

ಅದಿರಲಿ, ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಇಂದಿಗೆ ಉದ್ಭವಿಸುತ್ತಿರುವ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ

ಇನ್ನೊಂದು ಸಂಗತಿಯು ಮನನೀಯವಾಗಿದೆ. ಆಂಗ್ಲ ಸಾಹಿತ್ಯದಿಂದ ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ಆಯ್ದುಕೊಳ್ಳುವದಾದರೆ:– ಮೊನ್ನೆ ಮೊನ್ನೆ ತೀರಿದ Bridges ಎಂಬ ಆಸ್ಥಾನಕವಿಯು ಪ್ರಖ್ಯಾತವಿಮರ್ಶಕನೂ ಆಗಿ ಹೋದನು. Masefield ಎಂಬ ಇಂದಿನ ಆಸ್ಥಾನಕವಿಯು ಶೇಕ್ಸಪಿಯರನ ಮೇಲೆ ಬರೆದ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಅನೇಕರು ಓದಿರುವದುಂಟು. Yeats ಎಂಬ ಐರಿಷ್ ಕವಿಯು ತನ್ನ ವಿಮರ್ಶೆಯಿಂದ ಹೊಸದೊಂದು ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನೇ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. T. S. Eliot ಎಂಬ ನವೀನ ಮಾರ್ಗದ ಆಂಗ್ಲಕವಿಯು ಎಷ್ಟು ಪ್ರತಿಭಾಶಾಲಿಯಾದ ಕವಿಯೋ ಅಷ್ಟೇ ಯಶಸ್ವಿಯಾದ ವಿಮರ್ಶಕನೆಂಬುದು ಸರ್ವಶ್ರುತವಾಗಿದೆ. ಕವಿಗಳಲ್ಲದ ವಿಮರ್ಶಕರು ಇಂದು ಅನೇಕರಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ವಿಮರ್ಶಕರಲ್ಲದ ಕವಿಗಳು ತೀರ ವಿರಲವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಈ ಮಾತು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯ ಆಧುನಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೂ ಅನ್ವಯಿಸುವದು.

ಇದರ ಕಾರಣವೇನು? ವಿಮರ್ಶೆಯೆಂದರೆ ಇಂದಿಗೆ ಕೇವಲ ಪರನಿಂದೆ, ಪರಹಿಂಸೆಯ ಸಾಧನೆಯಾಗಿರುವದಿಲ್ಲ. ಇಂದಿನ ಕವಿತೆಗಳು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಹಾಗಿರುವದುಂಟು. ಆದರೆ ವಿಮರ್ಶೆಯು ಎಂದಿಗೂ ಈ ದುರ್ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಗಮನಿಸಲಾರದು. ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ಕೊನೆಗಾಣಿಸಲು ಇಂದಿನ ಕವಿಗಳಿಗೆ ವಿಮರ್ಶೆಯ ಆವಶ್ಯಕತೆಯು ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಎನಿಸತೊಡಗಿದೆ. ಸಾಹಿತ್ಯದ ವಿಷಯಕವಾದ ತಮ್ಮ ಜ್ಞಾನವು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ವಿಶಾಲವಾಗಿ ಇರಬೇಕೆಂದು ಅವರು ಬಯಸುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಸಾಹಿತ್ಯದ ನಿಜವಾದ ಆನಂದವನ್ನು ಜನತೆಯು ಗ್ರಹಿಸಬೇಕಾದಲ್ಲಿ ಸತ್ಯಪ್ರಿಯವಾದ ವಿಮರ್ಶೆಯು ಅವಶ್ಯವೆಂದು ಅವರು ಬಗೆಯುತ್ತಾರೆ. ಕಾರಣ ಕಬ್ಬಿಗರಾಗಿ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿ ಜನರಿಗೆ ರಸಾಭವವನ್ನು ಕೊಡುವದಲ್ಲದೆ ತಾವೇ ವಿಮರ್ಶಕರಾಗಿ ಈ ರಸವನ್ನು ಹೇಗೆ ಸವಿಯಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಆದರೆ ಇಂತಹ ಆಶಾಜನಕ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಕೆಲವು ಅಪಸ್ವರಗಳು ಕೇಳಿ ಬರುವದುಂಟು. ಕವಿಗಳೆಂದರೆ ಇಂದ್ರ-ಚಂದ್ರರೆಂದೂ ಅವರ 'ಸೃಷ್ಟಿಯು ದೇವರ ಸೃಷ್ಟಿಯಂತೆ ಅಂಜಿಕ್ಯವಾದುದೆಂದೂ

ಹಿಂದಿನಿಂದ ಪ್ರಚಲಿತವಾದ ಒಂದು ಕಲ್ಪನೆಯು ಇನ್ನೂ ಕೆಲವರನ್ನು ಅಗಲಿಲ್ಲ. ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ವಿಮರ್ಶೆಯ ಮೈತ್ರಿಯಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅದೊಂದು ಅಪಾಯವೆಂಬ ಸತ್ಯವು ಹಲವರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಇನ್ನೂ ತಗಲಿಲ್ಲ. ಯೋಗ್ಯತಾನುಸಾರವಾಗಿ, ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರವಾಗಿ, ಕವಿಗಳು ಇಂದ್ರ –ಚಂದ್ರರಾಗುವರು. ಆದರೆ ಸರ್ವಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಕವಿಗಳೂ ಮಾನವ ಪ್ರಾಣಿಗಳೆಂಬುದನ್ನು ನಾವು ಮರೆಯಕೂಡದು; ಕವಿಗಳೂ ಮರೆಯ ಕೂಡದು. ಇದನ್ನು ಮರೆತಲ್ಲಿ ಮೋಕ್ಷವೆಂದು ಕವಿಗಳು ತಿಳಿದಿದ್ದರೆ ಅವರ ಭಾವನೆಯು ತಪ್ಪಾಗಿರುವದೆಂದು ಮತ್ತೆ ಹೇಳುವ ಅಪ್ರಿಯವಾದ ಪ್ರಸಂಗವು ವಿಮರ್ಶಕನಪಾಲಿಗೆ ಬರುವದು. ಹೀಗೆ ಮೆರೆದಾಡುವ ದಿನಗಳೂ ಕಳೆದು ಹೋಗಿವೆ. ಸಮತಾಭಾವವು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ತಲೆ ದೋರುತ್ತಿದೆ. ದೇವಲೋಕದಿಂದ ಇಳಿದುಬಂದ ಮಹರ್ಷಿಯಂತಲ್ಲ, ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದ ಮಾನವನಂತೆ ಕವಿಯು ಇಂದು ತನ್ನ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿ ಹೋಗಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಕೆಲವರು ಬೇರೆ ರೀತಿಯಾಗಿ ಹೇಳುವರೆಂಬುದನ್ನು ನಾನು ಬಲ್ಲೆನು. ಅವರಿಗೆ ಕವಿಗಳೆಂದರೆ ಗರಿಗಳನ್ನು ಹರಹಿ ಕುಣಿಯುವ ನವಿಲುಗಳಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಾರೆ; ವಿಮರ್ಶಕರೆಂದರೆ ಈ ನವಿಲುಗಳ ಪುಚ್ಛಗಳನ್ನು ಎಣಿಸುವವರು. ಇಲ್ಲವೆ ಕವಿಗಳು ಕವಿತಾಶಾಖೆಯನ್ನೇರಿ ಹಾಡುತ್ತಿರುವ ಕೋಗಿಲೆಗಳು; ವಿಮರ್ಶಕರೆಂದರೆ ಮರದ ಸುತ್ತಲು ನಿಂತು ತಲೆ ಹಾಕುವವರು. ಅವರು ಕೋಗಿಲೆಯ ಹಾಡನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಂತೋಷಬಟ್ಟರೂ ಅದು ಹಾಗಿದೆ, ಹೀಗಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳಬಾರದು. ಸ್ವರ್ಗೀಯ ಮಾಧುರ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದ ಕೋಗಿಲೆಯ ಗಾಯನದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲದ ಸಲ್ಲದ ಕುಂದುಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದೆ? ಇಲ್ಲವೆ ಕವಿಗಳೆಂದರೆ ಗಳದ ಮೇಲೆ ನಿಂತು ಲಾಗ ಹಾಕುವ ಡೊಂಬರಾಟದವರು; ವಿಮರ್ಶಕರೆಂದರೆ ಬೆರಗಾಗಿ ನಿಂತು ನೋಡುವ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರು. ಲಾಗ ಹೊಡೆಯುವಾಗ ಡೊಂಬರವನು ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದರೂ ಅವರು ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳಬಾರದು. ಅವನ ಆಟದ ಮಾರ್ಮಿಕತೆಯು ಪ್ರೇಕ್ಷಕರಿಗೇನು ಗೊತ್ತು? ಇಲ್ಲವೆ ಕವಿಗಳೆಂದರೆ ಕಣ್ಣುಕಟ್ಟು ಮಾಡುವ ಮಾಟಗಾರರು; ವಿಮರ್ಶಕರೆಂದರೆ– ಅವರು

ಬರಿಗೈಯ್ಯನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಆಮೇಲೆ ಮುಷ್ಟಿ ತುಂಬ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಗಾಳಿಯಿಂದ ಕಸಿದುಕೊಂಡುದನ್ನು ನೋಡಿ ಮೂಗಿನ ಮೇಲೆ ಬೆರಳಿಟ್ಟು ಕೊಳ್ಳುವ ಹಳ್ಳಿಗಾಡಿನ ಜನರು. ಒಂದು ವೇಳೆ ಆ ಮಾಟಗಾರನು ತನ್ನ ಎಡಗೈಯಿಂದ ಬಲಗೈಯೊಳಗೆ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ತುಂಬುವದನ್ನು ಸಮೂಹದಲ್ಲಿಯ ಓರ್ವನು ನೋಡಿದರೂ ಸುಮ್ಮನಿರಬೇಕು. ಮಾಟ ಗಾರನು ಕುಪಿತನಾಗುವದಲ್ಲದೆ ಉಳಿದ ಜನರ ಉತ್ಸಾಹವು ಕುಂದುವ ದಲ್ಲವೆ? ಇಲ್ಲವೆ ಕವಿಗಳೆಂದರೆ ಅಖಿಲ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡನಾಯಕನಂತೆ ಲೀಲಾಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ನೂತನಸೃಷ್ಟಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವರು; ವಿಮರ್ಶಕ ರೆಂದರೆ ಭಕ್ತಶಿರೋಮಣಿಗಳಂತೆ ಕೈಮುಗಿದು ಕೊಂಡಾಡಿ ಹರಿ ಸುವವರು.

ಇಂತಹ ಭ್ರಾಮಕ ಕಲ್ಪನೆಗಳಿಂದ ಯಾರಿಗೆ ಏನೂ ಅಪಾಯ ವಾಗಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ. ಸಾಹಿತಿಯ ಮತಿಯು ಮಾತ್ರ ಕುಂಠಿತವಾಗು ವದು. ಆದರಿಂದ ಅವನ ಕೃತಿಯ ಕಾಂತಿಯು ಕುಂದುವದು. ಆದರೆ ವಿಮರ್ಶೆಗೆ ತನ್ನದೊಂದು ನೈಜವಾದ ಸ್ಥಾನವಿದೆ. ಅದು ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪೀಠವನ್ನು ಅನೇಕ ಸಲ ಅಲಂಕರಿಸುವದಲ್ಲದೆ ಸಾಹಿತಿಯ ಮನ ದಲ್ಲಿಯೂ ವಿರಾಜಿಸುವದು. ಅಲ್ಲದೆ ಬಹಿರಂಗದಲ್ಲಿಯೂ ಅಲೆದಾಡಿ ಜನತೆಗೆ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿ ಹೇಳುವ ಭಾಷ್ಯವಾಗುವದು.

೨ ಕಾವ್ಯದ ದ್ವಾದಶ ಸೂತ್ರಗಳು

(೧) ಅನೇಕ ಮುಖವಾದ ಅನುಭವವನ್ನು ಕವಿಯು ತನ್ನ ಅಂತರಂಗವು ತೆರೆದ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಜಾಗ್ರತಿ, ಸ್ವಪ್ನ, ಸಮಾಧಿ, ಇವೆಲ್ಲ ಅನುಭವದ ಲೋಕಗಳು. ಈ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದರಲ್ಲಿಯೂ ಅನುಭವವನ್ನು ಪಡೆಯುವ ರೀತಿ–ಸಂದರ್ಭಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಅಂತವಿಲ್ಲ, ಪಾರವಿಲ್ಲ.

(೨) ಕವಿಯು ತನ್ನ ಕಾವ್ಯವಸ್ತುವನ್ನು ಮೇಲಿನಂತೆಯೇ ಆರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲ. ಜಾಗ್ರತ ಸೃಷ್ಟಿಯದೇ ಇರಲಿ, ಸ್ವಪ್ನಸೃಷ್ಟಿಯದಿರಲಿ, ಆ ವಸ್ತುವು ಕವಿಯ ಅನುಭವದ 'ವಾಹನವಾದರೆ ತೀರಿತು. ಕವಿಯು ಇವನ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಆ ಅನುಭವವು ಮಾನವ ಜಾತಿಯು ಪಡೆದ ಒಂದು ಅನುಭವದ ವಾಹನವೂ ಆಗುವದು.

(೩) ಅವನ ಕೃತಿಯ ಸಾಹಿತ್ಯಪ್ರಕಾರವು (Literary form) ಅವನು ಪಡೆದ ಅನುಭವ–ವಸ್ತುಗಳ ಸ್ವರೂಪದ ಮೇಲೆ, ಅವನ ಪ್ರಯೋಗಾಭಿಲಾಷೆಯ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿಸಿದೆ. ಅದು ಪರಂಪರಾನುಗತಿಕವಿರಬಹುದು; ಹೊಸತು–ಹಳೆಯದರ ಸಮ್ಮಿಶ್ರಣವಿರಬಹುದು ; ಹೊಸತಿರಬಹುದು ; ತೀರ ಹೊಸತಿರಬಹುದು.

(೪) ಕವಿಯ ಶೈಲಿಯೂ ಸಹ ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಕವಿಯ ಸಿದ್ಧಿ-ಸಂಸ್ಕಾರಗಳಿಂದ, ಅವನ ಅನುಭವ–ವಸ್ತು–ಸಾಹಿತ್ಯಪ್ರಕಾರಗಳಿಂದ ನಿರ್ಣಯಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದು ಇವೆಲ್ಲವುಗಳ ದೇಹವಿದ್ದಂತೆ ಮಾತ್ರ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿರಬೇಕು. ಅದು ಗ್ರಾಮ್ಯವಿರಬಹುದು ; ಗ್ರಾಂಥಿಕವಿರಬಹುದು; ಬಳಕೆ ಮಾತಿನದಿರಬಹುದು; ಇವೆಲ್ಲವುಗಳ ಸಮ್ಮಿಲನ

ವಿರಬಹುದು. ವಿವಿಧ ರೀತಿಯದಾದರೂ ಗಮ್ಯವಾಗಿರಬೇಕು. ಭಾಷಾ ಶಾಸ್ತ್ರ–ವ್ಯಾಕರಣಗಳ ಸೀಮೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ದೂರ ಹೋಗಿರಬಾರದು.

(೫) ಅಲಂಕಾರದ ನಿರ್ಣಯವು ಮೇಲೆ ವಿವರಿಸಿದ ಎಲ್ಲ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟು ಮಾತ್ರ ಹೇಳಬಹುದು. ಮೇಲಿನ ಯಾವ ಮಾತಿಗೂ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಅಲಂಕಾರಕ್ಕೆ ' ಅಲಂ ' ಎಂದು ಉಸಿರಬೇಕಾಗಿ ಬರುವದು.

(೬) ಅನುಭವದಿಂದ ಬಿಡಿಸಿ ಕೊನೆಗೆ ತಂದಿಟ್ಟರೂ ಛಂದಸ್ಸು ಅನುಭವಕ್ಕೆ ತೀರ ಸಮೀಪವಾದುದು ; ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಇದು ಅನುಭವದೊಡನೆ ಸಹ ಹುಟ್ಟಿ ಬರುವದುಂಟು. ವೃತ್ತಗಳಿರಲಿ ; ಷಟ್ಪದಿ-ಸಾಂಗತ್ಯ ಮುಂತಾದವುಗಳಿರಲಿ ; ನೂತನ ಛಂದಸ್ಸಿರಲಿ ; ಅನುಭವಕ್ಕೂ ಛಂದಸ್ಸಿಗೂ ಅನನ್ಯ ಬಾಂಧವ್ಯವಿರದೆ ಹೋದರೆ ಆ ಛಂದಸ್ಸು ನಿಲ್ಲಲಾರದು. ಒಂದು ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ನಿಂತ ಛಂದಸ್ಸು ತನಗೆ ಸಮರ್ಪಕವಾಗುವಂತೆ — ಕೃತಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಉಳಿದ ಮಾತುಗಳಿಗೆ ಸಮರ್ಪಕವಾಗುವಂತೆ,– ತನ್ನ ಅಂದ - ಚಂ ದ ವ ನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಹೋಗಬೇಕು.

(೭) ಓರ್ವ ವ್ಯಕ್ತಿಯೆಂದರೆ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಬ್ರಹ್ಮ, ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಮನುಕುಲ, ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ದೇಶ, ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಸಮಾಜ, — ' ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ' ವಾದ ಎಲ್ಲವೂ ಅಹುದು. ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಅನುಭವವನ್ನು ಪಡೆಯುವದು ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ; ತನ್ನೊಡನೆ; ಇತರ ಜೀವಿಗಳೊಡನೆ; ಪ್ರಕೃತಿಯೊಡನೆ; ಮತ್ತು ಪರಮಾತ್ಮನೊಡನೆ. ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಅನುಭವದಲ್ಲಿ ಅವನ ಆತ್ಮ, ಮನಸ್ಸು, ಬುದ್ಧಿ, ಹೃದಯ, ಕಲ್ಪನಾಶಕ್ತಿ, ದೇಹ, ಮುಂತಾದ ಎಲ್ಲ ಶಕ್ತಿಗಳೂ ಸಮಾವೇಶವಾಗುವವು. ಕವಿಯೆಂದರೆ ಇಂಥ ಅನುಭವವನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚಾಗಿಯೂ ಸೂಕ್ಷ್ಮತರವಾಗಿಯೂ ಪಡೆದು ಅದನ್ನು ಮೇಲಿನ ಸೂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಂತೆ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ವ್ಯಕ್ತಿ. ಛಂದೋಬದ್ಧ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದವರನ್ನು ಕವಿಗಳೆಂದು ಕರೆಯು

ವದೂ ಉಳಿದವರಿಗೆ ಸಾಹಿತಿಗಳೆಂದು ಹೇಳುವದೂ ಒಂದು ಸಂಪ್ರದಾಯವಾಗಿದೆ. (ನಾಟಕಕಾರ, ಕತೆಗಾರ ಮು.)

(೮) ಅಂದಮೇಲೆ ಒಂದು ಕೃತಿಯ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸಲು ಎರಡು ಮಾತುಗಳು ಉಪಯೋಗ ಬೀಳುತ್ತವೆ; ಕವಿಯ ಅನುಭವದ ಜಾತಿ, ರೀತಿ ಮತ್ತು ತರಗತಿ; ಹಾಗು ನಿರೂಪಣೆಯ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಕವಿಯು ಪಡೆದ ಯಶಸ್ಸು

(೯) ಅನುಭವ ಜಾತಿ–ರೀತಿ–ತರಗತಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸುವಾಗ ನಾವು ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಲಕ್ಷದಲ್ಲಿ ತರಬೇಕಾಗುವದು. (ಅ) ಆ ಅನುಭವದಲ್ಲಿ ಯೋಜಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಕವಿಯ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಸ್ಥಿತಿಗತಿ; ಅಂದರೆ ಕವಿಯ ದೃಷ್ಟಿಸಾಫಲ್ಯದ ಮಟ್ಟು. (ಬ) ಅದರಲ್ಲಿ ಸಮಾವೇಶವಾದ ವಸ್ತುವಿನ (object ಸ್ವತಃ ತಾನು; ಇತರ ಜೀವಿಗಳು; ಪ್ರಕೃತಿ; ಇಲ್ಲವೆ ಪರಮಾತ್ಮ) ಸ್ವರೂಪ ಹಾಗು ರಾಮಣೀಯಕತೆ. (ಕ) ಆ ಅನುಭವದಲ್ಲಿ ಹೊಂದಿಕೊಂಡ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಕಾಲಮಾನದ ಸ್ವರೂಪ ಹಾಗು ವರ್ಚಸ್ಸು. (ಡ) ಅದರಲ್ಲಿ ಒಡೆದು ಕಾಣುವ ಸರ್ವಕಾಲ–ಜನಾಂಗ–ಜ್ಞೇಯವಾದ ಮಾತುಗಳ ಬಗೆ. (ಇ) ಅನುಭವದಲ್ಲಿ ಇವೆಲ್ಲ ಕೂಡಿ ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಸಮರಸದ ಉಜ್ವಲತೆ ಪೂರ್ಣತೆಗಳು.

(೧೦) ಒಂದು ಕೃತಿಯ ಬೆಲೆಯನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಕವಾಗಿ ಕಟ್ಟಲು ನಾಲ್ಕು ವಿಷಯಗಳು ಸಹಾಯಕಾರಿಯಾಗುವವು; (ಅ) ಕೃತಿಯನ್ನು ಬರೆಯುವ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿದ್ದ ಕವಿಯ ಮನಃಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನಾವು ತಿಳಿಯಬೇಕು. (ಬ) ಬರೆಯುವದು ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಆ ಕೃತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಕವಿಗೆ; ಏನೆನಿಸುತ್ತಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. (ಕ) ಕೃತಿಯು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದಾಗ ಜನತೆಯು ಏನೆನ್ನುವದೆಂಬುದು ಗೊತ್ತಾಗಬೇಕು. (ಡ) ಕವಿಯ ಕಾಲವು ಗತಿಸಿ ಹೋದ ಮೇಲೂ ಸ್ಥಿರವಾಗುಳಿದ ಜನತೆಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕು.

(೧೧) ಕವಿಯ ಕೃತಿಗಳು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಆಸ್ತಿಯಿದ್ದಂತೆ;

ಕವಿಯು ಆ ಆಸ್ತಿಯನ್ನು ಗಳಿಸಿದ ಪರಿಪಾಲಕನಿದ್ದಂತೆ. ಜನತೆಯು ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಂಜಸವಾಗಿ ಕೆಲವು ದೋಷಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿದರೆ ಕವಿಯು ಅದರಂತೆ ತಿದ್ದಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಒಂದು ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಹುರುಳಿಲ್ಲ ವೆಂದು ಜನತೆಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿ ಕವಿಗೂ ಅದು ಸತ್ಯವೆಂದು ತೋರು ತ್ತಿದ್ದರೆ ಅವನು ಆ ಕೃತಿಯನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿಬಿಡಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯವು ಹೆಚ್ಚುವದು. ಪೂರ್ಣ ಕೃತಿಗಳು ಬೆಳೆಯಲು ಅನುಕೂಲವಾಗುವದು.

(೧೨) "ಹಲಗೆಬಳಪವ ಪಿಡಿಯದೊಂದಗ್ಗಳಿಕೆ" ಎಂಬ ಕುಮಾರ ವ್ಯಾಸನ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿ ತಿರುಳೂ ಜೊಳ್ಳೂ ಬೆರೆತುಕೊಂಡಿದೆ. ಕವಿಯು ತನ್ನ ಮೂಲ ಭಾವನೆಗೆ ಭಂಗ ಬರುವಂತೆ ತಿದ್ದಲಾರ; ತನ್ನ ಹೃದ ಯವು ಉಕ್ಕೇರಿದಾಗ — ಶಬ್ದವೇ ಶ್ರುತಿಯಾದಾಗ — ಬರೆದ ಚರಣ ಗಳನ್ನು ತಿದ್ದಲಾರ. ಆದರೆ ಶಬ್ದವು ಎಲ್ಲೆಡೆಗೂ ಶ್ರುತಿಯಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಶೈಲಿಯ ಪರಿಪಾಕವು ಅಭ್ಯಾಸದಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಾಗಬಲ್ಲ ವಿಷಯವಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಕವಿಯ ಶಕ್ತಿಗಳು ಪ್ರಗತಿಪರವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಜಗತ್ತಿನ ಕವಿಗ ಳೆಲ್ಲ ವಾಡಿಕೆಯಾಗಿ ಸಾಯುವವರೆಗೆ ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ತಿದ್ದುತ್ತ ನಡೆದರು. ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನಂತೆ ಕೆಲವರು ತಿದ್ದದಿದ್ದರೆ ಆ ಮಾನಕ್ಕ ನುಸರಿಸಿ ಅವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ದೋಷಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ತಿದ್ದುವದು ನಿರ್ದೋಷಿಯುಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಅವಶ್ಯವಾದ ಮಾತು.

೩ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಹೋನ್ನತಿ

ಆಧುನಿಕ ಯುಗದ ಮಹಾಕಾವ್ಯಗಳು ಹುಟ್ಟಿವೆಯೇನು? ಹುಟ್ಟಿದ್ದರೆ ಅವು ಎಲ್ಲಿವೆ? ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಚರ್ಚಿಸುವದಕ್ಕಿಂತ,—ಮಹೋನ್ನತಿಯೆಂದರೇನು? ಅದನ್ನು ತಿಳಿಯುವ ಸಾಧನಗಳಾವು? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಬೇಕೆಂದಿದ್ದೇನೆ.

ಮಹೋನ್ನತಿಯೆಂದರೆ ಸ್ಥೂಲವಾದ ಒಂದು ಗುಣವಲ್ಲ. ಅದರಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ತರಗತಿಗಳಿವೆ. ಪಂಪ, ರನ್ನ, ನಾಗಚಂದ್ರ, ರತ್ನಾಕರವರ್ಣಿ, ಕುಮಾರವ್ಯಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಗುಣವಿದೆ. ಆದರೆ ಅದರ ಅನೇಕ ಪರಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಒಂದೊಂದು ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ನಾವು ಕಾಣಬಹುದು. ಮಹೋನ್ನತಿಯ ಸರ್ವಸ್ವವು ದೊರೆಯುವದು ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿಯೇ ಸರಿ. ಶೇಕ್ಸಪಿಯರನ ನಾಟಕಗಳೂ ದೋಷವಿಲ್ಲದಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಇಂಥದೊಂದು ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಮಹೋನ್ನತಿಯಿದೆಯೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ನಿಶ್ಚಿತವಾಗಿ ಉತ್ತರ ಕೊಡಲು ಬರುವಂತಿದೆ.

ಮಹೋನ್ನತಿಯಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಕಾವ್ಯವು ಮನ್ನಣೆಯನ್ನು ಪಡೆಯಬಹುದು. ಜನರು ಅರಸುವ ಲಕ್ಷಣಗಳು ವಿವಿಧವಾಗಿವೆ. ಮೂಡಕಟ್ಟಿಯವರು ಮಾಡಿದ 'ಗುರುಚರಿತ್ರ' ಹಾಗು 'ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರಿ'ಯ ಅನುವಾದಗಳನ್ನು ನೋಡಿರಿ. ಅನೇಕ ಕವನಗಳಿಗಿಂತ ಇವು ಹೆಚ್ಚು ಕಾಲ ಬಾಳಬಹುದು. ಜನರು ಪವಿತ್ರ ಮನಸ್ಕರಾಗಿ ನಿತ್ಯವೂ ಈ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಪಠಿಸಬಹುದು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಧಾರ್ಮಿಕತೆಯು ಜನತೆಯ ಚಿತ್ತವನ್ನು ಸೆಳೆಯಬಹುದು. ನಾಳೆ ಕರ್ನಾಟಕದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನೇ ಓರ್ವರು ಪದ್ಯ-ಮಯವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸದರೆಂದು ತಿಳಿಯುವಾ. ಇಂಥ

ಕೃತಿಗೂ ಮಹತ್ವವು ಬರಬಹುದು. ಆದರೆ ಇವೆಲ್ಲ ಮಹೋನ್ನತಿಯ ದೃಷ್ಟಾಂತಗಳಲ್ಲ.

ಮಹೋನ್ನತಿಯ ರೀತಿಯೇ ಬೇರೆ. ಸುರರ ಸೇವನಾರ್ಥವಾಗಿ ಸುಧಾರಸವಿರುವಂತೆ, ಅಳಿಗಳ ಸೇವನಾರ್ಥವಾಗಿ ಕುಸುಮರಸವಿರುವಂತೆ, ರಸಿಕರ ಸೇವನಾರ್ಥವಾಗಿ ಕವಿತಾರಸವಿದೆ. ಈ ಕವಿತಾರಸದ ಬಗೆಯನ್ನು ಕುರಿತು, ಇದೇ ಸ್ಥಾನದಿಂದ ನನಗೆ ಪೂಜ್ಯರೂ ನನ್ನ ಮಿತ್ರರೂ ಆದ ಅನೇಕ ಮಹನೀಯರು ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಅದನ್ನು ನಾನು ಇಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ತಿಳಿಯಪಡಿಸುವದು ಅನವಶ್ಯಕ. ಅಂತೂ ಕವಿತಾರಸವೆಂಬ ಒಂದು ಅನನ್ಯವಾದ ಅನುಭವಾಮೃತವಿದೆ. ಸೃಷ್ಟಿಯ ಸೌಂದರ್ಯವೂ ದೃಷ್ಟಿಯ ಸೌಹಾರ್ದವೂ ಬೆರೆತು ಸಮರಸವಾದಾಗ, ಈ ಸಾಮರಸ್ಯವೇ ತನಗೆ ತಕ್ಕುದಾದ ಶಬ್ದಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿಯೂ ತಾಳಲಯ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಾಗ ಕಾವ್ಯವು ಉದ್ಭವಿಸುವದು. ಕವಿತಾರಸಧಾರಿಯಾದ ಇಂಥ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಲವೆಡೆಗೆ ಮಹೋನ್ನತಿಯು ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದುಂಟು. ಅದನ್ನೇ ನಾವು ಈಗ ಗುರುತಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದಂತೆ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿಯ ಮಹೋನ್ನತಿಗೂ ಮೂಲತಃ ಪ್ರತಿಭೆಯು ಬೇಕು. ಕಾವ್ಯದಂತೆ ಈ ಮಹೋನ್ನತಿಯಾದರೂ ಕವಿಯ ಕಾಲಮಾನ–ಜೀವಮಾನಗಳ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿಸಿದೆ. ಒಂದು ವಿಶೇಷವಾದ ಕಾಲಮಾನದಲ್ಲಿಯೇ ವಿಕ್ರಮಾರ್ಜುನವಿಜಯ, ಗದಾಯುದ್ಧ, ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆ ಮೊದಲಾದ ಉದ್ಗ್ರಂಥಗಳು ಉದ್ಭವಿಸಿದವು. ನಮ್ಮಲ್ಲಿಯ ಮಹಾಕವಿಗಳೆಲ್ಲ ಚಾರಿತ್ರ್ಯವಂತರು; ಸಂಸ್ಕೃತಿಸಂಪನ್ನರು; ರಸಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಓಲಾಡಿದವರು. ಅಂತೇ ಅವರು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಹೋನ್ನತಿಯನ್ನು ಮನಬಂದಂತೆ ಸೂರೆಮಾಡಲು ಸಮರ್ಥರಾದರು. ಒಂದು ಹಿರಿದಾದ ಕಾಲವು ಬಂದು ನಾಡನ್ನು ರಸದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಸಿ ತೇಲಿಸಿದಾಗ, ರಸದ ಮಹತಿಯನ್ನು ಕಾಣುವ ವರಕವಿಗಳೂ ಆ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಜನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇಂಥ ಕವಿಗಳು ಹುಟ್ಟುವದೆಂದರೆ ಆ ದೇಶದ ದೈವವು ತೆರೆದಂತೆ.

ಈ ಗುಣವನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿಯಲು ವಿಮರ್ಶಕರು ಅನೇಕ ಮಾನ-ದಂಡಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕವಿಯ ಕೃತಿಗುಣವು ಶ್ರೇಷ್ಠವಿರಬೇಕಲ್ಲದೆ ಅವನ ಕೃತಿಗಣವೂ ಗಣ್ಯವಿರಬೇಕೆಂದು ಚಾರ್ಲ್ಸ್ ವಿಲಿಯಮ್ಸನ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಸೇಂಟ್ಸ್‌ಬರಿಯು ಈ ಗುಣವನ್ನು ಒರೆಗೆ ಹಚ್ಚುವದು ಐದು ಮಾತುಗಳ ಮೇಲಿಂದ:—

(೧) ತಾನು ಆಯ್ದುಕೊಂಡ ಕಾವ್ಯನಿರೂಪಣಾಪದ್ಧತಿಯ ಮೇಲೆ ಕವಿಗೆ ಪೂರ್ಣ ಪ್ರಭುತ್ವವಿರಬೇಕು. (೨) ಈ ಪ್ರಭುತ್ವವು ಸಾಕಷ್ಟು ವಿವಿಧವಾಗಿಯೂ ವಿಪುಲವಾಗಿಯೂ ಪ್ರಕಟವಾಗಬೇಕು. (೩) ಇದು ಬರಿ ಮಿಂಚಿಹೋಗುವ ಕೈವಾಡವಲ್ಲ; ಕಲಾಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಕವಿಯ ಕೈವಶಳಾಗಿರುವಳೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಆಧಾರಗಳಿರಬೇಕು. ಸಾಮಾನ ಪ್ರಸಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಕವಿಯ ಪ್ರತಿಭೆಯ ಯೋಜನವಾದಾಗ ಸಹ ಅದರ ಪ್ರಭುತ್ವವು ಗೋಚರವಾಗಬೇಕು. (೪) ವಿವಿಧ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರಭುತ್ವವನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ಕವಿಗಿದೆಯೆಂಬುದು ನಮ್ಮ ನಿದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಬರಬೇಕು. (೫) ಸಾಮಾನ್ಯವಾದುದನ್ನು ಅಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಮಾಡುವ ಪ್ರತಿಭೆಯನ್ನು ಕವಿಯು ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಉಪಯೋಗಿಸಿದಾಗ, ಉಚಿತವಾದ ಶಬ್ದಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಯೋಚಿಸಿ ಸೌಂದರ್ಯಾನುಭವವನ್ನು ಕೊಡಲು ಸಮರ್ಥನಾದಾಗ, ಅವನು ಮಹಾಕವಿಯಾಗುವನು; ಅವನ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಹೋನ್ನತಿಯು ನೆಲೆಯೂರುವದು.

ನಮ್ಮ ಅಲಂಕಾರ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರೂ ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ವಿವೇಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಉದಾಹರಣೆಗಾಗಿ ನಾವು ನೃಪತುಂಗನು ಹೇಳುವ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿ ತರಬಹುದು; (೧) ಕುರಿವಂತೆ ಪೆರರ ಬಗೆಯನ್ನು ತೆರೆದು ಅವರಿಗೆ 'ಅರುಹು'ವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಳ್ಳವನೇ ಮಾತರಿತವ; ಕಬ್ಬಿಗ. (೨) ಕಿರಿದರಲ್ಲಿ ಹಿರಿದಾದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಅರುಹುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿದ್ದವನು ಅವನಿಗಿಂತ ನಿಪುಣನಾದ ಕಬ್ಬಿಗನು. (೩) 'ನುಡಿಯಂ ಛಂದದಳೊಂದಿರೆ ತೊಡರ್ಚಲರಿವಾ' ತನು ಅವನಿಗಿಂತ ಜಾಣನು.

(೪) 'ತಡೆಯದೆ ಮಹಾಧ್ವ ಕೃತಿಗಳನೊಡರಿಸ'ಲು ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿದ್ದ ಕಬ್ಬಿಗನು ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತ ಬಲ್ಲವನು.

ಭಾಷೆ, ತಾಳಲಯ, ಗ್ರಂಥಸಂಪತ್ತಿ,– ಈ ಮೂರು ವಿಷಯಗಳ ನಿರ್ಧಾರದ ಮೇಲೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ನೃಪತುಂಗನು ತನ್ನ ಒರೆಗಲ್ಲನ್ನು ಹಿಡಿದಿದ್ದಾನೆ. ಕಲ್ಪನಾಶಕ್ತಿ, ಭಾವನಾಸಂಪತ್ತಿ, ದೃಷ್ಟಿವೈಶಾಲ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ ಕಾವ್ಯಗುಣಗಳು ಇದರಲ್ಲಿಯೇ ಸೂಚ್ಯವಾಗಿವೆಯೆಂಬುದು ನಿಜ, ಭಾಷೆ, ರೀತಿ, ಇಲ್ಲವೆ ಕೃತಿಶರೀರ, ಗ್ರಂಥಸಂಪತ್ತಿ, ಕಾವ್ಯವಸ್ತು, ಕಲ್ಪನಾಶಕ್ತಿ,– ಇವುಗಳನ್ನು ಸೇಂಟ್ಸಬರಿಯು ಮುಖ್ಯವಾದ ಆಧಾರಗಳೆಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ.

ಮಹಾಕವಿಯ ವಿಷಯವನ್ನು ಈಗ ನಾವು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಬಹುದು. ಒಂದು ಮಹಾಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ, ಮಹೋನ್ನತಿವೆತ್ತ ಒಂದು ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ಗುಣಗಳಿರಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ವಿಚಾರಿಸೋಣ. ಆಗ ಈ ಅಷ್ಟಾಂಗಗಳು ಕಾವ್ಯದ ಜೀವಾಳವೆಂಬುದು ತಿಳಿದು ಬರುವದು ;

(೧) ಭಾಷಾಸಂಪತ್ತಿ; ಶೈಲಿ. (೨) ತಾಳಲಯ; ಛಂದಸ್ಸು. (೩) ಕಾವ್ಯವಸ್ತು. (೪) ರೀತಿ ಇಲ್ಲವೆ ಕೃತಿಶರೀರ, (೫) ಅರ್ಥಗೌರವ ಇಲ್ಲವೆ ವಿಚಾರಸಂಪತ್ತಿ. (೬) ಭಾವನಾಸಂಪತ್ತಿ. (೭) ಕಲ್ಪನಾಶಕ್ತಿ, (೮) ಕವಿಯ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಇಲ್ಲವೆ ದೃಷ್ಟಿಕೋನ. ನಾವು ಗಣಿಸಲಿರುವ ಕೃತಿಯು ಮಹಾಕಾವ್ಯವಾಗಬೇಕಾದರೆ ಈ ಎಲ್ಲ ಅಂಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮಹೋನ್ನತಿಯ ಸಂಚಾರವಾಗಬೇಕು. ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ, ಅದನ್ನು ಬರೆದವನಲ್ಲಿ, ಈ ಘನತೆಯು ಇದ್ದದ್ದೇ ಆದರೆ ಇದೆಲ್ಲ ಸಹಜವಾಗಿ ಸಂಭವಿಸುವದು.

ಕಾವ್ಯದ ಈ ಎಲ್ಲ ಅಂಗಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಲು ನನಗೆ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೆರಡು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಆಯ್ದುಕೊಂಡು ನಾಲ್ಕು ಮಾತು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಇದು ಎಲ್ಲ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಿಸುವ ಮಾತಾದರೂ ಸ್ಥಲಸಂಕೋಚದ ಮೂಲಕ ನನ್ನ ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ಪದ್ಯಕಾವ್ಯದಿಂದ ಎತ್ತಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ.

ಮಹೋನ್ನತಿಯ ಭಾಷೆ

ಮಹೋನ್ನತಿವೆತ್ತ ಸಾಹಿತ್ಯವೆಂದರೆ ಅರ್ಥವು ತುಂಬಿ ತುಳುಕಿ

ಹರಿಯುವ ಭಾಷೆಯೆಂದು ಎರ್ಝ್ರಾಪೌಂಡನು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಮಹೋನ್ನತಿಯ ಭಾಷೆಗಾದರೂ ಕನಿಷ್ಠಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಿಸುವ ಮಾತಿದು. 'ಕಿರಿದರೊಳ್ ಪಿರಿದುಮರ್ಥಮಂ' ಹೇಳಬೇಕೆಂದು ನೃಪತುಂಗನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾದರೂ ಇದೇ. ಧ್ವನಿಯು ಕಾವ್ಯದ ಆತ್ಮವಾಗಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ; ಅದು ಭಾಷೆಯ ಆತ್ಮವಾದರೂ ಆಗಬೇಕು. ವ್ಯಂಜನವೇ ಕಾವ್ಯಭಾಷೆಯು ತನ್ನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡ ಅಂಜನವು. ಅದರ ಒಂದೊಂದು ನುಡಿಯೂ ವಿವಿಧಾರ್ಥಸೂಚ್ಯವಾಗಬೇಕು. ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಗಳೆಲ್ಲ ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸಿ ಭಾವನಾಸಂಪತ್ತಿಯು ಕಿವಿವೊಗುವಂತೆ, ಭಾವವು ಎದೆಯಲ್ಲಿ ನಡುವಂತೆ, ಕಾವ್ಯದ ಪರಮಾವಧಿಯೂ ಪರಿಪೂರ್ಣತೆಯೂ ನಿಚ್ಚಳವಾಗಿ ಮೂಡುವಂತೆ ಹೇಳುವ ಶೈಲಿಯೇ ಹೆಚ್ಚಿನದು; ಇದು ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ, ನಿಗ್ರಹದಿಂದ ಬರತಕ್ಕ ಭಾಷಾಮಿತವ್ಯಯವೆಂದು ಅರವಿಂದರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಉಪನಿಷತ್ತಿನ ಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ, ಕವಿವರರ ದಿವ್ಯವಾಣಿಯಲ್ಲಿ, ಇದು ಅನೇಕ ಸಲ ಹೊಳೆದು ಹೋಗುವದುಂಟು.

ಈ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸುವಾಗ ಕವಿಗಳ ಶೈಲಿಯು ಅವರವರ ಪ್ರತಿಭೆ–ಸಂಸ್ಕೃತಿ–ಕಾಲ–ದೇಶ ಸ್ಥಿತಿಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಮಾರ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಅಂತೇ ಅಸಗನ ದೇಸೆ, ಪೊನ್ನನ ಮಹೋನ್ನತಿವೆತ್ತ ಬೆಡಂಗು, ಗುಣವರ್ಮನ ಬಿನ್ನಣ, ಜಾಣ್ನುಡಿ, ಕವಿರತ್ನನೋಜೆ, ಪಂಪನಿಂಪು, ಅಗ್ಗಳನ ವಕ್ರತೆ, ನೇಮಿಯ ಕನ್ನಡದೊಳ್ಪು, ಪುಷ್ಪಬಾಣನ ಮೃದುಬಂಧ, ಮಧುರನ ಮಾಧುರ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಶೈಲಿಭೇದಗಳನ್ನು ನಮ್ಮ ಕವಿಗಳು ಮನವಾರೆ ಹೊಗಳಿದ್ದಾರೆ.

'ಪಂಡಿತರುಂ ಮೂರ್ಖರುಮೆಕ್ಕೆಯಿಂ ಪೊಗಳೆ' ಬರೆಯಬೇಕೆಂಬ ಪೊನ್ನನ ಮಾತಿಗೆ ಅನೇಕ ಷಟ್ಪದಿ–ಸಾಂಗತ್ಯ ಕಾವ್ಯಗಳೂ ಸರ್ವಜ್ಞನ ಪ್ರತಿಪದಿಗಳೂ ದಾಸರ ಗೀತಗಳೂ ವಚನಕಾರರ ವಚನಗಳೂ ಯೋಗ್ಯವಾದ ದೃಷ್ಟಾಂತಗಳಾಗಿವೆ.

ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ 'ಮೃದುಪದವಿನ್ಯಾಸವಿಲಾಸಾಲಂಕರಣ'ವು ಬೇಕೆಂದು ಅಭಿನವ ಪಂಪನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಇಂಥ ಸಹಜ ರಮ್ಯತೆಯು ಅನೇಕ ಸಲ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಆ ಭಾಷೆಯೇ ಸಂಗೀತ,

ಭಾಷೆಯೇ ಕಾವ್ಯ. ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಅನೇಕ ತುಣುಕು-ಮಿಣುಕುಗಳಿವೆ.

" ಯಾರ ಮಗಳವ್ವ ನೀ ಎರಳೆ ಸೋಟದ ಗೊಂಬಿ ।
ಸುರಳಿಗೂದಲ ಸುಲಿಹಲ್ಲ । ನನ ಗೆಳತಿ ।
ಸುಗುಣೆ ನೀನ್ಯಾರ ಮಗಳವ್ವ ॥ "
" ಕಮಳದ ಹೂ ನಿನ್ನ ಕಾಣದೆ ಇರಲಾರೆ ।
ಮಲ್ಲೀಗೆ ಮಾಯ ಬಿಡಲಾರೆ । ಕೇದಿಗೆ ।
ಗರಿ ನಿನ್ನ ನಗಲಿ ಇರಲಾರೆ ॥ "
ಬಾರಯ್ಯ ಬಾ ನನ್ನ ಬಾಲಚಕ್ರವರ್ತಿ ।
ನಾಲೀಗಿ ಮ್ಯಾಲ ಸರಸೋತಿ ಇರುವಂಥ
ನನ ಬಾಲ ಹಾಲ ಕುಡಿ ಬಾರೊ ॥ "

ಇಲ್ಲವೆ ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ' ಕಾಮುಕಸ್ತೂರಿ ' ಯೆಂಬ ಕವಿತೆಯನ್ನು ನೋಡಬಹುದು.

" ತಂದೇನಿ ನಿನಗೆಂದ
ತುಂಬಿತುರುಬಿನವಳ,
ಕಾಮುಕಸ್ತೂರಿಯಾ
ತೆನಿಯೊಂದ.

ಒಟ್ಟಾರೆ, **ಹೇಳಬೇಕೆಂದಿ**ರುವದು ಹಿರಿದಾಗಬೇಕು ; ಕಿರಿದರಲ್ಲಿ ಅದರ ತೇಜಸ್ಸೆಲ್ಲ ಒಂದಿರಬೇಕು; ಕೊಳವು ಮುಗಿಲನ್ನು ಸೆರೆ ಹಿಡಿದಂತೆ, ಮಲ್ಲಿಗೆಯು ಸೌಸವವನ್ನು ಸೂಸುವಂತೆ, ಆಧುನಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಭಾಷೆಯು ಹದಗೊಳ್ಳಹತ್ತಿದೆ. ಪ್ರಯೋಗಗಳು ಸತತವಾಗಿ ನಡೆದಿವೆ. ' ಅಶ್ವತ್ಥಾಮ ' ದಲ್ಲಿಯ ಪೂರ್ವದ ಹಳಗನ್ನಡ, ' ರಾಮಾಶ್ವಮೇಧ' ದಲ್ಲಿಯ ಹಳಗನ್ನಡ ' ಸೊಬಗಿನ ಬಳ್ಳಿ ' ಯಲ್ಲಿಯ ಅಚ್ಚಗನ್ನಡ, ' ಶ್ರೀನಿವಾಸ' ಮೊದಲಾದವರ ತಿಳಿಗನ್ನಡ, ' ಯೆಂಡ್ಕುಡ್ಕರತ್ನ' ದಲ್ಲಿಯ ಹಾಗು ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಜಾನಪದಗೀತೆಗಳಲ್ಲಿಯ ಬಳಕೆಗನ್ನಡ,– ಇವೆಲ್ಲ ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ಇಂದಿನ ಭಾಷಾಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿದ್ದ ವೈವಿಧ್ಯವು ಕಂಡುಬರುವದು. ಗೋವಿಂದ ಪೈಯವರ ' ನಂದಾದೀಪ' ದಲ್ಲಿ ಹಳಗನ್ನಡದ ಬಂಧವನ್ನೂ ಶಬ್ದಸಂಗ್ರಹವನ್ನೂ

ಕೂಡಿಯೇ ಕಾಣಬಹುದು. ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಹಾಗು ಕಡೆಂಗೋಡ್ಲು ಅವರ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಹಳಗನ್ನಡದ ತಿರುಳಿನಲ್ಲಿ ನೀರು ಕುಡಿದು ನಿಂತ ಕನ್ನಡದ ಉಕ್ಕಿದೆ. ಸಂಸ್ಕೃತ-ಕನ್ನಡಗಳನ್ನು ಬೆರಿಸಿದಾಗ ಉದ್ಭವಿಸುವ ಲಾಲಿತ್ಯವು ಪುಟ್ಟಪ್ಪನವರ ಕವಿತೆಗಳಲ್ಲಿದೆ. ಹೀಗೆ ಒಂದಲ್ಲ ಎರಡಲ್ಲ,– ಅನೇಕ ರೀತಿಯಾಗಿ ಪದ್ಯಕಾವ್ಯದ ಭಾಷೆಯು ಮಾರ್ಪಡುತ್ತಲಿದೆ.

ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ನೂರು ವಿಧಾನಗಳಿವೆ. ಇವೆಲ್ಲವುಗಳ ಗುರಿಯೊಂದೇ. ಭಾಷೆಯು ಮಹೋನ್ನತವಾಗಬೇಕಾದರೆ ಅದನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಕವಿಯಲ್ಲಿ ಮಹೋನ್ನತಿಯು ಬೇಕು. ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಮಹೋನ್ನತಿಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವ ಸುದೈವವನ್ನೂ ಅವನು ಪಡೆದಿರಬೇಕು.

ಮಹೋನ್ನತಿಯು ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ

ಮಹನೀಯರೆ! ಕಾವ್ಯದ ಅಷ್ಟಾಂಗಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವೇ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದು; ವಸುದೇವ–ದೇವಕಿಯರಿಗೆ ವಾಸುದೇವನಿದ್ದಂತೆ. ಎಲ್ಲ ನಿರ್ಮಾಣಶಕ್ತಿಯೂ ಘನತೆಯೂ ಇದರಲ್ಲಿದೆ. ದಿವ್ಯಾನುಭವವೇ ಈ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ತಳಹದಿ.

"ಮುಗಿಲಿನಿಂನ ಭೂಮಿಗಿಳಿದು,
ಭೂಮಿಯಿಂದ ನಭಕೆ ಬೆಳೆದು
ವಿಶ್ವಪುರುಷನಾಗಿ ನಲುಮೆ ನಗುತ ನಿಂತಿದೆ."

ನಲುಮೆಯಂತೆ ಕವಿಯ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವಾದರೂ ವಿಶ್ವರೂಪವನ್ನು ತಳೆಯುವದು. ಸೃಷ್ಟಿಯು ಹೇಗೆ ದೇವನ ಲೀಲೆಯೋ ಹಾಗೆ ಕಾವ್ಯಸೃಷ್ಟಿಯೂ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಲೀಲೆ. ಈ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವೇ ದೇಶ–ಕಾಲ–ಮಾನಗಳ ಉಡುಪನ್ನು ಧರಿಸುವದು. ಒಂದು ಅತಿಮಾನುಷ ಭಾಷೆಯನ್ನಾಡುವದು. ತನ್ನ ಲಹರಿಗಳಿಗೆ ಸರಿಹೋಗುವ ತಾನ ವಿತಾನವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವದು. ಕಲ್ಲಲ್ಲಿ ನಾರೆತ್ತುವಂತೆ ತನಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಕಾವ್ಯ ವಸ್ತುವನ್ನು ಆಯ್ದುಕೊಂಡು ಅದರೊಳಗಿಂದ ಗಾನವನ್ನು ಹೊರ ಹೊಮ್ಮಿಸುವದು. ನಯನಮನೋಹರವಾದ ಕೃತಿಶರೀರವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವದು. ಅರ್ಥಗೌರವ, ಭಾವನಾಸಂಪತ್ತಿ, ಕಲ್ಪನಾಶಕ್ತಿ— ಇವೆಲ್ಲ ಈ ವಿಶ್ವಪುರುಷನ ವಿಲಾಸ

ಗಳು. ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವು ಉಸಿರೂದಿದಾಗಲೆ ಕಾವ್ಯದ ಹಸಿರು ಎಲ್ಲೆಡೆಗೆ ಕಾಣು ವದು; ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಎಲ್ಲವೂ ಬಟ್ಟ ಬಯಲು. ನೀರಸವಾದ ಪ್ರದೇಶ.

ಮಹೋನ್ನತ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಜೀವನವಿಮರ್ಶೆಯಿರಬೇಕೆಂದು ಆರ್ನೋಲ್ಡನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಸೃಷ್ಟಿಯು ಅದರಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕಾವ್ಯಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡಬೇಕೆಂದು ಇನ್ನೊವರ್ರು ಸೂಚಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕಾವ್ಯಸೃಷ್ಟಿಯು ನವ್ಯೋನವವಾಗಿದ್ದರೂ ಜೀವಿತದ ಆಳವನ್ನೂ ಸತ್ಯವನ್ನೂ ಅದು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸಬೇಕೆಂದು ಎರಿಸ್ಟಾಟಲ್ಲನ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಅದೃಶ್ಯವಾದ ಆಂತರಿಕ ಜೀವನದ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವೇ (revelation) ಅದರ ಮುಖ್ಯ ಕಾರ್ಯವೆಂದು ಯೇಟ್ಸ್ ಕವಿಯ ಹೇಳಿಕೆ. ಮಹೋನ್ನತ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಎಲ್ಲ ಬಯಕೆಗಳೂ ಸಫಲವಾಗುವವು. ಅರ್ಥನಿವೇದನೆ (Interpretation), ವಿಮರ್ಶೆ, ಮಾರ್ಪಾಟು, ಪ್ರತಿಬಿಂಬನೆ, ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ,— ಇವೆಲ್ಲ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಪರಿಗಳು; ಕವಿಯ ದಿವ್ಯಾನುಭವದ ಆವಿರ್ಭಾವಗಳು. ಅಂತರಂಗ–ಬಹಿರಂಗ ಸೃಷ್ಟಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕವಿಯ ದೃಷ್ಟಿಯು ತೆರೆದಿಡುವದು; ಚಿತ್ರಿಸಿ ತೋರಿಸುವದು.

‘ ಬೆಳುದಿಂಗಳಲಿ ಕನಸು ಮಾತ್ರ ಕಂಡೆ.
ಬೆಳ್ಳ ಬೆಳಕಾದಾಗ ಕನಸನುಂಡೆ. ’

ಎಂಬ ಅಗ್ಗಳಿಕೆಯೂ ಇಂಥ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಚಕೋರದಂತೆ ಬೆಳುದಿಂಗಳಿನ ಬಿದ್ದಣವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಬಯಸಿದರೆ ಕೃತಿಯು ಕೇವಲ ಕನಸಿನ ಮಾಯೆಯಾಗುವದು. ಬಾಣನಂತೆ ನಮ್ಮನ್ನು ಯಕ್ಷ–ಕಿನ್ನರರ ಲೋಕಕ್ಕೊಯ್ದು ನಮ್ಮನ್ನು ಆನಂದೋದಧಿಯಲ್ಲಿ ತೇಲಾಡಿಸುವದು. ಪ್ರಪಂಚದ ದುಃಖಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಮರೆಸಿಬಿಡುವದು. ಆದರೆ ಮಾರ್ಪಾಟಿನಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರತಿಬಿಂಬನೆಯು ಇರಬೇಕಾಗಿದೆ. ಸುಖ–ದುಃಖಗಳನ್ನೂ, ಪುಣ್ಯ–ಪಾಪಗಳನ್ನೂ ಉಚ್ಚ–ನೀಚವಾದವುಗಳನ್ನೂ ಕೂಡಿಯೆ ದೇವನಂತೆ ಕವಿಯು ತನ್ನ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಬೇಕು. ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಇದು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ. ಸಮುದ್ರಮಂಥನವು ನಡೆದಾಗ ಅಮೃತವೂ ವಿಷವೂ ಕೂಡಿಯೇ ಮೇಲೆ ಬರುವವು. ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಕವಿಯು ಶ್ರೀವನಿತೆಯರಸನಾಗುವನು. ವಿಷವನ್ನು ಕುಡಿದು ನೀಲಕಂಠ

ನಾಗುವನು. ಪೀಯೂಷವನ್ನು ಸವಿದು ಅಮರೇಂದ್ರನಾಗುವನು. ಇಂತೆ ಸಗಿ ತಣಿದು ದಣಿದು ಕೊನೆಗೆ,–ಮಂಥನದಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ವಸ್ತುಗಳೆಲ್ಲ ಒಂದೇ; ಅವುಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವಾಗ ತಾನು ತಳೆದ ರೂಹುಗಳೆಲ್ಲ ಒಂದೇ ಒಂದು ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಲಾಸ್ಯಗಳೆಂಬುದನ್ನು ಅವನು ಜಗತ್ತಿಗೇ ತೋರಿಸುವನು. ಅವನ ಕಹಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಹಿಯಿದೆ; ಸುಖದಲ್ಲಿ ದುಃಖವಿದೆ; ಕ್ಷಣಭಂಗುರವಾದುದರಲ್ಲಿ ಅನಂತವಾದುದಿದೆ. ಹೀಗೆ ಕವಿಯ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ನವ್ಯೋನವವಾದ ಚಾಂಚಲ್ಯವಿದೆ; ಅಬಾಧಿತವಾದ ಅಚಲತೆಯೂ ಇದೆ. ರಸಾನುಭವದ ವೈಶಾಲ್ಯ, ವೈವಿಧ್ಯ, ಪರಿಪೂರ್ಣತೆ, ಆಧಿಕ್ಯ,– ಇವೆಲ್ಲವುಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಮಹೋನ್ನತಿಯು ಮುಂದಡಿಯಿಡುತ್ತದೆ.

ಟಿ. ಎಸ್. ಇಲಿಯಟ್ಟನು ಸೂಚಿಸಿದ ಒಂದು ಭೇದವು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ. ಮಹಾಕವಿಯು ಅನೇಕ ಸಲ ಒಂದು ತತ್ವಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಾನೆ. ಕೆಲವೊಂದು ಧ್ಯೇಯ–ಭಾವಗಳಿಗಾಗಿ ಅವನು ತನ್ನ ಜೀವನವನ್ನು ಧಾರೆಯೆರೆಯುತ್ತಾನೆ. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ–ಪ್ರೇಮಗಳು ಶೆಲ್ಲಿಯ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯಾಗಿ ನಿಂತವು. ಪ್ರಕೃತಿಪೂಜೆಯು ವರ್ಡ್ಸ್‌ವರ್ಥನ ಸಾಧನೆಯಾಯಿತು. ಇದು ಮಹೋನ್ನತಿಯ ಒಂದು ರೀತಿ.

ಅದರ ಇನ್ನೊಂದು ಮಾದರಿಯನ್ನು ಶೇಕ್ಸಪಿಯರನಲ್ಲಿಯೂ ಕೀಟ್ಸ ಕವಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣಬಹುದು. ಇವರಿಗೆ ಕೆಲವೊಂದು ತತ್ವಗಳ ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯು ಬರಲಿಲ್ಲ; ಇವರ ಮನಸ್ಸೇ ತಾತ್ವಿಕವಾದುದು. ದೃಷ್ಟಿವೈಶಿಷ್ಟ್ಯದ ಮೂಲಕ ಇವರ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಮಹತಿಯು ಬರಲಿಲ್ಲ; ದೃಷ್ಟಿವೈಶಾಲ್ಯವೇ ಆ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕೊನೆಗಾಣಿಸಿತು.

ತಮ್ಮದೊಂದು ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಅರವಿಂದರು ಇದೇ ತರಹದ ಭೇದವನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಸ್ಫುಟವಾಗಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಸೌಂದರ್ಯಾನುಭವವು ಕಾವ್ಯಸೃಷ್ಟಿಯ ಜೀವಾಳವಾಗಿದೆ. ಎಲ್ಲ ಕವಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಸೌಂದರ್ಯೋಪಾಸನೆಯು ಇರುವದುಂಟು. ಇಂಥ ಸೌಂದರ್ಯಾನುಭವದಲ್ಲಿ ನಾವು ನಾಲ್ಕು ತರಗತಿಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. (೧) ಐಂದ್ರಿಯಕ (೨) ಕಲ್ಪನಾಮಯ (೩) ತಾತ್ವಿಕ (೪) ಆತ್ಮಿಕ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ಒಂದು

ಅನುಭವದ ಹಿಂದೆ ಉಳಿದ ಮೂರು ಮಾದರಿಗಳೂ ಇರುವವು. ಕವಿಯ ರಸಜೀವನದ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು ನಾವು ಈ ಒರೆಗಲ್ಲಿಗೆ ಹಚ್ಚಿ ನಿರ್ಣಯಿಸಬಹುದು.

ಐಂದ್ರಿಯಕ ಸೌಂದರ್ಯಾನುಭವದಲ್ಲಿ ಅಂಥ ಅಸಾಮಾನ್ಯವಾದುದೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಮೋಹಿಸಬಲ್ಲ ಸೌಂದರ್ಯವೇ ಇಂಥ ಅನುಭವವಿದ್ದ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ರೂಪಗೊಳ್ಳುವದು. 'ಕುಂದಕುಟ್ಮಲರದನೆ' 'ಕಮಲಮುಖಿ', 'ಸುಯ್ಯೆಲರು', 'ಕರ್ಣರಸಾಯನ' ಮೊದಲಾದ ನುಡಿಗಳಲ್ಲಿಯ ಕಾವ್ಯರೀತಿಯು ಇಂಥ ಅನುಭವದಿಂದ ಜನಿಸಿ ಬಂದಿದೆ. ಉದಾಹರಣಾರ್ಥವಾಗಿ 'ಚತುರ್ಮುಖ ಸೌಂದರ್ಯ'ವೆಂಬ ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ನಾಲ್ವರಿಯ ಮೊದಲನೆಯ ಪರಿಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಬಿಚ್ಚಬಹುದು.

"ಮೈಮುಟ್ಟಿ ಮನಮುಟ್ಟಿ ಬರುವೆ; ರೂಪವ ನೋಡೆ
ನೀ ಮೂಡಿ ಬುದ್ಧಿಯೊಳು ನೆಡುವೆ, ರಸವನು ಸವಿಯೆ
ಧೀಮೂಢತೆಯನೊಡೆದು ನಿಲ್ಲಿಸುವೆ ಚಿತ್ತವನು ಚಿತ್ರಿಸಿದ ಬೊಂಬೆಯಂತೆ.
ಈ ಮಾತುಗಳ ಗಾಳಿ ಕಿವಿಯ ಗವಿಯಲ್ಲುಲಿಯೆ
ನೀ ಮಾತುಗಳ ಸೊನೆಯ ಸುರಿಸಿ ಎದೆಮುಗುಳಿಂದೆ
ನಾ ಮೂಸೆ ಸೂಸಿದೈ ಹೆಮ್ಮನೆಮ್ಮದಿಯಿಂದ ಮೈಮರೆಯುವಂತೆ ಮಾಡಿ."

ಕಲ್ಪನಾಮಯ ಸೌಂದರ್ಯಾನುಭವವು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಮಾನಸಿಕವಾದುದು. ಇಲ್ಲಿ ಕವಿಯ ಕಲ್ಪನೆಯಿಂದ ಅವನ ಅನುಭವವು ಮಾರ್ಪಡುವದು. ಅವನು ಅಘಟಿತ–ಘಟನಾನೂತನಬ್ರಹ್ಮನಾಗುವನು. ಇದು ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕಂಡು ಬರುವ ಪ್ರಕಾರ. ಬಿಳಿಮುಗಿಲು, ನವಿಲು, ಹೊಸಕಾಲದ ನವಿಲು, ಕೂಗು–ಹುಡುಕು, ತಾವರೆ, ಮುದ್ದಣ, ರಸಿಕಾ ಪೇಳೊ, ಕಾರಂಜಿ ಕರೆಯು ದಾರಿ, 'ಹೆಮ್ಮಗಳು ನಾ ನಿಮ್ಮ ನಂಬಿ ನಂಬಿರುವೆನು', ಧ್ರುವ ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ ಕವಿತೆಗಳು ಈ ಜಾತಿಯವು. 'ಹೊನ್ನಿಯ ಮದುವೆ'ಯಂಥ ಉತ್ತಮ ಕಥನಾತ್ಮಕ ಕಾವ್ಯಗಳು, 'ಮಾದ್ರಿಯ ಚಿಂತೆ'ಯಂಥ ಶ್ರೇಷ್ಠ ನೀಳ್ಗವಿತೆಗಳು ಈ ಜಾತಿಯಲ್ಲಿಯ ಒಳಭೇದಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತವೆ. ಕಲ್ಪನಾಶಕ್ತಿಯು 'ಜಗದ ಜಗಲಿಯನು' ಒಂದೇಕಾಲಲ್ಲಿ ಮೆಟ್ಟುವದು. ಸಪ್ತಸಾಗರಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಮರುತ ಲೋಕವನ್ನು ಮುಟ್ಟುವದು.

ತಾತ್ವಿಕ ಸೌಂದರ್ಯಾನುಭವವು ಬುದ್ಧಿಪ್ರಧಾನವಾದುದು. ಮೊದಲನೆಯ ಎರಡು ಪ್ರಕಾರಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಬೆರೆತಿರುವವಲ್ಲದೆ ಆತ್ಮಿಕ ಅನುಭವದ ಸೂಚನೆಯೂ ಇದೆ. ಇಲಿಯಟ್ಟನು ತೋರಿಸಿದ ಮೊದಲನೆಯ ಪ್ರಕಾರವು ಇಲ್ಲಿ ಸರಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಕವಿಯು ಬರಿ ಪ್ರೀತಿಸುವದಿಲ್ಲ; ಪ್ರೀತಿಯ ಮೂಲ ತತ್ವದೊಡನೆ ಬೆರೆಯಲು ಹವಣಿಸುತ್ತಾನೆ. ದೇಶಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವು ಅವನಿಗೆ ಬೇಕು; ಆದರೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಮೂಲಭಾವವೇ ಅವನನ್ನು ಮರಳುಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಸೌಂದರ್ಯದ ಆವಿರ್ಭಾವಗಳೆಲ್ಲ ಅಪೂರ್ಣವಂತೆ; ಅವುಗಳ ಪೂರ್ಣ ಮಾದರಿಗಳು ಸ್ವರ್ಲೋಕದಲ್ಲಿವೆಯೆಂದು ಪ್ಲೇಟೋನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ತಾತ್ವಿಕ ಕವಿಯ ರಸಜೀವನವು ಇಂಥ ಮಾದರಿಗಳ ಸಹವಾಸದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುವದು. 'ನನ್ನನಲ್ಲ' 'ಚೆಲುವು', 'ಕಲ್ಪನಾಸುಂದರಿ', 'ಬಾಳಕರವಾಳ' ,ಅಭೀಃ', 'ಮಾದ್ರಿಯ ಚಿತೆ'ಯ ಕೆಲವು ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಅನುಭವದ ಹೊಳಹು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ, 'ಚತುರ್ಮುಖ ಸೌಂದರ್ಯ'ದ ಮೂರನೆಯ ಪರಿಯು ಇಲ್ಲಿ ಉಪಯುಕ್ತವಾಗಬಹುದು:

"ಕಂಡ ರೂಪಕ್ಕಿಂತ ಕಾಣದೊಡವೆಯು ಸೊಬಗು
ಉಂಡ ರುಚಿಗಳಿಗಿಂತ ಉಣ್ಣದಮೃತ ಸವಿಯು
ಮಿಂದ ನೀರಿಂದಲೂ ಮಿಾಸಲಿರುವಂಥ ನೀರಿಂದ ಬಂದಂಥ ತಂಪು,
ಅಂದ ಹಾಡಿಂದಲೂ ಬಂದ ಹಾಡಿನ ಸೊಬಗು
ಬಂದ ಗಂಧಕ್ಕಿಂತ ಬರಲಿರುವ ಹೂಗಂಪು
ಅಂದವದು ಚೆಂದವದು ಆನಂದಕಂದವದು ಕುಂದದದು ಕಂದದೆಂದೂ"

ಆತ್ಮಿಕ ಸೌಂದರ್ಯಾನುಭವದಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿನ ಮೂರು ರೀತಿಗಳೂ ಇರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ 'ಪೂರ್ಣ ಮಾದರಿ'ಗಳಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ; ಪರಾತ್ಪರವೂ ಕವಿಗೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ದೇವತೆಗಳನ್ನಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ; ದೇವನನ್ನೂ ಕವಿಯು ಕಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಇಲಿಯಟ್ಟನು ಹೇಳುವ ಎರಡನೆಯ ಮಾದರಿಯು ಈ ಜಾತಿಯದು.

'ಅಂತರಂಗದ ಕದವು ತೆರೆಯಿತಿಂದು'
ಎಂದು ವಿಜಯದಾಸರು ಹೇಳುವಾಗ,
'ತನು ನಿನ್ನದೆಂದ ಬಳಿಕ ಎನಗೆ ಬೇರೆ ತನುವಿಲ್ಲ'
ಎಂದು ಬಸವೇಶ್ವರರು ತಿಳಿಸುವಾಗ,
'ಪೋಗದಿರೆಲೊ ! ರಂಗ ! ಬಾಗಿಲಿಂದಾಚೆಗೆ'
ಎಂದು ಪುರಂದರದಾಸರು ಬಿನ್ನವಿಸುವಾಗ,
'ನೀ ಮಾಯೆಯೊಳಗೊ? ನಿನ್ನೊಳು ಮಾಯೆಯೊ?'
ಎಂದು ಸಹಜಲೀಲೆಯಲ್ಲಿ ಕನಕದಾಸರು ಕೇಳುವಾಗ,

'ಅರಿತವರಿಗತಿ ಸುಲಭ ಹರಿಯ ಪೂಜೆ"
ಎಂದು ಜಗನ್ನಾಥದಾಸರು ಸಾರುವಾಗ.

ಇಂಥ ಆತ್ಮಿಕ ಸೌಂದರ್ಯಾನುಭವ ತನ್ನ ಹೃದಯವನ್ನೇ ತೆರೆಯುತ್ತದೆ.

ಅಂತೂ ಮಹೋನ್ನತಿಯು ಕಾವ್ಯದ ಅಷ್ಟಾಂಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವ ಗುಣ; ಅದು ಮೂಲತಃ ಕವಿಯ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿ ಉದ್ಭವಿಸುವದೆಂಬುದನ್ನು ನಾವು ಕಂಡಿದ್ದೇವೆ. ಮಹೋನ್ನತಿಯು ಅನೇಕ ಗೀತೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸಬಹುದು; ಉದ್ಗ್ರಂಥಗಳ ಕೆಲವು ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಬಹುದು. ಅಲ್ಲದೆ ಅದರ ಪ್ರಕಾರಗಳೂ ಅನೇಕವಾಗಿವೆ.

ಮಹೋನ್ನತಿಯನ್ನು ಸ್ಥಾಯಿಯಾಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿದ ಉದ್ಗ್ರಂಥವೇ ಮಹಾಕಾವ್ಯ. ಮಹೋನ್ನತಿಯ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವು ಸುಂದರತರವಾದಂತೆ ಮಹಾಕಾವ್ಯವೂ ಮಹತ್ತರವಾಗುತ್ತ ಹೋಗುವದು. ಆದರೆ ಈ ಗುಣವು ಸ್ಥಾಯಿಯಾಗಬೇಕೆಂದಿದ್ದರೆ ಅದು ಕಾವ್ಯದ ಸರ್ವಾಂಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ರೂಪಗೊಳ್ಳಬೇಕು. ಅದರ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠಧ್ವನಿ, ಔಚಿತ್ಯಗಳು ಬೇಕು. ಅದರ ವಸ್ತುವು ವಿಶಾಲವಾಗಬೇಕು. 'ಭರತೇಶ'ನಂತಹ ಒರ್ವ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸದೆ, ಶೂನ್ಯಮಂಟಪದ ಮೇಳದಂತಹ ಒಂದು ವ್ಯಕ್ತಿಸಮುದಾಯವನ್ನು ಯೋಚಿಸದೆ ಇದು ಹೇಗೆ ಸಾಧಿಸಬಹುದು ? ರಾಮಾಯಣ–ಮಹಾಭಾರತಗಳಂತೆ ಒಂದು ವಿಶಾಲವಾದ ಭೂಮಿಕೆಯನ್ನು ಎದುರಿಗಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳದೆ ಇದು ಹೇಗೆ ಕೈವಶವಾಗಬಹುದು ? ತಾಜಮಹಲಿನಂತೆ, ಘನತೆವೆತ್ತ ದೇವಾಲಯಗಳಂತೆ ವಿಸ್ಮಯಕಾರಕವಾದ ಕೃತಿಶರೀರವಿಲ್ಲದೆ ಇದನ್ನು ಗುರಿತಿಸುವದು ಶಕ್ಯವಿದೆಯೆ ? ಭಾವಸಂಪತ್ತಿ ಬೇಕು ; ಭಾವನಾಸಂಪತ್ತಿ ಬೇಕು. ಇವುಗಳಿಗೆ ಮಳೆಬಿಲ್ಲಿನ ಶತವರ್ಣಗಳನ್ನು ಕೊಡುವ ಕಲ್ಪನಾಶಕ್ತಿ ಬೇಕು. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಆ ವರದೃಷ್ಟಿ, ಆ ಆರ್ಷದೃಷ್ಟಿಬೇಕು. ಇಂಥ ಮಹಾಕಾವ್ಯಗಳು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದಾಗ ಕನ್ನಡನಾಡು ಮತ್ತೆ ಹೊನ್ನ ಕನ್ನಡ ನಾಡಾಗುವದು. ಆಗ ನಮ್ಮ ನಾಡಿನ ಗೋಪುರಗಳೆಲ್ಲ ಸುರಪುರಗಳಾಗುವವು. ಭಾವನಾಪೂರಕ್ಕೆ ಮಹಾಪೂರವು ಬರುವದು. ಜನಾಂಗದ ಜೀವನವು ಪಾವನವಾಗುವದು. ಇಂಥ ಕವಿಗಳು ಹುಟ್ಟಿ ನಮ್ಮ ನಾಡಿನ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಬೆಳಗಿಸಲಿ !

೪ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಾಹಿತ್ಯನಿರ್ಮಾಣದ ರೂಪರೇಷೆ

ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ರಾಷ್ಟ್ರನಿರ್ಮಾಣವು ಪೂರ್ಣತೆಯನ್ನು ಕಂಡಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಆ ಹಾದಿಯ ಮೇಲೆ ಕಾರ್ಯ ನಡೆದಿದೆ, ಅದರಂತೆ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ನಿರ್ಮಾಣವೂ ಮುಂದುವರಿದಿದೆ.

ಒಂದು ರಾಷ್ಟ್ರದಸಾಹಿತ್ಯವು ಆದರ ಜೀವನದ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವಾಗಿದೆ. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಾಹಿತ್ಯವೆಂದರೆ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಜೀವನವನ್ನು ಸರ್ವತೋಮುಖವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸುವ ಸಾಹಿತ್ಯವೆಂದು ಹೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

೧

ಇಂದಿನ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಭಾರತದಲ್ಲಿಯೂ ಕನ್ನಡನಾಡಿನಲ್ಲಿಯೂ ಮಿಡಿಯುತ್ತಿರುವ ಜೀವನವನ್ನು ಕನ್ನಡಿಸುತ್ತಿದೆ. ಇಂದು ಸಾಕಷ್ಟು ಕಾರ್ಯವು ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಆಗಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುವವರ ವಿಚಾರ ಸರಣಿ ಹೀಗೆ (೧) ನಮಗೆ ಹೆಣ್ಣು ಸಾಹಿತ್ಯಬೇಡ, ಗಂಡು ಸಾಹಿತ್ಯ ಬೇಕು. ಆದರೆ ಹೆಣ್ಣೂ ಗಂಡೂ ಕೂಡಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪುರುಷನ ಅರ್ಧನಾರಿನಟೇಶ್ವರನಿರುವಂತೆ, ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ವೀರ–ಮಧುರ ಪ್ರಕಾರಗಳ ಸಂಗಮವು ಅವಶ್ಯವೆಂದು ಹೀಗೆ ಹೇಳುವವರು ಮರೆಯುತ್ತಾರೆ. (೨) ಇಂದಿನದು ಬರಿ ಅನುಕರಣ ಸಾಹಿತ್ಯವೆಂದು ಹೇಳುವವರು, ತ್ರಿಕರಣಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಇಂದು ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಿರುವ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿರುವದಿಲ್ಲ. (೩) ಜನಜೀವನದಲ್ಲಿಯ ಲೋಪದೋಷಗಳನ್ನು ತಿದ್ದುವ ಉದ್ದೇಶವಿಟ್ಟುಕೊಂಡ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಬೇಕೆನ್ನುಪವರು,–ಸಾಹಿತ್ಯವು ನಿರುದ್ದೇಶವಾದುದೆಂಬುದನ್ನು ಮರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದದ್ದು ರಸಸೃಷ್ಟಿ. ಈ ರಸಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಪಾವನವಾಗಿ

ಕಾಯುವದರಿಂದಲೇ ಅನೇಕ ನೈತಿಕ ಉದ್ದೇಶಗಳು ತಮ್ಮಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾವೆ ಸಫಲವಾಗುತ್ತವೆ. (೪) ಕ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಬರೆದ ಪುಸ್ತಕಗಳೇ ನಿಜವಾದ ಸಾಹಿತ್ಯವೆಂದು ಕೆಲವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಪ್ರಚಾರ ಸಾಹಿತ್ಯವು ನಾಯಿಕೊಡೆಗಳಂತೆ ಸಾಯು ತ್ತದೆ. ರೂಸೊ ಹಾಗು ಟಾಲ್‌ಸ್ಟಾಯರ ಕೃತಿಗಳಂತೆ,–ಉತ್ತಮ ಸಾಹಿ ತ್ಯವು ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಕವಾಗದೆ ಇಲ್ಲ. (೫) ಸುತ್ತುಮುತ್ತಲಿನ ಸನ್ನಿವೇಶ ಬಿಟ್ಟು ಕೃತ್ರಿಮ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಬರೆಯುತ್ತ ಹೋದರೆ ಅದು ಸಾಹಿತ್ಯವಲ್ಲವೆಂದು ಹಲವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅದರೆ ಕಲ್ಪಕತೆಯು ದಿವ್ಯತರ ಸತ್ಯಾವಿಷ್ಕರಣಕ್ಕಾಗಿ ಬಾಳಿರುವದು. ಇವರಿಗೆ ಹೊಳೆದಿರುವ ದಿಲ್ಲ. Peter Pan, Alice in wonderland, — ಇಂಥ ಕೃತಿಗಳ ಅರ್ಥವೇ ಈ ಜನರಿಗೆ ಆಗಲಾರದು (೬) ಸಾಹಿತ್ಯವು ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನ ತೆಯಿಂದ ತೀರ ದೂರವಾಗಿರಕೂಡದೆಂದು ಹಲವರ ಮತ. ಆದರೆ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಪಡೆದಪ್ಪ ದುಡಿದಪ್ಪರ ಭೇದವಿರುವವರೆಗೆ ಈ ವೈಷಮ್ಯವು ಉಳಿದೇ ಉಳಿಯುವದು. ಕಲಿತವರಿಗೆ ಆದಿಪುರಾಣವಿದ್ದರೆ, ಅಶಿಕ್ಷಿತ ರಿಗೆ ಸರೀಫ ಸಾಹೇಬರ ಪದಗಳಿವೆ ; ಕಲಿತವರ ಮನೋರಂಜನೆಗೆ ಸಣ್ಣ ದೃಶ್ಯಗಳು ಸಾಕಾದರೆ, ಅಶಿಕ್ಷಿತರಿಗಾಗಿ ಯಕ್ಷಗಾನಗಳು ದಾರಿ ಕಾದಿವೆ. ಆರ್ಥಿಕ ಶಾಂತಿಯೂ ಬುದ್ಧಿಸಂಪನ್ನತೆಯೂ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯೂ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕವಾಗಿ ಒಂದೇಸಮನೆ ನೆಲೆಸಿದಾಗ ಒಂದೇ ಮಟ್ಟದ ಸಾಹಿ ತ್ಯವು ಎಲ್ಲೆಡೆಗೆ ಬೆಳೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವದು. ಅಕ್ಷರಪ್ರಚಾರ ಮೊದ ಲಾದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಅಂದೋಲನಗಳಿಗೆ ಉಪಯುಕ್ತವಾಗುವ ಪ್ರಚಾರಸಾಹಿ ತ್ಯವು, ಪತ್ರಿಕಾ ವಾಙ್ಮಯದಂತೆ ವಾಙ್ಮಯದ ಒಂದು ವಿಶೇಷ ಪ್ರಕಾರ ವೆಂಬುದನ್ನು ನಾವು ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿಡಬೇಕು. 'ಶಾಃ' ಮೊದಲಾದ ನಾಟಕ ಕಾರರ ಹಾಗೆ ಬರೆಯಬೇಕೆಂಬುದರ ಅರ್ಥವೇ ಇದು. (೭) ಟಾಲ್ ಸ್ಟಾಯನಂತೆ—ಪಂಡಿತ ಪಾಮರರಿಗೆ ಕೂಡಿಯೇ ಒಪ್ಪಿಗೆಯಾದ ಸಾಹಿ ತ್ಯವು ಮಾತ್ರ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಸಾಹಿತ್ಯವೆಂದು ಅನೇಕರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುವ ದುಂಟು. 'ಅಳಬ್ಯಾಡ ತಂಗಿ,' 'ಅರಿತವರಿಗತಿ ಸುಲಭ ಹರಿಯ ಪೂಜೆ' ಮೊದಲಾದ ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರಕಾರವನ್ನು ನಾವು ಕಾಣಬಹುದು.

ಆದರೆ ಎಲ್ಲ ಸಾಹಿತ್ಯವೂ ಹೀಗೆಯೇ ಇರಬೇಕೆಂದು ಹೇಳುವದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಮಿಲ್ಟನ್ ಪಂಪರದೇನು ಗತಿ ?

ಭಾರತದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲನೆಯ ಸಲ ಮಧ್ಯಮ ವರ್ಗವು ತಲೆಯೆತ್ತಿದೆ. ಇಂದಿನ ರಾಜಕಾರಣ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಸಾಹಿತ್ಯ, — ಎಲ್ಲ ಈ ವರ್ಗದವು. ಈ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ' ಜನಶಂಕರಿ ' ಯಲ್ಲಿಯೂ ಸಮತೆಯಲ್ಲಿಯೂ ವಿಶ್ವಾಸವಿದೆ. ಕ್ರಾಂತಿಯೆಂದರೆ ' ಹೊಡಿ ' ' ಬಡಿ ' ಎಂದು ಜನರನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸುವದಲ್ಲ. ಕ್ರಾಂತಿಯು ಅನೇಕ ಮುಖವಾಗಿದೆ. ನುಡಿಯ ಕ್ರಾಂತಿ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಕ್ರಾಂತಿ, ಸಮಾಜ ಕ್ರಾಂತಿ, ರಾಜಕಾರಣ ಕ್ರಾಂತಿ,— ಇವೆಲ್ಲ ಇಂದಿನ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿತವಾಗಿವೆ. ' ಚೋಮನ ದುಡಿ ' ಯಂಥ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ' ತುತ್ತಿನ ಚೀಲ ' ದಂಥ ಕವನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಮತೆಯು ತಲೆಯೆತ್ತಿದೆ.

೨

ಹಾಗಾದರೆ ಮುಂದಿನ — ಧೋರಣವೇನು ? ಭಾರತದ ಭವಿತವ್ಯತೆಯೇ ಕನ್ನಡದ ಭವಿತವ್ಯತೆಯಾಗಿದೆ. ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿರದೆ ಹೋದರೂ ಸಂಯುಕ್ತರಾಜ್ಯಪದ್ಧತಿಯು ಅಮಲಿನಲ್ಲಿ ಬರುವದೆಂದು ತಿಳಿಯುವಾ. ಜಪಾನದ ದಾಳಿಯೂ ಇಲ್ಲ, ಭಾರತದ ಹೃದಯದೊಳಗಿಂದ ಬಂದ ಪ್ರಚಂಡ ಕ್ರಾಂತಿಯೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಕಲ್ಪಿಸುವಾ. ಆಗ ಭಾರತೀಯ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳು ಹೇಗೆ ಬೆಳೆಯಬಹುದು ?

ಆಂಗ್ಲ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಸೈನಿಕರ ಹಾಗು ಅಂಬಿಗರ ಜೀವನದ ಬಗ್ಗೆ ವಿಪುಲ ವಾಙ್ಮಯವಿದೆ. ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಈಗ ಇದರ ಕಲ್ಪನೆಯೇ ಬಿದ್ದು ಹೋಗಿದೆ. ಸಂಯುಕ್ತ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಇಂಥ ವಾಙ್ಮಯವು ತಲೆಯೆತ್ತುವದು.

ಪ್ರಾಂತಪ್ರಾಂತಗಳ ನಡುವೆ ಸೌಹಾರ್ದವು ಬೆಳೆದು ಸಾಹಿತಿಗಳು ಪ್ರಾಂತಗಳ ವಿಶಿಷ್ಟ ಗುಣಗಳನ್ನು ವಿಡಂಬನೆಗಿಂತ ವಿನೋದದ ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ತಿಳಿಸುವರು. ಜಾಗತಿಕ ಆಂದೋಲನಗಳಿಗೂ ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ದೃಷ್ಟಿಗೂ ಈ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚುಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಆಸ್ಪದ ಸಿಕ್ಕುವದು.

ವಿಧಾಯಕ ಕಾರ್ಯಗಳು ಅನೇಕವಾಗಿ ನಡೆದು ಪ್ರಚಾರಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಪುಟ ಸಿಗುವದು. ರಾಷ್ಟ್ರನಿರ್ಮಾಣ ಕಾರ್ಯದ ಉದ್ದೇಶವನ್ನಿಟ್ಟು ಕೊಂಡು ಕಾದಂಬರಿಗಳೂ ನಾಟಕಗಳೂ ಅಸಂಖ್ಯಾಕವಾಗಿ ಹುಟ್ಟುವವು

ಸಂಕುಚಿತ ಧರ್ಮ-ಪಂಥಗಳು ಅಳಿದುಹೋಗಿ ವಿಶಾಲಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯೊಂದು ಜನಮನವನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸುವದು. ಗಿಬ್ರಾನ್ ಅವರ The Prophet ಟಾಗೋರ್ ಅವರ Sadhana ಎ. ಇ. ಅವರ The Interpretets, ಅರವಿಂದರ Yoga and its objects, — ಇವೇ ಈ ಹೊಸ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಅಡಿಗಲ್ಲುಗಳೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೊಸತಾದ ನಾಗರಿಕತೆಯೊಂದು — ನಗರಗಳ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯೊಂದು—ತಲೆಯೆತ್ತುವದು. ಅಥೆನ್ಸ್, ಪ್ಯಾರಿಸ್, ಲಂಡನ್ ನಗರಗಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ ಕೇಂದ್ರಗಳಾದಂತೆ ಭಾರತದ ಪ್ರಾಂತಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ ಕೇಂದ್ರನಗರಗಳು ತಲೆಯೆತ್ತುವವು. ೧೮ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿಯ ಆಂಗ್ಲಸಾಹಿತ್ಯವು ಲಂಡನ್ನಿನ ವಿಶ್ರಾಂತಿಗೃಹಗಳಲ್ಲಿ (coffee houses) ಬೆಳೆದಂತೆ ಭಾರತದ ಮುಖ್ಯ ನಗರಗಳಲ್ಲಿ ಸುಸಂಸ್ಕೃತರ ಬುದ್ಧಿಸಂಪನ್ನತೆಗೆ ತಕ್ಕುದಾದ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಬೆಳೆಯುವದು. ಮುಂದೆ ಬರುವದು ಕೇವಲ ಭಾವನಾಮಯವಾದ ಸಾಹಿತ್ಯವಲ್ಲ; ವಿಂಗಡಿಕೆ-ಸಂಗಡಿಕೆಗಳ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನೂ ಬಲಿಸುವ ಸಾಹಿತ್ಯವಹುದು.

ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಶಬ್ದಗಳು ಭರತಖಂಡದ ಎಲ್ಲ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದೇ ರೀತಿಯಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಬಗೆದು ರವೀಂದ್ರರು ಹಿಂದೊಮ್ಮೆ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಶಬ್ದಕೋಶವೊಂದನ್ನು ತಯಾರಿಸುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದರು. ಸಂಸ್ಕೃತ ಇಂಗ್ಲಿಷ ಭಾಷೆಗಳಿಂದ ಈಗಿನಂತೆ ಇಂಥ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಶಬ್ದಕ್ರಮವು ನೆಲೆಗೊಳ್ಳುವದು. ಇಂಥ ಕೋಶವು ಸಂಯುಕ್ತ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ತಯಾರಾಗುವದು. ಆಗ 'mystic' ಎಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ 'ಅನುಭಾವಿ' ಯೆಂದೂ ಮರಾಠಿಯಲ್ಲಿ 'ಗೂಢಗುಂಜನವಾದಿ' ಯೆಂದೂ ಬೇರೆಬೇರೆಯಾಗಿ ನಮಗೆ ಹೇಳಬೇಕಾಗುವದಿಲ್ಲ; ಇಲ್ಲವೆ ಸಾಃನೆಟ್

ಎಂಬ ಕವನ ಪ್ರಕಾರವನ್ನು 'ಸುನೀತ' 'ಅಷ್ಟಷಟ್ಪದಿ' 'ಚೌದಶಪದಿ' ಎಂದು ಬೇರೆಬೇರೆಯಾಗಿ ಕರೆಯಬೇಕಾಗುವದಿಲ್ಲ.

ಭಾರತದ ಜೀವನದಲ್ಲಿಯ ಅನಂತ ಪ್ರಕಾರಗಳನ್ನು ಕುರಿತು—ಇತಿಹಾಸ, ಧರ್ಮ, ಸಮಾಜ, ಅರ್ಥ, ಮೊದಲಾದ ವಿವಿಧ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತು—ಬರೆದ ಸಾವಿರಾರು ಗ್ರಂಥಗಳು ಭಾರತದ ಎಲ್ಲ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಯಲಿಗೆ ಬರುವವು.

೩

ಕರ್ನಾಟಕದ ಏಕೀಕರಣವಾಗುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹೊಸತಾದ ಗ್ರಾಂಥಿಕ ಹಾಗು ವ್ಯಾವಹಾರಿಕ ಕನ್ನಡವು ಉದ್ಭವಿಸುವದು. ನಮ್ಮ ಪ್ರಾಂತದ ಸರಕಾರವು ಒಂದೇ ಆದಾಗ

ದಾವಾ—ಖಟ್ಲೆ—ಮೊಕದ್ದಮೆ
ಕಛೇರಿ—ಬೈಠಕು—ಕೂಟ
ಕಕ್ಕಸ—ಪಾಯಖಾನೆ
ಹೋಟೆಲು—ಖಾನಾವಳಿ
ತಿಂಡಿ—ತಿನಸು
ಅವ್ವ—ಅಮ್ಮ

ಮೊದಲಾದ ಗೊಂದಲಕಳೆಲ್ಲ ಕ್ರಮೇಣ ಲಯವಾಗಿ ತಿರುಳ್ಗನ್ನಡವು 'ಕನ್ನಡಂಗ'ಳನ್ನೆಲ್ಲ ಒಳಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಮೆರೆಯುವದು. ಈಗ ಹಳಗನ್ನಡ, ನಡುಗನ್ನಡ ಹಾಗು ಬಳಕೆ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಪ್ರಯೋಗಗಳು ನಡೆದು ನವೀನ ಶೈಲಿಗಳು ಸಿದ್ಧವಾಗಹತ್ತಿವೆ.

ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದವರು ಹೊಸ ಶಬ್ದಕೋಶವೊಂದನ್ನು ತಯಾರಿಸಹತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇಂದು ನಾಡಿನಲ್ಲೆಲ್ಲ ಕೇಳಿಬರುವ 'ಕನ್ನಡಂಗಳ' ಕೋಶಗಳು ನಮಗೆ ಬೇಕಾಗಿವೆ. ನವೀನ ಯುಗದ ಛಂದೋರಚನೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಗ್ರಂಥವೊಂದು ಇನ್ನೂ ಹುಟ್ಟಬೇಕಾಗಿದೆ. ಇದೇ ಮಾತು ಇಂದಿನ ವ್ಯಾಕರಣಕ್ಕೂ ಅನ್ವಯಿಸುವದು. ದಿವಂಗತರಾದ ಪ್ರೊ. ಸಾಸನೂರರು ಇಂಥ ವ್ಯಾಕರಣ ಗ್ರಂಥವೊಂದನ್ನು ಬರೆಯುವವರಿದ್ದರು. ಆ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಯಾರು ಕೈಕೊಳ್ಳು

ವರೋ ನೋಡಬೇಕಾಗಿದೆ. ನಮ್ಮ ಭಾಷೆಯ ಇತಿಹಾಸವಂತೂ ಈಗ ಪರದೇಶಿಯಾಗಿದೆ. ಅದರ ವಿಚಾರವೇ ಇನ್ನೂ ನಮಗೆ ಹೊಳೆದಿಲ್ಲ. ವುದಾಹರಣಾರ್ಥವಾಗಿ,–ಅನ್ಯ ದೇಶೀಯ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಯಾವ ನಿಯಮ ಗಳಿಗನುಸರಿಸಿ ನಾವು ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು? 'Candle' ಎಂಬ ಇಂಗ್ಲಿಷು ಶಬ್ದವು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ 'ಕಂದೀಲು' ಎಂದಾಗಿದೆ. ಆದರೆ 'Handle' ಎಂಬುದು 'ಹಂದೀಲು' ಎಂದಾಗದೆ ಮೋಟರು ಕೂಲಿ ಗಳ ಬಾಯಲ್ಲಿ 'ಹ್ಯಾಂಡಲ್' ಎಂದಾಗಿರುವದಲ್ಲ? ಉಚ್ಚಾರ, ಲಿಪಿ ವಿಚಾರ, ಶಬ್ದಾರ್ಥವಿಚಾರ ಮೊದಲಾದ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲಸವಾದಷ್ಟೂ ಬೇಕಾಗಿದೆ.

ನಮ್ಮ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ–ವಿಶೇಷತಃ ವರ್ತಮಾನ ಪತ್ರಗಳ–ಭಾಷೆ ಯನ್ನೂ ಸುಧಾರಿಸಬೇಕು. ಮೊನ್ನೆ ಮೊನ್ನೆ ಒಂದು ವರ್ತಮಾನಪತ್ರ ದಲ್ಲಿ 'Central Poultry Refctm Committee' ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಒಬ್ಬರು 'ಮಧ್ಯವರ್ತಿ ಕೋಳಿ ಸುಧಾರಣಾ ಸಂಘ' ಎಂದು ಕನ್ನಡಿಸಿದ್ದರು.

ಮುಂದಿನ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ವಿಜ್ಞಾನ ವಾಙ್ಮಯವು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಬೆಳೆ ಯುವದು. ಈಗ ಅದರ ಪ್ರಾರಂಭಮಾತ್ರವಾಗಿದೆ.

ಭಾವಗೀತೆಗಳೂ ಕಥನಾತ್ಮಕ ಕವನಗಳೂ ನಮ್ಮ ಇಂದಿನ ಕಾವ್ಯ ದಲ್ಲಿ ಹಿರಿದಾದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿವೆ. ಅನುಕರಣ ಕಾಲವು ಕಳೆದು ಹೋಗಿ ಹಳತು–ಹೊಸತು ಕೂಡಿ, ಮೂಡಣ–ಪಡುವಣದ ಬೆಡಗೆಲ್ಲ ಬೆರತು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಾವ್ಯವು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಹೊರಹೊಮ್ಮಹತ್ತಿದೆ. ಮಹಾ ಕಾವ್ಯ–ವಿಡಂಬನೆಗಳೆಂಬ ಪ್ರಕಾರಗಳನ್ನು ಅರಗಿಸಲು ಸಹ ಪ್ರಯತ್ನ ಗಳು ನಡೆದಿವೆ. ಆದರೆ ಪೋಪ್ ಕವಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಅಣಕ ಮಹಾಕಾವ್ಯ (Mockepic), ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಾವ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಕಾರ ಗಳು ಇನ್ನೂ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಬರಬೇಕಾಗಿವೆ.

ಭರತ ಹಾಗು ಎರಿಸ್ಟಾಟಲ್ ಇವರ ವಿಮರ್ಶೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿಸಿ ರಸವಿಚಾರವನ್ನು ನಾವು ಇನ್ನೂ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಒಯ್ಯಬೇಕಾಗಿದೆ.

ನಮ್ಮ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶಾಲ ಜಗತ್ತಿನ ಕಲ್ಪನೆಯು ಇನ್ನೂ

ತಾಂಡವವಾಡಬೇಕು. ಪ್ರವಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಇನ್ನೂ ಬೆಳೆಯಬೇಕು. ನಿಸರ್ಗದ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ಜಫ್ರಿ, ಹಡ್‌ಸನ್ ಮೊದಲಾದ ಸಾಹಿತಿಗಳಂತೆ ಬಿಡಿಸಿ ತೋರಿಸುವ ಸಾಹಸವು ಇನ್ನೂ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಆಗಬೇಕು. ಜೇನ್ನೊಣದ ಜೀವನವನ್ನು ಕುರಿತು ಮೇಟರ್‌ಲಿಂಕನು ಒಂದು ಅದ್ಭುತ ಗ್ರಂಥವನ್ನೇ ಬರೆಯಲಿಲ್ಲೆ? ಜೀವನಚರಿತ್ರೆ–ಆತ್ಮಚರಿತ್ರೆಗಳು ಇನ್ನೂ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟಾಗಿ ಬಂದಿಲ್ಲ. ಥುಸಿಡಾಯಡಿಸ್ ಇಲ್ಲವೆ ಗಿಬನ್ನನಂಥ ಇತಿಹಾಸಕಾರನು ಇನ್ನೂ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಬಂದಿಲ್ಲ. ಪೆರಿಕ್ಲೀಸ್ ಇಲ್ಲವೆ ಬರ್ಕನಂತೆ ಭಾಷಣಗಳನ್ನು ಉತ್ತಮ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬಲ್ಲ ಮಾತುಗಾರರ ದಾರಿಯನ್ನು ನಾವು ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಓಲೆಗಬ್ಬದ ವಿಷಯವೂ ಹೀಗೆಯೇ.

ನಾಟಕ ಹಾಗು ಪ್ರಬಂಧಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಾವು ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಗತಿಪರರಾಗಿದ್ದೇವೆ. ಆದರೆ ಸಿನೀಮಾ ಭಾಷೆಯು ಇನ್ನೂ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ತಲೆಯೆತ್ತಿಲ್ಲ! ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವಾತಾವರಣ, ಯುಗಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ, ಜನಾಂಗದ ಮೂಲ ಗುಣಗಳು ಹಾಗು ಸಾಹಿತಿಯ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ,—ಈ ನಾಲ್ಕು ಮಾತುಗಳನ್ನು ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರಗತಿಯು ಅವಲಂಬಿಸಿರುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಬೆಳೆದು ಉಜ್ವಲವಾಗಬೇಕಾಗಿದೆ; ಆದರೆ ಈ ಉಜ್ವಲತೆಯು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ನಾಲ್ಕೂ ವಿಷಯಗಳ ವಿಕಾಸವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದೆ.

ವಾತಾವರಣದ ವಿಷಯವು ಹೀಗಿದೆ. ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಓದುವವರಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಕೊಳ್ಳುವವರ ಸಂಖ್ಯೆಯು ಇನ್ನೂ ಸಾಕಷ್ಟಾಗಿ ಬೆಳೆದಿಲ್ಲ. ಸೀರೆಗಳನ್ನು ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಹೊತ್ತು ಮನೆಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಾರುವವರನ್ನು ನಾವು ಬರಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ. ಆದರೆ ಪುಸ್ತಕ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳನ್ನು ಕಣ್ಣೆತ್ತಿ ಸಹ ನೋಡುವದಿಲ್ಲ. ಮುದ್ರಕರು ತಪ್ಪು-ತಡೆಗಳಿಲ್ಲದೆ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸಿ ಕೊಡುತ್ತಿಲ್ಲ. ದಾನಶೂರರಿಂದ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಸಹಾಯವು ಸಿಗುತ್ತಿರುವದಿಲ್ಲ. ಸಾಹಿತಿ-ಬಲರಾಮರು ಜಗತ್ತನ್ನೆಲ್ಲ ತಿರುಗಿ ಬಂದಾಗ ಎಲ್ಲೆಡೆಗೆ ಹೊಸ ದೃಷ್ಟಿಯು ಅಂಕುರಿಸೀತು.

ತಮ್ಮ ಶಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ತಮಗೆ ಒಗ್ಗಿದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರ

ಗಳಿಗೆ ಸಾಹಿತಿಗಳು ಗಂಟುಬೀಳಬೇಕು. ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯ ಉತ್ತಮ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಅನುವಾದಕರು ಎಂಟೂ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಹರಡಬೇಕು.

ಲೇಖನಕ್ಕಿಂತ ರಾಜಕಾರಣವೇ ಹೆಚ್ಚೆಂದು ಕೆಲವು ವಿಮರ್ಶಕರು ಸಾರಿದರೆ ಒಳಿತು-ಕೆಡಕುಗಳ ಭೇದವನ್ನೇ ಇನ್ನೂ ಕೆಲವರು ಅಡಗಿಸಿ ಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ ಸಮತೂಕ ಬೇಕು. ಇಂದಿನ ಅನೇಕ ಕೃತಿಗಳು ಕ್ಲಿಷ್ಟವೆಂದು ಅನೇಕರ ಮತವಾಗಿದೆ. ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ಈ ಕ್ಲಿಷ್ಟತೆಯ ಕಾರಣವನ್ನು ಹೀಗೆ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ: "ರಾಜಕೀಯ ಸತ್ಯಕ್ಕೆ ಸೆರೆಮನೆ-ದಂಡಗಳ ಗಂಡಾಂತವಿದೆ. ಸಾಮಾಜಿಕ ಸತ್ಯಕ್ಕೆ ಬಹಿಷ್ಕಾರದ ಭೀತಿಯಿದೆ. ಲೈಂಗಿಕ ಸತ್ಯಕ್ಕೆ ಕೌಟುಂಬಿಕರ ಅಂಜಿಕೆಯಿದೆ. ಆಂತರಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಕರ್ಮಠರ ಶಾಪವಿದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಸತ್ಯವನ್ನು ಅಡಗಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ....ವ್ಯಂಗ್ಯವು ಅದರ ನೀತಿಯಾಗಿ, ಧ್ವನಿಯು ಅದರ ರೀತಿಯಾಗುವದು. ಇದನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಜನರಿಗೆ ತಕ್ಕ ಸಂಸ್ಕಾರಬೇಕು."

ಆಧುನಿಕ ಯುಗವು ನಮ್ಮ ಜನಾಂಗವನ್ನು ದಾಸ್ಯವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಸಿದೆ. ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಧರ್ಮ-ಮತಗಳಿಗೆ ಮಾರಿಕೊಂಡ ನಮ್ಮ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಈಗ ಪಡುವಣವು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಬಡಿದೆಬ್ಬಿಸಿದ ದ್ರವ್ಯ-ಕಾಮ ಗಳ ಲಾಲಸೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದೆ. ಬಲವಂತಿಕೆಯ ಮುಂದೆ ನಿಲ್ಲುವ ತ್ರಾಣವು ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲದಾಗಿದೆ. ಈ ಮೂಡಣ ಪಡುವಣಗಳ ಸಂಘರ್ಷಣ ದಲ್ಲಿ ಹೊಸತೊಂದು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯು ಹುಟ್ಟಿದರೆ ಮಾತ್ರ ನಾವು ಬದುಕ ಬಹುದು.

ನಮ್ಮಲ್ಲಿಯ ರಾಜ್ಯಪದ್ಧತಿಯು ಬದಲಾಗುವ ವರೆಗೆ ಜನತೆಯ ಪ್ರಗತಿಯೂ ಕುಂಠಿತವಾಗುವದು. ತನ್ನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಒಂದು ವಿಶೇಷ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದುಕೊಂಡು ಸಾಹಿತಿಯು ರಾಷ್ಟ್ರನಿರ್ಮಾಣ ಹಾಗು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೆ ನೆರವಾಗಬಹುದು.

೫ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಗತಿ

೧

'ಪ್ರಗತಿ' ಇಲ್ಲವೆ 'progress' ಎಂದರೆ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹೆಜ್ಜೆಯಿಕ್ಕುವದು. ಇದು ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಾಧ್ಯವೆ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಏಳುತ್ತಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಜೀವನದಲ್ಲಿಯೇ ಇದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದು ಇನ್ನೊಂದು ವಾದವಿದೆ. ಜೀವನವೆಂದರೆ ಕರ್ಮಚಕ್ರ; ಸದಾ ಬುಡಮೇಲಾಗುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಅಂದಮೇಲೆ ತನ್ನ ಸುತ್ತಲೂ ನಿತ್ಯ ತಾನೇ ತಿರುಗುತ್ತಿರುವ ಕರ್ಮಚಕ್ರದ ಗತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಗತಿಯೆಲ್ಲಿಂದ ಬರಬೇಕು? ಜೀವನವೆಂದರೆ ಪರಮಾಣುಗಳ ಶಾಶ್ವತ ಚಲನವಲನ. ಈ ಚಲನದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಹೋದ ಅಣುವು ಮುಂದೆ ಬರುವದು; ಮುಂದೆ ಬಂದದ್ದು ಹಿಂದೆ ಹೋಗುವದು. ತಿಪ್ಪೆಯು ಉಪ್ಪರಿಗೆ ಇಲ್ಲವೆ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯು ತಿಪ್ಪೆಯಾದಂತೆ. ಅಂದಮೇಲೆ ಪ್ರಗತಿಯೆಲ್ಲಿ? ಅನಾಗರಿಕ ಕಾಲದಿಂದ ಮುಂದುವರಿದು ನಾವಿಂದು ಇಷ್ಟು ಸುಸಂಸ್ಕೃತರಾಗಿದ್ದೇವೆ; ಇದು ಪ್ರಗತಿಯಲ್ಲವೇನೆಂದು ಕೇಳಬಹುದು. ಆದರೆ,— ಯಾವ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಗತಿ? ಅನಾಗಕರಿಕರ ಹೃದಯವಂತಿಕೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ನಾವು ನಮ್ಮ ಬುದ್ಧಿವಂತಿಕೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಈ ಬುದ್ಧಿವಂತಿಕೆಯ ಯೋಜನೆ ಯಾವುದಕ್ಕಾಗಿ? ವಿಜ್ಞಾನಕ್ಕಾಗಿ. ವಿಜ್ಞಾನದಿಂದ ಇಂದು ನಮಗೆ ಉಪಕಾರಕ್ಕಿಂತ ಅಪಕಾರವೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆ. ಅದರ ಸಹಾಯದಿಂದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ನಾವು ನಂದನವನವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬಹುದು. ಆದರೆ ಭೂಲೋಕವು ಇಂದು ಸಂಹಾರ-ಪ್ರಳಯಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ನರಕವಾಗಿದೆ. ಅನಾಗರಿಕನಾದ ಮೂಲನಿವಾಸಿಯು ಒಬ್ಬಿಬ್ಬರನ್ನು ಇಲ್ಲವೆ ನೂರಾರು ಮಂದಿಯನ್ನು ಕೊಲ್ಲಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ

ಇಂದಿನ ಒಬ್ಬ ನಾಗರಿಕನು ಬಾಂಬುಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಲಕ್ಷಾವಧಿ ಜನರನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಪಟ್ಟಣಗಳನ್ನೇ ನಾಶಗೊಳಿಸಬಹುದು. ಇದೇನು ಪ್ರಗತಿಯೋ ದುರ್ಗತಿಯೋ ತಾವೇ ಹೇಳಬೇಕು.

ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಒಂದು ಗುರಿಯಿದೆಯೆ ? ಸೃಷ್ಟಿಯು ಹುಟ್ಟಿದಂದಿನಿಂದ ಇಂದಿನ ವರೆಗೆ ಈ ಗುರಿಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಅದರೆಡೆಗೆ ಹೆಜ್ಜೆಯ ಮುಂದೆ ಹೆಜ್ಜೆಯನ್ನು ಹಾಕುತ್ತಿದೆಯೆ ? ಗುರಿಯಿದ್ದರೆ ಯಾವ ಗುರಿ ? ಮುಂದಡಿಯಿಟ್ಟಿದ್ದರೆ,— ಈ ಹೆಜ್ಜೆಗಳು ಮೂಡಿವೆಯೆಲ್ಲಿ ? ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ನಾವು ಕೊಡುವ ಉತ್ತರದ ಮೇಲೆ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಗತಿಯಿದೆಯೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂಬುದು ನಿರ್ಣಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ಜೀವನವನ್ನು ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪ್ರಶ್ನೆಯೇ ಹೀಗೆ ಸಂದಿಗ್ಧವಾಗುಳಿದಾಗ ಅದರ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವಾದ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತು ನಿರ್ಣಯಿಸುವದು ಇನ್ನೂ ಕಠಿಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಗತಿಯೆಂದರೇನು ? ಹಿಂದೆ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಸಂಸ್ಕೃತ-ಗ್ರೀಕ-ಲ್ಯಾಟಿನ್ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿತು; ಮುಂದೆ ಪ್ರಾಕೃತ ಹಾಗೂ 'ರೊಮ್ಯಾನ್ಸ್' ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸಿತು. ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಬೇರೆ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಬರಬಹುದು. ಇದು ಪ್ರಗತಿಯೆ ? ವಾಹಕವೊಂದು ಬದಲಾದಾಗ ಪ್ರಗತಿಯೆಲ್ಲಿ ? ಪ್ರಾಚೀನ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಸಂಯೋಜನಾತ್ಮಕ (synthetic) ವಾಗಿತ್ತೆಂದೂ ಅರ್ವಾಚೀನ ಸಾಹಿತ್ಯವು ವಿಭಜನಾತ್ಮಕ (analytic) ವಾಗಿದೆಯೆಂದೂ ಎಬರಕ್ರೊಂಬಿಯವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. (Progress in Literature). ಅಂದರೆ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಸರ್ವಾಂಗ ಸುಂದರವಾಗಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಈಗಿನ ಸಾಹಿತ್ಯವು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಮನೋವಿಭಜನೆ ಇಲ್ಲವೆ ಭಾವನಾಲಹರಿಗಳ ಕಡೆಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಲಕ್ಷ್ಯಕೊಡಹತ್ತಿದೆ. ಇದನ್ನಾದರೂ ನಾವು ಪ್ರಗತಿಯೆಂದು ಕರೆಯುವದು ಹೇಗೆ ? ಸಾಹಿತ್ಯದ ಏಕಮೇವ ವಸ್ತುವಾದ ಜೀವನವನ್ನು ನೋಡುವ ದೃಷ್ಟಿಯು ಪ್ರಾಚೀನ ಅರ್ವಾಚೀನ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿದೆಯೆಂದು ಮಾತ್ರ ಇದರ ಮೇಲಿಂದ ನಾವು ಹೇಳಬಹುದು. ಇಲ್ಲವೆ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಹೆಚ್ಚುಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಉತ್ತಮೋತ್ತಮ ಆದರ್ಶಗಳನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವದರ ಕಡೆಗೆ ಮುಂದುವರಿದಿದೆ

ಯೆಂದು ಹೇಳೋಣವೇ ? ' ಸರ್ವೆ ಜನಾ ಸುಖಿನೋ ಭವಂತು ' ಎಂಬ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಆದರ್ಶವನ್ನು ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳೇ ಹಿಂದೆ ಸಾರಿವೆ. " ಮನುಷ್ಯ ಜಾತಿ ತಾನೊಂದೆ ವಲಮ್ " (ಆದಿಪುರಾಣ; ೧೫-೧೪) ಎಂದು ಮನುಷ್ಯ ಜಾತಿಯ ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರಗಳನ್ನು ನೋಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದ ಕಾಲದಲ್ಲಿದ್ದ ಪಂಪನೇ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಶ್ರೇಷ್ಠ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಗೊತ್ತುಗುರಿಗಳು ಯಾವಾಗಲೂ ಒಂದೇ ಆಗಿವೆ. ಅಂದ ಮೇಲೆ ಅದೇ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆಯನ್ನು ಆಗಿಂದಾಗ ನಿಲಕುವಾಗ ಪ್ರಗತಿಯೆಲ್ಲಿಂದ ಬಂತು ?

ಹೀಗೆ ವಿಚಾರಮಾಡಿದಾಗ ಜೀವನಕ್ಕೂ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೂ ಪ್ರಗತಿ ಇರಲಿ ಇಲ್ಲವೆ ಇಲ್ಲದಿರಲಿ; ಅದಕ್ಕೆ ಗತಿ (movement) ಇದೆ ಎಂದು ಮಾತ್ರ ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ. ಅವತಾರಿಕ ಪುರುಷರನ್ನೂ ದೇವಸಮಾನ ವೀರರನ್ನೂ ಉದಯಕಾಲದ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಚಿತ್ರಿಸಿತು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ನೆಲಸಿದ್ದ ಬಣ-ಪಂಗಡ-ಗುಂಪುಗಳ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಲು ಮಾತ್ರ ಅದು ಸಮರ್ಥವಾಯಿತು. ಇದನ್ನು ವೇದಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಜಗತ್ತಿನ ಆದಿಮಹಾಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ನಾವು ಕಾಣಬಹುದು. ಮುಂದೆ ರಾಜ್ಯಗಳು ಬೆಳೆದು ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಮಾಂಡಲೀಕರ ಯುಗವು ಬಂದಾಗ ಸಾಹಿತ್ಯವೂ ಅವರ ಶ್ವೇತಛತ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಬೆಳೆಯಿತು. ಅವರ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನೇ ತನ್ನ ನಿರೂಪಣೆಗೆ ಹಿನ್ನೆಳಲೆಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿತು. ಈಗ ಸುಮಾರು ಮೂರು ನೂರು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಮಧ್ಯಮ ವರ್ಗದ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಪಡುವಣದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಲಿದೆ. ಈ ಶತಮಾನದಿಂದ ಇದು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿದೆ. ಸರ್ವಸಾಮಾನ್ಯರ ಜೀವನದ ಪ್ರತಿಬಿಂಬನ ಇಲ್ಲವೆ ವಿಮರ್ಶೆಯೇ ಇದರ ಮುಖ್ಯ ವಸ್ತುವಾಗಿದೆ. ಆಗೀಗ ಇದು ತಿಜೂರಿ ವರ್ಗವನ್ನು ಎತ್ತಿಹಿಡಿಯುತ್ತದೆ; ಇಲ್ಲವೆ ಅದರ ಸುಖದುಃಖಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿ ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ಸೌವಿಯೆಟ್ ರಸ್ಯಾದ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಜೂರಿವರ್ಗದ ಸುಖದುಃಖ ಹಾಗೂ ಗೊತ್ತುಗುರಿಗಳೇ ಮುಖ್ಯ ವಸ್ತುವಾಗಿವೆ. ಹೀಗೆ ಜೀವನದ ಸುತ್ತು-ಮುತ್ತು (environment) ಮಾರ್ಪಟ್ಟಂತೆ ಹಳೆಯ ಸುತ್ತುಮುತ್ತನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟು ಹೊಸದನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಸಾಹಿತ್ಯವು ತನ್ನ ಗುರಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸುತ್ತದೆ. ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಗತಿಯಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ

ಮಾರ್ಪಾಟು ಇದ್ದೇ ಇದೆಯೆಂಬುದು ಇದರ ಮೇಲಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಮಾರ್ಪಾಟಿಲ್ಲದ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಜೀವನ್ಮೃತ ಸಾಹಿತ್ಯವೆಂದು ನಾವು ಹೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಇಂತಹ ಮಾರ್ಪಾಟಿಗೆ ಆಯಾ ಕಾಲದ ಆವರಣವೇ (environment) ಕಾರಣವೆಂದು ಮೇಲೆಯೇ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಜನಾಂಗ (race), ಯುಗ, ಆವರಣ, ಹಾಗು ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ,– ಈ ನಾಲ್ಕು ಮಾತುಗಳು ಸಾಹಿತಿಯ ಗುಣ ದೋಷಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುತ್ತವೆ. ಸಾಹಿತಿಯ ಜನಾಂಗವಾವುದು, ಅವನು ಬಾಳಿದ ಕಾಲ, ಅವನು ಯಾವ ಆವರಣದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದನೋ ಅದು, ಹಾಗು ಅವನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ,— ಈ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಅಭ್ಯಸಿಸಿದರೆ ಮಾತ್ರ ನಾವು ಓರ್ವ ಸಾಹಿತಿಯ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುವದು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವದು. ಯುಗ ಹಾಗು ಆವರಣ ಎಂಬ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳಿಂದ ಮಾರ್ಪಾಟು ಉದ್ಭವಿಸುತ್ತದೆ. ಅಥವಾ ಈ ವಿಷಯವನ್ನೇ ಇನ್ನೊಂದು ವಿಚಾರಕೋನದಿಂದ ನೋಡಬಹುದು. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕಲಾಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತಿಯ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ, ಸೃಷ್ಟಿಯ ಜೀವನದ ಇಲ್ಲವೆ ಚರಿತ್ರದ ಒಂದು ಪರಿ, ಯುಗ ಹಾಗು ಆವರಣದಿಂದ ಉದಿಸಿದ ಒಂದು ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ (the particular) ಹಾಗು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕತೆ,–- ಈ ನಾಲ್ಕು ಗುಣಗಳೂ ಬೆರೆತುಕೊಂಡಿರುವವು. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ನವೀನ ಯುಗವು ಮೇಲೆ ತೋರಿಸಿದಂತೆ ತನ್ನವೇ ಆದ ಸಾಹಿತ್ಯ-ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಆಯ್ದುಕೊಳ್ಳುವದು. ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಆವರಣವನ್ನು ಹೊಂದಿಕೊಂಡು ಒಂದೊಂದು ಯುಗದ ಕಲಾಕೃತಿಗಳು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ತತ್ವಜ್ಞಾನದ ಇಲ್ಲವೆ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ತಳಹದಿಯ ಮೇಲೆ ನಿಲ್ಲುವವು. ಹಿಂದಿನ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಜಿನಧರ್ಮ ವೀರಶೈವಸಿದ್ಧಾಂತ ಹಾಗೂ ವೇದಾಂತದ ಹಿನ್ನೆಳಲು ದೊರೆತಿತು. ಇಂದು ಗಾಂಧಿವಾದ, ಅರವಿಂದದರ್ಶನ, ಸಮತಾವಾದ ಮುಂತಾದವುಗಳ ತತ್ವಭಿತ್ತಿಯು ದೊರೆಯುತ್ತಿದೆ. ಇದೇ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಪಾಟು ಕಾಣುವ ರೀತಿಯಾಗಿದೆ.

ಈ ಗತಿಯಲ್ಲಿ – ಮಾರ್ಪಾಟಿನಲ್ಲಿ – ಪ್ರಗತಿಯೂ ಕಂಡುಬರುವದೇನು ? ಒಂದು ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅಹುದೆಂದು ಇದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರ ಕೊಡ

ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇಂದಿನ ಸಮಾಜವು ವಿರಾಟಪುರುಷನ ರೂಪವನ್ನು ತಳೆದಿದೆ. ಇಂದಿನ ಸಂಸ್ಕೃತಿ — ನಾಗರಿಕತೆಗಳು ಹಿಂದಿನವುಗಳಂತೆ ಏಕಮುಖವಾಗಿರದೆ (simple) ಅನೇಕ ಮುಖವಾಗಿವೆ. (complex). ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರ, ರಾಜಕಾರಣ, ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರ, ಜೀವನಕ್ರಮ,– ಇವೆಲ್ಲವೂ ಮೊದಲು ಮೊದಲು ತೀರ ಸುಲಭವಾಗಿದ್ದು ಕ್ರಮೇಣ ಸೂಕ್ಷ್ಮತರವಾಗಿ ಇಂದು ವೇದಾಂತದ ಹಾಗೆ ಅಗಮ್ಯವಾಗಿವೆ. ವಿಜ್ಞಾನ ಹಾಗು ಔದ್ಯೋಗಿಕತೆಯಿಂದ ಜಗತ್ತಿನ ಧೋರಣವೇ ಬದಲಾಗಿದೆ. ಒಂದು ಗಿರಣಿಯಿಂದ ಜೀವಿತದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಆಂದೋಲನಗಳು ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆ! ಒಂದು ಕಲ್ಲಿದ್ದಲಿ ಕಣಿಯಿಂದ ಕೆಲವೊಂದು ಮಾನವ ಸಮುದಾಯದ ಜೀವಿತವು ಹೇಗೆ ಪಲ್ಲಟಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ! ಗಿರಣಿಯ ಯಂತ್ರಗಳ ಅದ್ಭುತ, ಅಲ್ಲಿಯ ಕೂಲಿಕಾರರ ಸಂಬಂಧಗಳು,– ಇವೆಲ್ಲ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಉದ್ಭವಿಸಿ

ಗಿರಣೀ ವಿಸ್ತಾರ ನೋಡಮ್ಮ,
ಶರಣು ಕೊಡಮ್ಮ!" ಎಂಬ ಸರೀಫ ಸಾಹೇಬರ ಅನ್ಯೋಕ್ತಿ (allegory) ಯನ್ನು ದಾಟಿ ಅದರ ಅನೇಕ ಮುಖತೆಯು ಒಡೆದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಮಾನವ ಜಾತಿಯ ಮೂಲಭೂತ ಹಕ್ಕುಗಳ ಕಡೆಗೆ ಈಗ ಜಗತ್ತಿನ ದೃಷ್ಟಿ ಹೊರಳಿದೆ. ಇಂದಿನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ನಾಯಕರು ಬರಿ ಸಮ್ರಾಟ–ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳಲ್ಲ; ಚೋಮ-ಸೋಮಿಯರೂ ಅದರ ನಾಯಕ ನಾಯಕಿಯರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಸುಬ್ಬಣ್ಣನು ಮಹಾಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಅರಸನೆದುರು ವೀಣೆ ಬಾರಿಸಲು ಐದು ನಿಮಿಷ ಬರುವ ಕಲಾವಿದನಲ್ಲ; ಅವನ ಜೀವಿತವೇ ಈಗ ಪ್ರಮುಖ ಕಾವ್ಯ ವಸ್ತುವಾಗಿದೆ. ಇಂದು ನಾವು ದಾರಿ ಕಾಯುವದು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ವಿಸ್ತಾರಕ್ಕಾಗಿಯಲ್ಲ; ಇಡಿ ಮಾನವ ಜಾತಿಯ ವಿಕಾಸಕ್ಕಾಗಿ. ಅಲ್ಲದೆ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಪಂಡಿತರ ಸೊತ್ತಲ್ಲ; ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಮಾನವನಿಗೂ ಅದು ನಿಲುಕಬೇಕೆಂಬ ಸೊಲ್ಲು ಕೇಳಿಬರುತ್ತದೆ. ಇದರರ್ಥ ಸಾಹಿತ್ಯವು ತನ್ನ ಗುಣಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದಲ್ಲ; ಆದರೆ ಸುಸಂಸ್ಕೃತನಾಗುವದು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಮಾನವನ ಜನ್ಮಸಿದ್ಧ ಹಕ್ಕಾಗಿದೆಯೆಂದು. ಒಟ್ಟಿನಮೇಲೆ ಮಾನವ ಜೀವನವು ಎಂದೂ ಕಾಣ

ದಂತೆ– ಒಂದು ಎಂದು ಸಿಚ್ಛಳವಾಗಿ ಇಂದು ವಿಜ್ಞಾನದ ಗುಣ ದೋಷ ಗಳ ಮೂಲಕ ಕಾಣಹತ್ತಿದೆ. ಅದರ ಇಂದಿನ ಸೂಕ್ಷ್ಮತೆ ಬಹುಮುಖತೆ ಗಳನ್ನು ಇಂದಿನ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತಿದೆ; ಚಿತ್ರಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಈ ಬಹುಮುಖತೆಯಿಂದ ಮಾನವ ಜಾತಿಯ ಪ್ರಾದುರ್ಭಾವವೂ ಒಡೆದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ದೇಶ-ದೇಶಗಳ ಪರಸ್ಪರ ದ್ವೇಷದಿಂದಲೇ ಆಗಲಿ, ಮಾನವಜಾತಿಯ ಏಕಮೇವತೆಯು ಇಂದು ಬರಿ ಆಶೀರ್ವಾದವಾಗದೆ-ಹರಕೆಯಾಗದೆ- ನಾವೆಲ್ಲರೂ ನಮ್ಮ ರಕ್ತದಲ್ಲಿ ಬೆರಸಬೇಕಾದ ಅನುಭವ ವಾಗಿದೆ. ಆರ್ಥಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಜಗತ್ತೆಲ್ಲ ಒಂದೇ ಸಂತೆ-ಪೇಟೆಯಾ ಗಿದೆ; ರಾಜಕೀಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಒಂದೇ ರಾಷ್ಟ್ರವಾಗುತ್ತಲಿದೆ. ಹಿಂದೆ ಬರಿ ಕಲ್ಪನಾರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಕನಸುಗಳು ಇಂದು ಸತ್ಯದೃಷ್ಟಿಯ ಅಂಗಗಳಾಗಿವೆ. ಇಂದಿನ ಸಮಾಜದ ವಿರಾಟರೂಪಕ್ಕೆ ಕನ್ನಡಿ ಹಿಡಿದ ಸಾಹಿತ್ಯವೂ ತಾನೂ ವಿರಾಟವಾಗಹತ್ತಿದೆ. ಗಾಲ್ಸವರ್ದಿಯ Forsyte Saga ವೆಲ್ಸನ The Shape of Things to Come, ಹಾರ್ಡಿಯ Tess, ಇಬ್ಸೆನ್ನನ Ghosts, ಗಾರ್ಕಿಯ Mother,— ಇವೇ ಮೊದ ಲಾದ ಗ್ರಂಥಗಳು ಸುಮಾರು ಮುನ್ನೂರು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಕಾಣಿಸಿಕೊ ಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಹೊಸ ಶಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಇತ್ತೀಚೆಗಿನ ಸಾಹಿತಿಗಳು ಹಿಡಿದ ಕನ್ನಡಿ ಗಳಾಗಿವೆ. ಈ ಸೂಕ್ಷ್ಮತೆ ಬಹುಮುಖತೆಗಳು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುವ ಪ್ರಗತಿಯಾದರೆ ಅವುಗಳ ಪ್ರತಿಬಿಂಬನವು ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿ ಕೊಂಡಿರುವ ಪ್ರಗತಿಯೆಂದು ಹೇಳಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಇನ್ನೊಂದು ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ "ಇದು ಪ್ರಗತಿಯಲ್ಲ; ದುರ್ಗತಿ" ಎಂದು ಕೆಲವರು ಹೇಳಬಹುದು. ಮೊದಲಿನ ಕಾಲದ ಶಾಂತಿ ಪುಷ್ಟಿ-ತುಷ್ಟಿಗಳೆಲ್ಲ ಲಯವಾಗಿ ಈಗ ದುಃಖ ಅಸಮಾಧಾನಗಳು ಎಲ್ಲೆಡೆಗೂ ಹರಡಿಲ್ಲವೆ? ಮೊದಲಿನ ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ನಾವು ಇಂದು ಅಸ್ವಸ್ಥರಾಗಿದ್ದೇವೆ. ವಿಜ್ಞಾನವು ನಮ್ಮ ಧರ್ಮವನ್ನು ಛಿನ್ನ-ವಿಚ್ಛಿನ್ನ ವಾಗಿ ಮಾಡಿತು. ಯಂತ್ರ ಯುಗವು ಬಂದು ನಮ್ಮ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿತು. ಪಾಶ್ಚಿಮಾತ್ಯದ ತತ್ವಜ್ಞಾನವು ಬಂದು ಅಲುಗಾಡಿಸಿ ದಾಗ ನಮ್ಮ ವೇದಾಂತವು ಕೊಂಚಮಟ್ಟಿಗೆ ಅಲ್ಲಾಡಹತ್ತಿದೆ. ವಾರ-

ತಿಥಿಗಳು ಹೋಗಿ ತಾರೀಖುಗಳು ಬಂದವು. ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟಾದ ಸಮಾಜ ವೆಲ್ಲ ಅಲ್ಲೋಲಕಲ್ಲೋಲವಾಗಿ ಇಂದು ಪ್ರಳಯವೆದ್ದಿದೆ. ಒಂದು ಸ್ವರ್ಣ ಯುಗವನ್ನು ನಾವು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿದ್ದೇವೆ. ಇನ್ನೊಂದರ ಛಾಯೆಯೂ ಈಗ ಕಾಣಿಸಲೊಲ್ಲದು. ಅಂದಮೇಲೆ ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಪ್ರಗತಿ ಯೆಂದು ಕರೆಯುವದು ಹೇಗೆ ?

ಇದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರವಿಷ್ಟೆ. ಸಮುದ್ರಮಂಥನದಲ್ಲಿ ವಿಷವು ಮೇಲೆ ಬಂದಾಗ ಅದೂ ಪ್ರಗತಿಯೆಂದೇ ನಾವು ಹೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಮುಂದೆ ಅಮೃತವೂ ಬರುವದು ನಮಗೆ ಗೊತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಇಂದಿನ ಪ್ರಳ ಯವು ನಾಳಿನ ದಿವ್ಯತರ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಕಾರಣವೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳು ವದು ನಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿದೆ. ರಾಮರಾಜ್ಯವು ಹೋಯಿತು; ವಿಜಯ ನಗರದ ರಾಜ್ಯವು ಹೇಳಹೆಸರಿಲ್ಲದಾಯಿತು. ಆದರೆ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಜನಶಂಕರಿಯ ರಾಜ್ಯವು ಬರುವದಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿದು ಇಂದಿನ ಯಾತನೆ ಗಳನ್ನು ನಾವು ಸಹಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ನೀಲಕಂಠನಂತೆ ವಿಷವನ್ನು ಕಂಠ ದಲ್ಲಿರಿಸಿ ಅಮೃತವನ್ನು ಸೇವಿಸುವದರಲ್ಲಿಯೇ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆನಂದವಿದೆ; ಪರಸ್ಪರ ವಿರೋಧಿಗಳಾಗಿ ಕಾಣುವ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಒಂದುಗೂಡಿಸುವದ ರಲ್ಲಿಯೇ ಹೆಚ್ಚಿನ ವೈಶಾಲ್ಯವಿದೆ; ದ್ವೇಷವನ್ನು ಎದುರಿಸಿಯೂ ಸಹ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳದೆ ಅದನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವದರಲ್ಲಿ ದೈವಿಕತೆ ಯಿದೆ. ಇದರಂತೆಯೇ ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವೆ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ದ್ದುಕೊಂಡು ಸಾಧಿಸಿದ ಸಮನ್ವಯಕ್ಕಿಂತ ಜಗತ್ತಿಗೇ ತೆಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದು ಅದ ರೊಡನೆ ಸಮರಸವಾಗ ಬಯಸುವ ಒಲವಿನಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಾಫಲ್ಯವಿದೆ. ಅಂತೇ ಇಂದಿನ ಸಮಾಜ–ಸಾಹಿತ್ಯಗಳ ವಿರಾಟದರ್ಶನವು ಪ್ರಗತಿಯ ಒಂದು ಹೆಗ್ಗುರುತೆನ್ನಬಹುದು.

ಆದರೆ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಸಾಹಿತ್ಯವೇ ಪ್ರಗತಿಪರವೆಂದು ಹೇಳಬೇಕಾ ದಾಗ ಅದರ ನಿರ್ಮಾಣಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಭಾಗ ವಹಿಸಿದ ಉಳಿದ ಶಕ್ತಿ ಗಳ ವಿಕಾಸವನ್ನೂ ನಾವು ಪರಿಗಣಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ, ಸಾಹಿತಿಯ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಹಾಗು ಅನುಭವ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕತೆ, ಈ ವಿಷಯ ಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನಾವು ಪ್ರಗತಿಯನ್ನು ಕಾಣಬಲ್ಲೆವೆ? ಇಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ

ಪ್ರಗತಿಯ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿವೆ. ಕಲೋಪಾಸಕನ ಮನೋಧರ್ಮವು ಕ್ರಮೇಣ ಬದಲಾಗುತ್ತ ನಡೆದಿದೆ. ಪ್ರಾಚೀನ ಸಾಹಿತಿಗಳು ಇಡಿಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದನ್ನು ಮಿಡಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಇಡಿಯನ್ನು ಬಿಡಿಬಿಡಿಯಾಗಿ ನೋಡುವದರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಸಾಹಿತಿಗಳು ಬಲ್ಲಿದರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಪಂಪನ ಭಾರತವು ಪ್ರಾಚೀನ ಪದ್ಧತಿಯ ಕುರುಹಾದರೆ ರನ್ನನ ಗದಾಯುದ್ಧವು ಅರ್ವಾಚೀನ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿದೆ. ಪಂಪನ ಆದಿಪುರಾಣವು ಮೊದಲಿನ ದಾರಿಗೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದ್ದರೆ ರತ್ನಾಕರನ ಭರತೇಶವೈಭವವು ಎರಡನೆಯದಕ್ಕೆ ಪುರಾವೆ ಕೊಡುವಂತಿದೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ಸಮಾಜದ ಪ್ರತಿಬಿಂಬನದಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮತೆ ಬಹುಮುಖತೆಗಳು ಹೆಚ್ಚಿದಂತೆ ಕಲೋಪಾಸಕನ ಮನೋಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಮುಖತೆಯು ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆದಿದೆ. ಹೋಮರ, ಡಾಂಟೆ, ಮಿಲ್ಟನ್, ವರ್ಡ್ಸ್‌ವರ್ಥ ಹಾಗೂ ಕೀಟ್ಸ್, ಇವರ ದೃಷ್ಟಿಕೋನಗಳನ್ನು ಹೋಲಿಸಿ ನೋಡಿದಾಗ ಇದರ ಸತ್ಯತೆಯು ಹೊಳೆಯುತ್ತದೆ. ಯುರೋಪಿನ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಮುಖತೆಯು ಕ್ರಮೇಣ ಅಧಿಕತರವಾಗಿ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತ ಹೋಗಿದೆಯೆಂಬ ಮಾತನ್ನು Vaughan (ವಾಅನ್) ಎಂಬ ವಿಮರ್ಶಕನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. (The Types of Tragic Drama). ಈ ಮಾತನ್ನು ನಾವು ಸರ್ವಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಸಾಹಿತ್ಯದ ವಿಷಯಕ್ಕೂ ಹೇಳಬಹುದು. ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನದಲ್ಲಿಯ ಶಿಶುಭಾವ, ಮುಗ್ಧತೆ ಹಾಗೂ ಸಹಜರಮ್ಯತೆಗಳು ಬುದ್ಧಿಯ ಪ್ರಾದುರ್ಭಾವದಿಂದ ಕುಂದುತ್ತ ನಡೆಯುತ್ತವೆ; ಇದರಿಂದ ಕಾವ್ಯಮಯತೆಯು ಜಗತ್ತಿನಿಂದ ದಿನಂಪ್ರತಿ ಲೋಪವಾಗುತ್ತ ನಡೆದಿದೆಯೆಂದು ಮೆಕಾಲೆ ಮೊದಲಾದವರು ಸಿದ್ಧಾಂತ ಕಟ್ಟುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಈ ಕಾವ್ಯಮಯತೆಯು ಲೋಪವಾಗದೆ ಕವಿಯ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚುಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಲೀನವಾಗುತ್ತದೆ. ಪುರಾಣ ಹಾಗು ದಂತಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯವೂ ಇತಿಹಾಸವೂ ತತ್ವವೂ ಅವಿರಳವಾಗಿ ಬೆರೆತುಕೊಂಡಿರುತ್ತಿದ್ದವು. ಆದರೆ ಮುಂದೆ ಅವು ವಿಂಗಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಬೇರೆಯಾದುದರಿಂದ ಕಾವ್ಯಮಯತೆಯು ಕವಿಯ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿದ್ದು

ಕೊಂಡು ಉಪಮೆಗಳ ಇಲ್ಲವೆ ರೂಪಕಗಳ (metaphors) ದ್ವಾರವಾಗಿ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು Owen Barfield ಎಂಬ ವಿಮರ್ಶಕನು Poetic Diction ಎಂಬ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಮನೋಹರವಾಗಿ ತಿಳಿಯಪಡಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅಂತೂ ಈ ರೀತಿಯಿಂದ ಸಹ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಮುಖತೆಯು ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತ ನಡೆದಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ನಾವು ತೋರಿಸಬಹುದು.

ಆದರೆ ಅಂತರ್ಮುಖತೆಯು ಹೆಚ್ಚಾದೊಡನೆ ಅದನ್ನು ಪ್ರಗತಿಯೆಂದು ಕರೆಯಬೇಕೆ? ವಿಷಯವು ಇಲ್ಲಿಗೇ ನಿಂತಿದ್ದರೆ ಹೀಗೆ ಕರೆಯುವ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದಿನ್ನೂ ಮುಂದುವರಿದಿದೆ; ಅರ್ವಾಚೀನ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ತರಹದ ಅಂತರ್ಮುಖತೆಯು ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. ಬುದ್ಧಿಯು ಹಾಗೂ ಕಲ್ಪನಾಶಕ್ತಿಯ ಸಮರಸವೇ ಈ ಅಂತರ್ಮುಖತೆಯ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವಾಗಿದೆ. ಶಾಸ್ತ್ರೀಯವಿಜ್ಞಾನವು ಇನ್ನೂ ಹರಡದಿದ್ದ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಸಹ-ತತ್ತ್ವ ಹಾಗೂ ಕಲ್ಪನಾಶಕ್ತಿಯ ಸಮನ್ವಯವನ್ನೂ ಅನೇಕ ಸಾಹಿತಿಗಳು ತೋರಿಸುತ್ತ ಬಂದರು. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು, ರತ್ನಾಕರ, ಕನಕದಾಸ, ಇವರೇ ಮೊದಲಾದವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ನಾವು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಆದರೆ ವಿಜ್ಞಾನದಿಂದ ಬಲಿತ ಬುದ್ಧಿಯು ಮೊದಲ ಮೊದಲಿಗೆ ಕಲ್ಪನಾಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಅಡ್ಡಗಟ್ಟಿತು. ಇವೆರಡನ್ನೂ ಬೆರಸಲು ಆಂಗ್ಲ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನು ಡನ್, ಮಾರ್ವೆಲ್, ವರ್ಡ್ಸ್‌ವರ್ಥ, ಕೋಲರಿಜ್, ಶೆಲ್ಲಿ, ಕೀಟ್ಸ್, ಬ್ರೌನಿಂಗ್, ಹಾಪಕಿನ್ಸ್, ಟಿ. ಎಸ್. ಇಲಿಯಟ್ ಮೊದಲಾದವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ನಾವು ನೋಡಬಹುದು, ಈ ಎರಡು ಶಕ್ತಿಗಳು ಬೆರೆಯದೆ ಇಂದಿನ ಕಲೋಪಾಸಕನ ಮನೋಧರ್ಮವು ಪೂರ್ಣವಾಗಲಾರದು. ಬಹಳ ತೀವ್ರವಾಗಿ ವಿಕಸಿಸುತ್ತಿರುವ ಬುದ್ಧಿಯೊಡನೆ ಇಂದು ಕಲ್ಪನಾಶಕ್ತಿಯು ಬೆರೆಯಲು ಹವಣಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಎರಡೂ ಶಕ್ತಿಗಳು ಅಷ್ಟೇ ತೀವ್ರವಾಗಿ ಬಲಿತು ನಿಕಟವಾಗಿ ಬೆರೆತು ಸಮಾಜದ ವಿರಾಟರೂಪದ ಮೇಲೆ ಬೆಳಕು ಚೆಲ್ಲಲು ಉದ್ಯುಕ್ತವಾದಾಗೆಲ್ಲ ಇಂದಿನ ಮಹೋನ್ನತ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಉದ್ಭವಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಎರಡೂ ಶಕ್ತಿಗಳ ಸಮನ್ವಯವೇ ಇಂದಿನ ಕಲೋಪಾಸಕನ ಮನೋಧರ್ಮದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಗುಣವಾಗಿದೆ.

ಅಂತೂ ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಎರಡು ತತ್ವಗಳನ್ನು ನಾವು ಪ್ರಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಹಾಗಾಯಿತು. ಜಗತ್ತಿನ ಸಾಮಾಜಿಕ ರಚನೆಯು ಕ್ರಮೇಣ ವಿಕಸಿಸುತ್ತ ಪೂರ್ಣವಾಗುವದರ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಈ ಪ್ರಗತಿಯೇ ಸಾಹಿತ್ಯದ ವಸ್ತುಸಂಕಲನದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಕಲೋಪಾಸಕನು ಏಕಮೇವತೆಗಿಂತ ವಿವಿಧತೆಯ ಅರ್ಥವನ್ನು ಇಂದು ಚನ್ನಾಗಿ ಅರಿತಿದ್ದಾನೆ. ಅವನಲ್ಲಿದ್ದ ಎಲ್ಲ ಶಕ್ತಿಗಳೂ ಜಾಗೃತವಾಗಿ ಪೂರ್ಣಜ್ಞಾನವನ್ನು ಅರಸುತ್ತಿವೆ. ಇಂಥ ಅರಸಿಕೆಗೆ ಸಮನ್ವಯವು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿ ಏಕಮೇವತೆಯು ಕಾಣಿಸಿದಾಗ — ಅದು ಇನ್ನಿಷ್ಟು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ನಡೆದ ಮನುಕುಲದ ಮನಸ್ಸಿನ ವಿಕಾಸದಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಗತಿಯ ಇನ್ನೊಂದು ಪರಿಯು ಗೋಚರವಾಗುತ್ತದೆ.

ಇನ್ನು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕತೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಪ್ರಗತಿಯು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆಯೇನೆಂಬುದು ವಿಚಾರಣೀಯ ಪ್ರಶ್ನೆಯಾಗಿದೆ. ಎಲ್ಲ ಮನಸ್ಸುಗಳೂ ಈ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಬೇಕು. ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೂ ತಿಳಿಯುವಂತಹ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಬೇಕೆಂದು ನಾವು ವಾದ ಹಾಕುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ಸಾಹಿತ್ಯದ ವೈಭವವನ್ನೂ ಪ್ರತಿಭೆಯನ್ನೂ (ಬರಿ ಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನಲ್ಲ) ತಿಳಿಯುವಂತಹ ವಿದ್ಯೆ-ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಮಾನವನಿಗೆ ದೊರೆಯಬೇಕೆಂಬುದು ಇಂದಿನ ಆಸೆಯಾಗಿದೆ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನಿಗೂ ವಿದ್ಯೆ-ವಿಶ್ರಾಂತಿಗಳು ದೊರೆಯಬೇಕೆಂದು ಸಮತಾವಾದವು ಕ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಹೂಡಿದೆ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನಿಗೂ ತಕ್ಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯು ಬಂದೇ ಬರುವದು; ಏಕೆಂದರೆ ಮಾನವ ಜಾತಿಯು ದೇವ ಮಾನವ ಜಾತಿಯಾಗಲಿರುವದೆಂದು ಅರವಿಂದದರ್ಶನವು ಸಾಧಿಸುತ್ತದೆ. ಮನುಕುಲದ ದಿವ್ಯ ಭವಿತವ್ಯತೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿದ್ದರೆ ಮಾತ್ರ ಲೋಕಕಲ್ಯಾಣವು ಉತ್ತಮ ಆದರ್ಶವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುವದು. ಮಾನವ ಜಾತಿಯ ಈ ದಿವ್ಯ ಸಾಫಲ್ಯವನ್ನು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿಸಲು ಎಲ್ಲ ಯೋಗಿಗಳೂ ಸಂತರೂ ಋಷಿಗಳೂ ಕರ್ಮಕುಶಲರೂ ದುಡಿಯುತ್ತಾರೆ. ಸಾಹಿತ್ಯವೂ ಅದೇ ಸಾಫಲ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಮೈತಳೆದು ದುಡಿಯುತ್ತದೆ.

೨

ಹಿಂದಿನ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಪ್ರಗತಿಪರವಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲವೋ ಹೇಗೆ? ತನ್ನ ಕಾಲ–ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನನುಸರಿಸಿ ಅದೂ ಪ್ರಗತಿಪರವಾಗಿತ್ತು. ಸಂಸ್ಕೃತ ಪ್ರಾಕೃತಗಳಿಂದ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಬಂದು, ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಸುಸಂಸ್ಕೃತ ರೂಪವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಅದನ್ನು ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಹಚ್ಚಿ, ಸಂಸ್ಕೃತದ ಬಿರಕೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆಯೆಂದೆನಿಸಿದಾಗ 'ಪೊಸಗನ್ನಡ' ಅಚ್ಚಗನ್ನಡದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಚೆಲುವನ್ನು ಮೆರೆಯಿಸಿ, ಶರಣ–ದಾಸರ ವಚನ–ಪದಗಳಲ್ಲಿಯೂ ರಾಘವಾಂಕ, ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ, ರತ್ನಾಕರರ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸರ್ವಜ್ಞನ ತ್ರಿಪದಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಬಳಕೆಮಾತಿನ ಜೀವಕಳೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಇಂದು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಭಾಷೆಯು ಬೇರೊಂದು ಅವತಾರವನ್ನು ತಾಳುತ್ತಿಲ್ಲವೆ? ಛಂದಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ಇದನ್ನೇ ನಾವು ನೋಡುತ್ತೇವೆ. ಚೆತ್ತಾಣ ಬೆಂದಡೆಗಳ ರೀತಿ, ವೃತ್ತಗದ್ಯಗಳ ಸಂಪ್ರದಾಯ, ರಗಳೆ-ಷಟ್ಪದಿಗಳ ಯೋಜನೆ, ಕಾವ್ಯಮಯ ಗದ್ಯ, ಸಾಂಗತ್ಯ, ಸಂಗೀತಕಾವ್ಯ, ಇಂದಿನ ಛಂದಸ್ಸು, ಸ್ವಚ್ಛಂದ ಛಂದ,— ಹೀಗೆ ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯದ ಛಂದಸ್ಸು ಕಾಲಾನುಸಾರವಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡುತ್ತ ಹೋಗಿದೆ. ಕಾವ್ಯ ವಸ್ತುವು ಮೊದಲು ಜೈನಮತ ಪುರಾಣವಾಗಿತ್ತು; ಹಿಂದುಗಡೆ ವೀರಶೈವ ಸಿದ್ಧಾಂತ–ಚರಿತ್ರೆಯಾಯಿತು; ನಡುನಡುವೆ ವೇದಾಂತದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಶಾಖೆಗಳನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿತು; ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ, ಕಾಲ್ಪನಿಕ ಸಂವಿಧಾನಗಳೂ ತಲೆಯೆತ್ತಿದವು. ಮೊದಲಿನಿಂದ ಇಂದಿನವರೆಗೆ ರಾಮಾಯಣ–ಭಾರತಗಳು ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಅದೆಷ್ಟೋ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ಒದಗಿಸಿ ಕೊಟ್ಟಿವೆ. ನಮ್ಮ ಸಾಹಿತ್ಯವು ನಮ್ಮ ಜನತೆಯ ಜೀವನದೊಡನೆ ಹಿಗ್ಗಿದೆ; ಅದು ಕುಗ್ಗಿದಾಗ ಕುಗ್ಗಿದೆ. ಇಂದು ಪ್ರಚಂಡ ಆಂದೋಲನಗಳ ಮೂಲಕ ಅತಿ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿದ್ದು ಇಡೀ ಜಗತ್ತನ್ನೇ ತನ್ನ ತೋಳುಗಳಿಂದ ತಕ್ಕೈಸಿ ನಿಂತಿದೆ.

ಮೇಲೆ ಕಾಣಿಸಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಛಂದಸ್ಸು ಹಾಗು ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ನಾವು 'ಪ್ರಗತಿ' ಎಂದು ಕರೆಯುವದಕ್ಕಿಂತ ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ 'ಮಾರ್ಪಾಟು' ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

(ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಗತಿಯಿದೆ. ತೋರಿಸಲು ಇಲ್ಲಿ ವೇಳೆಯಿಲ್ಲ.) ಭಾಷೆಯ ಶರೀರರಚನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಕಾಲಾನುಸಾರವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚುಕಡಿಮೆಗಳಾದಾಗ ಛಂದಸ್ಸು–ಶೈಲಿಗಳ ಮೇಲೂ ಇವುಗಳ ಪ್ರಭಾವ ಬೀಳುವದು ಸಹಜವಾಗಿದೆ. ಒಟ್ಟಾರೆ ನೋಡಿದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಸಾಹಿತ್ಯದ ವಸ್ತುಕತೆಯು (objectivity) ಕ್ರಮೇಣ ವಿಸ್ತಾರವಾಗುತ್ತ ಹೋಗಿದೆ. ಆದರ ವರ್ಣಕತೆ (subjectivity) ಇಲ್ಲವೆ ಅಂತರ್ಮುಖತೆಯು ಪ್ರಗತಿಪರವಾಗುತ್ತ ನಡೆದಿದೆ. ಪಂಪ–ರನ್ನರಿಗೆ ಸಾಧಿಸದ ವರ್ಣಕತೆಯೊಂದು ವಚನಕಾರರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ತಲೆಯೆತ್ತಿದೆ. ಇಂಥದೇ ಒಂದು ಮಾದರಿಯನ್ನು ದಾಸರ ಹಾಗು ಸರ್ವಜ್ಞ–ರತ್ನಾಕರರ ಕೃತಿಗಳು ಕಣ್ಣೆದುರಿಗೆ ತರುತ್ತವೆ. ವಸ್ತುಕತೆಯಂತೆ ವರ್ಣಕತೆಯೂ ಹಿಗ್ಗಿ ಇಂದಿನ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಮಹತ್ವದ ರೂಪವನ್ನು ತಾಳುತ್ತಲಿದೆ.

ಸಾಹಿತ್ಯವು ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಬೇಕಾದರೆ ಅದರಲ್ಲಿಯ ಎಲ್ಲ ಅಂಗಗಳ ಉನ್ನತಿಯಾಗಿ ಅವುಗಳ ಸಮಾವೇಶವಾಗಬೇಕಷ್ಟೇ? ಪಡುವಣದ ಆಧುನಿಕ (ಅಂದರೆ ಮಧ್ಯವರ್ಗ ಯುಗದ) ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಇದು ಸಾಧಿಸಿದೆ. ಜೀವನದ ಅನೇಕಮುಖತೆಯನ್ನೂ ಅಂತರ್ಮುಖತೆಯನ್ನೂ ಕೂಡಿಯೇ ಚಿತ್ರಿಸುವ ಕೃತಿರತ್ನಗಳು ಅಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿವೆ. Hamlet (ಹ್ಯಾಂಲೆಟ್), Paradise Lost, Hyperion, Prometheus Unbound, The Dynasts, War and Peace, ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಸಮರಸವನ್ನು ನಾವು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಮಧ್ಯಮವರ್ಗದ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ತಡವಾಗಿ ಸುರುವಾಗಿದೆ. ಕೆಲವೊಂದು ತುಣುಕು-ಮಿಣುಕುಗಳನ್ನೂ ಕೃತಿಗಳನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟರೆ ಈ ಮಿಲನವು ಅಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟೊಂದಾಗಿ ಕಂಡು ಬರುವದಿಲ್ಲ. ಜೀವನದ ಅನೇಕಮುಖತೆಯನ್ನು ನಿದರ್ಶಿಸುವ ಒಳ್ಳೆಯ ನಾಟಕ-ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಇಂದು ಹುಟ್ಟಿವೆ; ಆದರೆ ಅವುಗಳ ಮೋರೆಯ ಮೇಲೆ ಅಂತರ್ಮುಖತೆಯ ಕಳೆಯೂ ಓಜಸ್ಸೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಬೆಳಗುವದಿಲ್ಲ. ಅಂತರ್ಮುಖತೆಯನ್ನು ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾಗಿ ಬೆಳಗಿಸುವ ಕವನಗಳೂ ಪ್ರಬಂಧಗಳೂ ಪ್ರಕಟವಾಗಿವೆ; ಆದರೆ ಅವು ಜೀವನದ ಅನೇಕಮುಖತೆಯನ್ನು ವಿಶಾಲವಾಗಿ ಒಳಗೊಂಡಿಲ್ಲ. ಇವೆರಡರ

ಬೆಸುಗೆಯೇ ಇಂದಿನ ಮಹೋನ್ನತ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸಿದ್ಧಿಯಾಗಿದೆ. ಈ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಕೆಲವು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಪಡೆದ ಹಲವು ಕೃತಿಗಳು ಈಗ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿವೆ. War and Peace ದಂಥ **ಕಾದಂಬರಿಯು** ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಬಂದಿಲ್ಲ. **ಕಾನೂರು ಸುಬ್ಬಮ್ಮ**ದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನದ ಒಂದು ಪರಿಯಿದ್ದು ಅದರ ಅಂತರ್ಮುಖತೆಯಲ್ಲಿ ಕಳೆ ಇಲ್ಲ. **ಮರಳಿ ಮಂಣಿಗೆ**ಯಲ್ಲಿ ಜೀವನದ ಅನೇಕಮುಖತೆಯಿದೆ; ಆದರೆ ಅಂತರ್ಮುಖತೆಯು ಇನ್ನಿಷ್ಟು ಬರಬೇಕಿತ್ತು. ಇನ್ನು ಸಿದ್ಧಿಯು ಕಣ್ಣು ಕುಕ್ಕಿಸುವಷ್ಟು ಇಂದಿನ ನಮ್ಮ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿದ್ದರೂ ಅದರ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ವೃದ್ಧಿಯು ಸಾಕಷ್ಟಾಗಿದೆ.

೩

ಇಂದಿನ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಬರಿ ಮಧ್ಯಮ ವರ್ಗದ ಜೀವನವನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತಿದೆಯೆಂದು ಕೆಲವರಿಂದ ಅದು ದೂಷಿತವಾಗಿದೆ. ನಾವು ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸಾಮಾಜಿಕ ದೃಷ್ಟಿ ಇನ್ನೂ ವಿಶಾಲವಾಗಬೇಕೆಂದು ಹೇಳೋಣ; ರೈತರ–ಕೂಲಿಕಾರರ ವಿಷಯವು ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬರಬೇಕಾಗಿದೆಯೆಂದು ಒಪ್ಪೋಣ. ಆದರೆ ರಾಜರನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಪಂಪ–ರನ್ನರ ಕಾವ್ಯಗಳು ಉತ್ತಮವಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುವದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆಯೇ ಮಧ್ಯಮ ವರ್ಗದ ಜೀವಿತವನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದರೂ **ಹೋಂ ರೂಲು, ಹರಿ-ಜನ್ವಾರ, ನಾಮಧಾರಿ,**—ಇವನ್ನೆಲ್ಲ ನಾವು ಒಳ್ಳೆಯ ಸಾಹಿತ್ಯವೆಂದು ಕರೆಯದೆ ಇರುವದು ಹೇಗೆ? ಕಾಲಮಾನ–ಪರಿಸ್ಥಿತಿಪ್ರಜ್ಞೆಗೆ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವದ ಸ್ಥಾನವಿದೆ. ಆದರೆ ಭಾವನಾತೀವ್ರತೆ, ಕಲ್ಪನಾಶಕ್ತಿ, ವಾಸ್ತವಿಕತೆ, ವಿನೋದ, ವಿಮರ್ಶೆ,–ಇವೆಲ್ಲ ಗುಣಗಳೂ ಸಹ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದೆ ನಡೆಯುವದಿಲ್ಲ. ಇವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಇಲ್ಲದೆ ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂವರೆಗೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದ ವಿಸ್ತಾರವನ್ನು ನಾವು ತರೋಣ. ಆದರೆ ಆಳವಾಗಿ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಮಾತ್ರ ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಹುಟ್ಟಿದ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಊಚ–ನೀಚವಾದುವನ್ನು ನಿರ್ವೇಗವಾಗಿ ಕಂಡುಹಿಡಿಯೋಣ. ಅದನ್ನು ಮಧ್ಯಮ

ವರ್ಗದ ಸಾಹಿತ್ಯವೆಂದು ನಾವು ಮರೆತುಬಿಟ್ಟರೆ, ತಪ್ಪು ನಮ್ಮದಾಗುತ್ತದೆ. ಬರಗಾಲದ ಬಗ್ಗೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಕವಿಗಳು ಏನನ್ನೂ ಬರೆದಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಅವರ ಉಳಿದ ಕೃತಿಗಳ ಗುಣವು ಈ ಒಂದು ಮಾತಿನಿಂದ ಹೇಗೆ ಮಾಯವಾಗಬಹುದು? ದೇವರ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಕೆಲವು ಕವಿಗಳು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಇದನ್ನು ಅಪರಾಧವೆಂದು ನಾವು ಪರಿಗಣಿಸುವದು ಹೇಗೆ? ಧರ್ಮಾಂಧತೆಯು ನಮಗೆ ಬೇಡ. ಆದರೆ ನಿಜವಾದ ಧರ್ಮವೂ ಬೇಡವೆಂದು ಹೇಗೆ ಹೇಳುವದು?

ಇಂದಿನ ಕವಿಗಳು ಬರಗಾಲದ ಬಗ್ಗೆ ಬರೆಯುತ್ತಿಲ್ಲವೆಂದು ಒಬ್ಬರು ಹೇಳಿದರೆ ಅವರು ಧರ್ಮದಿಂದ ಕುರುಡಾಗಿದ್ದಾರೆಂದು ಇನ್ನೊಬ್ಬರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅವರಿಗೆ ಜನತೆಯ ಅರಿವಿಲ್ಲವೆಂದು ಒಬ್ಬರು ಟೀಕಿಸಿದರೆ ಶೃಂಗಾರವೇ ಅವರ ಸರ್ವಸ್ವವೆಂದು ಮತ್ತೊಬ್ಬರು ವ್ಯಂಗ್ಯವಾಡುತ್ತಾರೆ. ಏಕೀಕರಣಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆದರೆ,—ಇದು ಬೇಡ; ಜನರ ಹಸಿವನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡೋಣ ಎಂದು ಒಂದು ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಇನ್ನೊಂದರ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ತಂದೊಡ್ಡುವ ವಿಚಾರಸರಣಿಯೂ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ದೇಶದಲ್ಲಿಯ ಕ್ರಾಂತಿಯು ಇನ್ನೂ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿಲ್ಲವೆಂದು ಹಲವರು ಆಕ್ಷೇಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಕೃತಿಸೌಂದರ್ಯದ ಹುಚ್ಚನ್ನು ಇನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಚಂದ್ರ-ಸೂರ್ಯರಿಗೂ ಕೋಗಿಲೆ-ಕಮಲಗಳಿಗೂ ಶರಣು ಹೊಡೆಯಬೇಕೆಂದು ಕೆಲವರೆಂದರೆ ಸಾಹಿತ್ಯವು ನಿಂತಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತು ಕೊಳೆಯುತ್ತಿದೆಯೆಂದು ಉಳಿದವರು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸಮ್ರಾಟ-ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಬರೆದರೆ ಅದು ಯೋಗ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯವಾಗಲಾರದು, ಬಡವರ ಬಗ್ಗೆ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಪದವನ್ನು ಬರೆದರೂ ಅದು ಉತ್ತಮ ಸಾಹಿತ್ಯವೆಂದು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಕೇಳಿಬರುತ್ತದೆ. ಇಂದಿನ ಸಾಹಿತ್ಯವು "ಜೀವನದ ಸಹಜತೆಯಿಂದ ದೂರವಾಗಿ ಅಧ್ಯಾತ್ಮವಾದದಲ್ಲಿಯೂ ಆದರ್ಶವಾದದಲ್ಲಿಯೂ ಆಶ್ರಯ ಪಡೆಯಲೆತ್ನಿಸುತ್ತಿದೆ" ಯೆಂದು ಭಾರತೀಯ ಪ್ರಗತಿಶೀಲ ಲೇಖಕರ ಸಂಘದ ಪ್ರಕಟನಾ ಪತ್ರಿಕೆಯು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಇಂದಿನ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಬಿರುಸು-ಮದ್ದುಗಳ ಸುರಿಮಳೆಗೆ ಸಿಕ್ಕುಬಿದ್ದಿದೆ.

ಈ ಆಕ್ಷೇಪಗಳನ್ನು ನಾವು ಒಂದೊಂದಾಗಿ ವಿಚಾರಿಸಬಹುದು. ಇಂದು ಬರೆಯುವವರೆಲ್ಲ ಇಂದಿನ ಸಾಹಿತಿಗಳೂ ಕವಿಗಳೂ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದಲ್ಲ? ಹಾಗಾದರೆ ಮೇಲಿನ ಆಕ್ಷೇಪಗಳು ಇವರಲ್ಲಿ ಯಾರನ್ನು ಸಂಬಂಧಿಸಿವೆ ?

ಆವರಣವು ಬದಲಿಸಿದ ಹಾಗೆ ಆ ಪಲ್ಲಟವು ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿತವಾಗುವದಿಲ್ಲವೆಂಬ ಆಕ್ಷೇಪವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳೋಣ. ಎಲ್ಲ ಬಡತನ ಇಲ್ಲವೆ ಬರಗಾಲದಿಂದ ಸಾಹಿತಿಗೆ ಬರುವ ಅನುಭವವೊಂದೇ: ನಿಷ್ಠುರ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ನಡುವೆ ಸಿಕ್ಕು ಅಸಹಾಯನಾದ ಮಾನವನ ಒದ್ದಾಟ ಹಾಗು ಅದನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವ ಹಂಚಿಕೆಯ ಬಗ್ಗೆ ವಿಚಾರ. ಬಹುತರ ಇಂದಿನ ಎಲ್ಲ ಸಾಹಿತಿಗಳೂ ಜನತೆಯ ವಿಷಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆಯದೆ ಇಲ್ಲವೆಂದು ನನಗೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಸಾಮಾಜಿಕ ಇಲ್ಲವೆ ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಒಂದಿಲ್ಲೊಂದು ರೀತಿಯಿಂದ ಅವರು ಬಿಂಬಿಸಿದ್ದಾರೆ. ನಾಟಕ-ಕಾದಂಬರಿ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಇದು ಬಂದೇ ಬರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಪದ್ಯ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಇದನ್ನು ನಾವು ಕಾಣಬಹುದು. **ಕನ್ನಡ ತಾಯ ನೋಟ, ಮಂಕು ತಿಮ್ಮನ ಕಗ್ಗ**ದ ಕೆಲವು ಭಾಗಗಳು, **ಗಿಳಿವಿಂಡಿ**ನಲ್ಲಿಯ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳು, **ಮಸುಮುತ್ತಿ, ತುತ್ತಿನ ಚೀಲ** ಹಾಗು **ಅನ್ನಾವತಾರ,** ಪುಟ್ಟಪ್ಪನವರ, **ಪಾಂಚಜನ್ಯ, ಎಂಡ್ಗುಡ್ಕ ರತ್ನ, ತಳಿರಿ**ನಲ್ಲಿ ಪು. ತಿ. ಮೊದಲಾದವರ ಕೆಲವು ಕವಿತೆಗಳು, ಸಾಲಿ, ಆನಂದಕಂದ ಮೊದಲಾದವರ ಕೆಲವು ಕವಿತೆಗಳು, **ಸೆಳವು** ಇಲ್ಲವೆ **ಸಮುದ್ರ ಗೀತಗಳಲ್ಲಿ** 'ಹಡಗ' ಎಂಬ ಪ್ರಕರಣ, ರಂ. ಶ್ರೀ. ಮು. ಮೊದಲಾದವರ ಕೆಲವು ಗೀತೆಗಳು,—ಇವನ್ನು ಕೆಲವೇ ಉದಾಹರಣೆಗಳೆಂದು ಎತ್ತಿ ಹೇಳಬಹುದು. ಜೀವನದ ಒಂದು ಮುಖ್ಯ ಭಾಗವಾದ ಸಮಕಾಲೀನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆಯದೆ ಒಂದು ರೀತಿಯಿಂದ ಕವಿಜೀವನವು ಪೂರ್ಣವಾಗದು.

ಬಂಗಾಲ–ಕರ್ನಾಟಕ–ಕೇರಳಗಳಲ್ಲಿಯ ಬರಗಾಲದ ಬಗ್ಗೆ ಕವಿಗಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಬರೆಯಲಿಲ್ಲವೇಕೆ? ಇಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೂಲ ತತ್ವವೊಂದನ್ನು ನಾವು ತಿಳಿಯಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. **ತುತ್ತಿನ ಚೀಲ**ದಂಥ

ಒಂದು ಕವಿತೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಶ್ನೆಯ ಸಾರವೇ ಕುದಿದು ನಿಂತಿದೆ. ಅಂತಹ ಘಟನೆಗಳು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಬಂದಾಗ ಅದೇ ಸಾರದ ಪುನಃ ಪ್ರತ್ಯಯವು ನಮಗಾಗುತ್ತದೆ. ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಅಗ್ರಲೇಖಗಳಿಗೂ ಕವಿತೆಗಳಿಗೂ ಇರುವ ಅಂತರವಿದೇ. ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಎದುರಿಗಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಅದರ ಅಪಾಯ-ಉಪಾಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಸಂಪಾದಕರು ಬರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಒಂದು ಸನ್ನಿವೇಶದಿಂದ ಪ್ರಚೋದನಗೊಂಡ ಕವಿತೆಯು ಅಂತಹ ಎಷ್ಟೋ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳ ಹೃದಯವನ್ನೇ ಒಳಗೊಂಡು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕವಾಗುತ್ತದೆ. ಬುದ್ಧಿಗೂ ಕಲ್ಪನಾ ಶಕ್ತಿಗೂ ಇರುವ ಭೇದವೇ ಇದು. ಅಗ್ರ ಲೇಖಗಳ ಹಾಗೆ ಕವಿತೆಗಳು ವಿಪುಲವಾದಾಗ ಅವು ಅಲ್ಪಜೀವಿಯಾಗುತ್ತವೆಂಬುದನ್ನೂ ನಾವು ನೋಡಬಹುದು. ಆದರೆ ಅಗ್ರಲೇಖಗಳೂ ಕವಿತೆಗಳೂ ಕೂಡಿಯೇ ನಮಗೆ ಸಮಾಜದ ಪುನರ್ರಚನೆಗಾಗಿ ಸಹಾಯಕಾರಿಯಾಗಿವೆ. ಅವೆರಡೂ ತಮಗೆ ಬೇಕು. ತನಗೆ ಆಶ್ರಯವಿತ್ತ ಅರಸನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಗುವೊಂದು ಹುಟ್ಟಿದೊಡನೆ ಒಂದು ಕವಿತೆಯನ್ನು ಬರೆಯುವ ರಾಜಕವಿ (poet laureate) ಯಂತೆ ಜನತೆಯ ಜೀವನದ ಎಲ್ಲ ಏರಿಳಿತಗಳಿಗೂ ಎಲ್ಲ ಕಾವ್ಯ ಇಲ್ಲವೆ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಮಾಪಕಯಂತ್ರವಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ನಾವು ಹೇಳಲಾರೆವು. ರಾಜ-ಕವಿಯು ಋಣವಿಮೋಚನೆಗಾಗಿ ಬರೆದ ಕವಿತೆಗಳಂತೆ ಇಂತಹ ಕೃತಿಗಳೂ ಸಹ ಕೃತ್ರಿಮವಾಗುವವು. ಇನ್ನು ದೇಶದ ಇಲ್ಲವೆ ಪ್ರಾಂತದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸದೆ ನಮ್ಮ ಸಾಹಿತಿಗಳ ಇಲ್ಲವೆ ಕವಿಗಳ ಕಲ್ಪನಾಶಕ್ತಿಯು ಸುಪ್ತವಾಗಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳುವದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ನಾವು ಮೇಲೆ ಕಂಡಿದ್ದೇವೆ. ಇಂಥ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುವ ಒಳ್ಳೆಯ ಕೃತಿಗಳು ನೂರುಗಟ್ಟಲೆ ನಮಗೆ ಬೇಕೆಂಬುದು ನಿಜ; ಆದರೆ ನೂರುಗಟ್ಟಲೆ ಅಂತಹ ಒಳ್ಳೆಯ ಸಾಹಿತಿಗಳಾದರೂ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ? ಇಲ್ಲದವರನ್ನು ಎದುರುಗೊಳ್ಳುವಾಗ ಇದ್ದವರೂ ನಮ್ಮ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿರಲಿ.

ಇನ್ನು ದೇವರು ಹಾಗು ಧರ್ಮದ ವಿಷಯವನ್ನು ವಿಮರ್ಶಿಸೋಣ. ಇಂದಿನ ನಾಟಕ-ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಗತಿಯೇ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಇಂಥ ಎಲ್ಲ ಕೃತಿಗಳು ಇಂದಿನ ಮೂಢ

ನಂಬಿಕೆಗಳನ್ನು ಬಯಲಿಗೆಳೆಯುತ್ತವೆ. ಹಿಂದಿನ ನಡವಳಿಕೆಯ ಒಳ್ಳೆಯ ಗುಣಗಳನ್ನು ತೋರಿಸುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು **ಹರಿಜನ್ವಾರ**ದಲ್ಲಿಯ ವೇಣಕ್ಕ ಇಲ್ಲವೆ ಶೇಷಾಚಾರ್ಯ ಕಟ್ಟಿಯವರ **ಶೂರ್ಪಾಲಿ ಆಚಾರ್ಯರಲ್ಲಿ**ಯಂತೆ ನಾವು ಕಾಣಬಹುದು. ಆದರೆ ವರದಕ್ಷಿಣೆ, ಕಾಳಿಯ ಬಲಿ ಇಲ್ಲವೆ ಪಶುಯಜ್ಞವನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸುವ ಒಂದು ಕಲಾಕೃತಿಯನ್ನೂ ನಾವು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ನೋಡಿಲ್ಲ. ಬಡವರ ಕಷ್ಟನಷ್ಟಗಳನ್ನೂ ಶ್ರೀಮಂತರ ಪರೋಪಕಾರ ಬುದ್ಧಿ ಇಲ್ಲವೆ ನೀಚತನವನ್ನೂ ವರ್ಣಿಸುವ ಕೃತಿಗಳಿವೆ; ಆದರೆ ಶ್ರೀಮಂತರ ಅನ್ಯಾಯಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿಯುವ ಕೃತಿಗಳಿಲ್ಲ. ಪದ್ಯಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಹ 'ದೀನಗಿಂತ ದೇವ ಬಡವನೆಂದು ಬಗೆದೆಯಾ?' ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯ ಮನೋವೃತ್ತಿಯೇ ಪ್ರಬಲವಾಗಿದೆ. ಅಂದ ಮೇಲೆ ಇಂದಿನ ಸಾಹಿತಿಗಳು ಧರ್ಮದಿಂದ ಕುರುಡರಾಗಿದ್ದಾರೆಂದು ಹೇಳುವದು ಹೇಗೆ?

ಬಿನ್ನಹದಂಥ ಭಕ್ತಿಗೀತಗಳನ್ನು ಬರೆದರೆ ಪ್ರತಿಗಾಮಿ ಸಾಹಿತ್ಯವೆಂದು ಕೆಲವರು ತಿಳಿದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಟಾಗೋರ ಹಾಗೂ ಹರೀಂದ್ರನಾಥ ಚಟ್ಟೋಪಾಧ್ಯಾಯರು ಪ್ರಗತಿಶೀಲ ಸಾಹಿತಿಗಳೆಂದು ಜನತೆಯೂ ವಿಮರ್ಶಕರೂ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿಲ್ಲವೆ? ಪ್ರಗತಿಶೀಲ ಸಾಹಿತಿಗಳೇ ಅವರನ್ನು ಆದರಿಸಿಲ್ಲವೆ? ಅಂದಮೇಲೆ **ಗೀತಾಂಜಲಿ**ಯಂತಹ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ನಾವು ಪ್ರತಿಗಾಮಿಯೆಂದು ಕರೆಯಬಲ್ಲೆವೆ? ಅಗೋಚರ ಶಕ್ತಿಗಳು ಮಾನವ ಜೀವಿತವನ್ನು ಕೆಲವು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಮಾರ್ಪಡಿಸುತ್ತವೆ. ಈ ಶಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಕೆಲವರು 'ದೇವ' ಎಂದು ಸಂಬೋಧಿಸಬಹುದು; ಹಲವರು Life Force ಇಲ್ಲವೆ ಜೀವನ ಶಕ್ತಿಯೆಂದು ಕರೆಯಬಹುದು. ಒಬ್ಬಿಬ್ಬರು 'ಕಸ್ಮೈದೇವಾಯ' ಎಂದು ಕೈಯೆತ್ತಬಹುದು. ಆದರೆ ಗೋಚರ ಶಕ್ತಿಗಳಷ್ಟೇ ಅಗೋಚರ ಶಕ್ತಿಗಳೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿವೆ. ಜೀವನದ ಒಂದು ಅಂಗವಾದ ಇವೂ ಸಾಹಿತಿಯ ವಸ್ತುವಾಗಬೇಕಾಗಿದೆ. ಸಾಹಿತಿಯು ಕೊಡುವ ನಾಮ ನಿರ್ದೇಶಗಳೇನೇ ಇರಲಿ, ಈ ವಸ್ತುವನ್ನು ಕುರಿತು ಅವನು ಬರೆದ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಗುಣವು ಇದ್ದರಾಯಿತು. ಅದು ನಮಗೆ ಬೇಕಾದುದು. **ರಾಮನವಮಿ** ಇಲ್ಲವೆ

ಗೋಲ್ಗೋಥಾ ಎಂಬ ಕವಿತೆಗಳು **ಕಸ್ಟೈ ದೇವಾಯ** ಇಲ್ಲವೆ **ನಾಗರಿಕದಷ್ಟೇ** ಯೋಗ್ಯವಾದುವು. ಅವರವರ ಧರ್ಮಬುದ್ಧಿಗೆ ಹೊಳೆದಂತೆ ಲೇಖಕರು ಬರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಬರೆದ ಎಲ್ಲ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯಧರ್ಮವಿದ್ದರೆ ನಾವು ತೃಪ್ತರಾಗುವೆವು.

ಇನ್ನು ಅಮರತೆ, ಭಕ್ತಿ, ಮೋಕ್ಷ, ಆತ್ಮ ಮೊದಲಾದ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಬರೆಯುವದೇ ಮೂರ್ಖತನವೆಂದಾಗಲಿ ಇಲ್ಲವೆ ಅವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿಚಾರ ಮಾಡುವದೇ ಪ್ರತಿಗಾಮಿ ಸಾಹಿತಿಯ ಲಕ್ಷಣವೆಂದಾಗಲಿ ಒಂದು ವೇಳೆ ಮಾರ್ಕ್ಸವಾದಿಗಳು ಇಲ್ಲವೆ ಇನ್ನಿತರರು ಹೇಳಿದರೆ, ಅದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರವಿಷ್ಟೇ. ವಿಜ್ಞಾನವು ಇನ್ನೂ ಪರಿಪೂರ್ಣತೆಯನ್ನು ಕಂಡಿಲ್ಲ. ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರ, ರಾಜ ಕಾರಣ ಹಾಗು ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ದಾಟಿ ಕಲೆ ಹಾಗು ಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಸತ್ಯಾಂಶವನ್ನು ಕಂಡು ಹಿಡಿಯಲು ಮಾರ್ಕ್ಸ ಸಿದ್ಧಾಂತವು ಇನ್ನೂ ಸಮರ್ಥವಾಗಿಲ್ಲ. **ನಮಗೆ** ಹೊಳೆದದ್ದೇ ಸತ್ಯವೆಂದು ನಂಬುವ ಅಸತ್ಯದ ಹಾದಿಯನ್ನು ನಾವು ಬಿಡೋಣ. ಜನತೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಬರೆಯುವ ಸಾಹಿತಿಯು ಈ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಸಹ ಬರೆಯಲಿ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಆತನು ಕಂಡು ಹಿಡಿದ ಸತ್ಯ ಸೌಂದರ್ಯಗಳನ್ನು ನಾವು ಅನುಭವಿಸೋಣ. ಬರಿ ಸಮಾಜದ ಬಗ್ಗೆ ಬರೆಯುವ ಸಾಹಿತಿಯು ಒಂದು ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅಪೂರ್ಣನಾದರೆ ಬರಿ ಅಮರತೆ ಮೋಕ್ಷಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಬರೆಯುವ ಕವಿ ಇಲ್ಲವೆ ಸಾಹಿತಿಯು ಇನ್ನೊಂದು ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅಪೂರ್ಣನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಪೂರ್ಣತೆಯು ಇವೆರಡರ ಸಮನ್ವಯದಲ್ಲಿದೆಯೆಂದು ಒಪ್ಪೋಣ. ಅಧ್ಯಾತ್ಮವಾದ ಇಲ್ಲವೆ ಆದರ್ಶವಾದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕಾವ್ಯ ಇಲ್ಲವೆ ಸಾಹಿತ್ಯವು ನಮ್ಮೆದುರು ಬಂದೊಡನೆ ಇದು "ಜೀವನದ ಸಹಜತೆಯಿಂದ ದೂರ ಸರಿಯುವ ಮನೋಭಾವವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಿದೆ" ಒಂದು ನಾವು ನಿರ್ಣಯಿಸೋಣ ಬೇಡ. ಯಾರಿಗೆ ಗೊತ್ತು? ಜೀವನದ ಸಹಜತೆಯೇ ಈ ಮೂಲಕ ಹೆಚ್ಚಬಹುದು. ಉಗ್ರಪ್ಪನ ಉಗಾದಿಯನ್ನು ಬರೆದ ಶ್ರೀನಿವಾಸರೇ ಬಿನ್ನಹವನ್ನೂ ಅಂತಹ ಕವಿತೆಗಳನ್ನೂ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ತುತ್ತಿನ ಚೀಲವನ್ನು ಬರೆದ ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ಚತುರ್ಮುಖ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಪುಟ್ಟಪ್ಪನವರೂ, ಇನ್ನಿತರ ಕವಿಗಳೂ ಪಾಂಚಜನ್ಯವನ್ನೂ ಕೊಳಲನ್ನೂ ಕೂಡಿಯೇ ನುಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಭಾಷಣದ ಮೊದಲನೆಯ ಎಸಳಿನಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಿದಂತೆ ಬಹಿರ್ಮುಖತೆಯೂ ಅಂತರ್ಮುಖತೆಯೂ ಕೂಡಿಯೆ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರಗತಿಗೆ ಆವಶ್ಯಕವಾಗಿವೆ. ಒಂದನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿಯುವದರಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದನ್ನು ನಾವು ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಿಡುವದು ವಿಹಿತವೂ ಅಲ್ಲ, ಸಾಧ್ಯವೂ ಅಲ್ಲ. ರುಚಿಗಳಲ್ಲಿ ಬೇರೆಬೇರೆ ವಿಧಗಳುಂಟು. ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಭೇದವಿದೆ. ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ರುಚಿ ಇಲ್ಲವೆ ಒಂದೇ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ನಾವು ಪ್ರಸ್ಥಾಪಿಸಲಾರೆವು.

ಶೃಂಗಾರ ಇಲ್ಲವೆ ನಿಸರ್ಗವರ್ಣನೆಗೆ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಎಡೆಯಿರಬಾರದೆಂದು ಹೇಗೆ ಹೇಳುವದು? ಈ ಎರಡೂ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯದ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು ಬೇರೆಯಾಗಿದ್ದವು. ಜೀವನವು ಮಾರ್ಪಟ್ಟು ಇಂದಿನ ಶೃಂಗಾರ–ನಿಸರ್ಗದರ್ಶನಗಳೂ ಮಾರ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಶೃಂಗಾರವು ಇಂದು ಹೊಸಬಗೆಯ ಪ್ರೇಮವಾಗುತ್ತದೆ. ನಿಸರ್ಗವರ್ಣನೆಯಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಕಾಣಿಸಿದ ಆಂತರಿಕತೆಯೊಂದು ಇಂದು ಸ್ಫುಟವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಉದಾಹರಣಾರ್ಥವಾಗಿ, ಆನಂದರ ಸಣ್ಣ ಕತೆಗಳನ್ನೂ ಪುಟ್ಟಪ್ಪ ಹಾಗು ಪು. ತಿ. ಅವರ ಕವನಗಳನ್ನೂ ಓದಿದಾಗ ಇದು ನಮಗೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತದೆ. ಇದೂ ಇಂದಿನ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪ್ರಗತಿ. ಕೋಗಿಲ–ಕಮಲಗಳನ್ನು ಟೀಕಿಸುವಾಗ ಈ ಮಾತನ್ನು ನಾವು ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. **ಕಾನೂರು ಸುಬ್ಬಮ್ಮ** ಇಲ್ಲವೆ **ಮರಳಿ ಮಣ್ಣಿಗೆ**ಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ನಿಸರ್ಗಚಿತ್ರವು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ. ಆನಂದರು ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಉಳಿದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಬರೆದಿಲ್ಲ ಇಲ್ಲವೆ ಬರೆಯುವದಿಲ್ಲವೆಂದಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳೋಣ. ಇಷ್ಟರ ಮೇಲಿಂದ ಅವರನ್ನು ನಾವು ಪ್ರತಿಗಾಮಿ ಲೇಖಕರೆಂದು ಕರೆಯಬಹುದೆ? ಪ್ರೀತಿಯ ನವೀನ ಪ್ರಕಾರಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿದ ಶ್ರೇಯಸ್ಸು ಯಾವಾಗಲೂ ಅವರಿಗೆ ಸಲ್ಲತಕ್ಕುದು. ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಜೀವನದಲ್ಲಿಯಂತೆ ಜಾಗತಿಕ ಜೀವನದಲ್ಲಿಯೂ ಚಾಂಚಲ್ಯ ಹಾಗು ನಿರಂತರತೆಗಳು ಬೆರೆತುಕೊಂಡಿವೆ. ಆಕಾಶದ ಹೊರಗಿನ ಸೆರಗು ನಿಮಿಷನಿಮಿಷಕ್ಕೂ ಬದಲಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಅದರ

ಅಂತರಾಳವು ನಿಶ್ಚಲವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಜೀವನದಲ್ಲಿಯೂ ಈ ದ್ವಂದ್ವವಿರುವದನ್ನು ನಾವು ಕಂಡು ಹಿಡಿದಾಗ ಮಾತ್ರ ನಮ್ಮ ನಿರ್ಣಯಗಳಿಗೆ ಸಮತೂಕ ಬರುವದು.

ಅದೇ ಚಂದ್ರ, ಅದೇ ಕೋಗಿಲೆಯನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ವರ್ಣಿಸುವದೇಕೆಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯು ಆಳವಾದ ಅಭ್ಯಾಸದಿಂದ ಸಮರ್ಪಕ ಉತ್ತರವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತದೆ. ಶೆಲ್ಲಿ–ವರ್ಡ್ಸವರ್ಥರ ಕೋಗಿಲೆ ಒಂದೇ ಅಲ್ಲ; ಅದರಂತೆ ಬೇಂದ್ರೆ– ವೀ. ಸೀ. ಯವರ ಕೋಗಿಲೆಗಳೂ ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿವೆ. ಚಂದ್ರನೊಬ್ಬನೇ ಎಷ್ಟೊಂದು ವೈವಿಧ್ಯವನ್ನು ಪ್ರೇರಿಸಿಲ್ಲ! ಪಡುವಣದ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಅವನು ದೇವ್ಹೆ ದೇವಿಯಾಗಿ ಸ್ತ್ರೀ ರೂಪವನ್ನು ತಳೆದಿದ್ದಾನೆ. ನಮಗೆ ಆತನು ಸೋಮ, ಪುರುಷ. ಒಬ್ಬ ಕವಿಗೆ ಆತನು ಸತ್ಯನಾರಾಯಣನಾದ ಸೂರ್ಯನ ಪ್ರತಿಬಿಂಬ, ಸೌಂದರ್ಯ. ಶೆಲ್ಲಿಗೆ ಅವನು ನಿರಾಶೆಯ ತವರುಮನೆ; ಆದರೆ ಕೀಟ್ಸ ಕವಿಗೆ ಸೌಂದರ್ಯದ ಅಧಿದೈವತವಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಇಸ್ಲಾಮ ಧರ್ಮವು ಬಿದಿಗೆಯ ಚಂದ್ರನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದರೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿಯ ಕೆಲವು ಕ್ಷತ್ರಿಯ ರಾಜವಂಶಗಳು ಚಂದ್ರವಂಶವೆಂದು ಹೆಸರಾಗಿವೆ. ಚಂದ್ರನ ಮೇಲಿನ ಕಪ್ಪು ಕಲೆಗಳು ಹೀಗೆಯೇ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿವೆ. ಪ್ರಾಚೀನ ಸುಂದರಿಯು ಒಂದರ್ಥದಿಂದ ಚಂದ್ರಮುಖಿಯಾಗಿದ್ದರೆ ಅರ್ವಾಚೀನ ಸುಂದರಿಯು ಇನ್ನೊಂದರ್ಥದಿಂದ,– ಮೋರೆಯ ಮೇಲೆ ವ್ಹೈಟ ಬೇನೆಯ ಕಲೆಗಳುಳಿದಿದ್ದರಿಂದ! ಚಂದ್ರನ ಮೇಲೆ ದೊಡ್ಡದಾಗಿ ಕಾಣುವ ಕಲೆಯು ಬುದ್ಧದೇವನು ಬರೆದ ಮೊಲದ ಚಿತ್ರವೆಂದು ಮೂಡಣವು ತಿಳಿದರೆ ರವಿವಾರ ದುಡಿದು ಶಪಿತನಾದ ಪಾಪಿಯೇ ಅದೆಂದು ಪಡುವಣವು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಸ್ವರ್ಗಾರೋಹಣಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ ಅದು ಸಾಧ್ಯವಾಗದೆ ಹೋಗಿ ಕೆಳಗೆ ಜಾರಿದವರೇ ಚಂದ್ರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಅಲ್ಲಿರುವರೆಂದು ಮಿಲ್ಟನ್ನನ ಕಾಲದ ನಂಬಿಕೆಯಿದ್ದರೆ ಎಚ್- ಜಿ. ವೆಲ್ಸನು ವಿಜ್ಞಾನದ ಸುಳಿವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಚಂದ್ರಲೋಕವನ್ನು ಕೂಲಂಕಷವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾನೆ. (The First Men in the Moon). ಇನ್ನು ಉಪಮೆಗಳ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಂತೂ ಚಂದ್ರನ ನವತೆಗೆ ಕೊನೆಯೇ ಇಲ್ಲ. ಉನ್ಮತ್ತ ವಯೋವೃದ್ಧ, ಬೇಟೆಗೆ

ಹೊರಟುನಿಂತ ದೇನ್ವೆ ದೇವಿ, ಗ್ರಹಣದ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ತಾಮ್ರದ ಪೈ, ಶಶಿಕಲಾಧರನ ಶಿರಾಭರಣ.— ಒಂದಲ್ಲ, ಎರಡಲ್ಲ, ಅನೇಕ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರನು ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಹೀಗೆ ಯಾವುದೇ ದೃಶ್ಯ ಇಲ್ಲವೆ ವಸ್ತುವಿರಲಿ, ಜನಾಂಗ— ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಗಳ ಭೇದಗಳಿಂದ ಹಾಗು ಬುದ್ಧಿ-ಕಲ್ಪನೆ–ಭಾವನಾಶಕ್ತಿಗಳ ವಿವಿಧ ಯೋಜನೆಯಿಂದ ಅದು ಚಿರನವೀನವಾಗುತ್ತದೆ. ಶೃಂಗಾರ— ನಿಸರ್ಗವರ್ಣನೆಗಳು ಬೇಡವೆಂದು ಹೇಳುವಾಗ ನಾವು ಜೀವನದ ಈ ಚಿರನವೀನತೆಯನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಬೇಕು

ಅಲ್ಲದೆ ವಿಜ್ಞಾನವು ಬೆಳೆದ ಹಾಗೆಲ್ಲ ನಿಸರ್ಗದ ಬೇರೆಬೇರೆ ಪರಿಗಳೂ ಪ್ರೀತಿಯ ನವೀನ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳೂ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಮೆರಿಡಿಥ್‌ನ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿಯ ಸ್ತ್ರೀಪಾತ್ರಗಳೂ ಶಾನ ನಾಟಕಗಳೂ ಇದಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿವೆ. ಇಂದಿನ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರೀತಿಯ ನೂತನ ರೀತಿಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಎಂದೂ ಕೂಡದ ಇಬ್ಬರು ಪ್ರಿಯ-ಪ್ರೇಯಸಿಯರ ಮನಸ್ಸುಗಳನ್ನು ಮಿಲನವಿಲ್ಲದ ಎರಡು ಸರಳರೇಖೆಗಳಿಗೆ ಹೋಲಿಸುವಾಗ,

"I am the daughter of earth and ocean
And nursling of the sky"
(ನಾನಹುದು ಭೂ-ಸಮುದ್ರಗಳು ಪಡೆದಿಹ ಪುತ್ರಿ
ಆಕಾಶವೆತ್ತಿ ಆಡಿಸಿದ ಕೂಸು)

ಎಂದು ಮೋಡವನ್ನು ಶೆಲ್ಲಿಯು ವರ್ಣಿಸುವಾಗ, ಮಾಯವಾಗದಿದ್ದರೂ ನಿಶ್ಚಲವಾಗಿ ವಿಶೇಷ ಕಳೆಯಿಲ್ಲದೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಸೂರ್ಯಾಸ್ತವನ್ನು ಕ್ಲೋರೋಫಾರ್ಮು ಕೊಟ್ಟು ನಿಶ್ಚೇತನವಾಗಿಸಿ ಶಸ್ತ್ರಕ್ರಿಯೆಗಾಗಿ ಮೇಜಿನ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿಸಿದ ರೋಗಿಗೆ ಟಿ. ಎಸ್. ಇಲಿಯಟ್ಟನು ಹೋಲಿಸುವಾಗ, ಇಲ್ಲವೆ ಹುಲ್ಲೆಲದ ಮೇಲೆ ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿ ಚಿಕ್ಕೆಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ನಭವನ್ನು ನೋಡಿ ಅದನ್ನು ಅಮಿಯ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳಂತೆ ರೇಡಿಯಮ್ ಗಡಿಯಾರದೊಡನೆ ಉಪಮಿಸುವಾಗ ವಿಜ್ಞಾನದ ಸಾಮಗ್ರಿಯು ಸಹ ನಿಸರ್ಗದ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಹೊಸತಾಗಿಸಿ ತೋರಿಸುವ ಬಗೆಯು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ನಮಗೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತದೆ.

ನಮ್ಮ ಸುತ್ತ-ಮುತ್ತಲಿನ ಜೀವನವನ್ನು ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿರುವ ಸಾಹಿತ್ಯವೇ ಯೋಗ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯವೆಂದು ಕೆಲವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಸುತ್ತು-ಮುತ್ತಲಿನ ಜೀವನವಾವುದು ? ನಮಗೆ ಕಾಣುವುದು ಮಾತ್ರ ನಮ್ಮ ಸುತ್ತುಮುತ್ತಣ ಜೀವನವೆಂದು ತಿಳಿದು ನಾವು ಯುಕ್ತವಾದ ಈ ತತ್ವವನ್ನು ಅಯುಕ್ತವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತೇವೆ. ಮೊದಲಿನ ನಮ್ಮ ಸುತ್ತುಮುತ್ತಲಿನ ಜೀವನವು ನಮ್ಮ ನಮ್ಮ ಮನೆಯದು. ಇಲ್ಲಿಗಂತೂ ಸಾಹಿತ್ಯ ನಿಲ್ಲಲಾಲರದೆಂದರೆ ಯಾರೂ ಅಲ್ಲಗಳೆಯಲಾರರೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೂ ಮುಂದೆ ಹೋಗಿ ನಮ್ಮ ನೆರೆಹೊರೆಯವರನ್ನೂ ಈ ವಾಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ನಾವು ಸೇರಿಸಬೇಕಷ್ಟೆ ? ಆಗ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿರುವ ಎಲ್ಲ ಜಾತಿ-ಮತಗಳೂ ಕುಲ ಗೋತ್ರಗಳೂ ಕಣ್ಣೆದುರು ಬರುತ್ತವೆ. ಅವರವರ ಜೀವನದ ರೀತಿ-ನೀತಿಗಳು ದೃಗ್ಗೋಚರವಾಗುತ್ತವೆ. ಈ ಸಮಾಜದ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಶೃಂಗಾರ–ಪ್ರೀತಿಗಳಿಗೆ ಎಡೆಯೇ ಇಲ್ಲವೇನು ? ಅಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ-ವಿಶ್ವಾಸ-ಧರ್ಮಗಳಿಗೆ ಸ್ಥಾನವೇ ಇಲ್ಲವೇನು ? ಅಲ್ಲಿ ತಾರ್ಕಿಕರು ತಾರ್ಕಿಕರೊಡನೆ ವಾದ ಹೂಡುವದೊಂದೇ ಕಾಣುವದೇನು ? ಇಲ್ಲವೆ ಸುತ್ತುಮುತ್ತುಲಿನ ಜೀವನವೆಂದರೆ ಬರಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕೂಟ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳ ಸಮುದಾಯವೊ ?

ನಮ್ಮ ಸುತ್ತುಮುತ್ತಲಿನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಸಮಾಜದಂತೆ ಪಶುಪಕ್ಷಿಗಳ ಸಮುದಾಯವೂ ಭಾಗ ವಹಿಸುತ್ತದೆ. ನಾರಪ್ಪ-ಶೀನಪ್ಪರ ಬಗ್ಗೆ ಬರೆಯುವದೊಂದೇ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಧ್ಯೇಯವಲ್ಲ; ಕೋಗಿಲೆ-ನವಿಲುಗಳೂ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಸ್ತುವಾಗಬಲ್ಲವು. ನಿಸರ್ಗವು ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಿನ್ನೆಳಲಾಗಬಲ್ಲದು; ಇಲ್ಲವೆ ಮುಖ್ಯ ವಸ್ತುವಾಗಬಲ್ಲದು. ಕೋಟಿ ನಕ್ಷತ್ರಗಳನ್ನೂ ಗ್ರಹಮಾಲೆಯನ್ನೂ ಭೂವ್ಯಾಕಾಶಗಳನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡ ಸೃಷ್ಟಿಯು ಸಹ ನಮ್ಮ ಸುತ್ತುಮುತ್ತಲಿನ ಜೀವನವೆಂಬುದನ್ನು ನಾವು ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿಡಬೇಕು.

ಅಲ್ಲದೆ ಸೃಷ್ಟಿಯೆಂದರೆ ಬರಿ ಚರಾಚರ ವಸ್ತುಗಳ ಸಮುದಾಯವಲ್ಲ. ಅದು ಅನೇಕ ಅದೃಶ್ಯ ಶಕ್ತಿಗಳ ರಂಗಭೂಮಿಯಾಗಿದೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿದು ರೂಪಿಸುವ ಸೂಕ್ಷ್ಮತೆ–ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳು

ಸಾಹಿತಿಗೆ ಬೇಕು. ರಾಜ್ಯತಂತ್ರ, ಅಧಿಕಾರ, ಆನುವಂಶಿಕತೆ (heredity), ಹಣಕಾಸಿನ ಚಲನ-ವಲನ ಇವಿಷ್ಟೇ ಆಶಕ್ತಿಗಳಲ್ಲ. ದೈವ ಇಲ್ಲವೆ ಆಕಸ್ಮಿಕತೆ, ದೇವರ ಇಲ್ಲವೆ ವಿಕಾಸಶಕ್ತಿ (Life force) ಭಕ್ತಿ ಇಲ್ಲವೆ ಪ್ರೀತಿ, ಸೌಂದರ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಶಕ್ತಿಗಳೂ ಮನುಕುಲವನ್ನು ಆಳುತ್ತವೆ ಇಲ್ಲವೆ ಕೆಣಕುತ್ತವೆ. ಈ ಶಕ್ತಿಗಳ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕಾಣದೆ ಸಾಹಿತಿಯ ದರ್ಶನವು ಪೂರ್ಣವಾಗುವದೆಂತು? ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಅಲಕ್ಷಿಸಿ ನಮ್ಮ ಸುತ್ತುಮುತ್ತಲಿನ ಜೀವನವೆಂದರೆ ನಾವು ಕಾಣುವ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನವೆಂದು ತಿಳಿದರೆ ಜೀವನದ ಹಾಗು ಸಾಹಿತ್ಯದ ವಿಸ್ತಾರವನ್ನು ನಾವು ಸಂಕುಚಿತವಾಗಿಸುವೆವು. ನಮ್ಮ ಸುತ್ತಲಿನ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನವನ್ನು ಸಾಹಿತ್ಯವು ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳುವದು ಹೇಗೆ ಪ್ರಗತಿಯ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿದೆಯೋ ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಶಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಅರಿತು ಅವುಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುವದೂ ಅಂತಹ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿದೆ.

ನಾಡಿನಲ್ಲಿಯ ಮುಖ್ಯ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಪವಣಿಸಿ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಒಂದು ಅಂಗವಾದ ಇತಿಹಾಸವು ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿಯ ದೈನಂದಿನದ ಜೀವನದಲ್ಲಿಯ ಆಘಾತ-ಪ್ರಘಾತಗಳನ್ನೂ ಪಾಪ-ಪುಣ್ಯಗಳನ್ನೂ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಇನ್ನೊಂದು ಅಂಗವಾದ ಪತ್ರಿಕಾ ಪ್ರಪಂಚವು ವಿಮರ್ಶಿಸುತ್ತದೆ: ಚರ್ಚಿಸುತ್ತದೆ. ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ದೃಗ್ಗೋಚರವಾದ ಘಟನೆಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪನಾಶಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಭೇದಿಸಿ ಆ ಘಟನೆಗಳ ಬೇರನ್ನು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ತಾಂಡವಾಡುವ ಶಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಹಿಡಿದು ಸಾಹಿತ್ಯದ ಲಲಿತ ವಿಭಾಗಗಳು ಆ ಘಟನೆಯ ಸಾರವನ್ನೂ ಅವರಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಕೂಡಿಯೇ ರೂಪಿಸುತ್ತವೆ. ತತ್ವಜ್ಞಾನ, ಇತಿಹಾಸ, (ಜೀವನ ಚರಿತ್ರವನ್ನೊಳಗೊಂಡು), ವಾಗ್ಮಿತನ, ಇವು ಇದ್ದ ಜೀವನವನ್ನು ಇದ್ದಂತೆ ತೂಗಿ ನೋಡಿದರೆ ಭಾವಗೀತ (ಚಿಂತನ), ಕಥಾ ಸೃಷ್ಟಿ (epic and fiction) ಹಾಗು ನಾಟಕ ಪ್ರಪಂಚಗಳು ಇದ್ದ ಜೀವನವನ್ನು ಆದರ್ಶದ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ತೂಗಿ ನೋಡುತ್ತವೆ. ವಸ್ತುಸ್ಥಿತಿಯು, ಹೀಗಿರುವಾಗ **ಎಲ್ಲ** ಸಾಹಿತ್ಯವು ಇತಿಹಾಸದಂತಿರಬೇಕೆಂದಾಗಲಿ, ಇಲ್ಲವೆ ಪತ್ರಿಕಾಪ್ರಪಂಚದಂತಿರಬೇಕೆಂದಾಗಲಿ, ಅಥವಾ ಅದು ಪ್ರಗತಿಪರವಾಗಬೇಕಾದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ

ವಾಸ್ತವಿಕತೆಯೊಂದೇ ಇರಲಿ, ಉಳಿದ ಸಾಹಿತ್ಯಮಾರ್ಗಗಳಾದ ಆದರ್ಶ ಮಯತೆ ಇಲ್ಲವೆ ಕಲ್ಪಕತೆಯು ಇರಬಾರದೆಂದಾಗಲಿ ಸಾಧಿಸುವದು ಎಷ್ಟು ಅನುಚಿತವೆಂಬುದನ್ನು ತಾವೇ ನಿರ್ಣಯಿಸಬೇಕು.

ಸಮ್ರಾಟಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆದ ಮಹಾಕಾವ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಬಡವರನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆದ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಪದವು ಉತ್ತಮ ಸಾಹಿತ್ಯ ವೆಂದು ನಾವು ಹೇಳಬಹುದೆ? ಯಾವ ತತ್ವಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಹೀಗೆ ನಾವು ಹೇಳುವದು ಸಾಧ್ಯ? ಇಂದಿನ ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಣೆಗೆ ಪಂಪನ ಮಹಾಭಾರತಕ್ಕಿಂತ "ಅನ್ನದೇವರ ಮುಂದೆ ಇನ್ನು ದೇವರು ಇಲ್ಲ" ಎಂಬ ತ್ರಿಪದಿ ಇಲ್ಲವೆ **ತುತ್ತಿನ ಚೀಲ** ಎಂಬ ಕವಿತೆಯು ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಉಪ ಯುಕ್ತವಾಗಬಹುದು. ಆದರೆ ಈ ಕಾರಣದ ಸಲುವಾಗಿ ಇವನ್ನು ನಾವು ಪಂಪನ ಕಾವ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಉತ್ತಮವಾದ ಕೃತಿಗಳೆಂದು ಕರೆಯಬಹುದೆ? **ಇಂದಿನ** ರಾಮಾಯಣಗಳನ್ನು ಬರೆಯುವದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹಿಂದಿನ ರಾಮಾ ಯಣಗಳನ್ನು ತಿರುವು-ಮುರುವು ಮಾಡುತ್ತ ಕೂಡುವದು ಇಂದು ಅಷ್ಟೊಂದು ಪ್ರಯೋಜನಕಾರಿಯಲ್ಲವೆಂದು ನಾವು ಹೇಳಬಹುದು. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಇಂತಹ ರಾಮಾಯಣಗಳ ಸಾಹಿತ್ಯ ಗುಣವನ್ನೂ ನಾವು ನಿರ್ವೇಗವಾಗಿ ತೂಗಿ ನೋಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಇಂದು ಅನೇಕ ರಾಜ-ಮಹಾರಾಜರಿದ್ದಾರೆ. ಇವರ ವಿಷಯವನ್ನು ವಿಮರ್ಶಿಸಿ **ಜಾತ್ರೆ**ಯಂತಹ ಏಕಾಂಕವನ್ನು ಬರೆದರೆ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸಮಕಾಲೀನತ್ವಕ್ಕೆ ಭಂಗವೆಲ್ಲಿ ಬಂತು? **ತುತ್ತಿನ ಚೀಲ**ದಂತೆ **ಜಾತ್ರೆ**ಯೂ ಸಹ ಇಂದು ನಮಗೆ ಬೇಕಾದ ಸಾಹಿತ್ಯ. ಪಂಪನು ಅರಿಕೇಸರಿಯನ್ನು ಹೊಗಳಿ ಸಾವಿರ ವರುಷದ ಹಿಂದೆ ಮಹಾಕಾವ್ಯವನ್ನು ಬರೆದಂತೆ 'ಆಲ್ವಾರ ಮಹಾರಾಜ ಲೀಲಾಮೃತ' ಇಲ್ಲವೆ 'ಇಂದೂರೇಶನ ಚರಿತೆ'ಯನ್ನು ಇವತ್ತು ಒಬ್ಬರು ಸ್ತುತಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬರೆದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯಗುಣವಿ ದ್ದರೂ ಅದು ಪ್ರತಿಗಾಮಿ ಸಾಹಿತ್ಯವೆಂದು ನಾನು ಒಪ್ಪುತ್ತೇನೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಅದು ಅಸತ್ಯದ ಮೊಟ್ಟೆಯಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುವದು. ಆದರೆ ಇಂತಹ ರಾಜರಲ್ಲಿ ಸಹ ಯೋಗ್ಯರಾದವರ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರವನ್ನು ಸಿ. ಕೆ. ಯವರು "ನಮ್ಮನ್ನಾಳಿದ ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಗಳ" ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆದರೆ ಅದೂ ಒಳ್ಳೆಯ ಸಾಹಿತ್ಯವಾಗಬಲ್ಲದು.

ಇದು ಹೇಗೆಂದು ಕೆಲವರು ಕೇಳಬಹುದು. ಇಂದಿನ ನಮ್ಮ ನಾಡಿನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಮೇಲಿನ ವರ್ಗದ ಹಾಗು ಮಧ್ಯಮ ವರ್ಗದ ಜೀವನವೂ ಒಂದು ಮಹತ್ವದ ಭಾಗವಾಗಿದೆ. ನಾಳಿನ ಜನಶಂಕರಿಯ ಚಳವಳಿಯಲ್ಲಿ ನಾಯಕರಾಗುವವರಾರು? ಮಧ್ಯಮ ಇಲ್ಲವೆ ಮೇಲಿನ ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಸಂಸ್ಕೃತರು, ಆದರ್ಶವಾದಿಗಳು. ಇದೇ ನಮ್ಮ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯಮ ವರ್ಗವು ಮುಂದೆ ಬರುತ್ತಿದೆ. ದೇಶದ ಇತಿಹಾಸ ದಲ್ಲಿ ಇದೀಗ ಮೊತ್ತಮೊದಲು ಈ ವರ್ಗದ ಜೀವನವು ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮುಖ್ಯ ವಸ್ತುವಾಗಿದೆ. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಮಧ್ಯಮ ವರ್ಗದ ಜೀವನ ವನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುವದು ಪ್ರತಿಗಾಮಿ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಲಕ್ಷಣವೆಂದರೆ ಅದು ಅರ್ಥ ವಿಲ್ಲದ ಮಾತಾದೀತು. ದಲಿತ ವರ್ಗದ ಜೀವನವನ್ನು ನಾವು ಚಿತ್ರಿಸ ಬೇಕು ನಿಜ; ಆದರೆ ಉಳಿದ ವರ್ಗಗಳನ್ನು ಸಾಹಿತ್ಯದಿಂದ—ವಿಶೇಷತಃ ಈಗ ನಮ್ಮ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ—ತಳ್ಳಿಬಿಡಬೇಕೆನ್ನುವದು ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸ್ಥಿತಿ-ಗತಿಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯದೆ ಬರವಾಡಿಕೊಂಡ ಬಯಕೆಯೆಂದು ಹೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಒಟ್ಟಾರೆ ಇಂದಿನ ಕನ್ನಡಸಾಹಿತ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ವಿಮರ್ಶಾತ್ಮಕವಾಗಿ ನಾವು ಮಾತಾಡುವಾಗ ಕೆಳಗೆ ಕಾಣಿಸಿದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಲಕ್ಷದಲ್ಲಿಡ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ;

(೧) ಸಮಾಜದ ಎಲ್ಲ ವರ್ಗಗಳ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರವೂ ಅಲ್ಲಿ ಬಂದಿದೆ. ಮಧ್ಯಮವರ್ಗದ ಜೀವನ ಚಿತ್ರವು ಇಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಮಧ್ಯಮ ವರ್ಗದ ಯುಗವು ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭ ವಾಗಿದೆ. ಇದನ್ನು ಬದಿಗೆ ಸರಿಸಿ ಅಲ್ಲ, ಆದರೆ ಇದರ ಜೊತೆಗೆ ದಲಿತ ವರ್ಗದ ಜೀವನ ಚಿತ್ರವೂ ಬರಹತ್ತಿದೆ. ಸಾಕಷ್ಟು ಗಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಇದು ಇನ್ನೂ ಬರಬೇಕಾಗಿದ್ದರೂ ಪ್ರಗತಿಶೀಲರು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಂತೆ ತೋರುವದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಇದು ಇಂದಿನ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಂದಿದೆ.

(೨) ದೈನಂದಿನದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನದ ಟೀಕೆಟಿಪ್ಪಣಿ ಗಳನ್ನು ನಾವು ಪತ್ರಿಕಾ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಯಾಕಂದರೆ ಅದು

ಆ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಭಾಗದ ವಿಶಿಷ್ಟ ವಸ್ತುವಾಗಿದೆ. ಲಲಿತ ಸಾಹಿತ್ಯವು ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪ-ಗುಣಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ವಿಶಿಷ್ಟ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಿಂದ ಪ್ರಚೋದನ ಗೊಂಡು ಅದನ್ನು ಸೇರ್ಪಡಿಸಿಕೊಂಡ ಜೀವನ ವಿಭಾಗದ ಸಾರವನ್ನು ಎಂದಿನಂತೆ ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತ ಬಂದಿದೆ. ಗಾಂಧಿಯುಗದ ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಉದ್ಭವಿಸಿದ ಜೀವನ ವಿಶೇಷದ ರೀತಿನೀತಿಗಳನ್ನೂ ಗತಿಯನ್ನೂ ಇಂದಿನ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತ ಬಂದಿದೆ.

(೩) ಶೃಂಗಾರ, ನಿಸರ್ಗವರ್ಣನೆ, ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಮೊದಲಾದ ಜೀವನ ವಿಭಾಗಗಳನ್ನೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ತನ್ನ ವಸ್ತುವಾಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಸಾಹಿತ್ಯವೂ ಹುಟ್ಟಹತ್ತಿದೆ. ಅನೇಕ ಸಲ ಮೊದಲಿನವೆರಡು ಕಲಮಿನಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸಿದ ಸಾಹಿತ್ಯದ ನಿರ್ಮಾತೃಗಳೇ ಇದರ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೂ ಕಾರಣರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಈ ವಿಷಯಗಳ ನಿರೂಪಣೆಯು ಪದ್ಯಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಾಣುವದರಿಂದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನವು ಮಾತ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯದ ವಸ್ತುವಾಗಬಲ್ಲದೆಂದು ಸಾಧಿಸುವವರು ಪದ್ಯಕಾವ್ಯವನ್ನೂ ಕವಿಗಳನ್ನೂ ಹೀಯಾಳಿಸುವದುಂಟು. ಇಂಥವರು ಮೊದಲಿನ ಇಂದಿನ ಪದ್ಯಕಾವ್ಯವನ್ನು **ಓದಬೇಕು**; ಆಳವಾಗಿ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಬೇಕು. ಆಗ ಅದರಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕತೆಯೂ ಇರುವದೆಂಬುದು ಅವರಿಗೆ ಮನದಟ್ಟಾಗುವದು. ಅಲ್ಲದೆ ಅಂತರ್ಮುಖತೆಯೂ ಪ್ರಗತಿಯ ಒಂದು ಲಕ್ಷಣ; ಹಾಗೂ ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸಹ ನಮ್ಮ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಗತಿಯಾಗುತ್ತಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಅವರು ಮನಗಾಣುವರು.

(೪) ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಗುಣಗಳು ಸಮಾವೇಶವಾಗಿವೆ. ಯುಗ ವಿಶೇಷ, ಆವರಣ, ಜನಾಂಗದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ, ಸಾಹಿತಿಯ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ,— ಈ ಎಲ್ಲ ಗುಣಗಳ ಸಮ್ಯಕ್ಪ್ರದರ್ಶನವೇ ಸಾಹಿತ್ಯ. ಸಮಕಾಲೀನತ್ವ-ವಸ್ತು ಕತೆಗಳು ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರಬೇಕಾದ ಗುಣಗಳಿದ್ದಂತೆ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕತೆ-ವರ್ಣಕತೆಗಳೂ ಆಗಿವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಬರಿ ಎರಡನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದು ಇವೇ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಜೀವಾಳವೆಂದರೆ ನಾವು ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ಉಪಯೋಗಕ್ಕೆ ಸೋತಿದ್ದೇವೆ, ಇಲ್ಲವೆ ಅನಂತಕ್ಕೆ

ಮೂರು ಹೋಗಿದ್ದೇವೆಂದು ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ. ' ಪ್ರಗತಿ ' ಯೆಂದರೆ ಈ ನಾಲ್ಕೂ ಗುಣಗಳ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಪ್ರಗತಿ.

೪

ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ನಾಲ್ಕು ಮಾತುಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಾಂತವೆಂದು ನಾನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿಲ್ಲ. ನನಗೊಪ್ಪಿದ ವಿಚಾರಸರಣಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಅದರ ಫಲಿತಾಂಶವನ್ನು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಸ್ಪಷ್ಟತೆಯ ಸಲುವಾಗಿ ಆ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ.

ಹಾಗಾದರೆ ಪ್ರಗತಿಶೀಲರ ಬೇಡಿಕೆಯ ಅರ್ಥವೇನು? ಇದನ್ನು ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಬರಿ ಕಾ:ಮ್ರೇಡ್‌ವಾದವೆಂದು ಹೇಳಿ ನಾವು ಸುಮ್ಮನಿರು ವದು ಸಾಧ್ಯವೂ ಅಲ್ಲ, ಯೋಗ್ಯವೂ ಅಲ್ಲ. ಅದರಲ್ಲಿ ಒಂದರ್ಥವಿದೆ. ಈಗ ಮೇಲಿನ ನಾಲ್ಕು ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯದನ್ನೇ ತೆಗೆದು ಕೊಳ್ಳೋಣ. ಉಚ್ಚ ಹಾಗು ಮಧ್ಯಮ ವರ್ಗದ ಜನರ ಸಂಖ್ಯೆ ಯೆಷ್ಟು? ನೂರಕ್ಕೆ ಹತ್ತರಷ್ಟು. ನೂರರಲ್ಲಿ ತೊಂಬತ್ತು ಜನ ಸಾಧಾ ರಣವಾಗಿ ದಲಿತ ವರ್ಗದವರೇ ಆಗಿದ್ದಾರೆ. ಇದು ಭಾರತದ ದುರ್ದೈವ. ಎಲ್ಲರಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಂತೂ ಇರಲಿ, ಅಕ್ಷರ ಪ್ರಚಾರವು ಸಹ ಆಗಿಲ್ಲ. ದೇಶದ ಬಹು ಸಮಾಜದ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಬಿಡಿಸದೆ ಅದರ ಜೀವನದ ಇಲ್ಲವೆ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರಗತಿಯಾಗಲಾರದೆಂದು ಮೇಲೆಯೇ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಸಮತೆಯು ಬಂದಮೇಲೆ ಮಾತ್ರ ಮನುಕುಲದ ವಾಣಿಯು ಸ್ವಾರ್ಥ ವಾದೀತು; ಸಂಸ್ಕೃತಿಯು ಎಲ್ಲರ ಸೊತ್ತಾದೀತು.

ಫ್ರೆಂಚ ರಾಜ್ಯಕ್ರಾಂತಿಯಾದಾಗ ಆಂಗ್ಲ ಸಾಹಿತ್ಯವೂ ಅದರ ಪ್ರಭಾವದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯಿತು. " ಆ ಅರುಣೋದಯದಲ್ಲಿ ಬದುಕಿರುವ ದೆಂದರೇ ಪರಮಾನಂದವಾಗಿತ್ತು. " ಎಂದು ಆಗ ವರ್ಡ್ಸ್‌ವರ್ಥ ಬರೆದನು. ಮೈಕಲ್‌ನಂತಹ ಒಕ್ಕಲಿಗನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಲಿಯರ್ ರಾಜನ ಜೀವನದ ರುದ್ರತೆಯೂ ಜಿಗಳಿಗಳನ್ನು ಹಿಡಿಯುವವನ ಜೀವಿತ ದಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಕಸ್ ಅರೇಲಿಯಸ್ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ವೇದಾಂತವೂ ಕಂಡು ಬರಬಹುದೆಂಬುದನ್ನು ವರ್ಡ್ಸ್‌ವರ್ಥನು ತನ್ನ ಕವಿತೆಗಳಿಂದ ತೋರಿ ಸಿದನು. **ಸುಬ್ಬಣ್ಣ, ಚೋಮನ ದುಡಿ, ಸೋಮಿಯ ಭಾಗ್ಯ,**

ಹೊನ್ನಿಯ ಮದುವೆ, ಮದಲಿಂಗನ ಕಣಿವೆ, ಛಪ್ಪರ್ ಬಂದ್, ಕಾನೂರು ಸುಬ್ಬಮ್ಮ, ಮರಳಿ ಮಣ್ಣಿಗೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಕಾರ್ಯವು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೂ ಜರುಗಿದೆ. ಆದರೆ ಗಿರಣೀಶ್ವರರ ಜೀವನ, ಅಲ್ಲಿಯ ಕೂಲಿಕಾರರ ದುಃಖಪರಂಪರೆ,— ಇವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನಾವು ಅಷ್ಟೊಂದು ಓದುತ್ತಿಲ್ಲ. **ಕಾರಣ ಪುರುಷ**ದಲ್ಲಿ ಗಿರಣಿಯ ಕೂಲಿಕಾರರ ಜೀವನ ಚಿತ್ರ ಬಂದಿದೆ. ಬಳ್ಳಾರಿಯ **ವಿಹಾರಿ** (ವೆಂಕಟಸೆಟ್ಟಿ) ಯವರು ಈ ವಸ್ತುವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕೆಲವು ಕಥೆಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಇದು ಕಾಣಬಹುದು. ಆದರೆ ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ-ಸೊಲ್ಲಾಪುರ- ಗದುಗಿನಲ್ಲಿರುವ ಗಿರಣಿಗಳ ಜೀತದಾಳುಗಳು ನಮಗೆ ಪರಿಚಿತರಾಗಿದ್ದಾರೆಯೆ ? ಇಂಥವರು ಸಾವಿರಾರು ಜನ. ಅವರ ಜೀವನದ ರುದ್ರ ದೃಶ್ಯಗಳು ಇನ್ನೂ ಮೊತ್ತದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮೆದುರು ಬರಬೇಕಾಗಿವೆ. ಮೈಸೂರ ಮಹಾರಾಜರ ಚರಿತ್ರವೂ ಅಲ್ಲಿಯ ಕೆಲವು ಮಹನೀಯರ ಜೀವನ ವೃತ್ತಾಂತವೂ ನಮಗೆ ವಿದಿತವಾಗಿವೆ. ಆದರೆ ಕೋಲಾರದ ಚಿನ್ನದ ಗಣಿಗಳಲ್ಲಿ ದುಡಿಯುವ ದೀನರು, ಭದ್ರಾವತಿಯಲ್ಲಿ ಕ್ಷುದ್ರರಾಗಿ ದುಡಿಯುವ ಯಂತ್ರಯೋಗಿಗಳು, ಮಂಡ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಕ್ಕರೆಯಿಂದ ಸಿರಿವಂತರ ಬಾಯಿಯನ್ನು ಸಿಹಿಯಾಗಿಸಿ ತಮ್ಮ ಬಾಳಿನ ಕಹಿಯನ್ನು ಕಳೆಯಲು ಸಮರ್ಥರಾಗದ ಮಜೂರಿಗಾರರು,— ಇವರ ಜೀವಿತದ ರೀತಿ ನಮಗೆ ಗೊತ್ತಿದೆಯೆಂದು ನಾವು ಎದೆ ತಟ್ಟಿ ಹೇಳಬಲ್ಲೆವೆ? ಒಕ್ಕಲಿಗನ ಜೀವಿತ, ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಜಾತಿ-ಮತಗಳ ವಿವಿಧ ರೂಢಿಗಳು, ಅಂಚೆ-ಅಲೆಯಂತೆ ಅಲೆದನಿ (Telephone) ಗಳ ಮಜೂರಿ ವರ್ಗ, ಸೈನಿಕ, ಹಡಗದಾಳು, ವೈಮಾನಿಕ, ಅನ್ಯ ಪ್ರಾಂತಗಳ ಜನತೆ, ಬೇರೆ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ಜೀವಿತ,— ಈ ಎಲ್ಲ ವಸ್ತುಸಂಪತ್ತಿಯಿಂದ ಇನ್ನೂ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಅಭ್ಯುದಯವಾಗಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಈ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ದುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಸಾಹಿತಿಗಳಂತೂ ಸರಿಯೇ. ಉಳಿದವರ ಲಕ್ಷ್ಯವನ್ನೂ ಇತ್ತ ಕಡೆಗೆ ಎಳೆಯಬೇಕಾಗಿದೆ. ಅದಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಸಾಹಿತಿಯ ದರ್ಶನವು ಪೂರ್ಣವಾಗುವದೆಂತು? ಅಕ್ಷರ ಪ್ರಚಾರ ಹಾಗು ಅಲ್ಪ ಶಿಕ್ಷಿತರಿಗಾಗಿಯೇ ಬರೆದ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರಶ್ನೆ ಬೇರೆಯಾಗಿದೆ.

ಇದೊಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಪ್ರಕಾರದ ಪ್ರಸಾರ-ಪ್ರಚಾರ ಸಾಹಿತ್ಯ; ಬೇಸ್ಟಿಕ್ (Basic) ಇಂಗ್ಲಿಷಿನ ಹಾಗೆ. ನಾವು ಪ್ರೌಢ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಈಗ ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಇದನ್ನು ತಿಳಿಯುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನೇ ಸಮಾಜ ವೆಲ್ಲ ಪಡೆಯಬೇಕಾಗಿದೆ. ಹಾಗೆ ತಿಳಿದಿರುವದೇ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ದ್ಯೋತಕವಾಗಿದೆ. ಇಂಥ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಸಾಹಿತಿಯೂ ದೇಶದ ಬಹುಜನ ಸಮಾಜದ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳನ್ನೂ ರಾಜ ಕಾರಣವನ್ನೂ ಅರಿತಿರಬೇಕು. ಕೀಟ್ಸ ಕವಿಯು ತಾನು ಜೀವಿಸಿದ್ದ ಯುಗದ ರಾಜಕಾರಣದಿಂದ ತೀರ ದೂರವಾಗಿದ್ದನೆಂದೂ ಹೇಳುವುದು ವಾಡಿಕೆಯಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಇದೇ ಕೀಟ್ಸನೇ ಮರಣ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ತಾನು ಪತ್ರಿಕಾ ವ್ಯವಸಾಯವನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದಿದ್ದನೆಂಬದನ್ನು ಹೀಗೆ ಹೇಳುವವರು ಮರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಕೀಟ್ಸನ ಪತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಮಾಜಿಕತೆಯು (Social awareness) ತುಂಬಿಕೊಂಡಿದೆ. **ಕವಿಯ ಸೋಲು** ಎಂಬ ಕವನ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿಯಂತೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜಾಗೃತಿಯೇ ಕಾವ್ಯದ ಮೂಲ ಧನವಾಗಬೇಕೆಂದಲ್ಲ. ಅದೂ ಕಾವ್ಯ ಜಾಗೃತಿಯ ಒಂದಂಶವಾಗಬೇಕು.

ನಮ್ಮ ಯುಗದ ಆಸೆ-ಆಕಾಂಕ್ಷೆಗಳನ್ನೂ ನಮ್ಮ ಸಾಹಿತಿಗಳು ರೂಪಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆಂಬುದು ನಿಜ. ಆದರೆ ಸಮಕಾಲೀನತ್ವವು ಇನ್ನೂ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಮ್ಮ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಡಮೂಡಿಲ್ಲ. ಈ ಮಾತು ಇಡೀ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮ ರಾಜಕೀಯ ಸ್ಥಿತಿಯಿಂದ ಉಂಟಾ ಗುವ ನಿರ್ಬಂಧಗಳೂ ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿವೆ. ಬರಗಾಲದ ಬಗ್ಗೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಬರವಣಿಗೆಯಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಅಗಸ್ಟ ೯ರ ಉತ್ಪಾತವನ್ನು ನಮ್ಮ ಸಾಮಾಜಿಕ ನಾಟಕಕಾರರೂ ಚಿತ್ರಿಸಿಲ್ಲ; ಅಂತಃಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ ಕವಿಗಳೂ ಬಣ್ಣಿಸಿಲ್ಲ. ಅದೊಂದು ಅನುಪಮವಾದ ಘಟನೆ. ಆ ಘಟನೆಯ ರಾಜಕಾರಣವೇನೇ ಇರಲಿ, ಅನೇಕ ಹೃದಯಸ್ಪರ್ಶಿ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳ ತವರದು. ಇಂದಿನ ಮಹಾಯುದ್ಧದ ವಿಷಯವನ್ನೂ ಹೀಗೆ ಸೇರ್ಪಡಿಸಲು ಬರುವಂತಿದೆ.

ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸಮಕಾಲೀನತ್ವಕ್ಕೆ ಹೀಗೆ ಮಹತ್ವಕೊಡುವಾಗ

ಇನ್ನೊಂದು ಮಾತನ್ನು ನಾವು ಮರೆಯಬಾರದು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ "ಅಪ್ ಟು ಡೇಟ್" ಇಲ್ಲವೆ 'ಕಾಲೋಚಿತ' ಲೇಖಕರಾಗಬೇಕೆಂಬ ಹಂಬಲದಿಂದ ಜೀವನಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ಅಡದೆ ಅನ್ನವೆಂದು ಸಾಹಿತಿಗಳು ಬಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅದನ್ನು ಜೀರ್ಣವಾಗಿಸದೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಬೆರಸಹೋಗಿ ಪ್ರಚಾರ ಸಾಹಿತ್ಯದಂತಹ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಮಾತು ಅನೇಕ ಸಲ ಯಂತ್ರಯೋಗಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆದ ಕೃತಿಗಳಿಗೂ ಸಹ ತಾಗುತ್ತದೆ. ಲೆನಿನ್‌ಗ್ರಾಡ್ ಹಾಗು ಸ್ಟಾಲಿನ್‌ಗ್ರಾಡ್ ಪಟ್ಟಣಗಳ ಮುತ್ತಿಗೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಸಿಯನ್ ನಿವಾಸಿಗಳ ಭಾವನೆಗಳನ್ನೂ ಸುಖ-ದುಃಖಗಳನ್ನೂ ಅಲ್ಲಿಯ ಲೇಖಕರು ಬಣ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇಂಥ ಅನೇಕ ಸಣ್ಣಪುಟ್ಟ ಕಥೆಗಳು ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ ಭಾಷಾಂತರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಉತ್ತಮವಾಗಿವೆ. ಆದರೆ ಅನೇಕ ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಕುದಿ ಇಲ್ಲವೆ ಪಚನದ ಕ್ರಮಕ್ಕೆ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಬಂದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸನ್ನಿವೇಶಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಆಭಾಸವಾಗುವ ಹಾಗೆ ಸ್ತುತಿಯು ಬರುತ್ತದೆ. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಇದ್ದ ಸನ್ನಿವೇಶದ ರಸವಂತಿಕೆಯನ್ನು ಸಾಕಷ್ಟು ಅರಳಿಸಿ ತೋರಿಸಿರುವದಿಲ್ಲ. ಪತ್ರಿಕಾ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೂ ಲಲಿತ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೂ ಇರುವ ಅಂತರವೇ ಇದು. ಖಂಡನೆ-ಮಂಡನೆ, ವಿಮರ್ಶೆ-ಪರಾಮರ್ಶೆ, ಪುರಸ್ಕಾರ-ತಿರಸ್ಕಾರಗಳು ಸಂಪಾದಕನು ಕೈಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಸಾಧನಗಳಾಗಿವೆ. ಆದರೆ ಸಮಕಾಲೀನ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳು ಯೋಗ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯವಾಗಬೇಕಾದರೆ— ಮಳೆ ಬಂದು ಬಿದ್ದ ನೀರು ಬುಗ್ಗೆಯಾಗಿ ಮೇಲಕ್ಕೇಳಲು ವೇಳೆ ಹಿಡಿಯುವಂತೆ— ಕೆಲವೊಂದು ಕಾಲಾವಧಿ ಬೇಕು. ಇಂಥ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳನ್ನು ಜೀರ್ಣಿಸುವದರ ಕಡೆಗೆ ನಮ್ಮ ಸಾಹಿತಿಗಳ ದೃಷ್ಟಿಯಿರಬೇಕು.

ತತ್ಕಾಲ ಹಾಗು ಅನಂತವೂ, ಆಯ್ದುಕೊಂಡ ವಸ್ತು ಹಾಗು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕತೆಯೂ ಕೃತಿರತ್ನಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿರುವವೆಂದು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಇದನ್ನೇ ಈಗ ಉದಾಹರಣೆಗಳ ಮೂಲಕ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುತ್ತೇನೆ. ಹ್ಯಾಂಲೆಟ್ ಎಂಬ ಕಾವ್ಯನಾಟಕದಲ್ಲಿ ವಸ್ತುವೆಂದರೆ ಇದು: ಹ್ಯಾಂಲೆಟ್ ಎಂಬ ತರುಣನು ಡೆನ್ಮಾರ್ಕದ

ರಾಜನಾದ ತನ್ನ ತಂದೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಕೊರಗುತ್ತಾನೆ. ಮುಂದೆ ಆ ತಂದೆಯ ದೆವ್ವವು ಹ್ಯಾಂಲೆಟ್‌ನ ಕಕ್ಕನೇ ಕೊಲೆ ಮಾಡಿಸಿದನೆಂದೂ ಹ್ಯಾಂಲೆಟ್‌ನ ತಾಯಿಯು ಗಂಡ ತೀರಿದ ಎರಡು ತಿಂಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಆ ಕೊಲೆಗಾರನ ಲಗ್ನವಾದುದು ತಪ್ಪೆಂದೂ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಕಕ್ಕನನ್ನು ಕೊಂದು ಸೇಡು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಹ್ಯಾಂಲೆಟ್ಟನ ಜೀವವು ಹಾತೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಹೇಗೆ ನಡೆಯುವದು ನ್ಯಾಯವೆಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯೆದ್ದು ಅದು ಚಿಂತೆಗೊಳಗಾಗುತ್ತದೆ. ಕೊನೆಗೆ ಕಕ್ಕನ ಮೇಲೆ ಸೇಡು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಾಗ ಹ್ಯಾಂಲೆಟ್‌ನು ದೈವವಶಾತ್ ತಾನೂ ಸಾಯುತ್ತಾನೆ.

ಈ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಡೇನಿಶ್ ಜನಾಂಗದ ಅನೇಕ ರೂಢಿ-ನಂಬಿಕೆಗಳು ಸೇರಿಕೊಂಡಿವೆ. 'ದೆವ್ವ'ದ ವಿಷಯ ಸೇಡು, ಮೈದುನನೊಡನೆ ಮದುವೆ ಕೀರ್ತಿಗಾಗಿ ದ್ವಂದ್ವಯುದ್ಧ, ಇವೇ ಮೊದಲಾದವು. ಚಿಂತನಪರತೆ (melancholy) ಪರಲೋಕದ ಬಗ್ಗೆ ವಿಚಾರಮಾಡುವ ಆಸೆ, ಜನತೆಯ ಸುಖ-ದುಃಖಗಳನ್ನು ಒಂದೇ ಸರತಿಗೆ ಕೂಡಿಸಿ ತೋರಿಸುವ ಸಂಪ್ರದಾಯ, ವಿಷವನ್ನು ಸವರಿದ ಈಟಿ (rapier),— ಇವೆಲ್ಲ ಶೆಕ್ಸಪಿಯರನ ಯುಗವು ಹ್ಯಾಂಲೆಟ್ ಕೃತಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳಾಗಿವೆ. ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ನಡುನಡುವೆ ಉಳಿದ ನಾಟಕ ಕಂಪನಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಬರುವ ಮಾತುಗಳು, ಶೇಕ್ಸಪಿಯರನ ಕಾಲದ ವಿನೋದದ ಮಾದರಿಗಳು, ಆಸ್ರಿಕ್‌ನಂತಹ ಪಾತ್ರಗಳು, ಗೋರಿಯನ್ನು ಅಗಿವವರ ಸಂಭಾಷಣೆಯ ರೀತಿ,— ಇವೆಲ್ಲ ಶೇಕ್ಸಪಿಯರನು ಯಾವ ಆವರಣದಲ್ಲಿ ಬಾಳಿದನೋ ಅದರಿಂದ ಬಂದುವು. ಹ್ಯಾಂಲೆಟ್‌ನ ಸ್ವಗತಗಳ ಅಮರ ಕಾವ್ಯ, ಅಲ್ಲಿದ್ದ ತಾತ್ವಿಕ ಕಲ್ಪಕತೆ, ಸ್ವಭಾವನಿರೂಪಣಾಚಾತುರ್ಯ,— ಇವೆಲ್ಲ ಶೇಕ್ಸಪಿಯರನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವು ಆ ಕೃತಿರತ್ನಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟ ಕಾಣಿಕೆಗಳು. ಇವೆಲ್ಲ ಕೂಡಿ ಹ್ಯಾಂಲೆಟ್ ಎಂಬ ನಾಟಕವಾಗಿದೆ. ಡೇನಿಶ್ ರೂಢಿ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು ಇಂದು ಬದಲಿಸಿದ್ದರೂ ಆ ನಾಟಕದ ಕಾವ್ಯಮಯತೆಯು ಅಜರಾಮರವಾಗುಳಿಯುವದು.

ಸ್ವಿಫ್ಟ್ ಎಂಬವನು ಬರೆದ ಗಲಿವರ್ಸ್ ಟ್ರ್ಯಾವಲ್ಸ್ (Gulliver's

Travels) ಎಂಬ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಎಲ್ಲ ಯುಗಗಳಲ್ಲಿಯ ಬಾಲಕರು ಓದಿ ಆನಂದಿಸುವದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ; ಹಾಗೆ ಕೆಲವು ಯುಗಗಳ ಎಳೆಯರು ಓದಿ ಆನಂದಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅಂಗುಲಿಯುದ್ದ ಜನರ ದೇಶ, ರಾಕ್ಷಸರ ರಾಷ್ಟ್ರ, ಲ್ಯಾಪುಟ ಎಂಬ ದ್ವೀಪದಲ್ಲಿಯ ಚಮತ್ಕಾರಗಳು. ಕುದುರೆಗಳೇ ಅರಸಾಗಿ ಮಾನವರೇ ಆಳಾಗಿ ದುಡಿಯುವ ದೇಶ,— ಇವೆಲ್ಲ ಅದ್ಭುತಗಳನ್ನು ಕೂಲಂಕಷವಾಗಿ ಬಣ್ಣಿಸುವ ರೀತಿಯು ಸ್ವಿಫ್ಟನದಾಗಿತ್ತು. ಅದರಂತೆ ಈ ಕೃತಿಯ ವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಚಿರಂತನೆಯಿದೆ. ನ್ಯಾಯನಿಷ್ಠುರತೆ, ಸತ್ಯಪ್ರಿಯತೆ, ಯೋಗ್ಯ ಆದರ್ಶದ ಬಗ್ಗೆ ಉತ್ಸಾಹ, ಮಾನವನ ಪಾಶವೀವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಉಕ್ಕಿಬರುವ ಸಂತಾಪ, ಅವನ ಅಪೂರ್ಣತೆಯಿಂದ ಜನಿಸಿದ ನಿರಾಶೆ,— ಈ ಎಲ್ಲ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಸ್ವಿಫ್ಟನ ಗ್ರಂಥವನ್ನೋದಿ ಅನುಭವಿಸಬಹುದು. ಯಾವ ಯುಗದಲ್ಲೂ ಇಂಥ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಸ್ಥಾನವಿದೆ. ಆದರೆ ಅನ್ಯೋಕ್ತಿಯ ಮುಸುಕನ್ನು ಬದಿಗೆ ಸರಿಸಿ ನೋಡಿದಾಗ ಸ್ವಿಫ್ಟನು ತನ್ನ ಯುಗವನ್ನೂ ಆವರಣವನ್ನೂ ಕೂಡಿಯೇ ಹೇಗೆ ವಿಡಂಬಿಸಿರುವನೆಂಬುದು ಕಂಡುಬರುವದು. ತನ್ನ ಕಾಲದ ರಾಜರು, ಮಂತ್ರಿಗಳು, ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳು, ಕಾಯದೆಪಂಡಿತರು,— ಇವರೆಲ್ಲರ ರೀತಿಗಳನ್ನು ಸ್ವಿಫ್ಟನು ಖಂಡಿಸುತ್ತಾನೆ; ತನ್ನ ಯುಗದ ಮೋರೆಯಲ್ಲಿರುವ ಎಲ್ಲ ಹುಳುಕುಗಳಿಗೆ ರಾವುಗನ್ನಡಿಯನ್ನು ಹಿಡಿಯುತ್ತಾನೆ.

ಸಾಹಿತಿಯು ಆಯ್ದುಕೊಂಡ ಸನ್ನಿವೇಶವು ಒಂದು ಕೃತಿಯ ದೇಹವಾಗುತ್ತದೆ. ತನ್ನ ಆವರಣದಿಂದ ಆತನು ದೊರಕಿಸಿ ಜೀರ್ಣಿಸಿಕೊಂಡ ತತ್ವಮಾಲಿಕೆಯ ನಿರೂಪಣವೇ ಅದರ ಮನಸ್ಸು. ಸಾಹಿತಿಗಿದ್ದ ವಿನೋದ, ಕಲ್ಪಕತೆ, ಚಿತ್ರಶಕ್ತಿ ಮೊದಲಾದ ಗುಣಗಳೇ ಕೃತಿಯ ಪ್ರಾಣವಾಗುತ್ತವೆ. ಅವನ ದರ್ಶನವೇ ಆ ಕೃತಿಯ ಆತ್ಮ. ದರ್ಶನವು ಬರುವದು— 'ಜೀರ್ಣಿಸಿ'ದ ಮೇಲೆ. ಅದಿಲ್ಲದ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಸಾಹಿತ್ಯಗುಣಗಳಿದ್ದರೂ ಅಂಥಕೃತಿಯು ಪ್ರಚಾರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಇಲ್ಲವೆ ಪತ್ರಿಕಾಸಾಹಿತ್ಯವಾಗುವದು. ಆದರೆ ಸಮಕಾಲೀನ ಯುಗದ ತತ್ವಮಾಲಿಕೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ನಿಂತಾಗ, ಆತ್ಮವಿದ್ದ ಕೃತಿಗೆ ಒಂದು ಹೊಸ ಮೆರುಗು ಇಲ್ಲವೆ

ಕಾಂತಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಮೆರಗು **ಬಿನ್ನಹ** ಇಲ್ಲವೆ **ಅಹಲ್ಯೆ**ಯಲ್ಲಿ ಕಾಣುವದಿಲ್ಲ; ಆದರೆ **ನಾಗರಿಕ**ದಲ್ಲಿ ಒಡೆದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಅದರಂತೆ **ರಾಮಾಯಣ, ಮಾದ್ರಿಯ ಚಿತೆ**ಯಲ್ಲಿಯ ದೇಹ ಹಳೆಯದು; **ಮೂವತ್ತು ಮೂರು ಕೋಟಿ** ಎಂಬ ಕವಿತೆಗಳಲ್ಲಿಯದು ನವೀನವಾದುದು. ಈ ಹೊಸತನದ ಮೆರುಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಮಹೋನ್ನತವಾಗಬಲ್ಲದು. ಆದರೆ ಅದರ ಕಾಂತಿಯೂ ಗಳಿಸಲರ್ಹವಾದುದು.

ಮಹಾಕಾವ್ಯವು ತತ್ಕಾಲ–ಅನಂತಗಳ ನಡುವೆ ಸೇತುವೆ ಕಟ್ಟುವದು. ಸಮಕಾಲೀನತ್ವವಿಲ್ಲದೆ ಹೋದರೆ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಒಂದು ಅಂಗದಲ್ಲಿ ಊನವಾದಂತೆ. ಇದು ಯಾವಾಗಲೂ ನಮ್ಮ ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿರಬೇಕು.

ಆದರೆ ಇದರ ಜೊತೆಗೆ ಬರಿ ಪ್ರಗತಿಶೀಲ ಸಂಘದ ಸದಸ್ಯತ್ವದಿಂದ ಇಲ್ಲವೆ ಸಮತಾವಾದವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವದರಿಂದ ಸಾಹಿತ್ಯಗುಣ ಇಲ್ಲವೆ ಪ್ರಗತಿಯು ಯಾವ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಡುಬರಲಾರದೆಂಬುದನ್ನೂ ನಾವು ನೆನಪಿಡಬೇಕಲ್ಲವೇ? ಯಾವ ಕೃತಿಯೇ ಆಗಲಿ, ಅದನ್ನು ಯಾರೇ ಬರೆದಿರಲಿ,– ಮೊದಲು ಅದು ಉಳಿದ ಎಲ್ಲ ಕೃತಿಗಳಂತೆ ಸಾಹಿತ್ಯವಾಗಿದೆಯೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂಬುದು ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಶ್ನೆಯಾಗಿದೆ. ಆಮೇಲೆ—ಅದರಲ್ಲಿ ಪ್ರಗತಿಯಿದೆಯೆ? ಇದ್ದರೆ ಎಂತಹ ಪ್ರಗತಿ? ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಬರುವವು.

ಸಾಹಿತಿಯು ತನ್ನ ಪ್ರತಿಭೆ-ಸಂಸ್ಕಾರಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಬರೆಯುತ್ತಾನೆ. ಇಡಿಯ ಜಗತ್ತಿನ ಎಲ್ಲ ಜೀವನಾದ್ಭುತಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುವದು ನೂತನ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸಾಧ್ಯವಾದೀತು. ಪೂರ್ಣದರ್ಶನದ ವಿವರಗಳೆಲ್ಲ ಸಿಕ್ಕದಿದ್ದರೂ ಅದರ ವಿಸ್ತಾರವು ಜಗತ್ತಿನ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಸಾಹಿತಿಗಳ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ನಮಗೆ ಗೋಚರವಾಗುತ್ತದೆ. ಉಳಿದವರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳುವದಾದರೆ ಕೆಲವರಿಗೆ ಆಂತರಿಕ ಜೀವನದ ಒಲವಿದ್ದರೆ ಹಲವರಿಗೆ ಸಾಮಾಜಿಕತೆಯ ಪ್ರೀತಿಯಿರುತ್ತದೆ. ಒಬ್ಬರಿಗೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕ್ರಾಂತಿಯೇ ಜೀವನಸರ್ವಸ್ವವಾಗಿದ್ದರೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿಗೆ ಅನಂತದ ದರ್ಶನವೇ ಅನನ್ಯ ಅನುಭವವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಒಬ್ಬರು ಆದರ್ಶಪ್ರೇಮಕ್ಕೆ ಮನಸೋತಿದ್ದರೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬರು ಸಾಹಸಕ್ಕೆ ಶರಣು

ಹೋಗಿರುತ್ತಾರೆ. ನಿಷ್ಠುರ ವಾಸ್ತವಿಕತೆಯನ್ನು ಒಬ್ಬರು ಆಶ್ರಯಿಸಿದರೆ ರೋಮಾಂಚನೀಯತೆಯು (romance) ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಸಾಹಿತ್ಯವಲ್ಲಿ ಈ ಎಲ್ಲ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದರ್ಶನಗಳಿಗೂ ಅನುಭವಗಳಿಗೂ ಸ್ಥಾನವಿದೆ. ನಾವು ನಮ್ಮ ನಮ್ಮ ಶಕ್ತ್ಯಾನುಸಾರವಾಗಿ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸೋಣ. ಆದರೆ ನಮ್ಮ ಒಲವು-ವೃತ್ತಿಗಳನ್ನೂ ಪ್ರಿಯತೆ-ಅಪ್ರಿಯತೆಗಳನ್ನೂ, ನಾವು ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನಾಗಿ ಉಳಿದ— ಒಲವುಗಳನ್ನೂ ಮನೋಧರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಅಲ್ಲಗಳೆಯುವಂತಹ ಲೇಖನ ಇಲ್ಲವೆ ವಿಮರ್ಶೆಗೆ ಕೈಹಾಕುವದು ಬೇಡ. ಇದರಿಂದ ವಿಮರ್ಶೆಯು ಸಂಕುಚಿತವಾಗುವದು; ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಪಂಗಡಗಳಾಗುವವು; ಅಲ್ಲದೆ ಜೀವನವನ್ನು ಪಾವನಗೊಳಿಸಲು ಹೊರಟ ಸಾಹಿತ್ಯದಿಂದಲೇ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಅಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯ ಉಂಟಾಗುವದು.

ಪ್ರಗತಿಶೀಲ ಸಾಹಿತ್ಯದ ತವರುಮನೆಯಾದ ರಸ್ಯಾ ದೇಶದಲ್ಲಿಯೇ ಶೇಕ್ಸಪಿಯರನ ನಾಟಕಗಳ ಭಾಷಾಂತರಗಳು ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಿವೆ; ರಾಜಕಾರಣ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಸ್ಥಿತಿ,— ಇವೆಲ್ಲವುಗಳ ಅನಂತ ಭಿನ್ನತೆಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡು ಬದುಕುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿದೆ. ಬೈಬಲ್ಲಿನ ವಿಜ್ಞಾನ– ತತ್ವಜ್ಞಾನಗಳೇ ಸತ್ಯವೆಂಬ ತಿಳಿದು ಹೊರಟ ಮಿಲ್ಟನ್ನನ ಕಾವ್ಯವು ಕಾವ್ಯವಾಗಿಯೇ ಉಳಿದಿದೆ. ಆ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು ಇಂದು ಬುಡಮೇಲಾದರೂ ಕಾವ್ಯದ ಕಾವ್ಯಗುಣಕ್ಕೆ ಸೋಲಿಲ್ಲ. ಸಾಹಿತಿಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯ– ಶ್ರದ್ಧೆಗಳೇನೇ ಇರಲಿ ಅನುಭವದ ಅಡಿಗಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ ಎಂಥ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ನಿಲ್ಲಬಲ್ಲದು.

ಕಲೋಪಾಸಕರ ಆಂತರಿಕತೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದು ಪ್ರಗತಿಯು ಕಂಡುಬರುವದೆಂದು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿತಷ್ಟೆ? ಅನಂತದ ಉಪಾಸನೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವತಃ 'ಪ್ರಗತಿ' ಯೆಂಬ ಕಲ್ಪನೆಯೇ ಮತ್ಯ್ಯವಾಗುಳಿದಿದೆ. ಆದರೆ ಕಲೋಪಾಸಕನ ಅನುಭವದ ತರಹದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಪ್ರಗತಿಗೆ ದಾರಿಯಿದೆ. ಇಡಿಯನ್ನು ಬಿಡಿಬಿಡಿಯಾಗಿಸಿ ನೋಡುವದರಲ್ಲಿ ಇಂದಿನ ಸಾಹಿತಿಗಳು ಬಲ್ಲಿದರಷ್ಟೆ. ವಿಜ್ಞಾನದ ಪ್ರಾದುರ್ಭಾವವೇ ಮಾನವ ಬುದ್ಧಿಯ ಏಳಿಗೆಯ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿದೆ. ತಾತ್ವಿಕ ಕಲ್ಪಕತೆಯು ಮೊದಲಿ

ನಿಂದ ಮಹೋನ್ನತ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿದೆ. ಇದನ್ನು ವೇದೋಪ ನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ನಾವು ಕಾಣಬಹುದು. ಆದರೆ ಅಂದಿನ ಅನುಭಾವಿಗಳು ಪೂರ್ಣತ್ವವನ್ನು ನಿಟ್ಟಿಸುವಾಗ ಅದರ ಎಲ್ಲ ಪರಿಗಳನ್ನೂ ಕೂಲಂಕಷ ವಾಗಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಇಂದಿನ ಜಗತ್ತಿನ ವಿಶಾಲತೆ; ಜನಾಂಗಗಳ ವಿವಿಧತೆ, ಅಣುವಿನ ಅಣುತೆ, ಮಹತಿಯ ಭವ್ಯತೆ, ಕೇಂದ್ರೀಕೃತವಾಗಲಿ ರುವ ಜಾಗತಿಕ ಸಮಾಜದ ಸಾಂದ್ರತೆ, ವಿಜ್ಞಾನಯುಗದ ನಾಗರಿಕತೆಯ ನವತೆ,— ಇವೆಲ್ಲ ಮಧ್ಯಮ ವರ್ಗದ ಯುಗವು ಪ್ರಾರಂಭವಾದಂದಿ ನಿಂದ ಮಾತ್ರ ಎಂದೂ ಇಲ್ಲದ ಸ್ಪಷ್ಟತೆಯಿಂದ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿವೆ. ಈ ಸಾಂದ್ರತೆಯನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡು ಆ ಮೇಲೆ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಏಕಮೇವತೆ- ಪೂರ್ಣತೆಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದಾಗ ಅದು ಮೊದಲಿನವರ ಅನುಭವ ಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಅರ್ಥ ಪೂರ್ಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಸಾಂದ್ರತೆಯ ಅನುಭವವು ಇಂದು ನೆಲೆಯೂರಿ ನಿಂತಿದೆ; ಪೂರ್ಣತೆಯದು ಇನ್ನೂ ಬರುವದಿದೆ; ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಬಂದಿದೆ.

ಉದಾಹರಣಾರ್ಥವಾಗಿ, ಮೊದಲು ಕಾವ್ಯದ ನವ-ರಸಗಳ ಕಟ್ಟಿ ನಲ್ಲಿಯೇ ಬೆಳೆದು ದಿವ್ಯ ಭಾವಗಳ ಹೊಳಹು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಈಗ ಈ ಭಾವಗಣವೇ ಅಲಂಕಾರ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಜೀವಾಳವಾಗುವ ಸಮ ಯವು ಬಂದಂತಿದೆ. ಇಂದಿನ ಸಾಹಿತ್ಯವು ರಸೋಪಾಸನೆಯಿಂದ ಅಗ್ನಿ ಯುಪಾಸನೆಯೆಡೆಗೆ ಹೊರಟಿಹುದೆಂದು ಹೇಳುವದರ ಅರ್ಥವೇ ಇದು. ನವರಸಗಳ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಲಿದಾಸ-ಶೇಕ್ಸಪಿಯರರು ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದಾರೆ. ಆಂತರಿಕ ಜೀವನದ ದರ್ಶನವು ಅಲ್ಲಿ ಸೂಚನೆಯಿಂದ ಮಾತ್ರ ಬರುತ್ತದೆ. ಡನ್, ಬ್ರೌನಿಂಗ ಮೊದಲಾದವರ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಭಾವನೆಯೊಡನೆ ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳದ ಬುದ್ಧಿಯೂ ತಾತ್ವಿಕತೆ ಯೊಡನೆ ಬೆರೆಯದ ಕಲ್ಪಕತೆಯೂ ಹೇಗೆ ತಾಕಲಾಡುತ್ತಿವೆಯೆಂಬುದನ್ನು ನಾವು ನೋಡಬಹುದು. ಆದರೆ ವರ್ಡ್ಸ್‌ವರ್ಥ, ಶೆಲ್ಲಿ, ಕೀಟ್ಸ, ಟಾಗೋ ರರ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಆಂತರಿಕ ಜೀವನವೇ ಮುಖ್ಯ ವಸ್ತುವಾಗಿ ನವರಸಗಳು ಬರಿ ಬಣ್ಣ ಕೊಡಲು ಬಂದಿರುವದನ್ನು ನಾವು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ನವೀನ ಕಾವ್ಯದ ಪೂರ್ವ ತಯಾರಿಯು ಇಲ್ಲಿದೆ. ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರಗತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾತನಾಡುವಾಗ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಎಣಿಸಬೇಕಾದ ವಿಷಯವಿದು.

ಸಮಾಜದಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಡು ಬರುವ ಈ ಎರಡು ಪ್ರಗತಿಗಳ ಭವಿತವ್ಯವೇನು? ವಸುಧೆಯೇ ಒಂದು ಕುಟುಂಬದಂತಿರ ಬೇಕೆಂದು ಒಂದು ವೃತ್ತಿಯು ಹವಣಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ಇನ್ನೊಂದು ಮಾನವನು ದೇವಮಾನವನಾಗಿ ಬಾಳಬೇಕೆಂದು ಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದೆ. ಇವು ಪರಸ್ಪರ ವಿರೋಧಿಗಳಾದ ವೃತ್ತಿಗಳಲ್ಲ; ಪೂರಕವಾದುವು. ಜಗತ್ತೆಲ್ಲ ಒಂದೇ ಮನೆಯಂತಾಗಿಯೂ ನಾವು ನಮ್ಮ ಇಂದಿನ ದ್ವೇಷ ಅಸೂಯೆಗಳನ್ನು ಬೇರೆ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಮುಂದುವರಿಸಿದರೆ,— ಇಂಥ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರಗತಿಯ ಉಪಯೋಗವೇನು ? ಇಲ್ಲವೆ ಮಾನವರು ಅಂತರ್ಮುಖರಾಗಿ ತಮ್ಮಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾವು ಬಾಳಿ ತಮ್ಮ ಜೀವನದ ಸಾಫಲ್ಯವನ್ನು ಗಳಿಸಿಕೊಂಡಲ್ಲಿ,— ಆಗ ಜಗತ್ತಿನ ಹಾಗೂ ಸಮಾಜದ ಭವಿತವ್ಯವೇನು? ಈ ಎರಡೂ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳೂ ಇಂದು ಒಂದನ್ನೊಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕಾಗಿದೆ. ಭೂಲೋಕವು ಭೂವೈಕುಂಠವಾಗಬೇಕಲ್ಲದೆ ಮಾನವ ಜಾತಿಯು ದೇವಮಾನವ ಜಾತಿಯಾಗಬೇಕಾಗಿದೆ. ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಆರ್ಥಿಕ-ಸಾಮಾಜಿಕ ಅನುಕೂಲತೆಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಹವಣಿಸಿದರೆ ಆಂತರಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಅವನಿಗೆ ಅವಶ್ಯವಿದ್ದ ಹೃದಯ-ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಡುತ್ತದೆ. ಎಲ್ಲರಿಗೂ ವಿದ್ಯೆಯು ಬೇಕೆಂದು ಒಂದು ವಾಣಿಯು ಗರ್ಜಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ಇನ್ನೊಂದು ಎಲ್ಲರೂ ಪಡೆಯಬೇಕಾದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯು ಎಂತಹದೆಂಬದನ್ನು ವಿಶದಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ಸಾಹಿತ್ಯದ ಈ ಎರಡು ಮುಖಗಳೂ ವ್ಯಷ್ಟಿ ಸಮಷ್ಟಿಗಳ ಭವ್ಯದಿವ್ಯ ಜೀವನದ ಒಂದೇ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಘೋಷಿಸುತ್ತಿವೆ.

ದಿಗ್ವಲಯಕೆ ಇದೊ ತೋರಣ
ಕಟ್ಟುವೆವಿಡಿ ಜಗಕೋರಣ
ತರುವೀ ಕಜ್ಜವೆ ಪೂರಣ-
ವೆಂದನು ಕವಿಯೊರ್ವ.
ಮುಗಿಲಂಗಳಕೀ ಕಂಗಳ
ದಿಟ್ಟಿಯ ನೀಳ್ಪುದು ಮಂಗಳ;

ಅದನುಳಿದೀ ಬಾಳ್ ತಂಗಳ-
ವೆಂದೊಬ್ಬನು ಸಾರ್ವ.

ಮನೆ ಮನೆ ವಿದ್ಯೆಗಳಾಗರ,
ಸುಖ-ಸಂಪತ್ತಿನ ಸಾಗರ-
ವಿರೆ ಮತ್ತಿನ್ನೀ ನಾಗರ
ನಂಬಿಕೆ ಬೇಡೆಂದ.
ಕವಿಯಿನ್ನೊಬ್ಬನು ಸಾರಿದ;
ಇಲ್ಲಿಯ ಸುಖವನು ಮೀರಿದ
ಮೂಲ ಶಕ್ತಿಯನು ದೂರಿದ
ಹಿಗ್ಗೂ ಕೇಡಂದ.

ವಿದ್ಯುತ್ತನು ಪೂಜಿಸುವೆವು;
ಗಾಳಿಯಲೆಯ ಯೋಜಿಸುವೆವು ;
ಸಂಸ್ಥಾಪಿಸಿ ರಾಜಿಸುವೆವು
ಸುಖವನೆಂದ, ಕವಿಯು.
ಮಿಂಚಿನನಾಚೆಗಿದೆ ಕತ್ತಲು;
ಮಾರ್ಮಲೆಯುತ ನಾವ್ ಮುತ್ತಲು,—
ಬೆಳಕಾಗುವದಾಗೆತ್ತಲು:
ಎಂದನು ಅನುಭವಿಯು.

ಬಿಳಿದು, ಕರಿದು, ಹಳದಿ, ಕಪ್ಪು,—
ಎಲ್ಲ ಕೂಡಲೆಂಥ ಒಪ್ಪು!
ಎಲ್ಲ ಜನಾಂಗಗಳ ತಪ್ಪು
ತೊಡೆವೆನೆಂದವನು.
ಜನಾಂಗಗಳ ಮೇಲಿನಂಗ
ನೋಡು! ಕೋರಿ ನಿನ್ನ ಸಂಗ
ನಿಂತ ದೇವತೆಗಳ ಪಾಂಗ!
ಎಂದು ನುಡಿದನಿವನು,

ಹುಟ್ಟಿದೊಡನೆ ಪಾಲಿನನ್ನ
ಬಿಡದು ಹುಟ್ಟಿದವನ ಬೆನ್ನ.
ಮುಗಿಯಿತಿನ್ನು ಬವಣೆ-ಬನ್ನ-
ವೆಂದುಸುರಿದನವನು.
ಬಂತು ಬೇರೆ ಬನ್ನದ ಯುಗ.
ದುಃಖವಿಲ್ಲದಿಹುದೆ ಜಗ ?
ಗುರಿಯಪ್ಪುದು ಶಾಶ್ವತ ಸೊಗ-
ವೆಂದಾಡಿದವನಿವನು.

ವ್ಯಷ್ಟಿಗಧಿಕತರ ಸಮಷ್ಟಿ.
ಇನ್ನು ಪೂರ್ಣವಿರಲಿ ಸೃಷ್ಟಿ.
ಸಕಲರಿಗೂ ಪುಷ್ಟಿ-ತುಷ್ಟಿ-
ಶಾಂತಿಯೆಂದನವನು.
ಈ ಸಮಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತು,—
ಗುರಿಯಿಲ್ಲದೆ ಬಾಳ್ವುದೆಂತು ?
ಎಂದು ನರನು ಚಿಂತೆಯಾಂತು
ಕುಸಿವನೆಂದನಿವನು.

ಈ ವಾದಕೆ ಪಾಂಥಸ್ಥ
ನುಡಿದನಲ್ಲಿ ಆ ತ್ರಯಸ್ಥ,
ವರ ಗೃಹಸ್ಥ, ಯೋಗಸ್ಥ;
" ಈ ಸಮಷ್ಟಿಯೆಲ್ಲಿ
ವ್ಯಕ್ತಿಗಳುಜ್ಜುಗವಿಲ್ಲದೆ ?
ಸಮಷ್ಟಿಯಿದರ ಸುಖವಿಲ್ಲದೆ
ಮಾನವ ಜಾತಿಯ ಕಲ್ಲೆದೆ
ಅರಳುವದಿನ್ನೆಲ್ಲಿ ? "

ಪಾಂಥಸ್ಥನು ಹಾದಿ ಹಿಡಿದ ;
ಜೀವ ತಂತಿಯನ್ನು ಮಿಡಿದ ;

ಆದರೆ ವಾದವನು ತಡೆದ
ಎಂದು ಹೇಳ್ವುದೆಂತು ?
ವ್ಯಷ್ಟಿ ಮೊದಲೊ ? ಈ ಸಮಷ್ಟಿ
ಮೊದಲೊ ? ಎಂದು ಕೇಳಿ ಮುಷ್ಟಿ-
ಯುದ್ಧ ಗೆಯ್ವರಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿ
ತುಂಬಿ ಪ್ರಳಯ ಬಂತು !

ಕವನದಲ್ಲಿಯ ಈ ತ್ರಯಸ್ಥನ ನಿಶ್ಚಿಂತತೆಯೂ ಯೋಗ್ಯತೆಯೂ ನನ್ನಲ್ಲಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಅವನ ಆಸೆಯು ಮಾತ್ರ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಮೂಡಿದೆ. ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಜೀವಕಳೆ ಬರಬೇಕಾದರೆ ವಾದದ ಸಲುವಾಗಿ ವಾದ ಹಾಕುವ ಹಂಬಲ ಹೋಗಿ ಜ್ಞಾನಲಾಲಸೆಯೂ ತಾಳ್ಮೆಯೂ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಬಂದರೆ ಅನೇಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ತಮಗೆ ತಾವೆ ಪೂರ್ತಿಯಾಗುವವು. ವಾದದ ತಿರುಳನ್ನರಿಯದೆ ಸಹ ಅನೇಕ ಸಲ ನಾವು ವಾದಿಸಿ ಧೂಳಿಯೆಬ್ಬಿಸುತ್ತೇವೆ. ಇದೂ ಬಯಲಾಗಬೇಕು. ಶುದ್ಧಾಂತಃಕರಣದಿಂದ ನಿರ್ಮಲ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ನಾವು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿದರೆ ಸತ್ಯಾಂಶವನ್ನು ಕಂಡು ಹಿಡಿಯಲು ತಡವಾಗದು.

೬ ಕಾವ್ಯದ ಎರಡು ಮಾದರಿಗಳು

"ಇದು ನಿಮ್ಮ ಕನಸೇನು ?" ನರಹರಿಯ ಕೇಳಿದ.

"ಅಲ್ಲ. ಆದರೆ ಕನಸೆಂದು ಬರೆದರೇನು ತಪ್ಪು ? ಇದೊಂದ ಪ್ರಬಂಧವಾಗಬಹುದಲ್ಲ ?" ಪಾಟಣಕರನು ಹೇಳಿದ.

"ಆಗಬಹುದು." ನರಹರಿಯು ಮಾತನಾಡಿದನು. "ಆದರೆ ನನ್ನ ಕಲ್ಪನೆಗಳಿಗೆ ಸ್ವಪ್ನದ ಜವನಿಕೆಯನ್ನು ಹೊಚ್ಚುವದಕ್ಕಿಂತ, ಕನಸುಗಳಿತ್ತ ಚಿತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೇ ನಮ್ಮ ವಿಚಾರಗಳನ್ನೇಕೆ ಮೂಡಿಸ ಬಾರದು ? ನಾನೊಂದು ಕವಿತೆಯನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದೇನೆ." ಭಾವೋದ್ರೇಕ ದಿಂದ ನಡುಗುತ್ತಿರುವ ದನಿಯಲ್ಲಿ ನರಹರಿಯು ತನ್ನ ಕವಿತೆಯನ್ನು ಹೇಳಿದನು. ಸುತ್ತಲಿನ ರಮಣೀಯ ದೃಶ್ಯವೇ ತನ್ನ ಹೃದಯದ ತಂತಿ ಯನ್ನು ಮಿಡಿಯುತ್ತಿರುವಂತೆ ತೋರಿತು.

"ಈ ಪ್ರಪಂಚದಂಚಿನಲ್ಲಿ
ಮೆರೆವ ಕಡಲಿನಾಳದಲ್ಲಿ
ಬಾಳ ದ್ವೀಪ ಸಾಗಿದೆ.
ಕೆಳಗೆ ನೀರು, ಮೇಲೆ ಮುಗಿಲು;
ದಿಕ್ಕುದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ದಿಗಿಲು :
ಕೊನೆಯೆ ಕಾಣದಾಗಿದೆ.

ನೋಡಿದೆಂಥ ಮಹಾದ್ವೀಪ !
ಹಚ್ಚಿರುವರು ಒಂದು ದೀಪ
ತುದಿಗಂಬದ ತಲೆಯಲಿ !
ಒಗುಮಿಗುತಿರುವಾ ಪ್ರಕಾಶ-

ಕಂದು ತುಂಬಿತಾಕಾಶ;
ಪ್ರತಿಬಿಂಬವು ಅಲೆಯಲಿ.

ತರುಲತೆಗಳು ತುಂಬಿ ಬೆಳೆದು
ದ್ವೀಪದ ತುಂಬೆಲ್ಲ ಮೊಳೆದು
ಹಸಿರು ಮಾಡುತಿದ್ದವು.
ತಣ್ಣೆಲರೇ ತಣಿಯುವಂದು
ಹಣ್ಣುಹಂಪಲವನು ತಿಂದು
ಹಕ್ಕಿ ಹಾಡುತಿದ್ದವು.

ಇಂಥ ಚೆಲುವು; ಇಂಥ ನಿಧಿಯು!
ದ್ವೀಪಕಿಹುದದೆಂಥ ವಿಧಿಯು!
ತಳವನೂರದಿರುವದು!
ಗಾಳಿ ಬಂದು ನೂಕಿದತ್ತ
ಮನವು ಎಣಿಕೆ ಹಾಕಿದತ್ತ
ದ್ವೀಪ ತಿರುಗುತಿರುವದು.

ಚರಂತಿ-ದ್ವೀಪವನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ
ಅದರ ಸರಕನೆಲ್ಲ ಇಳಿಸಿ-
ಕೊಂಬ ಹರದನಾವನೊ!
ಒಡೆದು ಹೋಗಿ ನೀರಿನಾಳ-
ವನ್ನು ಸೇರದಂತೆ ಬಾಳ
ದ್ವೀಪವಾವ ಕಾವನೊ!

ಈ ಪ್ರಪಂಚದಂಚಿನಲ್ಲಿ
ಮೆರೆವ ಕಡಲಿನಾಳದಲ್ಲಿ
ಬಾಳ ದ್ವೀಪ ಸಾಗಿದೆ.
ಕೆಳಗೆ ನೀರು, ಮೇಲೆ ಮುಗಿಲು;
ದಿಕ್ಕುದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ದಿಗಿಲು:
ಕೊನೆಯೆ ಕಾಣದಾಗಿದೆ."

" ನಿಮ್ಮ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರಶಕ್ತಿಯಿದೆ ನೋಡಿರಿ ! ಎಷ್ಟು ಗಂಭೀರವಾಗಿದೆ ! ಇದರರ್ಥವೇನು ? " ಪಾಟಣಕರನು ಕೇಳಿದ.

" ಚಿರವೈಭವಶಾಲಿಯಾದ ನಮ್ಮ ಸಂಸಾರವು ಒಂದು ದ್ವೀಪದಂತೆ. ಆ ದ್ವೀಪದಲ್ಲಿ ನಯನಮನೋಹರವಾದ ಸೌಂದರ್ಯವು ಹಾಸಿದೆ. ಅದರ ಸುತ್ತೆಲ್ಲ ಸುವಾಸನೆ ಇಡಗಿದೆ. ಆದರೆ ದ್ವೀಪಕ್ಕೆ ತಳವೇ ಇಲ್ಲ. ಅಸಹಾಯವಾಗಿ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ತೇಲುತ್ತಿದೆ. "

" ಅಹಾ ! ಎಂಥ ಕಲ್ಪನೆ ! " ಪಾಟಣಕರನು ಬೆರಗಾದ.

" ನಮ್ಮ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ನೀತಿಯಿದೆ, ನೆಲೆಗಟ್ಟಿದೆ. ಆದರೆ ಈ ಗಾಳಿಯೋಟವಿಲ್ಲ. ಅದು ನಿಮಗೇ ಸಲ್ಲಿತು ! "

" ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿಯೂ ಗಾಳಿಯೋಟವಿದೆ. ನಿಮಗೆ ಮಾತ್ರ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. " ನರಹರಿಯು ನಗುತ್ತ ನುಡಿದ.

" ತನ್ನ ಪ್ರತಿಭೆಗೆ ದಾರಿ ಮಾಡಿಕೊಡುವದೇ ಕವಿಯ ಕಾರ್ಯ. ನೀವು ಇಷ್ಟು ತಿಳಿಯಾದುದೆಂತು ? ನೀವು ಕವಿಯಲ್ಲ; ಕಾವ್ಯಶಕ್ತಿಯ ಮಾರ್ಗವಾಗಿದ್ದೀರಿ ! " ಪಾಟಣಕರನೆಂದ. ಅದೊಂದು ಅವನಿಗೆ ರಹಸ್ಯವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು.

" ದೇಶಕಾಲದ ನೆನಹನ್ನು ಮರೆಯಬೇಕು. ದಿಗಂತ ಸೌಂದರ್ಯದೊಡನೆ ಒಂದಾಗಲು ಹವಣಿಸಬೇಕು. ತನ್ನಲ್ಲಿದ್ದ ಅನಂತ ತತ್ವವನ್ನು ಜಾಗ್ರತಗೊಳಿಸಬೇಕು. ಆದಿಯಂತ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಹಾಡುವ ದೇವನ ಪಲ್ಲವಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಹಾಡತೊಡಗಬೇಕು. ಆಗ ಮತ್ತೆ ದೇಶಕಾಲದ ನೆನಹು ಮರಳುವದು. ಮರೆತು ಹೋದ ಪ್ರಪಂಚವು ಮತ್ತೆ ಕಾಣಿಸುವದು. ಎಲ್ಲವೂ ದಿವ್ಯ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನವೋನವವಾಗಿ ಕಾಣುವವು. ಜೀವದ ಜಡತೆಯನ್ನು ಕಳೆಯುವದೇ ಕಾವ್ಯಯೋಗ. ಮೊದಲು ತೆರೆಮರೆಯನ್ನು ಸರಿಸಿ ಆಮೇಲೆ ಮತ್ತೆ ಅದನ್ನು ಬರಮಾಡಬೇಕು ! "

" ಓಹೊ ! ತಿಳಿಯಿತು ನಿಮ್ಮ ಮಾತಿನ ಹೊಳಹು. ನನ್ನ ದಾರಿ ಬೇರೆಯೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ದೇಶಕಾಲವನ್ನು ಹಿಡಿದೇ ಹಾಡಬೇಕು. ಕಂಡ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸುತ್ತ ಕಾಣದ್ದರ ಬೆನ್ನು ಹತ್ತಬೇಕು. ಸೀಮೆಯಿದ್ದುದನ್ನು ತಿಳಿದ ಮೇಲೆ ಮಾತ್ರ ನಿಃಸೀಮದ ತೊಡಕನ್ನು

ಬಿಡಿಸಬಹುದು! ಮರಣಾಧೀನ ವಸ್ತುವಾದ ಜಗತ್ತನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ಮರಣಾತೀತವಾದ ವಸ್ತು ಕಾಣಬಹುದು."

"ಅದೊಂದು ವಿಧ, ಈ ಎರಡು ಜಗತ್ತುಗಳನ್ನು ವಿಂಗಡಿಸುವ ಬಾಂದಿನ ಮೇಲೆ ನಮ್ಮ ನಿಮ್ಮ ಭೆಟ್ಟಿ!" ನರಹರಿಯು ಹೇಳಿದ.

ಪಾಟಣಕರನು ಇದನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸಲಿಲ್ಲ. ಮಾತಿನ ಭರದಲ್ಲಿ ಮುಂದೆ ಸಾಗಿದ: "ಇದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನನ್ನ ಕವನಗಳ ಪಡಿಯಚ್ಚು ಬೇರೆ ಯಾಗಿದೆ. "ವಿಲಾಯತಿಯಿಂದ ಬಂದ ವರ" ಎಂಬ ಕವಿತೆಯಲ್ಲಿ ನಾನು ಸಮಾಜದ ಕುಂದನ್ನು ತೋರಿಸಿದ್ದೇನೆ. "ನನ್ನ ಚಿತ್ರ" ಎಂಬ ಕವನದಲ್ಲಿ ಕಲೆಗಿರುವ ನೀತಿಯ ಅವಶ್ಯಕತೆಯನ್ನು ದೃಢಪಡಿಸಿದ್ದೇನೆ. "ದುಃಖ ಬೇಡ" ಎಂಬಲ್ಲಿ ಸಮಾಜದ ಸಂಕಟಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದೇನೆ. 'ಆರ್ಯಾವರ್ತ' ಎಂಬಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಕೊರಗಿದ್ದೇನೆ. ಟೊಂಗೆಗಳನ್ನು ನುಂಗುತ್ತ ಬೇರಿನ ಕಡೆಗೆ ಧಾವಿಸುವ ವೃತ್ತಿ ನನ್ನದು. ಬೇರನ್ನು ನುಂಗಿದ ಮೇಲೆ ಟೊಂಗೆಯೆಂದು ನಿಮ್ಮ ಹರಿದಾಟವಲ್ಲವೆ?"

"ಸತ್ಯವಿದು ನಿಮ್ಮ ಮಾತು. ಆದರ್ಶಮಯ ಸಮಾಜದ ಮಟ್ಟನ್ನು ತಿಳಿದ ಮೇಲೆ ಇಂದಿನ ಸಮಾಜದ ದುಃಖಗಳು ನನಗೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತವೆ. ಕಲಾ-ನೀತಿಗಳ ಬುಡದಲ್ಲಿರುವ ಜೀವನ-ತತ್ವವನ್ನು ಕಂಡಾಗ ಮಾತ್ರ ನಾನು ನೀತಿಯ ನೆಲೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತನಾಡಬಹುದು. ನನಗೆ ಮೊದಲು ಪ್ರಿಯವಾದದ್ದು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ; ಆಮೇಲೆ ಭಾರತದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ! ಪರಮಾತ್ಮನ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಉಸಿರೆಂದು ತಿಳಿದಾಗಲೇ ಭಾರತದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯು ಮನದಟ್ಟಾಗುವದು!"

"ನೀವು ಜಗತ್ತಿಗಿಂತ ಅನಂತವನ್ನೇ ನಂಬುವಿರಿ. ಕಲ್ಪನೆಗಿಂತ ಕನಸಿನ ನಾಡಿನಲ್ಲಿಯೇ ವಿಹರಿಸುವಿರಿ. ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಮಿಡಿಯುವದು ಯಾವ ತಂತಿ?" ಪಾಟಣಕರನು ಕೇಳಿದನು.

"ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಮಿಡಿಯುವದೇ ನನ್ನಲ್ಲಿಯೂ ಮಿಡಿಯುತ್ತದೆ. ಜೀವನವು ದಿವ್ಯವಾಗಬೇಕೆಂಬ ಹಂಬಲವಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೇನದು? ಅಂತರಂಗದ ಈ ತರಂಗ ಸಂಗೀತವೇ ಕಾವ್ಯದ ಉಸಿರಾಗಿದೆ. ಹಂಬಲವನ್ನೂ

ಅದರ ವಿಜಯವನ್ನೂ ಚಿತ್ರಿಸುವಾಗ ನೀವು ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಸಾಧನೆ ಗಳು ಬೇರೆಯಾಗಿವೆ."

"ಅದಾವ ಭೇದ?" ವಿಷ್ಣು (ಪಾಟಣಕರನು) ಕೇಳಿದನು.

"ಭಾವನೆಗಳ ಆವಿರ್ಭಾವಕ್ಕೆ ಬುದ್ಧಿ-ಕಲ್ಪನೆಗಳ ಮೇಳ ಬೇಕು. ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧಿಯ ಅಂಶ ಹೆಚ್ಚು; ನನ್ನಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪನೆಯ ಪ್ರಮಾಣ ಹೆಚ್ಚು. ಇವೆರಡರ ಸಮ್ಮಿಲನವು ಭಾವನೆಯೊಡನೆ ಸಮರಸವಾದಾಗ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಬಂತು ಮಹಾಪೂರ!" ನರಹರಿಯು ಹೇಳಿದನು.

"ಅಂದರೆ? ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿಸಿರಿ."

"ಅದೋ ನೋಡಿರಿ! ಸಿಂಹಗಡವನ್ನು! ಇಲ್ಲವೇ ಪುಣೆಯನ್ನೇ ಪರಿಶೀಲಿಸಿರಿ. ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿವೆಯೇ ಸಾವಿರ ಕಂಬದ ಬಸದಿ? ವಿಜಯ ವಿಟ್ಠಲನ ಗುಡಿ? ಹೊಯ್ಸಳರ ಕೆತ್ತನೆಯ ಕೆಲಸ? ಶಾರದಾಂಬೆಯ ಮೂರ್ತಿ? ನನ್ನ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಈ ವೈಭವವು ಮಿಂಚುವದೆಂದು ನನಗೆನಿ ಸುತ್ತದೆ. ಕುಸಿರಿನ ಮೇಲೆ ಬಣ್ಣ; ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನನ್ನ ಕಾವ್ಯಾಂಗವು ಊನವಾದಂತೆ. ನಿಮ್ಮದು ಬೇರೆ, ಸಿಂಹಗಡದ ಮೇಲೆ ತಾನಾಜಿಯು ಮಡಿದನೆನ್ನಿರಿ. ಅವನ ಕೈಕಡಿದು ಬಿದ್ದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಶಿಲಾಹಸ್ತ ವನ್ನು ಕೆತ್ತಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿರುವಿರೆನ್ನಿರಿ. ಅದೊಂದು ಪ್ರತೀಕ ಸಾಕು ನಿಮಗೆ. ಈ ಕಲ್ಪನೆಯಿಂದ ನಿಮ್ಮ ಬುದ್ಧಿಯು ಚೇತನಗೊಳ್ಳುವದು; ಹೃದಯ ವನ್ನು ಅಲ್ಲೋಲ ಕಲ್ಲೋಲವಾಗಿಸುವದು. ಜಗತ್ತನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ನಂಬಿದ ನಿಮಗೆ ಮಾನವನ ನಡೆವಳಿಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನದು. ಅವನ ಕಾವ್ಯ ದಲ್ಲಿ ಆಳವಿರದಿದ್ದರೆ ಹೋಗಲಿ; ಸಾಮಾಜಿಕ ಸದ್ಗುಣಗಳಿಗೆ ಮನೆ ಯಾಗಬೇಕವನು. ಸ್ವಾರ್ಥತ್ಯಾಗ, ದೇಶಪ್ರೀತಿ, ಸಮಾಜಸುಧಾರಣೆ,– ಇವೆಲ್ಲ ಗುಣಗಳಿಷ್ಟೆ ಕಾವ್ಯಜೀವಿತವೆಂದು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ನೀವು ತಿಳಿಯುವ ದುಂಟು. ಅನಂತ ತತ್ವಕ್ಕೆ ಅವನ ಜೀವನದಿಂದ ಬಾಧೆ ಬರದಿದ್ದ ರಾಯಿತು. ನನ್ನ ಮನಃಸ್ಥಿತಿ ಬೇರೆ. ಜಗತ್ತಿಗಿಂತ ಅನಂತವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ನಂಬಿದದವನು ನಾನು. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ನನಗೆ ಕಾವ್ಯಜೀವಿ ತವು ಬೇಕು. ಸಮಾಜದ ವಿವಿಧ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ನನ್ನಿಂದ ಅಷ್ಟೊಂದು ಸಹಾಯವಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಸಮಾಜದ

ದಾಸಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡದೆ ನನ್ನ ಜೀವನ ರಾಣಿಯಾಗಿಸಬೇಕೆಂದಿದ್ದೇನೆ. ಸಮಾಜ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಕೈಗತ್ತಿಯಂತೆ ಉಪಯೋಗಿಸಿ ಅನಂತವನ್ನು ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸಿ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಲೆಳಸುವವರು ನೀವು. ಅನಂತವನ್ನೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಆಶ್ರಯಿಸಿದ ನಾನು ಕಾವ್ಯವನ್ನು, ಅನಂತವನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಯೋಗವಾಗಿಸಲೆಂದು ಹವಣಿಸಿದ್ದೇನೆ. ನನ್ನ ಜೀವನದಿಂದ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಬಾಧೆ ತಟ್ಟದಿದ್ದರಾಯಿತು. ಅದೊಂದೆ ನನಗೆ ಬೇಕಾದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಗುಣ!"

"ಇವೆರಡು ಸ್ವಭಾವ ರೀತಿಗಳು ಕೂಡಿದಾಗ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಮಹಾ ಪೂರವೆಂದು ನೀವು ಹೇಳಲಿಲ್ಲಿವೆ?'' ವಿಷ್ಣು ನಕ್ಕು ಕೇಳಿದನು.

''ಅಹುದು ಅದು ಮಾತ್ರ ನಿಜ.'' ನರಹರಿಯು ಉತ್ತರ ಕೊಟ್ಟನು. ''ಕರ್ನಾಟಕದ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲೆಲ್ಲ ನೀನು ಹೇಳಿದ ಮಾತೊಂದೇ ರೂಢಿಯಾಗಿದೆಯೇನು?'' ವಿಷ್ಣು ಕೇಳಿದನು.

''ಹಾಗೆಂದಿಗೂ ನಾನು ಹೇಳಲಾರೆ. ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ರೀತಿ–ಪಂಥಗಳ ಕವಿಗಳಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೂ ನಾವು ಹೇಳಿದ ಮಾತು ಕನ್ನಡದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ.

ಗೆಳೆಯರಿಬ್ಬರೂ ಬಹಳ ಹೊತ್ತಿನ ವರೆಗೆ ಸರಸ ಗೋಷ್ಠಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಲ ಕಳೆದರು. ಅವರಿಬ್ಬರು ಎರಡು ಪ್ರಾಂತಗಳ ಪ್ರತೀಕಗಳಾಗಿದ್ದರೆಂದು ತಿಳಿಯುವದು ದುಸ್ತರವಾಗಿದೆ. ಅವರ ಸ್ವಭಾವರೀತಿಗಳು ವೈಯಕ್ತಿಕವಾಗಿರಬಹುದಲ್ಲವೆ?

(ಇಜ್ಜೋಡಿನಿಂದ)

೭ ಪ್ರಗತಿಪರ ಕವಿ ಶೆಲ್ಲಿ

ಕವಿಯ ಕಾವ್ಯವು ಕೊನರಬೇಕಾದರೆ ಅವನಲ್ಲಿ ಅನುಭವಲಾಲಸೆ ಬೇಕು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅವನ ಕಾವ್ಯವು ಕೊಳೆನೀರಾಗುವದು. ಹರಿಯುವ ಹೊನಲಾಗಬೇಕಾದರೆ ಕವಿಯೂ ಹೊನಲಂತೆ ಹರಿಯಬೇಕು.

ವರ್ಡ್ಸ್‌ವರ್ಥ ಕವಿಯ ಅನುಭವಪ್ರಗತಿಯು ಒಳ್ಳೇ ಭರದಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ, ನಿಸರ್ಗಪೂಜೆ, ಜ್ಞಾನಪದ ಜೀವನದ ಮುಗ್ಧ ಸುಖದುಃಖ,— ಇವೆಲ್ಲ ಅವನಲ್ಲಿದ್ದ ಪ್ರತಿಭೆಯನ್ನು ಬೆಳಗಿಸಿದವು. ಆದರೆ ಅವನ ತಾರುಣ್ಯವು ಗತಿಸಿಹೋದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಗತಿಯೂ ಕುಂಠಿತವಾಯಿತು. ವರ್ಡ್ಸ್‌ವರ್ಥನು ಹಾಡಿದ್ದನ್ನೇ ಹಾಡಲೆಸಗಿದನಲ್ಲದೆ ಹಾಡಬಾರದ್ದನ್ನೂ ಹಾಡಿದನು. ಇಳಿ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅವನು ಬರೆದ ದಿ ಎಕ್ಸ್‌ಕರ್ಶನ್ ಎಂಬ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಓದಬೇಕಾದ ಭಾಗ ಬಹು ಸ್ವಲ್ಪ; ಉಳಿದುದೆಲ್ಲ ರಗಳೆ. ಅವನು ಮೊದಲು ಬರೆದ ಕಾವ್ಯ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದು. ಹಿಂದಿಸಿಂದ ಬರೆದ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆಯ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕಾಣಬಹುದು. ಸ್ವಿನ್‌ಬರ್ನನ ಗತಿಯೂ ಹೀಗೆಯೇ. ತಾರುಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಅವನು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಸಿದ ಕವನ ಸಂಗ್ರಹವು ಲಂಡನ್ ಪಟ್ಟಣವನ್ನೆಲ್ಲ ದಂಗುಬಡಿಸಿತು. ಅಟಿಲಾಂಟಾ ಎಂಬ ಅವನ ಕಾವ್ಯಮಯ ದೃಶ್ಯವು ಜನರನ್ನು ಮೋಹಿಸಿತು. ಆದರೆ ಸ್ವಿನ್‌ಬರ್ನನ ಅನುಭವವು ಹಿಗ್ಗಲಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಸಂಕುಚಿತವಾಯಿತು. ಅವನು ಮುಂದೆ ಬರೆದ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ವಿದ್ವತ್ತೆ ಹೆಚ್ಚು; ಕಾವ್ಯ ತೀರ ಕಡಿಮೆ.

ಇದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ನಾವು ಚಾಸರ್, ಶೇಕ್ಸಪಿಯರ್, ಮಿಲ್ಟನ್ ಮುಂತಾದ ಮಹಾ ಕವಿಗಳ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಬಹುದು. ಅಲ್ಲಿ

ಅನುಭವವು ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತ ಹೋಗಿದೆ. ಕವಿಯ ಆಂತರಿಕ ಜೀವನವು ವಿಶಾಲವಾಗುತ್ತ ಸಾಗಿದೆ. ಅದರೊಡನೆ ಶಬ್ದದಲ್ಲಿಯೂ ಛಂದದಲ್ಲಿಯೂ ಕಲೆಯು ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗುತ್ತ ನಡೆದಿದೆ.

ವಿಶಾಲವಾದ ಅನುಭವವನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕೆಂಬ ಲಾಲಸೆ ಯಿದ್ದರೂ ಸಾವು ಬಂದು ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಹೋದಂಥ ಕವಿ ಗಳೂ ಇದ್ದಾರೆ. ಶೇಕ್ಸಪಿಯರನ ಸ್ನೇಹಿತನಾದ ಮಾರ್ಲೋ ಎಂಬಾತ ಇಂಥ ಕವಿಯು. ಶೆಲ್ಲಿ, ಕೀಟ್ಸ್ ಎಂಬವರಾದರೂ ಇದೇ ಮಾಲಿಕೆ ಯವರು.

ಶೆಲ್ಲಿಯು ತೀರಿಕೊಂಡಾಗ ೨೯ ವರ್ಷದವನಾಗಿದ್ದ. ಅವನು ಹುಟ್ಟಿದ್ದು ೧೭೯೨ ರಲ್ಲಿ; ತೀರಿಕೊಂಡದ್ದು ೧೮೨೧ ರಲ್ಲಿ. ಒಂದು ನೌಕೆ ಯಲ್ಲಿ ಪಯಣ ಬೆಳೆಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಬಿರುಗಾಳಿಯೆದ್ದು ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಅದು ಮುಳುಗಿಹೋಯಿತು. ಮುಳುಗಿದವರನ್ನು ಸಮುದ್ರವು ಎಂದೂ ತಿರುಗಿಕೊಡುವದಿಲ್ಲ!

ಇನ್ನೂ ಬದುಕಿದ್ದರೆ ಜಗತ್ತಿನ ಶ್ರೇಷ್ಠತಮ ಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ಶೆಲ್ಲಿಯು ಒಬ್ಬನಾಗುತ್ತಿದ್ದನೆಂದು ಅರವಿಂದ ಘೋಷರೂ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಅವನು ಜೀವಿಸಿರುವಾಗ ಅನುಭವಕ್ಕಾಗಿ ಪಟ್ಟ ಕಷ್ಟವನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಇದರ ಸತ್ಯಾಂಶವು ತಾನೆ ಗೊತ್ತಾಗುವದು. ಶೆಲ್ಲಿಯ ತಂದೆಯು ಇಂಗ್ಲಂಡಿನ ಶ್ರೀಮಂತ ಸರದಾರರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನಾಗಿದ್ದನು. ಶೆಲ್ಲಿಗೆ ತನ್ನ ದೇಶದ ಧಾರ್ಮಿಕ ರೀತಿ ವಿಶ್ವಾಸಗಳಲ್ಲಿ ನಂಬುಗೆಯಿರಲಿಲ್ಲ. ನಂಬದಿದ್ದರೆ ತನ್ನ ಆಸ್ತಿಯ ಮೇಲಿದ್ದ ಅವನ ಬಾಧ್ಯತೆಯನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುವೆನೆಂದು ತಂದೆಯು ಹೆದರಿಕೆ ಹಾಕಿದನು. ಶೆಲ್ಲಿಯು ಹೆದರಲಿಲ್ಲ. ತಂದೆಯು ಹಾಗೆ ಮಾಡಿಯೇ ಬಿಟ್ಟನು. ಶೆಲ್ಲಿಯು ಎಂದಿಗೂ ಅವನಿಗೆ ಶರಣು ಹೋಗಲಿಲ್ಲ.

ವಿವಾಹದಲ್ಲಿ ಅತಿಭೌತಿಕ ಪ್ರೇಮವೇ ಧ್ಯೇಯವಿರಬೇಕೆಂದು ಶೆಲ್ಲಿಯು ಸಾರಿ ಹೇಳಿದನು; ಸ್ವತಃ ತನ್ನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಶೆಲ್ಲಿಯು ಈ ಧ್ಯೇಯವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದನು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಲಂಡನ್ ಪಟ್ಟಣವೇ

ಅವನಿಗೆ ಬಹಿಷ್ಕಾರ ಹಾಕಿತು. ದೇಶತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿ ಶೆಲ್ಲಿಯು ತನ್ನ ಆಯುಷ್ಯದ ಕೊನೆಯ ವರುಷಗಳನ್ನು ಇಟಲಿಯಲ್ಲಿ ಕಳೆದ!

ಅಯರ್ಲಂಡ್ ದೇಶದ ಹೀನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಶೆಲ್ಲಿಗೆ ಕರುಣೆ ಬಂತು. ಅವನು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಪ್ರಿಯನು. ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲೆಲ್ಲ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ–ಪ್ರೇಮಗಳು ನೆಲೆಗೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಹೆಣಗಾಡಿದನು. ತನ್ನ ತರುಣ ಪತ್ನಿಯೊಡನೆ ಅಯರ್ಲಂಡ್ ದೇಶಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಚಳವಳಿ–ಯನ್ನೆಬ್ಬಿಸಿದನು; ಹಸ್ತಪತ್ರಿಕೆಗಳನ್ನು ಹಂಚಿದನು; ಅಂದಿನ ಐರಿಶ್ ಜನರಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಐಯರ್ಲಂಡದ ಸಲುವಾಗಿ ಹೋರಾಡಿದನು!

ಬ್ಯಾಂಕಿನಲ್ಲಿಟ್ಟಿದ್ದ ಹಣವು ಪ್ರತಿ ತಿಂಗಳ ಮೊದಲನೆಯ ವಾರದಲ್ಲಿ ಬಂದ ಕೂಡಲೆ ಅವನು ಅದನ್ನು ನೆಲದ ಮೇಲಿಟ್ಟು ಇಬ್ಭಾಗವಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಒಂದು ಭಾಗ ಬಡ ಜನರಿಗೆ ದಾನವೆಂದು ಹೋಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇನ್ನೊಂದು ಭಾಗ ಅವನ ಮನೆಯ ಖರ್ಚಿಗಾಗಿ!

ಓದುತ್ತ ಕುಳಿತಾಗ ಶೆಲ್ಲಿಗೆ ದೇಹಭಾನವೇ ಇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಊಟ ಮಾಡಿದ್ದನ್ನೂ ಕೂಡ ಮರೆತುಬಿಟ್ಟು "ಮೇರಿ! ನನ್ನ ಊಟವಾಗಿದಯೆ?" ಎಂದು ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದನು!

ಒಮ್ಮೆ ಆತನು ಸಮುದ್ರ ದಂಡೆಯ ಮೇಲಿದ್ದ ಒಂದು ಬಂಗಲೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ತನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತ ವಿಲಿಯಮ್ಸ್ ಎಂಬಾತನ ಹೆಂಡತಿ–ಮಕ್ಕಳನ್ನು ದೋಣಿಯಲ್ಲಿ ಕರೆದೊಯ್ದನು. ದೋಣಿಯು ಸುಮಾರು ಒಂದೆರಡು ಮೈಲು ಸಮುದ್ರದ ಮೇಲೆ ಹೋಗಿತ್ತು. ಬರಬರುತ್ತ ಉದಧಿಯ ಆಳವನ್ನು ನೋಡುವದರಲ್ಲಿ ಮಗ್ನನಾದ ಶೆಲ್ಲಿಯು ಹುಟ್ಟು ಕಡಿಯುವುದನ್ನೇ ಮರೆತನು! ಸಮುದ್ರವನ್ನು ನೋಡಿ ಅವನಿಗೆ ಮರಣದ ನೆನಪಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಮರಣವೇ ನಮಗೂ ಅನಂತ ಶಕ್ತಿಗೂ ನಡುವಿದ್ದ ತೆರೆಯೆಂದು ಆತನು ತಿಳಿದಿದ್ದನು. ಹುಟ್ಟು ಕಡಿಯುವದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು "ಈ ದಿವ್ಯ ಗೂಢವನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಇದೇ ಹೊತ್ತು!" ಎಂದು ಶೆಲ್ಲಿಯು ಉದ್ಘೋಷಿಸಿದನು. ಅದೊಂದು ಸಮಾಧಿ ಅವನಿಗೆ; ಎಚ್ಚರವೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಗಾಬರಿಯಾದ ಜೇನ್ ವಿಲಿಯಮ್ಸಳು ಪ್ರಸಂಗಾ-ವಧಾನವನ್ನು ತಂದುಕೊಂಡು "ಇದು ಗೂಢವನ್ನು ತಿಳಿಯುವ

ಹೊತ್ತಲ್ಲ; ಊಟ ಮಾಡುವ ಹೊತ್ತು; ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಹಸಿವೆಯಾಗಿದೆ" ಯೆಂದು ಹೇಳಿ ಅವನನ್ನು ರಮಿಸಿ ತಿರುಗಿಸಬೇಕಾದರೆ ಸಾಕುಬೇಕಾಗಿ ಹೋಯಿತು!

ಈ ಕವಿವರ್ಯನು ಬರೆದ ಕೊನೆಯ ಕಾವ್ಯವೆಂದರೆ,— **'ಬಾಳ ಮೆರವಣಿಗೆ!** ಅದನ್ನು ಅರ್ಧ ಬರೆದಿಟ್ಟಾಗಲೇ ಕವಿ ಮುಳುಗಿ ಹೋಗಿ ಬಿಟ್ಟ. ಅದರಲ್ಲಿಯ ಕೊನೆಯ ಸಾಲು ಮನೋವೇಧಕವಾಗಿದೆ: "**ಆಗ ಬೆಸಸಿದೆ: ಉಸಿರು ಜೀವನವಿದೇನಿದೆಂದು.**" ಈ ಪ್ರಶ್ನೆ ಶೆಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಜೀವಮಾನದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಕೇಳಿದ ಪ್ರಶ್ನೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಅವನಿಗೆ ದೊರೆತ ಉತ್ತರವೂ ಘನತರವಾದದ್ದು. ಅದಿರಲಿ. ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದವನಲ್ಲಿ ಕವಿಹೃದಯವಿರುವದೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಇನ್ನಾವ ಸಾಕ್ಷಿಯೂ ಬೇಡ. ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ದೊರೆತ ಉತ್ತರದ ಘನತೆ–ಯೋಗ್ಯತೆಯ ಮೇಲೆ ಕವಿಕೃತಿಯ ಗೌರವನಿರ್ಣಯವು ಅವಲಂಬಿಸುವದು. ಶೆಲ್ಲಿಯು ತನ್ನ ದೇಶ–ಕಾಲ ಮಾನವನ್ನನುಸರಿಸಿ ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಯ ಉತ್ತರವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದ. ಎಲ್ಲ ಕವಿಗಳು ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದ್ದೂ ಇದೇ.

ಯಾವ ಪರಂಪರೆಯನ್ನೂ ಅರಿಯದೆ ಬ್ರಹ್ಮಜಿಜ್ಞಾಸೆಯೊಂದು ಮನದಲ್ಲಿ ಜಾಗೃತವಿರಲು ನಮ್ಮ ಅನುಭವದ ಪರಂಪರೆಯನ್ನೇ ಕಟ್ಟಿ ಜೀವನವನ್ನು ನಾವು ಹಿರಿದಾಗಿಸಬಹುದು. ಇದನ್ನು ಶೆಲ್ಲಿ ಕವಿಯು ಸಾಧಿಸಿ ತೋರಿಸಿದ. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದಿದ್ದರೆ ಶೆಲ್ಲಿಯು ಉತ್ತಮ ಶಂಕರಾದ್ವೈತಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದ. ಆದರೆ ಕಾಂಟ್ ಮೊದಲಾದವರ ತತ್ವಜ್ಞಾನವನ್ನೂ ವರ್ಡ್ಸ್‌ವರ್ಥ್ ಹಾಗು ಕೋಲರಿಜ್‌ರ ಕಾವ್ಯವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟರೆ ಆತ್ಮೋನ್ನತಿಯ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಬೇರೆ ಸಾಧನೆಗಳೇನೂ ದೊರೆಯಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲರೂ ಉಪಯೋಗಿಸುವ 'ದೇವರು' (God) ಎಂಬ ಶಬ್ದವು ಬರಿ ಭ್ರಮೆಯೆಂದು ಶೆಲ್ಲಿಯು ಸಾರಿದ. ಆದರೆ ಶೆಲ್ಲಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ದೇವಭಕ್ತರು ಸಿಗುವದು ವಿರಳ. ಮದುವೆಯೆಂಬುದು ಸಮಾಜವು ಹೂಡಿದ ಅನ್ಯಾಯದ ಸಂಸ್ಥೆಯೆಂದು ಶೆಲ್ಲಿಯು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟ. ಆದರೆ ಪ್ರೇಮದಲ್ಲಿ ಅವನು ಕಂಡ ಆದರ್ಶಮಯತೆಯು ಇನ್ನೂ ಅನೇಕರಿಗೆ ದಾರಿದೀಪವಾಗಿದೆ. 'ಅರಸ'ನೆಂಬ ದೂಷಣಾರ್ಹವಾದ

ಅಂಕಿತವನ್ನು ಸ್ವತಂತ್ರವಾದ ಜನತೆಯು ಮಣ್ಣುಗೂಡಿಸಬೇಕೆಂದು ಅವನ ಮತವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಮಾನವ ಜಾತಿಯು ಹೇಗೆ ದೈವಿಕವಾಗಬೇಕಾಗಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ತನ್ನ ಉದಾಹರಣೆಯಿಂದ, ತನ್ನ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿಯ ಪುರುಷವನಿತೆಯರ ಉದಾಹರಣೆಯಿಂದ, ಶೆಲ್ಲಿಯು ಜಗತ್ತಿಗ ತೋರಿಸಿದ.

ಸುಮಾರು ನೂರು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಬಾಳಿ ಶೆಲ್ಲಿಯು ಬರೆದ ಕವನಗಳು ಇಂದಿಗೂ ಅನುಭವದ ಹೆದ್ದಾರಿಯಾಗಿವೆ. ಪರಂಪರೆಯಿಲ್ಲದ ಅನುಭವವನ್ನೇ ಶೆಲ್ಲಿಯು ಒಂದು ಪರಂಪರೆಯಾಗಿ ಕಟ್ಟಿದ. **ಪಡುವಣದ ಗಾಳಿಗೆ**' ಎಂಬ ಕವನದಲ್ಲಿ ಮರುತನನ್ನು; '**ಎಪಿಸಾಯುಕಿಡಿಯನ್**' ಎಂಬಲ್ಲಿ ಅಮರ ಪ್ರೇಮವನ್ನು; 'ಎಲ್ಯಾಸ್ಟರ್' ಎಂಬಲ್ಲಿ ಸೌಂದರ್ಯೋಪಾಸನೆಯನ್ನು; '**ಎಡೊನಿಸ್**' ಎಂಬ ಕವಿತೆಯಲ್ಲಿ ಐಕ್ಯಸ್ಥಲವನ್ನು; '**ಪ್ರಮಿಥಿಯಸ್ ಅನ್‌ಬೌಂಡ್**' ಎಂಬ ಕಾವ್ಯನಾಟಕದಲ್ಲಿ ದೇವಮಾನವ ಜಾತಿಯ ಉದಯವನ್ನು: ಹೀಗೆ ಅನೇಕ ಪರಿಗಳನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿ ಕಂಡು ಗುರುತಿಸಿ ಶೆಲ್ಲಿಯು ಅವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸವಿಯಾಗಿ ಹಾಡಿದ.

"ಸಣ್ಣವನಿದ್ದಾಗ ನಾನು ಪಿಶಾಚಿಗಳ ಬೆನ್ನು ಹತ್ತಿದ್ದೆ. ಗುಹೆ ಗಂಹ್ವರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹಾಳುಬೀಳುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಚಿಕ್ಕೆಬೆಳಕಿನ ಅಡವಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅಂಜುತಂಜುತ್ತ ಮೃತರಾತ್ಮಗಳೊಡನೆ ಮಾತನಾಡಲು ದೊರೆಯಬಹುದೆಂಬ ಹಿರಿಯಾಸೆಯಿಂದ ನಾನು ಹುಡುಕಾಡಿದೆ. ನಮ್ಮ ತಾರುಣ್ಯವನ್ನು ಪೋಷಿಸುವ ವಿಷನಾಮಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಉಚ್ಚರಿಸಿ ನೋಡಿದೆ. ನನ್ನ ಕರೆಯೆಲ್ಲ ಅರಣ್ಯಧ್ವನಿಯಾಯಿತು ಅವು ನನಗೆ ಕಾಣಿಸಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ಬಾಳುವೆಯ ಸುಖ-ದುಃಖಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಆಳವಾಗಿ ಧೇನಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ— ಹೂ ಹಕ್ಕಿಗಳ ಸುದ್ದಿ ಬೀರುವ ಪ್ರಾಣವಾಯುಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಮರುತರು ಒಲಿಯುತ್ತಿರುವಾಗ,— ಒಮ್ಮೆಲೆ ನಿನ್ನ ನೆಳಲು ಬಿದ್ದಿತು ನನ್ನ ಮೇಲೆ! ಆಗ ನಾನು ಉನ್ಮಾದದಿಂದ ಕೈ ಜೋಡಿಸಿದೆ, ಚೀರಾಡಿದೆ!" ಎಂದು ಶೆಲ್ಲಿಯು ತಾನು ಕಂಡ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಸಂಬೋಧಿಸುತ್ತಾನೆ. " ಮಾನವೀಯ ರೂಪ-ಗುಣಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ನಿನ್ನ ಬಣ್ಣಗಳಿಂದ

ನೀನು ಪವಿತ್ರವಾಗಿಸುವಿ. ಓ! ಸೌಂದರ್ಯವೆ! ನೀನು ಮರೆಯಾಗುವದೇಕೆ? ಮರೆಯಾಗಿ ಕಣ್ಣೀರಿನ ಕಂದರದಂತಿದ್ದ ನಮ್ಮ ಜಗತ್ತನ್ನು ಹಾಳುಬೀಳಾಗಿಸುವದೇಕೆ?" ಎಂದು ಸೌಂದರ್ಯದಧಿದೇವತೆಯನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ. "ನಾನು ಸಂತತವಾಗಿ ನಿನ್ನನ್ನೇ ಪ್ರೀತಿಸಿದ್ದೇನೆ; ನಿನ್ನೊಬ್ಬಳನ್ನೇ ಒಸೆದಿದ್ದೇನೆ'' ಎಂದು ತನ್ನ ಹೃದಯವನ್ನು ತೆರೆದು ತೋರಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಒಮ್ಮೆ ಶೆಲ್ಲಿಗೆ ಸೌಂದರ್ಯದರ್ಶನವಾಯಿತು. ಇದನ್ನು ಆತನು ತನ್ನ 'ಎಲ್ಯಾಸ್ಟರ್' ಎಂಬ ಕವಿತೆಯಲ್ಲಿ ಬಣ್ಣಿಸಿದ್ದಾನೆ: "ಮುಸುಕು ಹೊತ್ತ ಮಾಯಾಂಗನೆಯೊಬ್ಬಳು ಗಂಭೀರ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ಮೆಲ್ಲನೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತ ತನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಕುಳಿತಂತೆ ಕವಿ ಕನಸು ಕಂಡ. ಸಮಾಧಿಪರವಾದ ವಿಚಾರದ ಶಾಂತಿಯಲ್ಲಿ ಕೇಳಿಸಿದ ತನ್ನಾತ್ಮದ ಧ್ವನಿಯಂತೆಯೇ ಅವಳ ಧ್ವನಿಯಿದ್ದಿತು. ಗಾಳಿ–ಕಾಳ್ಪುರಗಳ ಮೇಳದನಿಯಂತೆ ಅದರ ಸಂಗೀತಾಲಾಪವಿದ್ದಿತು. ಚಣಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಮಾರ್ಪಡುವ ಬಣ್ಣ ಬಣ್ಣಗಳುಳ್ಳ ಅದರ ಜಾಲದಲ್ಲಿ ಕವಿಯ ಅಂತರಾತ್ಮವು ಸಿಕ್ಕು ನೇತಾಡಹತ್ತಿತು. ಕವಿಗೆ ಪ್ರಿಯತಮವಾದ ವಿಚಾರಗಳನ್ನೇ ಆ ಲಲನೆಯು ಸಂಗೀತಿಸಿದಳು. ಜ್ಞಾನ, ಸತ್ಯ, ಶೀಲ, ದೈವಿಕ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ತಳೆದ ಉತ್ಕಂಠೆ, ಕಾವ್ಯ,— ಇವನ್ನೆಲ್ಲ ಕವಯಿತ್ರಿಯಾಗಿಯೇ ಆಕೆ ಹಾಡಿದಳು. ಒಡನೆ ಆಕೆಯ ಪವಿತ್ರ ಮನಸ್ಸಿನ ಗಂಭೀರ ಲಹರಿಯಿಂದ ಆಕೆಯ ಮೈಕಟ್ಟಿನ ತುಂಬೆಲ್ಲ ಮಹಾಜ್ವಾಲೆಯೊಂದು ಪ್ರಜ್ವಲಿಸಿತು. ಆಗ ಆಕೆಯ ಆಕ್ರೋಶವು ಹಿರಿದಾಯಿತು. ದೈನ್ಯದಿಂದ ಆಕೆಯ ವಾಣಿ ಜೋಲಿಹೊಡೆದು ಅನುಕಂಪಿಸಿತು, ಬಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಮುಗ್ಗರಿಸಿತು. ವಸ್ತ್ರಾಭರಣವಿಲ್ಲದ ಆಕೆಯ ಕೈಗಳು ಅದಾವುದೋ ಒಂದು ವೀಣೆಯಿಂದ ಹೃದಯದ್ರಾವಕ ಸಂಗೀತವನ್ನು ನುಡಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಆ ವೀಣೆಯ ದೇಹದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಟಿಸಿಲೊಡೆದ ನಾಳನಾಳಗಳಂಥ ತಂತಿಗಳಲ್ಲಿ ವಾಚಾಮಗೋಚರವಾದ ಕಥೆಯೊಂದನ್ನು ಸಂಗೀತರಕ್ತವು ಹೊರಹೊಮ್ಮಿಸುತಿತ್ತು. ಸಂಗೀತವು ನಿಂತಾಗ ಅವಳ ಹೃದಯದ ಚಲನವಲನವು ಕೇಳಿಸುತಿತ್ತು. ಆ ಚಲನವಲನದೊಡನೆ ಶೋಕಾನ್ವಿತ ಧ್ವನಿಯು

ಆಲಾಪಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ತುಂಬಿ ತಡೆಯಲಾಗದ ಭಾರದಿಂದ ಹೃದಯವು ತಳಮಳಿಸುವುದೇನೋ ಎಂಬಂತೆ ಆತರುಣಿಯು ಒಮ್ಮೆಲೆ ಎದ್ದು ನಿಂತಳು. ಒಡನೆ ಕವಿಯು ಹೊರಳಿ ನೋಡಿದನು; ಹೊದಿಕೆಯಿಲ್ಲದೆ ಮುಂದೆ ಚಾಚಿದ ಅವಳ ನಿಡಿದೋಳ್ಗಳು ರಾತ್ರಿಯುಸಿರಾದ ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ತೇಲುವ ಅವಳ ನೀಲ ಕೇಶಕಲಾಪಗಳು, ಕಿರಣಗಳನ್ನು ಸಂಕಲಿಸಿ ತನ್ನನ್ನೇ ನೋಡುವ ಕಣ್ಣುಗಳು, ಮುಂದುವರಿದಗಲ್ದು ನಿಸ್ತೇಜವಾಗಿ ಉತ್ಸುಕತೆಯಿಂದ ಕಂಪಿಸುವ ತುಟಿಗಳು,— ಗಾಳಿಗೆ ಮಣಿಯುವ ಮುಸುಕಿನ ಕೆಳಗೆ ಪ್ರಾಣದ ಸ್ವಯಂಜ್ಯೋತಿಯಿಂದ ಹೊಳೆಯುವ ಅವಳ ಈ ಕಾಂತಿಯುತ ಅವಯವಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕವಿಯು ನೋಡಿದನು. ಪ್ರೇಮಾತಿಶಯದಿಂದ ಅವನ ಬಲಿಷ್ಠ ಹೃದಯವು ಕುಸಿಯಿತು, ಗಾಸಿಯಾಯಿತು. ಕಂಪಿಸುವ ತನ್ನ ಅವಯವಗಳನ್ನೆತ್ತಿ, ತೇಂಕುವ ಉಸಿರನ್ನು ತಡೆದು ಬಿದ್ದೇಳುವ ಅವಳೆದೆಯನ್ನಪ್ಪಲು ಕವಿಯು ತನ್ನ ತೋಳುಗಳನ್ನು ಚಾಚಿದನು........ಲಲನೆಯು ಒಂದರ್ಧ ನಿಮಿಷ ಹಿಂದೆ ಸರಿದಳು. ಮುಂದೆ ನಿರ್ಬಂಧವರಿಯದ ಆನಂದಲಹರಿಗೊಳಗಾಗಿ ಉನ್ಮಾದಿನಿಯಂತೆ ಕೈಯೆತ್ತಿ ಉಸಿರು ಸಿಕ್ಕಂತೆ ನರಳಿ ಅವನ ದೇಹ ವನ್ನು ತನ್ನ ತೋಳುಗಳಿಂದ ಬಂಧಿಸಿದಳು—ಆಗ ಕತ್ತಲೆಯು ಕವಿಯ ಕಂಗಳನ್ನು ಮುತ್ತಿತು. ರಾತ್ರಿಯು ಆದರ್ಶವನ್ನು ಸುತ್ತಿ ನುಂಗಿಬಿಟ್ಟಿತು. ತಡೆಗಟ್ಟದ ಕಾಳಪ್ರವಾಹದಂತೆ ನಿದ್ದೆಯು ಅವನ ಶೂನ್ಯ ಮೆದುಳಿನ ಮೇಲೆ ಅಪ್ಪಳಿಸಿತು.

ಇದೇ ಸೌಂದರ್ಯಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ. ಶೆಲ್ಲಿಯು ಈ ಕಣಸನ್ನು ತನ್ನ ಆಯುಷ್ಯದಲ್ಲೆಲ್ಲ ನೆನಸಿದನು. ಅದರಲ್ಲಿ ಮೂರು ಪರಿಗಳನ್ನು ಕಾಣ ಬಹುದು. ವಿಶ್ವವನ್ನೆಲ್ಲ ತುಂಬಿದ ಶಕ್ತಿಯೇ ಸೌಂದರ್ಯ; ಜಾಗೃತ ವಾದ ತನ್ನ ಆತ್ಮವೇ ಸೌಂದರ್ಯ; ಪ್ರೀತಿಯು ಗುರುತಿಸಿದ ಗೆಳತಿಯ ಆತ್ಮವೇ ಸೌಂದರ್ಯ; ಈ ಮೂರು ವಿಧಾನಗಳೂ ಶೆಲ್ಲಿಯ ಮನವನ್ನು ಸೆಳೆದವು. ಗೆಳತಿಯ ಆತ್ಮವು ತನ್ನ ಆತ್ಮದಲ್ಲಿ ಲೀನವಾದರೆ ತನ್ನ ಆತ್ಮವು ವಿಶ್ವಾತ್ಮದಲ್ಲಿ ಲೀನವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ವಿಶ್ವಾತ್ಮದೊಡನೆ ಸಮ ರಸವಾಗುವದೇ ಮುಖ್ಯವಾದ ಮಾತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಉಳಿದವು ಅಡಕ

ವಾಗುತ್ತವೆ. ಈ ಸಾಮರಸ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು ಮರಣವೇ ದಾರಿಯೆಂದು ಶೆಲ್ಲಿಯು ತಿಳಿದಿದ್ದ. ಅಂತೇ ಆತನು ಮರಣಕ್ಕೆ ಮನಸೋತಿದ್ದ. "ನೀನಾವುದನ್ನು ಅರಸುತ್ತ ಅಲೆದಾಡುವಿಯೋ ಅದರೊಡನೆ ಹೊಂದಿರು ವಾಸೆಯಿದ್ದರೆ— ಮರಣವನ್ನು ಶರಣಹೋಗು'' ಎಂದು **ಎಡೊನಿಸ್** ಎಂಬ ಕವಿತೆಯಲ್ಲಿ ಶೆಲ್ಲಿಯು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ.

ಸೌಂದರ್ಯದ ಅನುರಶಿಲ್ಪವೆಲ್ಲ ಶೆಲ್ಲಿಗೆ ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಬಾನಾಡಿಯು ಹಕ್ಕಿಯಲ್ಲ; ಅದೊಂದು ಚೈತನ್ಯ. ನಮಗೆ ಗೊತ್ತಿರದ ಆನಂದದ ರಹಸ್ಯವು ಈ ಹಕ್ಕಿಗೆ ಗೊತ್ತಿದೆ. ಇಂಥ ಆನಂದೋರ್ಮಿ ಗಳೇ ಅದರ ಹಾಡಾಗಿವೆ. ಪ್ರೀತಿ ಇಲ್ಲವೆ ಮಧ್ಯಪಾನದಿಂದ ಇಂಥ ದೈವಿಕ ಆನಂದ ಗೀತಗಳು ಹುಟ್ಟಲಾರವು. ಹಕ್ಕಿಯು ಹಿಗ್ಗಿನ ಅರ್ಧ ದಷ್ಟು ಹಿಗ್ಗು ನಮ್ಮದಾದರೆ ಜಗತ್ತೇ ಮರುಳಾಗಿ ನಮ್ಮ ಗೀತಗಳನ್ನು ಕೇಳಬಹುದು! ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಸೌಂದರ್ಯವು ಮಲಿನವಾಗದೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆ. ಮಾನವನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಅದರ ಮೇಲೆ ಮತ್ತೆ ಬೇರೆ ಪರಿಗಳು ಬೆಳೆದಿವೆ.

ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ, ಬ್ಲ್ಯಾಂಕ್ ಪರ್ವತವು ಬರಿ ಪರ್ವತವಲ್ಲ. ಮುಗಿ ಲಿನ ಅನಂತವಾದ ಗುಮ್ಮಟಕ್ಕೆ ತ್ರಿಕಾಲಾಬಾಧಿತ ಶಾಸನದಂತಿರುವ ಶಕ್ತಿಯು ಅದರಲ್ಲಿ ನೆಲಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಎಲ್ಲ ವಿಚಾರಕ್ರಮವೂ ಅದರ ಅಂಕಿ ತಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟಿದೆ. ಇದ್ದುದರಲ್ಲೆಲ್ಲ ವಾಸವಾಗಿರುವ ಗುಪ್ತಶಕ್ತಿಯೇ ಅದು. ಚಂದ್ರನು ಬರಿಗ್ರಹವಲ್ಲ- ಜೊತೆಗಾರರಿಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಹುಟ್ಟಿನ ತಾರೆಗಳ ನಡುವೆ ತಿರುಗಿ ತಿರುಗಿ ದಣಿದ ಪಯಣಿಗನವನು. ಎಲ್ಲವೂ ಕ್ಷಣಭಂಗುರವೂ ಚಂಚಲವೂ ಎಂಬುದನ್ನು ಕಂಡು ಆನಂದವನ್ನು ಕಳಕೊಂಡ ಕಣ್ಣು ಅವನದು. ಇಂದ್ರನು ಪರ್ವತಗಳ ರೆಕ್ಕೆಗಳನ್ನು ಕಡಿದಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಶೆಲ್ಲಿಯ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ, ಬಿರುಗಾಳಿ ಬಿಟ್ಟಾಗ ಅಪೆನ್ನೈನ್ ಪರ್ವತವು ಬಿರುಗಾಳಿಯೊಡನೆ ಸಂಚರಿಸುತ್ತದೆ! ಮೋಡ ವೆಂದರೇನು? ಬರಿ ಮಂಜೆ? ಎಂದಿಗೂ ಅಲ್ಲ, ವಸುಂಧರಾ–ರತ್ನಾಕರರ ಕನ್ನೆಯಾಕೆ–ನೀರದದ ನೀರೆ! ಆಕೆಗೆ ಮಾರ್ಪಾಟಿದೆ, ಆದರೆ ಸಾವಿಲ್ಲದ ನಿರ್ಜರಾಂಗನೆಯಾಕೆ! ತನ್ನ ಸ್ಮಾರಕಗೋರಿಯನ್ನು ತಾನೇ ಕಂಡು

ನಗುವ ಕನ್ನೆಯಾಕೆ! ಸೂರ್ಯನೆಂದರೇನು ಗೊತ್ತೆ! ಅವನೇ ಇಡಿ ವಿಶ್ವದ ನೇತ್ರ. ನೇಸರುಗಣ್ಣಿನಿಂದ ತನ್ನನ್ನೇ ತಾನು ನೋಡಿಕೊಂಡು ವಿಶ್ವವು ತನ್ನ ಚೆಲುವಿಕೆಯನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಸಮರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ. ಎರೆ ಥೂಜಾ-ಆಲ್‌ಫಿಯಸ್ ನದಿಗಳ ಸಂಗಮವು ಬರಿ ನೀರಿನ ನೆರೆಯಲ್ಲ. ಪ್ರೇಮಜೀವಿಗಳೀರ್ವರು ಒಂದಾದುದರ ಕುರುಹದು. ನಾಚಿಕೆಗಿಡವು ಮುಗ್ಧಜೀವದ ಕುರುಹಾಗಿದೆ. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಶೆಲ್ಲಿಗೆ ನಿಸರ್ಗದಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ದೈವಿಕತೆಯೂ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಮಾನವೀಯ ಜೀವನದ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವೂ ಒಡೆದುಕಾಣುತ್ತವೆ.

ಶೆಲ್ಲಿಯು ಪ್ರೀತಿಸುವ ಕೀಟ್ಸ್ ಕವಿಯು ಚಿಕ್ಕ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ತೀರಿಕೊಂಡ. ಇದರಿಂದ ಶೆಲ್ಲಿಗೆ ಬಹಳ ದುಃಖವಾಯಿತು. ಕೆಲವು ಜನ ಕುಹಕರ ವಿಮರ್ಶೆಯಿಂದ ಅವನ ಅವಸಾನಕಾಲವು ಇನ್ನೂ ಸಮೀಪಿಸಿತೆಂದು ಶೆಲ್ಲಿಯು ತಿಳಿದಿದ್ದ. ಇದರಿಂದ ಅವನ ಶೋಕದಲ್ಲಿ ಸಂತಾಪವು ಬೆರೆಯಿತು. ಆದರೂ ಈ ಮರಣದ ಕಡೆಗೆ ಶೆಲ್ಲಿಯು ಕಟ್ಟ ಕಡೆಗೆ ತಾತ್ವಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದ. "ಶಾಂತಂ ಪಾಪಂ! ನಾವು ಅಳಬಾರದು. ಆತನು ಮಲಗಿಲ್ಲ, ತೀರಿಹೋಗಿಲ್ಲ. ಬಾಳುವೆಯೆಂಬ ಕನಸಿನಿಂದ ಇದೀಗ ಎಚ್ಚತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಸಾಯುವವರು **ನಾವು. ನಾವು** ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಗೆ ತಿನ್ನುತ್ತೇವೆ, ಹಳವಂಡಗಳೊಡನೆ ಗುದ್ದಾಡುತ್ತೇವೆ, ಹುಚ್ಚರಂತೆ ಬಾಳಕರವಾಳದಿಂದ ಅಜಿಂಕ್ಯವಾದ ಶೂನ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಹಣಿಯಲೆಸಗುತ್ತೇವೆ. ಗೋರಿಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಶವಗಳಂತೆ **ನಾವು** ಕೊಳೆಯುತ್ತೇವೆ. ಅಂಜಿಕೆಯೂ ದುಃಖವೂ ನಮ್ಮನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತವೆ. ಸತ್ತ ಆಸೆಗಳೆಲ್ಲ ಹುಳಗಳಂತೆ ನಮ್ಮ ಮೆಯ್ಯ ಮಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಗುಂಪುಗಟ್ಟುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ನಮ್ಮನ್ನು ಸುತ್ತುಗಟ್ಟಿದ ನಿಶೆಯು ನೆರಳಿನಾಚೆ ಆತನು ಹಾರಿಹೋಗಿದ್ದಾನೆ. ದ್ವೇಷ, ದೂಷಣೆ, ಅಸೂಯೆ, ನೋವು ಹಾಗು ನಾವು ಸುಖವೆಂದು ತಿಳಿಯುವ ದಂದುಗವು ಇನ್ನು ಅವನನ್ನು ಮುಟ್ಟುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ; ಮುಟ್ಟಿ ಗೋಳಾಡಿಸುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ....ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕೃತಿಯೊಡನೆ ಆತನು ಒಂದಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ದಾನೆ. ಪ್ರಕೃತಿಯ ಸಂಗೀತದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಅವನ ಧ್ವನಿಯು ಕೇಳಿಸುತ್ತದೆ. ಮೊಳಗಿನ ಮೊದಲು-ದನಿಯಿಂದ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ

ಸಂಗೀತಿಸುವ ಹಕ್ಕಿಯ ಸ್ವರದ ವರೆಗೆ ಅವನ ವಾಣಿಯು ಪಡಿನುಡಿಯುತ್ತದೆ. ಕತ್ತಲಲ್ಲಿಯೂ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿಯೂ ತಿಳಿದು ಅನುಭವಿಸಬಲ್ಲ ಸಾಮೀಪ್ಯವು ಅವನದು. ಶಿಲೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಸಸಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಅವನ ಸಮಾಗಮವನ್ನು ನಾವು ಅನುಭವಿಸಬಹುದು. ದಣಿಯದೊಲವಿನಿಂದ ಜಗತ್ತನ್ನೇ ಕಾಯುವ ಶೇಷನಂತೆ ಅದಕ್ಕಾಧಾರವಾಗಿ ಮೇಲಿನಿಂದ ಅದನ್ನು ಉದ್ದೀಪಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯು ತನ್ನಲ್ಲಿ ಆತನ ಆತ್ಮವನ್ನು ಬೆರಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಅದು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುವದೋ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಅವನ ಚೈತನ್ಯವು ಹಬ್ಬಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಆತನೀಗ ತಾನೇ ಒಮ್ಮೆ ಸುಂದರತರವಾಗಿಸಿದ ಸೌಂದರ್ಯದ ಭಾಗವಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ದಾನೆ. ”

ಇದನ್ನು ನಾವು ಶೋಕವೆಂದು ಕರೆಯುವದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ತಾತ್ವಿಕನು ಮರಣವನ್ನು ನೋಡುವ ಬಗೆಯಿದು. ಶೆಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿ ಅದು ಸಹಜಸಿದ್ಧವಾಗಿತ್ತು. ಇದೇ ಜ್ಞಾನ ಶಿಖರದ ಮೇಲೆ ನಿಂತಾಗ ಶೆಲ್ಲಿಗೆ ವಿಶ್ವಚೈತನ್ಯದ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವಾಗುತ್ತದೆ: “ಶಾಶ್ವತವಾಗುಳಿಯುವದೊಂದೇ,—ಏಕಮೇವಾದ್ವಿತೀಯಂ. ‘ಬಹುಧಾ’ ಸೃಷ್ಟಿಯೆಲ್ಲ ಬದಲಾಗುತ್ತದೆ, ಕಳೆಯುತ್ತದೆ. ಪೃಥಿವಿಯ ಮಾಯೆಗಳೆಲ್ಲ ಬಯಲಾಗುತ್ತವೆ. ದೈವಿಕತೆಯ ಜ್ಯೋತಿಯು ಮಾತ್ರ ನಂದಾದೀಪವಾಗಿ ಬೆಳಗುತ್ತದೆ. ಮರಣವು ಬಂದು ತುಳಿದು ಚೂರು ಚೂರು ಮಾಡುವನಕ ಮಳೆಬಿಲ್ಲುಗಾಜಿನ ಗುಮ್ಮಟದಂತಿದ್ದ ಜೀವನವು ಅನಂತತೆಯ ಶುಭ್ರಪ್ರಕಾಶವನ್ನು ಬಣ್ಣ ಬಣ್ಣವಾಗಿಸುತ್ತದೆ, ಕದಡಿಸುತ್ತದೆ. ನೀನಾವುದನ್ನು ಅರಸುತ್ತ ಅಲೆದಾಡುವಿಯೋ ಅದರೊಡನೆ ಹೊಂದಿರುವಾಸೆಯಿದ್ದರೆ,—ಮರಣವನ್ನು ಶರಣು ಹೋಗು. ”

“ಲೋಕಗಳನುದ್ದೀಪಿಸುವ ಮಂದಸ್ಮಿತದ ಜ್ಯೋತಿ,
ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವನು ತನ್ನ ಮಂಡಲದೊಳಿಟ್ಟ ಚೆಲುವು,
ಜನುಮ-ರಾಹುವು ಸಾಗಿ ಬರೆ ಸುಟ್ಟುಬಿಡುವ ಮುಕುತಿ,
ಗಾಳಿ-ನೆಲ-ಕಡಲು-ನರ-ಪ್ರಾಣಿಯಲಿ ನಿಂತ ಒಲವು,
ಜೀವಿತದ ಜಾಲದಲಿ ಹಾಸು-ಹೊಕ್ಕಾಗಿ ಬೆಳಗಿ
ದರ್ಪಣದ ಅರ್ಪಣವದೆಂತಂತು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸಿ—

ಥಾಳೈಸಿ ಮುಸುಕಾಗಿ–-ಎಲ್ಲರಲಿ ತೊಳಗುತಿಹುದು.
ಎಲ್ಲರನು ಮೋಹಿಸಿದ ದಿವ್ಯ ಪಾವಕವು ಪಳಗಿ
ಮೂಡುತಿದೆ ಕಿರಣದಿಂದೆನ್ನ ಮೈ-ಮನ ತುಂಬಿಸಿ :
ಅಳಿದುಳಿದ ಮರ್ತ್ಯತೆಯ ಮುಗಿಲೋಳಿ ತೊಲಗುತಿಹುದು."

ಶೆಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಒಂದು ಹಂಬಲವಿತ್ತು. ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವನ್ನು ಪಡೆದು ತನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾನು ಸಫಲನೆಂದು ಭಾವಿಸಲಿಲ್ಲ. ತಾನು ಕಂಡ ಚೆಲುವನ್ನು ಮಾನವಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಬೇಕೆಂದು ಆತನ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಯಾಗಿತ್ತು. ಶಾಂತಿ-ಪುಷ್ಟಿ-ತುಷ್ಟಿಗಳನ್ನು ಸುಲಭಸಾಧ್ಯವಾಗಿಸುವ ಸ್ವರ್ಣಯುಗವು ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸಂತತವಾಗಿ ವಿರಾಜಿಸಬೇಕೆಂದು ಅವನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಾಗಿತ್ತು. ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಕಂಡ ಅನ್ಯಾಯಗಳೊಡನೆ ಆತನು ಯುದ್ಧವಾಡಿದ: ಐಶ್ವರ್ಯವಂತರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದ ಆತನು, ತಂದೆಯು ತನ್ನ ಆದರ್ಶವನ್ನು ಅಡ್ಡಗಟ್ಟಲು,— ತನ್ನ ಮನೆಗೆ ಹೊರತಾದ. ತನ್ನ ಕ್ರಾಂತಿಮಯ ವಿಚಾರಗಳು ರುಚಿಸದ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಆತನು ಶರಣು ಹೊಡೆದ. ಕೊನೆಗೆ ಇದೇ ಕಾರಣದ ಸಲುವಾಗಿ ದೇಶತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದ. ಇನ್ನೂ ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗುವ ಹುಡುಗನಾಗಿದ್ದಾಗ ಶೆಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಅರಿವು ಮೊಳೆಯಿತು. "ಇಸ್ಲಾಮುದ ಧರ್ಮಯುದ್ಧ" ವೆಂಬ ತನ್ನ ಕಾವ್ಯದ ಉಪೋದ್ಘಾತದಲ್ಲಿ ಶೆಲ್ಲಿಯು ಈ ತಿಳುವಳಿಕೆಯ ಬರವನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾನೆ: "ನನ್ನಾತ್ಮವನ್ನು ನಿದ್ದೆಯಿಂದ ಬಡಿದೆಬ್ಬಿಸಿದ ವೇಳೆಯ ನೆನಪು ಇನ್ನೂ ಅಚ್ಚಳಿಯದೆ ನನಗಿದೆ. ಮೇ ತಿಂಗಳ ಚೆಲುವು ಮುಂಜಾವಿನ ದಿನವೊಂದದು. ಬೆಳಗಿನಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬನ್ನಿಯುದುರಿ ಹೊಳೆಯುವ ಹುಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ ನಾನು ತಿರುಗಾಡುತ್ತ ನಡೆದೆ. ಅದೇಕೋ ಕಾಣೆ, ಆಗ ನನಗೆ ಅಳುವು ಬಂತು. ಮನೆ ಬಂದಂತೆ ಅತ್ತೆ. ಅಲ್ಪಾವಧಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಹತ್ತಿರದ ಶಾಲೆಯ ಕೋಣೆಯೊಳಗಿಂದ ಕೆಲವು ದನಿಗಳು ಕೇಳಿ ಬಂದವು. ಆಳರಸರ ಹಾಗು ಶತ್ರುಗಳ ಕ್ರೂರ-ದಾರುಣ ಕಲಹಪ್ರಿಯತೆಯು ತುಂಬಿದ ದುಃಖಮಯ ಜಗತ್ತಿನ ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಯೇ ಆ ದನಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೇಳುತ್ತಿತ್ತು. ಆಗ ನಾನು ಕೈಗೆ ಕೈ ತಳಕಿಕ್ಕಿ ಸುತ್ತಲು ನೋಡಿದೆ. ನಾನು ಸುರಿಸುತ್ತಿರುವ

ಕಣ್ಣೀರನ್ನು ಣಕಿಸಲು ಹತ್ತರ ಯಾರೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಬಿಸಿಲು ಬಿದ್ದ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಕಾದ ಕಂಬನಿಗಳು ಸುರಿಯುತಿದ್ದವು. ನಾಚದೆ ಮರೆಮಾಚದೆ ನನ್ನೊಳಗೇ ನಾನು ನುಡಿದೆ: " ಹಾಗಾಗುವ ಯೋಗ್ಯತೆಯು ಬಂದಲ್ಲಿ ನಾನು ಜಾಣನಾಗುವೆನು; ನ್ಯಾಯನಿಷ್ಠುರನಾಗುವೆನು; ಸ್ವತಂತ್ರ ನಾಗುವೆನು; ಮೃದುಮಧುರನಾಗುವೆನು. ಸ್ವಾರ್ಥಿಗಳೂ ಬಲಿಷ್ಠರೂ ಖಂಡನೆಯಿಲ್ಲದೆ ತಡೆಯಿಲ್ಲದೆ ಎಸಗುವ ಅನ್ಯಾಯಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ನೋಡಿ ನನಗೆ ಆಯಾಸವಾಗಿದೆ." ಹೀಗೆ ನಾನಂದುಕೊಂಡು ಅಳು ವನ್ನು ಬಿಗಿಹಿಡಿದೆ. ನನ್ನ ಹೃದಯವು ಶಾಂತವಾಯಿತು. ಒಂದು ಬಗೆಯ ದಿಟ್ಟತನವೂ ಸಹನಶೀಲತೆಯೂ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡವು. ಆಗಿನಿಂದ ಮುಂದೆ ನಾನು ಕೃತನಿಶ್ಚಯನಾಗಿ ಬಹಿಷ್ಕೃತವಾದ ಜ್ಞಾನ ಖನಿಗಳಿಂದ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ರಾಶಿರಾಶಿಯಾಗಿ ಪಡೆದೆನು. ಆಳರಸರಂತೆ ನಡೆಯುವ ನನ್ನ ಶಿಕ್ಷಕರು ತಿಳಿದ ಇಲ್ಲವೆ ಕಲಿಸುವ ಯಾವ ವಿಷಯ ವನ್ನೂ ಕಲಿಯಲು ನನಗೆ ಮನಸ್ಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಮಾನವರ ನಡುವೆ ಹೋಗಿ ನಿಂತು ಅವರೊಡನೆ ನನ್ನಾತವು ಕಾದಾಡಬೇಕಾಗಬಹುದೆಂದು ಬಗೆದು ಅದಕ್ಕೆ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ನಾನು ಗುಪ್ತವಾಗಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ಜ್ಞಾನವನ್ನುಪಯೋಗಿಸಿ ನನ್ನಾತ್ಮಕ್ಕೆ ಭದ್ರವಾದ ಕವಚವೊಂದನ್ನು ತಯಾರಿಸಿದೆನು. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ನನ್ನಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವೂ ಭರವಸೆಯೂ ದೃಢತರವಾದವು."

ಈ ನಿರ್ಭೀತಿಯೇ ಶೆಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿ ಕೊನೆವರೆಗೆ ಮನೆಮಾಡಿಕೊಂಡಿತ್ತು. ಯಾವ ದಬ್ಬಾಳಿಕೆಗೂ ಅವನು ಸೊಪ್ಪು ಹಾಕಲಿಲ್ಲ. ತನಗೆ ಸತ್ಯವೆಂದು ಹೊಳೆದುದನ್ನು ಶೆಲ್ಲಿಯು ಮುಕ್ತಕಂಠನಾಗಿ ಸಾರಿದ. '**ಪ್ರಮೀಥಿಯುಸ್ ಅನ್‌ಬೌಂಡ**' ಎಂಬ ತನ್ನ ಕಾವ್ಯನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಶೆಲ್ಲಿಯು ಶಕ್ತಿವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಕಲಹವನ್ನು ಪ್ರತಿಭಾಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಜ್ಯುಪಿತರೇಂದ್ರನೇ ಇಲ್ಲಿಯ ಆಳರಸ, ಸ್ವರ್ಗಾಧಿಪತಿ. ಮಾನವಜಾತಿಯನ್ನು ದಾಸ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೊಳೆಯಿಸುವದೇ ಅವನಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದ ವಿಷಯ. ಪ್ರಮೀಥಿಯಸನು ಮಾನವ ಜಾತಿಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಹೋರಾಡುವ ನಾಯಕ. ಜ್ಯುಪಿ ತರನು ಕೆಡಕು-ದ್ವೇಷಗಳ ಮೂರ್ತಿಯಾದರೆ ಪ್ರಮಿಥಿಯಸನು ಧೀರ

ಗಂಭೀರನು; ಅತ್ಯಾಸೆ, ಅಸೂಯೆ, ಸೇಡು ಮೊದಲಾದ ದುರ್ಗುಣಗಳ ಸಂಪರ್ಕವಿಲ್ಲದವನು. ಪ್ರೀತಿ ಚೈತನ್ಯವು ಅವನನ್ನು ಸ್ಫೂರ್ತಿಸುತ್ತದೆ. ಕಾಕೇಸಸ್ ಪರ್ವತಾವಳಿಯ ಒಂದು ಶೃಂಗದ ಮೇಲೆ ಜ್ಯುಪಿತರನು ಪ್ರಮೀಥಿಯಸ್‌ನನ್ನು ಒಂದು ಬಂಡೆಗಲ್ಲಿಗೆ ಸರಪಣಿಯಿಂದ ಕಟ್ಟಿ ಹದ್ದುಗಳು ಅವನ ಹೃದಯವನ್ನು ಸದಾ ತಿನ್ನುವಂತೆ ಕಠಿಣ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಮಾನವರ ಅಮರನಾಯಕನಾದ ಪ್ರಮೀಥಿಯಸನು ಇದಕ್ಕೆ ಹಿಂಜರಿಯುವದಿಲ್ಲ. ಅಜೇಯನಾಗಿ ಕಾಣುವ ಜ್ಯುಪಿತರನ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಅವನು ತಾಳ್ಮೆಗೊಂಡು ವಿರೋಧಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅವನ ತಾಯಿಯಾದ ಭೂಮಾತೆಯು ಪ್ರಮೀಥಿಯಸನ ಸಹನಶೀಲತೆಗೆ ಆಧಾರವಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಪ್ರಕೃತಿ ಇಲ್ಲವೆ ಆದಿಮಾಯೆಯ ಪ್ರತೀಕವಾದ ಏಸಿಯ ಎಂಬ ವಧುವಿನ ಸವಿನೆನಪು ಅವನನ್ನು ಹುರಿದುಂಬಿಸುತ್ತದೆ. (ಏಸಿಯ ಖಂಡದ ಮೇಲೆ ಶೆಲ್ಲಿಯ ಪ್ರೀತಿಯೆಷ್ಟು! ಮಾನವ ಜಾತಿಯ ಭವಿತವ್ಯತೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಶೆಲ್ಲಿಯು ಅದಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯವಾದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿ ಕೊಡುತ್ತಾನೆ.) ಕೊನೆಗೆ ವಿಧಿ ತಂದ ಕಾಲವು ಬಂದಾಗ ಮೈದುಂಬಿ ಡೆಮುಗಾ:ರ್ಗನ್ ಎಂಬ ಹೆಸರಾಂತ ಅನಂತತೆ ಇಲ್ಲವೆ ಆದಿ ಚೈತನ್ಯವು ಬಂದು ಜ್ಯುಪಿತರನನ್ನು ಸಿಂಹಾಸನದಿಂದ ನರಕಕ್ಕೆ ತಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಮೂರ್ತಿಮಂತ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವೇ ಆದ ಹರ್ಕ್ಯುಲೀಜನು ಪ್ರಮಿಥಿಯಸನನ್ನು ಬಂಧನೆಯಿಂದ ಬಿಡಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಪ್ರೀತಿಯ ಸ್ವರ್ಣಯುಗಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಗುಡಿ-ಗುಂಡಾರಗಳಿಲ್ಲ, ಸಿಂಹಾಸನಗಳಿಲ್ಲ, ಮಠಗಳಿಲ್ಲ, ನ್ಯಾಯಸ್ಥಾನಗಳಿಲ್ಲ, ಸೆರೆಮನೆಗಳಿಲ್ಲ. ಆಗ ಮಾನವನು ನಿರಂಕುಶನಾಗಿ, ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಿ, ಸ್ವಚ್ಛಂದವಾಗಿ ಬಾಳುತ್ತಾನೆ. ಮಾನವ-ಮಾನವರ ನಡುವೆ ಆಗ ವಿಷಮತೆಯುಳಿಯುವದಿಲ್ಲ. ದೇಶ-ಕುಲ-ವರ್ಗಗಳ ಭೇದವೆಲ್ಲ ಅಳಿದುಹೋಗುತ್ತದೆ. ಹೆಚ್ಚಿನವರಿಗೆ ಅವನು ಹೆದರಬೇಕಾಗುವ ಕ್ರಮವೂ ಕಡಿಮೆಯವರಿಂದ ಸನ್ಮಾನವನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕಾದ ಕ್ರಮವೂ ತಪ್ಪಿಹೋಗುತ್ತವೆ. ತಾರತಮ್ಯವೆಲ್ಲ ಬಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಆಗ ಮಾನವನು ತಾನೇ ತನ್ನೊಡೆಯನಾಗಿ ಬಾಳುತ್ತಾನೆ;

ಮರ್ತ್ಯನಾದರೂ ನ್ಯಾಯ ನಿಷ್ಠುರನಾಗಿ, ವಿನೀತನಾಗಿ, ಪರಿಣತನಾಗಿ ಜೀವಿಸುತ್ತಾನೆ.

ನಾಟಕ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಡೆಮಗಾ:ರ್ಗನ್ ಎಂದು ಶೆಲ್ಲಿಯು ಕರೆದ ಅನಂತತೆಯು ಮಾನವಜಾತಿಯನ್ನು ಸಂಬೋಧಿಸಿ ಬಾಳುವೆಯಲ್ಲಿ ನಿರಂತರನಾಗಿ ಗೆಲುವನ್ನು ಪಡೆಯುವ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಸಾರುತ್ತದೆ:

ಡೆಮಗಾ:ರ್ಗನ್ :

ಆಳರಸ, ಹಳಬ, ವಂಚಿತ, ವಂಚಕನದೊಮ್ಮೆ,
ಸಂತತ ವಿನಾಶ: ಕೊನೆಯಿಲ್ಲದಲೆ ಬೆಳಗುವ ಅ-
ನಂತತೆಯ ಹಗಲಿನ ಅವಿದ್ಯೆಯಾ ರಾತ್ರಿಯಲಿ
ತೂಗುದೊಟ್ಟಿಲದಿಂದ ಮಸಣವಟ್ಟಿಗೆ ನಡೆವ
ದಾರಿಹೋಕನದಾಗಿ ಜೀವಿಸಿದ ಮಾನವನೆ!

ಎಲ್ಲರೂ :

ನುಡಿ! ನಿನ್ನ ಬಲ್ನುಡಿಗಳೆಂದಿಗೂ ಕಳೆಯದಿರಲಿ.

ಡೆಮಗಾ:ರ್ಗನ್ :

ಸ್ವರ್ಣ ದಿನವಿಂದಹುದು; ಮಾನವರ ನಾಯಕನ
ಸ್ಥಿತರ ಪ್ರೇಬಲದೊಂದು ಮಂತ್ರಗಾರಿಕೆಯಿಂದ
ಸ್ವರ್ಗದಾಳರಸನನು ನುಂಗಿ ಬಿಡಲೆಂದೀಗ
ಸೀಳ್ದು ಪಾತಾಳದಾ ಕತ್ತಲೆಯನುದಿಸುತಿದೆ;
ಅಂಧಂತಮಸ್ಸಿನಲಿ ಮುಗಿಲೊಡೆಯನನ್ನು ಸೆರೆ-
ಯಾಳಂತೆ ಎಳೆಯುವದು. ತಿಳಿದ ಹೃದಯಗಳಲ್ಲಿ
ತಾಳ್ಮೆ ಗಳಿಸಿದ ಬಲದ ದಿವ್ಯ ಸಿಂಹಾಸನವ-
ನಿಂದಲಂಕರಿಸುವದು ಪ್ರೇಮ; ಬಂದಿಹ ದುಃಖ-
ಗಳ ಕೊನೆಯ ತಿನಿತವನು ತಾಳುತೆದೆಗುಂದದಲೆ
ಯಾತನೆಯ ಶೃಂಗಶಿಲೆಯಿಂದ, ಕಡು ನೀಳ್ದಿರುವ

ಅನುತಾಪದಾ ತುತ್ತ ತುದಿಯಿಂದ ನೆಗೆತಂದು
ತನ್ನ ಶ್ವಿಸೀಪಕ್ಷಗಳ ಹರಹಿ ಲೋಕವನು
ತಬ್ಬಿಹುದು. ವಿನಯ, ಪರಿಣತಿ, ಶೀಲ, ತಾಳ್ಮೆಯಿವು
ದಬ್ಬಾಳಿಕೆಯ ಬಲುಮೆ ಬಿದ್ದ ನರಕದ ದ್ವಾರ
ತೆರೆಯದೆಂಬಭಯವಚನದ ಮುದ್ರಿಕೆಗಳಹುದು;
ವಿಧವಿಧದ ಗೆಯ್ಮೆಗಳ ಪ್ರಹರಗಳ ಮಾತಾಯಿ-
ಆ ಅನಂತತೆ-ಸಡಿಲುಗೆಯ್ಯಿಂದ ಮುಂದೊಮ್ಮೆ
ತನ್ನ ಮೆಯ್ಯುದ್ದ ಮುರಿಯಾಟವಾಡುವ ಸರ್ಪ-
ವನು ಬಿಡಲು, ವಶಪಡಿಸಿಕೊಳುವ ಗಾರುಡಮಂತ್ರ-
ವಹುದು ಮುದ್ರಿಕೆಗಳಿವು. ಇವಕೆ ಕೊನೆಯೇ ಇಲ್ಲ
ವೆಂದೀಪ್ಸಿತವು ತಿಳಿದ ಯಾತನೆಗಳನು ತಾಳಿ
ಬಾಳುವದು; ನಿಶೆಗಿಂತ ಕಾಳಮೃತ್ಯುವಿಗಿಂತ
ಕಪ್ಪಿಡಿದ ಅನ್ಯಾಯಗಳನೆಲ್ಲ ಕ್ಷಮಿಸುವದು;
ಸರ್ವತಂತ್ರವಿದೆಂದು ತೋರ್ವ ದರ್ಪವನೆದುರಿ-
ಸುತ್ತಲ್ಲಗಳೆಯುವದು; ಒಲಿಯುವದು; ಸಹಿಸುವದು;
ಈಪ್ಸೆಯದು ತಾ ಕೂರ್ತುದನ್ನೆ ತನ್ನಯ ಭಂಗ-
ದಿಂದ ನಿರ್ಮಿಸುವನಕ ಬಯಸುವದು; ಮಾರ್ಪಡದೆ,
ಪುರಮುರನೆ ಮರುಗುದಲೆ ಹಿಂದುಮುಂದೆನ್ನದಲೆ
ಬಾಳುವದು : ಓ ! ಪ್ರಮೀಥಿಯಸ ! ಇದುವೇ ನಿನ್ನ
ಮಹಿಮೆಯಂತೊಳ್ಳಿತನ ಹಿರಿಮೆ, ಚೆಲುವಾನಂದ,
ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಗಳ ಪಡೆವ ಹೆದ್ದಾರಿ : ಇದುವೊಂದೆ
ಆನಂದ, ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ, ಗೆಲುವು, ಜೀವನ್ಮುಕ್ತಿ. ”